



Oxford Research:

NORGE

Oxford Research AS
Kjøita 42
4630 Kristiansand
Norge
Telefon: (+47) 40 00 57 93
post@oxford.no

SVERIGE

Oxford Research AB
Box 7578
Norrländsgatan 12
103 93 Stockholm
Telefon: (+46) 702965449
www.oxfordresearch.se

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20, 4. sal
2000 Frederiksberg C
Danmark
Telefon: (+45) 33 69 13 69
Fax: (+45) 33 69 13 33
office@oxfordresearch.dk

BELGIA

Oxford Research
c/o ENSR
5, Rue Archimède, Box 4
1000 Brussels
Phone +32 2 5100884
Fax +32 2 5100885
secretariat@ensr.eu

Tittel:	Mer for pengene
Undertittel:	Etterundersøkelse blant bedrifter som mottok støtte fra Innovasjon i Norge i 2007 - kommentarutgave
Oppdragsgiver:	Innovasjon Norge
Prosjektperiode:	Januar – august 2011
Prosjektleder:	Tor Borgar Hansen
Forfattere:	Tor Borgar Hansen, Bjørn Brastad og Stine Meltevik
Kort sammendrag:	Ser en samlet på funnene fra etterundersøkelsen for 2007-årgangen, er hovedbildet at det gjennomgående er relativt store endringer sammenlignet med de siste tre års etterundersøkelser. Prosjektenes bidrag til overlevelse, konkurranseevne, lønnsomhets- og sysselsettingsutvikling har økt sterkt, mens betydningen for kompetanseutvikling og innovasjon har gått ned. Det er grunn til å tro at denne utviklingen skyldes finanskrisen som gjorde seg gjeldende fra høsten 2008. Det store flertallet av prosjektene som ligger til grunn for årets etterundersøkelse ble gjennomført i nettopp denne perioden. Mange bedrifter hadde da utfordringer med både kapitaltilgangen og markedssituasjonen. Dette betyr at den relative verdien av støtten som ble gitt i 2007 økte i denne perioden. Man fikk med andre ord mer for pengene.

Forord

Oxford Research har gjennomført denne etterundersøkelsen som en del av kundeeffektundersøkelsen (KEU) for 2007. På oppdrag fra Innovasjon Norge, er bedrifter som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2007, intervjuet angående resultatene av det støttede prosjektet. Undersøkelsen er basert på svarene som bedriftene har oppgitt ca. 4 år etter mottatt støtte. De samme bedriftene ble intervjuet om deres forventning til prosjektet året etter de mottok støtten (Førundersøkelsen).

Det store flertallet av prosjektene som ligger til grunn for årets etterundersøkelse ble gjennomført under finanskrisen i 2008. Mange bedrifter hadde da utfordringer med både kapitaltilgangen og markedssituasjonen. Vi ser at prosjektenes bidrag til overlevelse, konkurranseevne, lønnsomhets- og sysselsettingsutvikling er høyere enn noensinne. Rapportens tittel henspeiler på at den relative verdien av støtten som ble gitt i 2007 økte under finanskrisen. Man fikk med andre ord mer for pengene.

Arbeidet med undersøkelsen har vært utført av et team bestående av senioranalytiker Tor Borgar Hansen (prosjektleder), senioranalytiker Bjørn Brastad og analytiker Stine Meltevik.

Det har vært oppnevnt en egen referansegruppe for Kundeeffektundersøkelsen. Den består av representanter for Innovasjon Norge og berørte departementer. Referansegruppen trer sammen ved enkelte milepæler og kommer da med verdifulle innspill. I tillegg har det vært tett og god dialog med oppdragsgiver, primært representert ved Gry E. Monsen. Konklusjoner og vurderinger i rapporten står imidlertid for utredernes regning.

Vi vil takke Innovasjon Norge for oppdraget og alle bedriftene som har bidratt med informasjon og data til undersøkelsen.

Kristiansand, august 2011



Harald Furre

Adm. dir.

Oxford Research AS

Leserveiledning

Denne rapporten inneholder en mengde informasjon og data. I sammendrags- og oppsummeringskapittelet har vi forsøkt å lage en syntese av funnene i rapporten. Dessuten er det foretatt en vurdering av resultatene fra undersøkelsen sett i forhold til Innovasjon Norges hovedmål. Denne delen kan leses selvstendig. For lesere som vil gå mer detaljert inn i rapporten, anbefaler vi at innlednings- og metodekapittelet leses.

Teksten knyttet til de ulike tabellene og figurene kommer gjennomgående før tabellene/figurene. Av den grunn kan det også forekomme at tekst og tilhørende tabell er på ulike sider. I noen tilfeller har vi valgt å presentere resultater i teksten uten at det presenteres en tabell eller figur. I hovedsak praktiseres dette i tilfeller hvor vi finner svært små forskjeller i resultatene ut fra bakgrunnsvariablene som er analysert.

Skalaene i figurene er fremstilt slik de også er benyttet i spørreskjemaet. Høye tall betyr gjennomgående stor grad av enighet/oppnåelse/tilfredshet.

Innledningsvis i hvert resultatkapittel i Del 2 fremstilles resultatene for hvert spørsmål som frekvenser der andelen som svarer "Vet ikke/ikke relevant" er inkludert. Når resultatene brytes ned på de ulike bakgrunnsvariablene, er andelen "Vet ikke/ikke relevant" ekskludert fra analysene. I rapportens Del 3 Enkelttjenester og programmer er resultatene fremstilt uten "Vet ikke/ikke relevant"-andeler.

Variasjonen av tjenester og programmer som Innovasjon Norge forvalter og tilbyr, er stor. Fellesbetegnelsen som benyttes i denne rapporten er tjeneste og programmer, som benyttes for alle typer bidrag fra Innovasjon Norge, både finansielle og ikke-finansielle til bedriftene.

Innhold

Kapittel 1. Sammenheng.....	13
1.1 Hovedfunn	13
1.2 Resultater	13
1.2.1 Prosjekt.....	13
1.2.2 Stabilt addisjonalitetsnivå	14
1.2.3 Samarbeid med like mange som før.....	14
1.2.4 Lavere kompetansebidrag	14
1.2.5 Mindre innovasjon	15
1.2.6 Økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig bærekraft	15
1.3 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge	16
1.3.1 Delmål 1: Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet	16
1.3.2 Delmål 2: Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet.....	16
1.3.3 Delmål 3: Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt	16
1.3.4 Delmål 4: Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger	16
1.3.5 Delmål 5: Innovasjon Norge skal være en kunde- og markedsdrevet organisasjon, korrigere for systemsvikt og være en kompetent pådriver.....	17
Kapittel 2. Innledning og bakgrunn.....	19
2.1 Hensikten med undersøkelsen	19
2.2 Innovasjon Norges formål.....	19
2.3 Vår analysemodell	21
2.4 Tjenester og programmer som omfattes av undersøkelsen	21
Del 1: Metode	23
Kapittel 3. Undersøkellesdesign	23
3.1 Populasjon.....	24
3.2 Utvalg	25
3.3 Datainnsamling	25
3.3.1 Purrerutiner.....	26
3.4 Svar og frafall	26
3.4.1 Frafallsanalyse blant bedrifter som ikke har besvart undersøkelsen.....	27
3.5 Vekting av utvalget	29
3.6 Undersøkelsens styrker og svakheter	30
3.6.1 Vurdering av datamaterialet og analyse	31

Del 2: Resultater	33
Kapittel 4. Om prosjektene	35
4.1 Bruk av tilsagn og realisering av prosjekt.....	35
4.2 Støtte flere ganger	36
4.3 Rådgivning/veiledning og oppfølging	37
4.3.1 Tilfredshet med rådgivningen/veiledningen/oppfølgingen	39
4.4 Addisjonalitet.....	39
4.4.1 Addisjonalitet etter tjeneste og program.....	41
4.5 Prosjektrealisering.....	41
4.5.1 Prosjektrealisering etter tjeneste og program	42
4.6 Søke igjen?	44
4.6.1 Søke igjen etter tjeneste og program	45
Kapittel 5. Samarbeid og nettverk	46
5.1 Varighet av nettverk	48
5.2 Samarbeid etter addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde.....	49
5.3 Samlet bidrag til samarbeid.....	49
5.3.1 Samlet samarbeidsbidrag etter program og tjeneste	50
5.3.2 Samlet samarbeidsbidrag etter addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde	51
Kapittel 6. Bidrag til kompetanseutvikling.....	52
6.1 Nytte av utviklet kompetanse	54
6.2 Kompetanse etter addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde	54
6.3 Samlet bidrag til økt kompetanse.....	55
6.3.1 Samlet kompetansebidrag etter tjeneste og program	55
6.3.2 Samlet kompetansebidrag etter addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde	57
Kapittel 7. Innovasjonsatferd	58
7.1.1 Atferdsendring etter addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde.....	60
7.1.2 Samlet bidrag til atferdsendring	61
Kapittel 8. Innovasjon	65
8.1.1 Bidrag til innovasjon på delområder.....	67
8.1.2 Samlet bidrag til innovasjon	69
8.2 Nyhetsverdi	71
8.2.1 Nyhetsverdi etter tjeneste og program.....	72
8.2.2 Nyhetsverdi etter addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde	74

Kapittel 9.	Andel utviklingsorienterte bedrifter og kjennetegn ved dem.....	75
9.1	Andelen utviklingsorienterte bedrifter	75
9.1.1	Resultater av analysen	75
9.2	Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene	76
9.2.1	Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene	76
9.2.2	Størrelsesfordeling i de tre gruppene	78
9.2.3	Fordeling ut fra distriktspolitisk virkeområde i de tre gruppene	78
9.2.4	Fordeling ut fra "andre kjennetegn" i de tre gruppene	79
9.2.5	Innvilget beløp i de tre gruppene	79
9.2.6	Addisjonalitet i de tre gruppene	80
9.2.7	Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene	80
9.2.8	Hva kjennetegner "Superinnovatørene"?	81
Kapittel 10.	Prosjektenes bærekraft.....	83
10.1	Samfunnsmessig bærekraft.....	85
10.1.1	Samfunnsmessig bærekraft etter tjeneste og program	85
10.1.2	Samfunnsmessig bærekraft etter addisjonalitet	87
10.1.3	Samfunnsmessig bærekraft etter utviklingsorientering	87
10.2	Miljømessig bærekraft	88
10.2.1	Miljømessig bærekraft etter tjeneste og program	88
10.2.2	Miljømessig bærekraft etter addisjonalitet	90
10.2.3	Miljømessig bærekraft etter utviklingsorientering	91
10.3	Økonomisk bærekraft	92
10.3.1	Konkurranseevne	92
10.3.2	Lønnsomhet.....	94
10.3.3	Overlevelse.....	97
10.3.4	Omsetningsutvikling	101
10.3.5	Eksport	103
10.4	Oppsummerende vurdering av prosjektenes bærekraft	106
Kapittel 11.	Sysselsettingseffekter og effektrealisering	107
11.1	Sysselsettingseffekter av prosjektene	107
11.1.1	Sysselsettingseffekter for bedrifter som er med i etterundersøkelsen	107
11.1.2	Estimering av sysselsettingseffekter for hele populasjonen	111
11.1.3	Innovasjon Norges kostnader per arbeidsplass	115
11.2	Effektrealisering	117
11.2.1	Effektrealisering etter tjeneste- og program	117
11.2.2	Effektrealisering etter utviklingsorientering	118

Kapittel 12.	Kort om hver enkelt tjeneste og program.....	119
12.1	Bygdeutviklingsmidler	120
12.2	Distriktsrettede risikolån	121
12.3	Distriktsutviklingstilskudd	122
12.4	Grunnfinansiering - flåte.....	123
12.5	Innovasjonslån	124
12.6	Landsdekkende utviklingstilskudd	125
12.7	Lavrisikolån	126
12.8	Landbrukslån.....	127
12.9	OFU/IFU	128
12.10	FRAM.....	129
12.11	Marint verdiskapingsprogram.....	130
12.12	Verdiskapingsprogram mat	131
12.13	Trebasert innovasjonsprogram	132
12.14	Verdiskapingsprogrammet for reindrift.....	133
12.15	Bioenergiprogrammet.....	134
12.16	Etablererstipend – Kommunal og regionaldepartementet.....	135
12.17	Inkubatorstipend.....	136
12.18	Bygdeutviklingsstipend.....	137
12.19	Internasjonalisering	138
12.20	Oppfinnerstipend.....	139
12.21	NT-programmet.....	140
Kapittel 13.	Spørreskjema	141

Tabelliste

Tabell 1: Tjenester og programmer som inngår i undersøkelsen.....	22
Tabell 2: Tjenester og programmer som er med i 2007-undersøkelsen	23
Tabell 3: Kategorisering av tjenestene og programmene i type.....	24
Tabell 4: Tildelinger, bedrifter og trekkposisjoner i 2007.....	24
Tabell 5: Utvalg og svar i førundersøkelsen 2007	25
Tabell 6: Svar og frafall totalt i etterundersøkelsen 2007	26
Tabell 7: Svar og frafall i etterundersøkelsen 2007 etter tjeneste og program	27
Tabell 8: Status for selskaper som ikke har besvart etterundersøkelsen 2007 per mai 2011	27
Tabell 9: Status og selskapsform for ikke aktive bedrifter i etterundersøkelsen 2007 per mai 2011	28
Tabell 10: Status etter distriktspolitisk virkeområde for selskaper som ikke har besvart etterundersøkelsen 2007 per mai 2011	28
Tabell 11: Fordeling av bedrifter som ikke har besvart etterundersøkelsen 2007 per mai 2011, etter tjeneste og program.....	29
Tabell 12: Vekting etter tjeneste og program	30
Tabell 13: Addisjonalitet	40
Tabell 14: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste/program.	47
Tabell 15: Andel som samarbeider med ulike aktører etter addisjonalitet.	49
Tabell 16: Andel som samarbeider med ulike aktører etter distriktspolitisk virkeområde.	49
Tabell 17: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste og program.....	53
Tabell 18: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter addisjonalitet.....	55
Tabell 19: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter distriktspolitisk virkeområde.....	55
Tabell 20: Andel store bidrag til atferdsendringer etter tjeneste og program.	59
Tabell 21: Andel store bidrag til atferdsendringer etter addisjonalitet.	60
Tabell 22: Andel store bidrag til atferdsendringer etter distriktspolitisk virkeområde.	60
Tabell 23: Andel bidrag til innovasjon i stor grad etter tjeneste og program.	67
Tabell 24: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klyngeanalyse. Gjennomsnitt og prosent.....	76
Tabell 25: Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene.	77
Tabell 26: Utviklingsorientering i de tre gruppene etter type tjeneste og program.....	78
Tabell 27: Størrelsesfordeling i de tre gruppene.	78
Tabell 28: Fordeling ut fra distriktspolitisk virkeområde i de tre gruppene.	79
Tabell 29: Andelen prosjekter med ulike prosjektkjennetegn i de tre gruppene.	79
Tabell 30: Innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene.	80
Tabell 31: Addisjonalitet i de tre gruppene.	80
Tabell 32: Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene.	81
Tabell 33: Status per mai 2011 og stiftelsesperiode for selskaper som besvarte førundersøkelsen 2007	98
Tabell 34: Status per mai 2011 og stiftelsesår for selskaper som besvarte førundersøkelsen 2007 etter tjeneste og program	99
Tabell 35: Status per mai 2011 og stiftelsesår for selskaper som besvarte førundersøkelsen 2007, aksjeselskaper sammenlignet med enkeltpersonforetak	101
Tabell 36: Netto sysselsettingsøkning, -07 og -06 fordelt etter tjeneste og program.....	108
Tabell 37: Beregning av skapte arbeidsplasser. Høyt og lavt anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste og program.	111
Tabell 38: Beregning av sikrede arbeidsplasser. Høyt og lavt anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste og program.	113
Tabell 39: Beregning av skapte og sikrede arbeidsplasser. Høyt og lavt anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste og program..	114
Tabell 40: Innovasjon Norges kostnader per skapte og sikrede arbeidsplass.	115

Figurliste

Figur 1: Undersøkelsens analysemodell	14
Figur 2: Analysemodell for kundeeffektundersøkelsene	21
Figur 3: Innholdet i Del 2: Resultater	33
Figur 4: Har du/dere benyttet dere av tilsagnet? Antall.	35
Figur 5: Er prosjektet realisert i henhold til prosjektplanen eller ikke? Prosent.	35
Figur 6: Årsak til at prosjektet ikke er gjennomført etter planen. Prosent.	36
Figur 7: Støtte flere ganger, etter tjeneste- og programtype	37
Figur 8: Andel som har mottatt rådgivning/veiledning/oppfølging etter tilsagn, etter tjeneste- og programtype.	37
Figur 9: Andel som har mottatt rådgivning/veiledning/oppfølging etter tilsagn, per tjeneste og program.	38
Figur 10: Tilfredshet med den rådgivningen/veiledningen/oppfølgingen som er gitt, fordelt på tjeneste- og programtype. Andel.	39
Figur 11: Addisjonalitet over tid. Prosent.	41
Figur 12: Høy addisjonalitet fordelt på tjeneste og program. Prosent.	41
Figur 13: Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet uten offentlig støtte? Prosent.	41
Figur 14: Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet uten offentlig støtte? Fordelt på tjeneste og program Prosent.	43
Figur 15: Sannsynlighet for å søke igjen. Prosent.	44
Figur 16: Sannsynlighet for å søke igjen, fordelt på tjeneste og program. Prosent.	45
Figur 17: Andel prosjekter som har ført til økt samarbeid med ulike aktører over tid. Andel.	47
Figur 18: Andel bedrifter som i dag har nytte av nettverkene.	48
Figur 19: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, etter tjeneste/program.	50
Figur 20: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, etter addisjonalitet.	51
Figur 21: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, etter distriktspolitisk virkeområde.	51
Figur 22: Prosjekter som har ført til økt kompetanse på ulike områder. Prosent.	53
Figur 23: Andel prosjekter som i dag har nytte av den kompetansen prosjektet bidro til å utvikle.	54
Figur 24: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad har bidratt til kompetanse innenfor.	56
Figur 25: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad har bidratt til kompetanse innenfor.	57
Figur 26: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad har bidratt til kompetanse innenfor.	57
Figur 27: Andel store bidrag fra prosjektet til innovasjonsatferd. Prosent.	59
Figur 28: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendring, etter tjeneste og program.	62
Figur 29: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendring, etter addisjonalitet.	63
Figur 30: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendring, etter distriktspolitisk virkeområde.	63
Figur 31: Innovasjon. Andel.	66
Figur 32: Andel som i stor grad (skår 4&5) har bidratt til innovasjon.	68
Figur 33: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter tjeneste og program.	70
Figur 34: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter addisjonalitet.	71
Figur 35: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter distriktspolitisk virkeområde.	71
Figur 36: Nyhetsverdi. Prosent.	72
Figur 37: Nyhetsverdi, etter tjeneste og program. Prosent.	73
Figur 38: Nyhetsverdi, etter addisjonalitet. Prosent.	74
Figur 39: Nyhetsverdi, etter distriktspolitisk virkeområde. Prosent.	74
Figur 40: Prosjektet/aktivitetenes bærekraft, 2007. Andel.	84
Figur 41: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsansvar etter tjeneste og program. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.	86
Figur 42: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsansvar etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.	87
Figur 43: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsansvar etter utviklingsorientering. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.	87
Figur 44: Prosjektets viktighet for bedriftens miljøansvar etter tjeneste og program. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.	89
Figur 45: Prosjektets viktighet for bedriftens miljøansvar etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.	90
Figur 46: Prosjektets viktighet for bedriftens miljøansvar etter utviklingsorientering. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.	91
Figur 47: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse, lønnsomhet og konkurranseevne.	92
Figur 48: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne.	92
Figur 49: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne etter tjeneste og program. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.	93
Figur 50: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.	93
Figur 51: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne etter distriktspolitisk virkeområde. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.	93
Figur 52: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne etter utviklingsorientering. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.	94
Figur 53: Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling. Prosent.	94
Figur 54: Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter tjeneste og program. Andel viktig (skår 5-7).	95
Figur 55: Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 5-7).	96
Figur 56: Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter distriktspolitisk virkeområde. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.	96
Figur 57: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne etter utviklingsorientering. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.	96
Figur 58: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse. Prosent.	97
Figur 59: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter tjeneste og program. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.	97
Figur 60: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.	97

Figur 61: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter distriktspolitisk virkeområde. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.	98
Figur 62: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter utviklingsorientering. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.	98
Figur 63: Prosjektets betydning for omsetningen. Prosent.	101
Figur 64: Prosjektets betydning for økt omsetning etter tjeneste og program. Prosent.	102
Figur 65: Prosjektets betydning for økt omsetning etter addisjonalitet. Prosent.	102
Figur 66: Prosjektets betydning for økt omsetning etter utviklingsorientering. Prosent.	103
Figur 67: Prosjektets betydning for økt omsetning etter distriktspolitisk virkeområde. Prosent.	103
Figur 68: Prosjektets betydning for eksport, etterundersøkelsen 2007. Prosent.	103
Figur 69: Prosjektets betydning for eksport, etterundersøkelsene 2004-2007.	104
Figur 70: Prosjektets betydning for økt eksport etter tjeneste og program. Prosent.	104
Figur 71: Prosjektets betydning for økt eksport etter addisjonalitet. Prosent.	105
Figur 72: Prosjektets betydning for økt eksport etter utviklingsorientering. Prosent.	105
Figur 73: Prosjektets betydning for økt eksport etter distriktspolitisk virkeområde. Prosent.	105
Figur 74: Teoretisk tilnærming til effektmåling.	107
Figur 75: Sammenhengen mellom prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen og skapte arbeidsplasser. Prosjekter med middels og høy addisjonalitet i førundersøkelsen. Akkumulerte tall.	109
Figur 76: Sammenhengen mellom prosjektenes betydning for overlevelse (skår 6-7 eller 7) og sikrede arbeidsplasser. Prosjekter med høy addisjonalitet i førundersøkelsen. Akkumulerte tall.	111
Figur 77: Er de forventede prosjekteffektene realisert? Fordeling etter tjeneste og program. Prosent.	117
Figur 78: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter tjeneste- og programtype. Prosent.	117
Figur 79: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter utviklingsorientering. Prosent.	118

Kapittel 1. Sammen drag

1.1 Hovedfunn

Ser en samlet på funnene fra etterundersøkelsen for 2007-årgangen, er hovedbildet at det gjennomgående er relativt store endringer sammenlignet med de siste tre års etterundersøkelser. Prosjektenes bidrag til overlevelse, konkurranseevne, lønnsomhets- og sysselsettingsutvikling har økt sterkt, mens betydningen for kompetanseutvikling og innovasjon har gått ned.

Det er grunn til å tro at denne utviklingen skyldes finanskrisen som gjorde seg gjeldende fra høsten 2008. Det store flertallet av prosjektene som ligger til grunn for årets etterundersøkelse ble gjennomført i nettopp denne perioden. Mange bedrifter hadde da utfordringer med både kapitaltilgangen og markeds-situasjonen. Dette betyr at den relative verdien av støtten som ble gitt i 2007 økte i denne perioden. Man fikk med andre ord mer for pengene.

den rådgivningen/veiledningen/oppfølgingen de har fått har sunket gradvis fra 2005-2007 (fra 15 prosent til 7 prosent).

1.2 Resultater

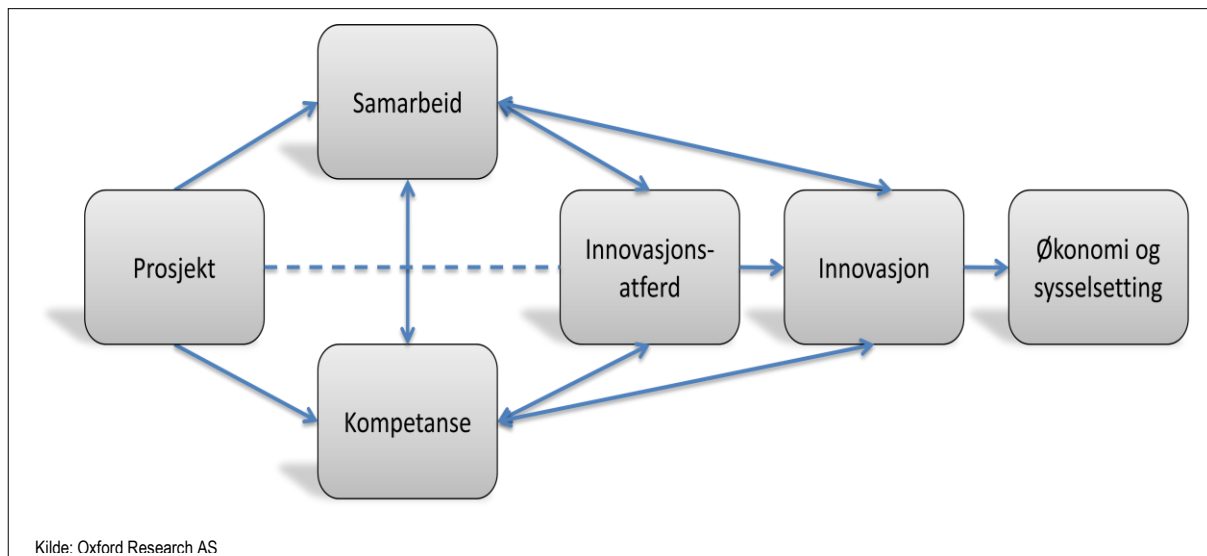
I det følgende oppsummerer vi kort hovedresultatene fra undersøkelsen i forhold til de ulike hoveddimensjonene i undersøkelsens analysemodell¹ (se figur 1). Egenskaper og kjennetegn ved prosjektene og bedriftene kan ha stor betydning for hvilke effekter man kan forvente. Både samarbeid, kompetanse og innovasjon er faktorer som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige effekter. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt.

1.2.1 Prosjekt

Rådgivning og veiledning er en viktig oppgave for Innovasjon Norge. I alt har 37 prosent av bedriftene mottatt rådgivning/veiledning/oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet (36 prosent i 2005 og 38 prosent i 2006), og de aller fleste bedriftene som har ønsket rådgivning/veiledning/oppfølging har fått dette. Av de som ikke har fått rådgivning er det kun 14 prosent som har ønsket det, men ikke fått. Dette utgjør 78 bedrifter, eller 8 prosent av alle bedriftene som er intervjuet. Andelen som ikke er tilfreds med

¹ For utfyllende beskrivelse av vår analysemodell, se kapittel 2.3.

Figur 1: Undersøkelsens analysemodell



1.2.2 Stabilt addisjonalitetsnivå

Kundeeffektundersøkelsen dokumenterer at den økonomiske støtten fra Innovasjon Norge bidrar til at det igangsettes en rekke utviklingsaktiviteter og prosjekter. Spørsmålet er om disse ville vært gjennomført uansett. Dette vil i så tilfelle bety at den ekstra tilførte verdien av Innovasjon Norges bidrag er betydelig mindre. Dette fører til at man nødvendigvis må reise spørsmålet "Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?"

Dersom bedriften under alle omstendigheter ville ha gjennomført prosjektet eller aktiviteten, er det jo ingen grunn til at det offentlige skal gi støtte? I hvilken grad prosjektet har en utløsende effekt måles i denne undersøkelsen ved å se på prosjektets addisjonalitet.

Resultatene viser at andelen middels addisjonalitet har gått ned fra før- til etterundersøkelsen, og at andelen høy addisjonalitet har gått opp (63 prosent). Fra 2006-årgangen til inneværende årgang har summen av middels og høy addisjonalitet holdt seg mer eller mindre stabil (henholdsvis 87 og 85 prosent).

1.2.3 Samarbeid med like mange som før

En viktig faktor for å skape innovasjon i bedrifter, er samarbeid med andre. I gjennomsnitt har prosjektene ført til økt samarbeid med 3,2 aktører (3,1 i 2006 og 2,6 i 2005). Nivået er altså mer eller mindre konstant fra 2006 til 2007. At flere samarbeider med mange aktører, innebærer ut fra en teoretisk be-

traktning at virksomhetene vil ha større muligheter til å oppnå konkurransefortrinn over tid gjennom samarbeid.

Samarbeidsrelasjoner bidrar over tid til å danne nettverk. Dette er en effekt som virksomhetene også utover prosjektperioden kan ha nytte av. 38 prosent har den dag i dag stor nytte av de nettverkene som er dannet gjennom prosjektet. I etterundersøkelsen for 2006 svarte 47 prosent det samme. Vi har altså en klar negativ utvikling. Imidlertid ser vi at nytten er til bake på samme nivå som for 2005-årgangen (38 prosent).

1.2.4 Lavere kompetansebidrag

I gjennomsnitt bidrar Innovasjon Norges tjenester og programmer til kompetanseøkning på 2,6 av 10 mulige områder. Antall områder med økt kompetanse var i 2,8 for 2004-årgangen 2,7 for 2005-årgangen og 3 for 2006-årgangen. Den økende tendensen vi har sett i kompetansebidrag fra 2004-2006, har altså snudd i 2007-årgangen.

Overordnet svarer 66 prosent at de har fått økt kompetanse på minst ett kompetanseområde i stor grad (skår 4 og 5).

Det er størst andel som i stor grad (skår 4 og 5) mener at prosjektet har ført til økt kompetanse om produktutvikling (45 prosent). For 2006 og 2005-årgangene var det også produktutvikling som lå på topp.

1.2.5 Mindre innovasjon

I forhold til innovasjon har flest prosjekter ført til produkt- og tjenesteutvikling (75 prosent), mens færrest prosjekter har bidratt til organisasjonsutvikling (31 prosent).

I snitt bidrar prosjektene/aktivitetene til innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) innen 2,3 av 15 områder. Dette er en klar nedgang fra 2006 (3,1 områder). Størsteparten av nedgangen skyldes imidlertid endringer i det metodiske opplegget.

Gjennom de prosjektene som får støtte, skal Innovasjon Norge både bidra til økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig bærekraft.

1.2.6 Økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig bærekraft

Gjennom de prosjektene som får støtte, skal Innovasjon Norge bidra til både økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig bærekraft.

Økonomisk bærekraft – rekordhøyt nivå

Innovasjon Norges bidrag til bedriftenes økonomiske bærekraft måles gjennom prosjektenes bidrag til bedriftenes konkurranseevne og lønnsomhetsutvikling og overlevelse. Sammenlignet med 2006-årgangen, har prosjektenes bidrag økt sterkt her. 69 prosent av prosjektene har vært viktige (skår 5-7) for *konkurranseevne* (51 prosent i 2006), 70 prosent for *lønnsomhetsutviklingen* (51 prosent i 2006) og 64 prosent for *overlevelse* (50 prosent i 2006). Det er grunn til å tro at denne økningen skyldes den finanskrisen som gjorde seg gjeldende fra 2008.

Som i etterundersøkelsen for 2006-kullet, ble det også i årets undersøkelse gjennomført en analyse av overlevelseshraten blant alle bedriftene i utvalget. Den svært høye overlevelseshraten fra i fjor bekreftes (95 prosent). Også for 2007-årgangen ligger overlevelseshraten på 95 prosent. Det er grunn til å tro at disse høye tallene skyldes at Innovasjon Norge er gode til å velge ut levedyktige bedrifter når det skal gis støtte, at Innovasjon Norge tiltrekker seg personer med gode forretningsideer og at støtten i seg selv bidrar til økt overlevelse samt mulige kombinasjoner av disse faktorene.

Omsetning og eksport

Prosjektene har ført til økt *omsetning* i 77 prosent av bedriftene (72 prosent i 2006 og 73 prosent i 2005). Resultatene for *eksport* er av metodemessige årsaker ikke direkte sammenlignbare med tidligere års undersøkelser, men analyser indikerer at den har holdt seg stabil.

Sikret flere arbeidsplasser

Det er skapt og sikret fra 7554 til 10176 arbeidsplasser blant alle de som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2007. Dette innebærer at det er skapt og sikret 1,3 til 1,8 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er høyere enn anslaget for 2006-årgangen på 1,0 til 1,4 arbeidsplasser per prosjekt, men er mer i tråd med det høye anslaget for 2005-kullet (1,6 arbeidsplasser per prosjekt). De variasjonene som gjør seg gjeldende er imidlertid ikke svært store, og ligger god innenfor det som må betraktes som estimeringsmetodens usikkerhet.

For hele populasjonen er det sikret fra rundt 3600 til 5340 arbeidsplasser gjennom 2007-årgangen (2032 til 2963 i 2006). Dette tilsvarer fra 0,6 til 0,9 arbeidsplasser per prosjekt, noe som er en god del høyere enn for 2006-årgangen (0,4 til 0,6 arbeidsplasser per prosjekt). Det er også høyere enn for 2004 og 2005-årgangen (0,5 til 0,7 arbeidsplasser per prosjekt).

Mindre vekt på samfunnsansvar og miljømessig bærekraft

Vi har analysert prosjektenes bidrag til samfunnsmessig og miljømessig bærekraft. Sammenlignet med etterundersøkelsen for 2006-kullet, ser vi nå en tilbakegang i disse dimensjonenes viktighet for bedriftene. Resultatene vi finner er mer i samsvar med førundersøkelsene av 2008- og 2009-årgangene, hvor vi så tydelig at prosjektene har langt større betydning for bedriftenes økonomiske bærekraft enn for deres miljø- og samfunnsmessige bærekraft. Selv om denne tilbakegangen kan betegnes som skuffende, er dette som forventet når en tar utgangspunkt i hva som er Innovasjon Norge sitt hovedmål: "Innovasjon Norge skal fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering". At prosjektene har klart størst betydning for den økonomiske bærekraften, viser dermed bare at Innovasjon Norge har fokusert på det som nettopp er deres hovedoppgave.

1.3 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge

Hovedmålet og delmålene for Innovasjon Norge ble fastsatt høsten 2004. Innovasjon Norges hovedmål og delmål er formulert slik:

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge

Hovedmål:

Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Delmål

1. Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet
2. Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet
3. Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt
4. Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger
5. Innovasjon Norge skal være en kunde- og markedsdrevet organisasjon, korrigere for systemsvikt og være en kompetent pådriver.

I det videre benyttes noen av resultatene fra etterundersøkelsen for å indikere Innovasjon Norges måloppnåelse knyttet til de ulike delmålene.

1.3.1 Delmål 1: Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet

- 66 prosent mener at prosjektet i stor grad har ført til økt kompetanse på ett eller flere områder (71 prosent i 2006), mens det tilsvarende tallet for innovasjon ligger på 62 prosent (67 prosent i 2006).
- Prosjektene har bidratt til økt omsetning i 72 prosent av tilfellene (77 prosent i 2006)
- Prosjektene har bidratt til økt eksport i 44 prosent av tilfellene som finner dette relevant.
- Fra slutten av 2006 til slutten av 2009 har det vært en netto sysselsettingsøkning på 12 prosent innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (14 prosent i 2006) og 18 prosent utenfor det distriktpolitiske virkeområdet (19 prosent i 2006). Anslaget over skapte og sikrede arbeidsplasser i 2007-årgangen ligger på mellom 7554 og 10176. Dette betyr at det er skapt og sikret 1,3 til 1,8 arbeidsplasser per prosjekt (1,0 til 1,4 i 2006).

- 69 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten har vært viktig for fremtidig konkurranseevne. (51 prosent i 2006, 49 prosent i 2005).
- 70 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten har vært viktig for bedriftens lønnsomhetsutvikling. (51 prosent i 2006, 49 prosent i 2005).
- 64 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten har vært viktig for bedriftens overlevelse. (50 prosent i 2006, 54 prosent i 2005).

1.3.2 Delmål 2: Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Resultatene knyttet til dette delmålet er om lag som for 2006-årgangen:

- Prosjektene har bidratt til økt eksport i 44 prosent av tilfellene som finner dette relevant.
- 15 prosent har økt kompetansen i stor grad om eksport (15 prosent i 2006)
- 22 prosent har økt kompetansen i stor grad om internasjonale markeder (24 prosent i 2006)

- 21 prosent har økt kompetansen i stor grad om internasjonalt samarbeid (22 prosent i 2006)
- I 24 prosent av bedriftene har prosjektet i stor grad ført til at man ser muligheter i internasjonalt samarbeid (28 prosent i 2006)

1.3.3 Delmål 3: Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

Kundeeffektundersøkelsen omfatter ikke tjenester og programmer knyttet til profilering av norsk næringsliv. Andre kilder er utgangspunkt for vurdering av dette delmålet.

1.3.4 Delmål 4: Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Støtten fra Innovasjon Norge er avgjørende både i sentrale deler av Norge og i distriktene. Prosjektene har gitt vesentlige sysselsettingsbidrag og i tillegg bidrar de til økt fokus på innovasjon og utvikling.

- 61 prosent av de skapte og sikrede arbeidsplassene har kommet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, noe som tilsvarer andelen tilsagn.
- Om lag 81 prosent av prosjekter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet har ført til utvikling og forbedring av produkter og tjenester. Andelen utenfor er på 84 prosent.
- Om lag 60 prosent av prosjekter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet har ført til utvikling og forbedring av produksjonsprosesser. Andelen utenfor er på 54 prosent.
- Om lag 50 prosent av prosjekter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet har ført til markedsutvikling/endret markedsføring. Andelen utenfor er på 64 prosent.

- Om lag 34 prosent av prosjekter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet har ført til organisasjonsutvikling. Andelen utenfor er på 39 prosent.

1.3.5 Delmål 5: Innovasjon Norge skal være en kunde- og markedsdrevet organisasjon, korrigere for systemsvikt og være en kompetent pådriver

Det er få indikatorer i etterundersøkelsen som benyttes til å indikere måloppnåelsen her, men spørsmålet om gjenbruk er en indikasjon på "kost/nytte" knyttet til prosjektet og Innovasjon Norges deltagelse. I tillegg gir fullfinansieringsgrad og addisjonalitet indikasjoner. De to sistnevnte indikatorene er analysert for bedrifter som svarte på etterundersøkelsen for 2007-årgangen.

- 79 prosent oppgir at det er svært sannsynlig at de/virksomheten med utgangspunkt i erfaringene med IN i dette prosjektet igjen vil søke IN om støtte (skår 4 og 5 på en skala fra 1-5), som er det samme som for 2006-årgangen. En kanskje bedre måte å måle markedstilpasningen på, er om kundene vil anbefale andre å benytte tjenesten. Denne innfallsvinkelen vil bli benyttet i neste etterundersøkelse.
- Addisjonaliteten er høy i 63 prosent av tilfellene (66 prosent i 2006). Andelen er høyest i sone 4 (71 prosent) og lavest utenfor det distriktpolitiske virkeområdet (58 prosent).
- 82 prosent av prosjektene er/ble fullfinansiert i henhold til planen (81 prosent i 2006).

Kapittel 2. Innledning og bakgrunn

Oxford Research har gjennomført denne kundeeffektundersøkelsen blant bedrifter som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2007. Kundeeffektundersøkelsen består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at tilsagnet fra Innovasjon Norge er gitt, mens etterundersøkelsen gjennomføres 4 år etter. Den foreliggende undersøkelsen er dermed en etterundersøkelse av de virksomhetene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2007.

Den foreliggende etterundersøkelsen bygger på data fra 1016 bedrifter. Disse er intervjuet ved hjelp av enten et webbasert spørreskjema, et papirskjema eller per telefon i perioden mars til og med april 2011. Denne etterundersøkelsen følger opp førundersøkelsen av alle bedrifter som i 2007 mottok støtte fra Innovasjon Norge. Gjennom førundersøkelsen kan en si noe om de kortsiktige effektene av Innovasjon Norges innsats og bedriftenes forventning til effekter, mens en gjennom etterundersøkelsen vil være i stand til å si noe mer om de effekter som har blitt realisert i løpet av den 4-årsperioden som er gått fra tilsagnet ble gitt. Det er de bedriftene som svarte på førundersøkelsen (eksklusive de som oppga at de ikke hadde benyttet seg av Innovasjon Norges tilbud om støtte) som også er intervjuet i etterundersøkelsen.

2.1 Hensikten med undersøkelsen

Innovasjon Norge ble etablert 1.1.2004. Dette er den fjerde etterundersøkelsen som gjennomføres av Oxford Research etter at organisasjonen var en realitet. Det er imidlertid gjennomført kundeeffektundersøkelser siden 1994, i starten i regi av SND. Undersøkelsen bygger på det samme metodiske grunnlaget som tidligere etterundersøkelser. Denne etterundersøkelsen omfatter store deler av Innovasjon Norges aktivitet, inkludert en rekke av programsatsningene.

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges engasjementer har to hovedformål:

- Et internt som gjelder forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene.
- Et eksternt som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått noe igjen for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter.

Med andre ord har undersøkelsen både et utviklings- og et resultat-/effektperspektiv.

Totalt sett har Innovasjon Norge et Mål- og resultatsystem som består både av et omfattende opplegg for rapportering av aktiviteter (ved bruk av aktivitetsindikatorer ved registrering av saker når de kommer inn) og et opplegg for måling av effekter, herunder evalueringer generelt og kundeeffektundersøkelser mer spesielt.

Kundeeffektundersøkelsen vil i forhold til evaluering av Innovasjon Norges resultater dels representere et analyseverktøy som "står på egne ben", samtidig vil denne undersøkelsen inngå som en av flere dokumentasjonsformer i mer omfattende evalueringer. I andre studier hvor det legges opp til mer fullstendige analyser av Innovasjon Norge, vil det f.eks. være naturlig å supplere kundeeffektundersøkelsen med dokumentstudier og casestudier hvor en får anledning til å gå mer i dybden i kartleggingen av de forholdene som gir den beste uttellingen hva angår addisjonalitet, og hva som mangler av betingelser for å få dette til. Dette vil igjen kunne utgjøre et viktig innspill i forhold til hva som bør være innretningen på ordningene i den hensikt å få mest uttelling i forhold til de beløpene som anvendes.

2.2 Innovasjon Norges formål

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge er formulert slik:

Hovedmålet for Innovasjon Norge er:

«Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.»

Hovedmålet er overordnet andre styringssignaler. I arbeidet med å oppnå hovedmålet skal Innovasjon Norge rette innsatsen mot fokusområder og målgrupper der offentlig innsats kan utløse økt verdiskaping. Disse er internasjonalisering og prosjekter i ide-, utviklings- og kommersialiseringsfasen, samt entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. I tillegg er kvinner en prioritert målgruppe.

Delmålene for Innovasjon Norge er:

1. Økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til

- økt omfang av lønnsomme etableringer
- økt innovasjonsevne og –takt
- utvikling av lokale, regionale og nasjonale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping

2. Økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til:

- økte kunnskaper i næringslivet om internasjonale markeder og muligheter
- økt internasjonal aktivitet i næringslivet
- at norske bedrifter utnytter teknologi og kunnskaper utviklet i utlandet og til eksport av norsk teknologi

3. Styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

Innovasjon Norge skal bidra til:

- å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet
- økt lønnsomhet i reiselivsnæringen og økte markedsandeler i utlandet
- økt kjennskap, kunnskap og preferanse til Norge i utvalgte land og målgrupper
- at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet eller investerer i Norge

4. Næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge skal bidra til:

- lokal og regional bedrifts- og næringsutvikling
- å styrke samhandlingen mellom aktørene i de regionale partnerskap
- at arbeidet i omstillingsområdene drives profesjonelt og målrettet

5. Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner

være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Ovennevnte hovedmål er fastsatt av Nærings- og Handelsdepartementet.² I rapporten omkring hovedmål og delmål, ble også følgende føringer gitt for Innovasjon Norge sin virksomhet:

- Innovasjon Norge skal ha et klart kundefokus som innebærer at næringslivet er tilfreds med organisasjonens tjenester og programmer.
- Innovasjon Norge skal bidra til økt lønnsomhet hos kundene.
- Tre bedriftsmålgrupper skal prioriteres: entreprenører, unge bedrifter og SMB med vekstambisjoner og -potensial.
- Kvinner er en prioritert målgruppe.
- Innovasjon Norge skal arbeide med og prioritere verdikjeder, bransjer og næringer med særskilte utfordringer og/eller verdiskapingsmuligheter hvor landbrukstilknyttet virksomhet og marin sektor er nevnt spesielt.
- Innovasjon Norges tjenester og programmer skal korrigere for markeds- og systemsvikt og være rettet mot dynamikken i næringslivet uten å virke unødige konkurransevridende.
- Innen rammen av hovedmålet skal Innovasjon Norge være en regional og nasjonal kunnskapsbygger og bidra til regional tilpasning av nasjonale, innovasjonspolitiske strategier.
- Innovasjon Norge skal bidra til å fremme miljøvennlige og bærekraftige løsninger.

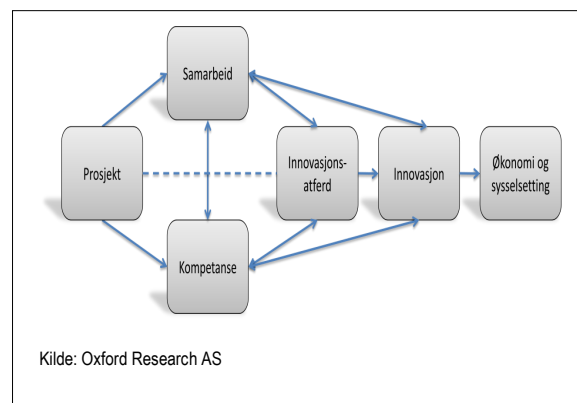
Vektingen av disse målsettingene vil i betydelig grad være påvirket av finansieringsprofilen i bevilgningene.

2.3 Vår analysemodell

Førundersøkelsene har tidligere vist at egenskaper og kjennetegn ved prosjektene (finansiell støtte, veiledning og annen tilrettelegging) og bedriftene kan ha stor betydning for hvilke effekter man kan forvente. Både samarbeid, kompetanse og innovasjon er effekter som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige effekter. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt.

² Mål og resultatstyringssystem for Innovasjon Norge. Rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av Nærings- og handelsdepartementet. Avgitt 24. juni 2004. Se også "Operasjonalisering av MRS-systemet for Innovasjon Norge". Rapport fra prosjektgruppe i IN, 10. desember 2004.

Figur 2: Analysemodell for kundeeffektundersøkelsene



På tross av en relativt enkel modell kan det ofte være vanskelig å påvise disse sammenhengene i og med at det er svært mange forhold som har betydning for prosjektenes resultater og bedriftenes utvikling. Tankegangen er imidlertid at økt fokus på kompetanse og samarbeid gjør bedriftene bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer og bli i stand til videreutvikling.

I det videre vil Oxford Research benytte den skisserte modellen for å strukturere analysen av resultatene. Modellen vil også bli benyttet for å illustrere overganger til nye områder i undersøkelsen.

2.4 Tjenester og programmer som omfattes av undersøkelsen

Innovasjon Norge forvalter og tilbyr en rekke ulike former for bidrag til bedrifter og entreprenører. Disse struktureres i forhold til begrepene satsinger, programmer og tjenester. Satsingene er strategiske fokusområder som ofte bygges opp av ulike tjenester og programmer. I denne undersøkelsen benyttes ikke satsingene som en bakgrunnsvariabel, i motsetning til Tjenester og Programmer.

Tjenester er som oftest tilbud knyttet til enten finansiering, kompetanse, rådgivning, nettverk, eksponering eller kurs. Programmer kombinerer som oftest flere av disse elementene.

Denne undersøkelsen omfatter 21 av Innovasjon Norges tjenester og programmer. I det følgende nevnes de tjenestene og programmene som er med. Tildelt beløp per tjeneste og program i 2007 er angitt i kr.:

Tabell 1: Tjenester og programmer som inngår i undersøkelsen

Tjenester og programmer	2007 i kr.
Bioenergiprogrammet	30 162 035
Bygdeutviklingsmidler	979 294 870
Bygdeutviklingsstipend	17 066 807
Distriktsrettede risikolån	224 805 500
Distriktsutviklingstilskudd	405 000 995
Etablererstipend	94 014 289
FRAM	.
Grunnfinansieringslån - flåte	763 931 922
Inkubatorstipend	19 408 600
Internasjonalisering ³	4 210 000
Landbrukslån	379 982 500
Innovasjonslån	116 610 000
Landsdekkende utviklingstilskudd	43 240 805
Lavrisikolån	624 594 067
Marint innovasjonsprogram	45 380 932
NT-programmet	8 526 300
OFU/IFU	241 923 800
Oppfinnerstipend	4 101 518
Trebasert innovasjonsprogram	37 014 837
Verdiskapingsprogram mat	47 995 723
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	5 836 820
Total	4 093 102 320
Kilde: Oxford Research AS	

Summen av midler som vi har undersøkt effekten av, er kr. 4,1 milliarder inklusiv rentestøtteordningene og kr. 3,4 milliarder uten disse. Til sammen ble det gitt tilsagn om kr. 4,8 milliarder i 2007. Dette betyr at undersøkelsen omfatter 86 prosent av samlede tilsagn fra Innovasjon Norge i 2006 dersom en inkluderer rentestøtten og 71 prosent dersom en ekskluderer den.

De tjenester og programmer som ikke er med i undersøkelsen, står for om lag 700 mill. kr. i tilsagns-omfang og er i hovedsak knyttet til profilering og internasjonalisering. I tillegg er det en del nettverks-prosjekter som er utelatt fra undersøkelsen (for eksempel er hverken Arena- eller NCE-programmet med). Grunnen til at disse programmene og tjenestene holdes utenfor, er primært at undersøkelses-opplegget Kundeeffektundersøkelsene bygger på i mindre grad passer for disse tjenestene og programmene, og at man har egne effektmålinger for disse.

³ Når det gjelder Internasjonalisering er det kun enkeltkunder som er inkludert i undersøkelsen (Single client sale). Alle tjenester/programmer der omkostningene er mindre enn kr 40 000, dvs. prosjekter som tilsvarer mindre enn ca 1 ukeverk, og de prosjekter hvor det ikke er ført opp noe beløp, er utelatt. Følgende prosjektyper innen Internasjonalisering er inkludert i undersøkelsen: 100 % Client financed, ENTR project, INT, SMB-I, SME financing

Del 1: Metode

Kapittel 3. Undersøkellesdesign

I dette kapittelet vil vi presentere metoden og undersøkelsesdesignet som ligger til grunn for etterundersøkelsen av 2007-årgangen.

Kundeeffektundersøkelsene gjennomføres som nevnt ved at bedrifter som får et tilsagn fra Innovasjon Norge blir spurt to ganger; en gang året etter tilsagnet ble gitt (førundersøkelse) og en gang fire år etter (etterundersøkelse).

I forhold til etterundersøkelsen for 2006 inneholder årets undersøkelse like mange tjeneste/programmer. Videre er det to endringer knyttet til sammensetningen: Bioenergiprogrammet er tatt inn, mens Risikolån landbruk er gått ut av undersøkelsen.

Tabellen under viser hvilke tjenester og programmer som inngår i kundeeffektundersøkelsen for 2007:

Tabell 2: Tjenester og programmer som er med i 2007-undersøkelsen

Tjenester	Programmer
Bygdeutviklingsmidler	Bioenergiprogrammet
Bygdeutviklingsstipend	NT-programmet
Distriktsrettede risikolån	OFU/IFU
Distriktsutviklingstilskudd	Internasjonalisering
Grunnfinansieringslån - flåte	FRAM
Innovasjonslån	Marint innovasjonsprogram
Landsdekkende utviklingstilskudd	Verdiskapingsprogram mat
Lavrisikolån	Verdiskapingsprogrammet for reindrift
Landbrukslån	Trebasert innovasjonsprogram
Etablererstipend	
Inkubatorstipend	
Oppfinnerstipend	
Kilde: Oxford Research AS	

I alt er altså 21 tjenester og programmer inkludert i denne etterundersøkelsen. Tjenestene og programmene kan inndeles i 4 hovedgrupper. Disse hoved-

gruppene kaller vi tjeneste- og programtyper. Denne inndelingen vil også bli brukt i analysen av resultatene. Følgende hovedgrupper er i bruk i etterundersøkelsen for 2007:

Tabell 3: Kategorisering av tjenestene og programmene i type

Tjeneste/program	Tjeneste- og programtype
Distriktsrettede risikolån	Lånetjeneste
Grunnfinansieringslån-flåte	Lånetjeneste
Innovasjonslån	Lånetjeneste
Landbrukslån	Lånetjeneste
Lavrisikolån	Lånetjeneste
Bioenergiprogrammet	Program
FRAM	Program
Internasjonalisering	Program
Marint verdiskapingsprogram	Program
NT-programmet	Program
OFU/IFU	Program
Trebasert innovasjonsprogram	Program
Verdiskapingsprogram mat	Program
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	Program
Bygdeutviklingsstipend	Stipendtjeneste
Etablererstipend	Stipendtjeneste
Inkubatorstipend	Stipendtjeneste
Oppfinnerstipend	Stipendtjeneste
Bygdeutviklingsmidler	Tilskuddstjeneste
Distriktsutviklingstilskudd	Tilskuddstjeneste
Landsdekkende utviklingstilskudd	Tilskuddstjeneste

Kilde: Oxford Research AS

3.1 Populasjon

Alle enhetene som inngår i undersøkelsens problemstillinger utgjør undersøkelsens populasjon. Populasjonen er altså de bedriftene vi ønsker å si noe om, det vil si alle de bedriftene som har fått tilsagn fra Innovasjon Norge i 2007 som omfattes av Kundeeffektundersøkelsen.

Etterundersøkelsen gjennomføres i hovedtrekk med utgangspunkt i førundersøkelsen. Dette gjøres ved at det er de samme bedriftene som besvarte førundersøkelsen som blir kontaktet igjen for en ny undersøkelse (etterundersøkelsen). På denne måten kan man sammenholde svarene fra før- og etterundersøkelsen og man skaffer seg dermed et grunnlag for å kunne si noe om eventuelle endringer. Den populasjonen og det uttrekket som ble gjennomført i førundersøkelsen, er altså også gjeldende i etterundersøkelsen, men da med ytterligere frafall.

Bedrifter som har mottatt flere typer tilsagn i løpet av 2007, inngår kun i undersøkelsen for ett av disse tilsagnene. Bedriften blir beholdt i tilknytning til den tjenesten eller programmet som har færrest tilsagnsmottakere for å sikre et akseptabelt antall svar innen disse "små" tjenestene og programmene.

Totalt inngikk 5729 tilsagn fordelt på 3852 bedrifter i førundersøkelsen for 2007. Tabellen under illustrerer også at enkelte bedrifter var oppført to eller flere ganger på samme tjeneste/program eller hadde mottatt flere tilsagn. Alle tilsagnene, foruten de som gikk til bedrifter som ikke er med i utvalget, ble beholdt før trekningen ble gjort for å sikre at sannsynligheten per tilsagn var lik for alle bedriftene. Dette innebærer at bedrifter som har fått flere tilsagn, har større sannsynlighet for å bli trukket ut enn de som kun hadde fått ett tilsagn.

Tabell 4: Tildelinger, bedrifter og trekkposisjoner i 2007

Antall/År	2007
Tildelinger	5729
Bedrifter	3852
Trekkposisjoner*	4684

Kilde: Oxford Research AS

*Som følge av at bedriftene har fått flere tilsagn kan de totalt delta som 4684 enheter. Bedrifter med flere tilsagn innen den samme tjenesten/programmet er fjernet, men bedriften kan være oppført på ulike tjenester/programmer.

3.2 Utvalg

Utvalgsprosedyren er veien fra populasjon til at det foreligger et representativt uttrekk av respondenter. Utvalget av respondenter ble gjort i tilknytning til førundersøkelsen og fra populasjonen beskrevet ovenfor.

Utvalgets primære hensyn var sikkerhet og presisjon ned på tjeneste- og programnivå. Dette er avgjørende i og med at så mange som 21 ulike tjenester og programmer er omfattet av undersøkelsen. Utvalgsmetoden som er benyttet her, er et såkalt str-

tegisk disproporsjonalt stratifisert utvalg. Dette innebærer at tiltakene ikke er trukket ut fra deres andel av populasjonen, men ut fra hensynet til den enkelte tjeneste og det enkelte program.

Etter beregninger av feilmargen og forventet frafall ble uttrekket gjort. Deretter ble intervjuene til førundersøkelsen gjennomført. I førundersøkelsen fikk vi 1524 svar. Disse fordelte seg som vist i tabellen under.

Tabell 5: Utvalg og svar i førundersøkelsen 2007

Tjenester og programmer	Utvalg	Svar
Bioenergiprogrammet	52	29
Bygdeutviklingsmidler	248	193
Bygdeutviklingsstipend	172	124
Distriktsrettede risikolån	106	70
Distriktsutviklingstilskudd	207	146
Etablererstipend	248	178
FRAM	162	79
Grunnfinansieringslån – flåte	126	66
Inkubatorstipend	70	48
Internasjonalisering	171	69
Landbrukslån	197	108
Innovasjonslån	57	32
Landsdekkende utviklingstilskudd	131	60
Lavrisikolån	76	44
Marint innovasjonsprogram	46	28
NT-programmet	19	13
OFU/IFU	149	86
Oppfinnerstipend	45	30
Trebasert innovasjonsprogram	60	32
Verdiskapningsprogram mat	149	82
Verdiskapningsprogram rein	19	7
Totalt	2510	1524

Kilde: Oxford Research AS

Av de 1524 bedriftene som besvarte førundersøkelsen, oppga 59 den gang at de ikke hadde benyttet seg av tilbudet om støtte fra Innovasjon Norge. Disse ble utelatt fra etterundersøkelsen, og dermed består utvalget i etterundersøkelsen av 1465 bedrifter. 1016 bedrifter har levert komplette besvarelser for etterundersøkelsen, mens 8 bedrifter har levert ufullstendige besvarelser.

3.3 Datainnsamling

Opplegget for datainnsamling for årets undersøkelse er i hovedsak det samme som for etterundersøkelsen 2006. Den største endringen besto i at utvalgsfilen for undersøkelsen ble vasket mot Foretaksregisteret av Innovasjon Norge slik at kundene ble oppført med oppdatert kontakt- og bakgrunnsinformasjon. I denne prosessen ble det avdekket at 91 av bedriftene ikke lenger var aktive på grunn av at de enten var gått konkurs, blitt oppløst, blitt slettet eller

var uten aktivitet. Disse bedriftene fikk følgelig ikke tilsendt spørreskjemaet.

Oxford Research har selv stått som ansvarlig for den webbaserte og postale spørreundersøkelsen. Polarfakta AS har gjennomført datainnsamlingen ved hjelp av telefon på oppdrag fra Oxford Research. Datainnsamlingen ble foretatt i mars og april 2011.

Følgebrevet og spørreskjemaet ble sendt ut i e-posts form til alle bedrifter i utvalget som det forelå e-postadresser for. Dette var tilfellet for 1358 respondenter (92,7 prosent av utvalget inklusive ikke aktive, 91,5 prosent i forrige etterundersøkelse). Deretter ble de respondentene som det ikke forelå e-postadresser for samt de som det forelå foreldete, ikke gyldige e-postadresser for, kontaktet postalt med likelydende følgebrev og spørreskjema. Det ble totalt sendt ut 195 følgebrev og spørreskjema postalt. Også disse respondentene ble i følgebrevet invitert til å svare elektronisk på en oppgitt webadresse. For å ivareta sikkerheten fikk hver respondent en ID og et passord for innlogging. Denne muliggjorde også at Oxford Research kunne spore hvem som hadde svart eller ikke. Etter at svarfristen gikk ut for begge intervjuformene, tok Polarfakta kontakt med dem som ikke hadde svart på internett for å intervju dem over telefon. Av totalt 1016 svar kom 691 inn via internett, altså en andel på 68 prosent (som i 2006, 27,8 prosent i 2005).

3.3.1 Purrerutiner

Alle bedrifter som ikke hadde svart over internett innen angitt frist, ble purret en gang via e-post ved fristens utløp. Det ble ikke foretatt noen purring for de som mottok undersøkelsen postalt. Ved svarfristens utløp overtok Polarfakta datainnsamlingen, og respondentene ble forsøkt kontaktet inntil 10 ganger over flere dager før numrene ble erklært ubrukelige.

Alle som sa at de skulle svare på undersøkelsen, og der det ble gjort avtaler, ble fulgt opp kontinuerlig til de enten avga svar eller nektet å delta. Denne oppfølgingen skjedde gjennom både telefon, mobiltelefon, og e-post. Intervjuerne har også forsøkt å nå aktuelle respondenter på kveldstid, der dette har vært hensiktsmessig. Dette gjelder spesielt respondenter innenfor primærnæringene.

Der Polarfakta fant gale telefonnummer på intervjuobjektet, ble det benyttet alternative kilder for å spore opp nye nummer; internett og diverse numeropplysningstjenester.

3.4 Svar og frafall

Utvalget var som nevnt på 1465 bedrifter. 91 av disse utgikk fra undersøkelsen da de ikke lengre var aktive i mars 2010. Av de resterende 1374 bedriftene var det 90 som det ikke mulig å komme i kontakt med som følge av at Polarfakta enten avdekket at bedriften var konkurs, slettet, eller oppløst, eller at det ikke var mulig å oppnå kontakt med bedriften/personen, at kontaktpersonen hadde sluttet, eller at det – til tross for flere forsøk – ikke var mulig å finne rett telefonnummer.

Dersom man ser bort fra de som ikke var mulig å komme i kontakt med, gir det et potensial for 1284 intervjuer. Som det fremgår av tabellen under ble det totalt gjennomført 1016 intervjuer. Dette gir en svarprosent på 79,1 prosent. Om lag 1 prosent nektet og om lag 20 prosent svarte ikke på tross av flere henvendelser.

Tabell 6: Svar og frafall totalt i etterundersøkelsen 2007

	Antall	Prosent
Utvalg	1465	
Konkurs/slettet/oppløst/oppløst for fusjon/inaktivt (avdekket før utsendelse av undersøkelsen)	91	
Konkurs/slettet/oppløst/oppløst for fusjon/inaktivt (avdekket under gjennomføring av undersøkelsen)	5	
Bedrift /person kan ikke nåes	50	
Feil tlf.nr/umulig å finne tlf.nr	8	
Kontaktperson sluttet	27	
Potensielle intervjuer	1284	100 %
Svar	1016	79 %
Nekt	8	1 %
Ikke svar	260	20 %
Kilde: Oxford Research AS		

Tabellen under viser svarprosenten per tjeneste og program i etterundersøkelsen for 2007-årgangen.

Tabell 7: Svar og frafall i etterundersøkelsen 2007 etter tjeneste og program

Tjeneste/program	Utvalg	Konkurs/ slettet/ opp- løst/inaktivt	Bedrift/ per- son/kontakt ikke nådd	Potensielle intervju	Utførte intervju	Andel utførte intervju	Nekt	Ikke svar
Bioenergiprogrammet	28	3		25	21	84,0 %		4
Bygdeutviklingsmidler	188	2	8	178	146	82,0 %		32
Bygdeutviklingsstipend	119	6	3	110	86	78,2 %		24
Distriktsrettede risikolån	66	6	5	55	42	76,4 %	1	12
Distriktsutviklingstilskudd	142	11	8	123	98	79,7 %		25
Etablererstipend	175	13	9	153	111	72,5 %		42
FRAM	72	4	4	64	56	87,5 %	1	7
Grunnfinansieringslån – flåte	60	6	1	53	33	62,3 %		20
Inkubatorstipend	46	5	5	36	29	80,6 %	1	6
Internasjonalisering	61	7	4	50	39	78,0 %		11
Landbrukslån	105	1	3	101	83	82,2 %	1	17
Innovasjonslån	28	3	2	23	17	73,9 %		6
Landsdekkende utviklingstilskudd	60	7	4	49	37	75,5 %	2	10
Lavrisikolån	42	1	3	38	31	81,6 %	1	6
Marint innovasjonsprogram	27	4	3	20	16	80,0 %		4
NT-programmet	13	1		12	10	83,3 %		2
OFU/IFU	85	7	11	67	54	80,6 %	1	12
Oppfinnerstipend	30	2	3	25	24	96,0 %		1
Trebasert innovasjonsprogram	32	3	2	27	24	88,9 %		3
Verdiskapningsprogram mat	79	4	6	69	54	78,3 %		15
Verdiskapningsprogram rein	7		1	6	5	83,3 %		1
Totalt	1465	96	85	1284	1016	79,1 %	8	260

Kilde: Oxford Research AS

Av de 1465 som svarte på førundersøkelsen⁴, gjenstår det i etterundersøkelsen altså 1016 svar. Som tabellen viser, er det en forskjell i andelen utførte intervjuer mellom de ulike tjenestene og programmene. Den laveste andelen ble oppnådd for Grunnfinansieringslån – flåte, mens vi klarte å nå alle på en bedrift nær blant mottagerne av Oppfinnerstipend og deltagerne på Verdiskapningsprogram rein.

3.4.1 Frafallsanalyse blant bedrifter som ikke har besvart undersøkelsen

I årets etterundersøkelse har Oxford Research gjennomført en registerbasert analyse av de 96 bedriftene som ble avdekket før eller i løpet av undersøkelsen at ikke lengre var aktive på grunn av at de har gått konkurs, blitt oppløst, blitt slettet eller er uten aktivitet. I tillegg ble det foretatt en gjennomgang av de bedriftene som Polarfakta ikke fikk kontakt med

og som ikke besvarte undersøkelsen. Denne gjennomgangen avdekket ytterligere 8 bedrifter som ikke lengre er aktive, altså til sammen 104 bedrifter som har gått konkurs, blitt oppløst, blitt slettet eller er uten aktivitet. Tabellen under gir en oversikt over de ulike statusene for disse selskapene.

Tabell 8: Status for selskaper som ikke har besvart etterundersøkelsen 2007 per mai 2011

Status for selskapet i Foretaksregisteret	Antall	Prosent
Aktive	1361	92,9 %
Konkurs	35	2,4 %
I skifteretten	1	0,1 %
Oppløst	19	1,3 %
Oppløst for fusjon	26	1,8 %
Slettet	21	1,4 %
Inaktivt	2	0,1 %
Totalt	1465	100 %

Kilde: Oxford Research AS

⁴ Unntatt de 59 bedriftene som oppga at de ikke hadde benyttet seg av Innovasjon Norges tilbud om støtte.

Det er viktig å være klar over at hvorvidt virksomheten er aktiv eller ikke er en resultatvariabel i seg selv. Denne variabelen er blant annet med på å si noe om hvilket risikonivå Innovasjon Norge har tatt i sine tildelinger. Andelen aktive bedrifter i utvalget til etterundersøkelsen 2007 er 92,9 prosent. Dette er en betydelig høyere andel enn i etterundersøkelsen for 2006-årgangen, der 84 prosent var aktive.

Dersom vi ser bort fra selskapene som er aktive og på hva slags selskapsformer de 104 ikke aktive selskapene er registrert med, ser vi at aksjeselskapene og enkeltpersonforetakene dominerer. Dette er i samsvar med fordelingen på selskapsformer i utvalget generelt.

Tabell 9: Status og selskapsform for ikke aktive bedrifter i etterundersøkelsen 2007 per mai 2011

Selskapsform/status	I skifte- retten	Konkurs	Oppløst	Oppløst for fusjon	Slettet	Inaktivt	Totalt
Aksjeselskap	1	35	14	26	1	1	78
Ansvarlig selskap (ANS)			1				1
Ansvarlig selskap, delt ansvar			3				3
Enkeltpersonforetak					9		9
Forening/lag/innretning					2		2
Kommandittselskap			1				1
Norskreg. utenlandsk foretak					1		1
Partrederi					1		1
Person					2	1	3
Selskap med begrenset ansvar					3		3
Stiftelse					1		1
Virksomhet drevet i fellesskap					1		1
Totalt	1	35	19	26	21	2	104
Kilde: Oxford Research AS							

Videre analyser viser at det er en 50 – 50 fordeling av ikke aktive bedrifter innenfor og utenfor det dist-

riktspolitiske virkeområdet. Innenfor virkeområdet er det flest inaktive bedrifter i sone 3. Dette er vist i tabellen under.

Tabell 10: Status etter distriktspolitisk virkeområde for selskaper som ikke har besvart etterundersøkelsen 2007 per mai 2011

Status/distriktspolitisk virkeområde	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4	Totalt
I skifteretten	1				1
Konkurs	14	1	10	10	35
Oppløst	10		5	4	19
Oppløst for fusjon	18		6	2	26
Slettet	7	3	6	5	21
Inaktivt	2				2
Totalt	52	4	27	21	104
Kilde: Oxford Research AS					

Fordelingen av ikke aktive bedrifter på Program- og Tjenestetype er ikke jevn. Her finner vi – som i etterundersøkelsen for 2006-kullet - en overvekt innenfor Stipendtjenestene og Programmene. Når vi ser nærmere på fordelingen på de enkelte Programmer eller Tjenester for de 91 bedriftene, finner vi størst frafall blant mottagerne av Internasjonalisering,

Marint innovasjonsprogram, Inkubatorstipend, Bio-energiprogrammet og Innovasjonslån. Alle disse har andeler aktive foretak under 90 prosent. I den andre enden av skalaen finner vi Bygdeutviklingsstipend, Lavrisikolån, Bygdeutviklingsmidler, Landbrukslån og Verdiskapingsprogrammet for reindrift, alle med en andel aktive foretak på over 95 prosent. For sist-

nevnte tjeneste finner vi ingen bedrifter som ikke er aktive.

Tabell 11: Fordeling av bedrifter som ikke har besvart etterundersøkelsen 2007 per mai 2011, etter tjeneste og program

Tjeneste og program/status	Aktive	I skifteret- ten	Konkurs	Oppløst	Oppløst for fusjon	Slettet	Inaktive
Bioenergiprogrammet	89,3 %	0,0 %	3,6 %	3,6 %	0,0 %	3,6 %	0,0 %
Bygdeutviklingsmidler	98,4 %	0,5 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	1,1 %	0,0 %
Bygdeutviklingsstipend	95,0 %	0,0 %	0,0 %	2,5 %	0,0 %	2,5 %	0,0 %
Distriktsrettede risikolån	90,9 %	0,0 %	6,1 %	0,0 %	3,0 %	0,0 %	0,0 %
Distriktsutviklingstilskudd	91,5 %	0,0 %	4,9 %	0,7 %	1,4 %	1,4 %	0,0 %
Etablererstipend	91,4 %	0,0 %	1,1 %	2,9 %	1,7 %	1,7 %	1,1 %
FRAM	93,1 %	0,0 %	2,8 %	1,4 %	1,4 %	1,4 %	0,0 %
Grunnfinansieringslån - flåte	90,0 %	0,0 %	0,0 %	3,3 %	1,7 %	5,0 %	0,0 %
Inkubatorstipend	89,1 %	0,0 %	2,2 %	2,2 %	4,3 %	2,2 %	0,0 %
Internasjonalisering	88,5 %	0,0 %	4,9 %	1,6 %	4,9 %	0,0 %	0,0 %
Landbrukslån	99,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	1,0 %	0,0 %
Innovasjonslån	89,3 %	0,0 %	3,6 %	0,0 %	7,1 %	0,0 %	0,0 %
Landsdekkende utviklingstilskudd	88,3 %	0,0 %	3,3 %	1,7 %	6,7 %	0,0 %	0,0 %
Lavrisikolån	95,2 %	0,0 %	2,4 %	0,0 %	2,4 %	0,0 %	0,0 %
Marint innovasjonsprogram	85,2 %	0,0 %	14,8 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
NT-programmet	92,3 %	0,0 %	7,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
OFU/IFU	91,8 %	0,0 %	2,4 %	1,2 %	4,7 %	0,0 %	0,0 %
Oppfinnerstipend	90,0 %	0,0 %	3,3 %	0,0 %	0,0 %	6,7 %	0,0 %
Trebasert innovasjonsprogram	90,6 %	0,0 %	6,3 %	0,0 %	3,1 %	0,0 %	0,0 %
Verdiskapingsprogram mat	93,7 %	0,0 %	1,3 %	2,5 %	0,0 %	2,5 %	0,0 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	100,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Totalt	92,9 %	0,1 %	2,4 %	1,3 %	1,8 %	1,4 %	0,1 %

Kilde: Oxford Research AS

Dersom vi ser på fordelingen av ikke aktive bedrifter på næringsområder, finner vi ingen spesielle næringer som peker seg ut med høye andeler.

Andel aktive bedrifter for 2008-årgangen var på 84 prosent. Som tabellen over viser er andel aktive i 2009-årgangen 93 prosent. Resultatene av frafallsanalysen kan dermed tyde på at Innovasjon Norge i noe mindre grad enn tidligere har vært villig til å ta risiko. Det kan være hensiktsmessig å ta en nærmere diskusjon av hvorvidt balansen mellom risiko og oppnådde resultater er fornuftig.

3.5 Vekting av utvalget

Utvalget ble i førundersøkelsen trukket disproporsjonalt, det vil si at vi ikke har tatt hensyn til de ulike

tilsagnenes andel av populasjonen. Vi har derimot trukket utvalget med hensyn på hver enkelt tjeneste og hvert enkelt program. Med andre ord er utvalget skjevt med hensyn til fordelingen mellom tjenestene og program. I grove trekk kan man si at de tjenestene og programmene med relativt få tildelinger er overrepresentert, mens de store tjenestene og programmene målt i antall tildelinger er underrepresentert.

Når vi skal analysere dataene, må vi foreta en vekting av utvalgsresultatene for å korrigere for disse skjevhetene. Vektingen vil redusere feilene som skjevheten i svarene innebærer. Vi oppnår dermed å fjerne utvalgsfeilene som skyldes underrepresentasjon av store tjenester og programmer, og overrepresentasjon av små.

Denne vektingen har kun innvirkning på fordelingen av svarene totalt sett i undersøkelsen og påvirker

ikke fordelingen mellom tjenestene og programmene.

For å beregne vektene for den enkelte tjeneste og program, må en kjenne fordelingen mellom disse i populasjonen og i utvalget. For hver av tjenestene og programmene beregnes det en vekt som tilordnes alle de enhetene som tilhører den aktuelle tjenesten eller det aktuelle programmet. Når det for eksempel gjelder Bioenergiprogrammet, ser vi av tabellen

under at de står for 0,98 prosent av tiltakene i populasjonen, men 2,01 prosent av svarene. Dermed blir vekten $0,98/2,07,33=0,47$. Er vekten under 1 innebærer dette at tiltaket er overrepresentert. Tilsvarende får mottakerne av Bygdeutviklingsmidler, som er underrepresentert i svarene, vekten 2,13. På denne måten beregnes en vekt for alle tjenestene og programmene i undersøkelsen.

Tabell 12: Vekting etter tjeneste og program

Tjeneste/program	Populasjon	Fordeling av populasjon	Svar	Fordeling av svar	Vekt
Bioenergiprogrammet	56	0,98 %	21	2,07 %	0,47
Bygdeutviklingsmidler	1757	30,67 %	146	14,37 %	2,13
Bygdeutviklingsstipend	200	3,49 %	86	8,46 %	0,41
Distriktsrettede risikolån	115	2,01 %	42	4,13 %	0,49
Distriktsutviklingstilskudd	1067	18,62 %	98	9,65 %	1,93
Etablererstipend	580	10,12 %	111	10,93 %	0,93
FRAM	168	2,93 %	56	5,51 %	0,53
Grunnfinansieringslån - flåte	146	2,55 %	33	3,25 %	0,78
Inkubatorstipend	73	1,27 %	29	2,85 %	0,45
Internasjonalisering	61	1,06 %	17	1,67 %	0,64
Landbrukslån	312	5,45 %	39	3,84 %	1,42
Innovasjonslån	299	5,22 %	83	8,17 %	0,64
Landsdekkende utviklingstilskudd	184	3,21 %	37	3,64 %	0,88
Lavrisikolån	121	2,11 %	31	3,05 %	0,69
Marint innovasjonsprogram	60	1,05 %	16	1,57 %	0,67
NT-programmet	20	0,35 %	10	0,98 %	0,35
OFU/IFU	191	3,33 %	54	5,31 %	0,63
Oppfinnerstipend	54	0,94 %	24	2,36 %	0,40
Trebasert innovasjonsprogram	70	1,22 %	24	2,36 %	0,52
Verdiskapingsprogram mat	175	3,05 %	54	5,31 %	0,57
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	20	0,35 %	5	0,49 %	0,71
Totalt	5729	100,00 %	1016	100,00 %	1,00

Kilde: Oxford Research AS

3.6 Undersøkelsens styrker og svakheter

Kundeeffektundersøkelsen dekker i alt 21 ulike tjenester og programmer, og omfatter store deler av organisasjonens ressursbruk. Innovasjon Norges tjenester og programmer spenner imidlertid vidt hva gjelder bl.a. målgrupper, formål og geografisk nedslagsfelt. Hver enkelt tjeneste og hvert enkelt program har sin egen innretning på disse og flere andre områder. I forhold til i hvilken grad kundeeffektundersøkelsen er egnet til å vurdere Innovasjon Norges aktivitet, kan det argumenteres langs to dimensjoner:

- Innovasjon Norge har et hovedmål fastsatt av Stortinget og Regjeringen. Målet søkes realisert gjennom å tilby et antall forskjellige tjenester og programmer til kundene. Hver for seg kan tjenestene og programmene ha ulike prioriteringer, men summen av disse vil være et godt grunnlag for å vurdere hvorvidt Innovasjon Norge som helhet når sitt mål. Helhetsbetraktninger basert på kundeeffektundersøkelsen er derfor relevante, selv om tall på totalnivå tilslører naturlige og til dels ønskede ulikheter mellom tjenestene og programmene.

- Innovasjon Norges tjenester og programmer er så ulike at aggregerte betraktninger ikke blir relevante. Analysene av kundeeffektundersøkelsen må primært gjøres på tjeneste- og programnivå fordi gjennomsnittallene tilslører en naturlig variasjon mellom tjenestene og programmene.

Etter vår oppfatning inneholder begge disse resonnementene gode poenger. Analysen av kundeeffektundersøkelsen er derfor søkt balansert slik at gjennomsnittbetraktninger er brukt der det oppfattes å være relevant, mens mye av omtalen er konsentrert om den enkelte tjenesten og det enkelte programmet. Dette medfører imidlertid ikke at vi anser kundeeffektundersøkelsen som irrelevant for å vurdere måloppnåelsen for Innovasjon Norge som helhet. Så lenge aktiviteten gjennomføres i form av et antall tjenester og programmer, vil det jo i stor grad være summen av resultatene fra disse som bestemmer graden av måloppnåelse. Helhetsbetraktninger på tvers av tjenestene og programmene vil derfor være relevante, men det er naturligvis viktig å gjenta at en fullstendig evaluering av Innovasjon Norge må basere seg på en mer omfattende undersøkelsesdesign enn det kundeeffektundersøkelsen gjør.

Tilfredshet kan ses på som forskjellen mellom forventning og resultat. I forhold til resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, baseres våre vurderinger av hva som er bra og hva som er dårlig i stor grad på en tolkning av formålet og målene for Innovasjon Norge. Undersøkelsesopplegget rommer ikke mulighet til å analysere resultatene i forhold til målene for den enkelte tjeneste og det enkelte programmet som omfattes.

Undersøkelsen baserer seg på subjektive vurderinger. Dette medfører at datamaterialet er utsatt både for strategisk svargivning og for svar som ikke er eksakte. Dette tas hensyn til i tolkning og i analysen av datamaterialet. I tillegg fokuseres det sterkt på utviklingen i resultater over tid. Om man antar at feilkildene er stabile vil disse trendene gi et konsistent resultat.

3.6.1 Vurdering av datamaterialet og analyse

Feilmarginen for et utvalg er et intervall som legges til/trekkes fra et utvalgsresultat som man med en spesifisert grad av sikkerhet kan regne med inneholde det riktige resultatet for hele populasjonen.

Feilmarginen for utvalget som helhet i denne etterundersøkelsen, er maksimalt +/- 2,6 prosentpoeng med et sikkerhetsnivå på 95 prosent. Dette er som ventet noe høyere enn i førundersøkelsen, noe som skyldes at antall svar i førundersøkelsen var større enn antall svar som ligger til grunn for etterundersøkelsen. Med færre svar øker feilmarginen.

Antall gjennomførte intervju er lavt innenfor enkelte tjenester og programmer. Dette påvirker presisjonen i dataene, og da særlig i de tilfeller der antall svar er lavt samtidig som populasjonen er liten. Det resulterer i høy feilmargin. Derfor bør man behandle resultatene for følgende tjenester og programmer med varsomhet:

- VSP Rein
- NT-programmet
- Marint innovasjonsprogram
- Innovasjonslån
- Bioenergiprogrammet

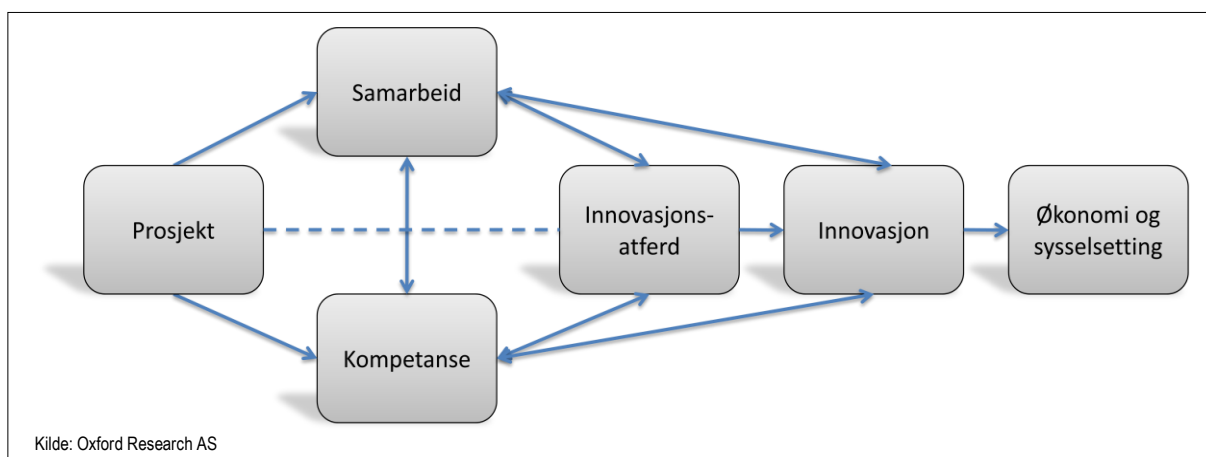
Innenfor disse tjenestene og programmene må man være svært varsom med å trekke bastante konklusjoner, og fortrinnsvis benytte data til å indikere eventuelle funn.

Del 2: Resultater

Innovasjon Norge bistår en rekke ulike typer bedrifter og prosjekter gjennom sine tjenester og programmer. I denne delen vil vi se nærmere på ulike sider ved prosjektene som mottok støtte fra Innovasjon Norge i 2007, og hvilke effekter støtten har hatt for dem. Dette gjelder både i forhold til "myke" og "harde" effekter. Når det gjelder "myke" effekter vil vi se på hvilken betydning prosjektene har hatt for samarbeid, kompetanse, utvikling og innovasjon. Når det gjelder de "harde" effektene, vil vi undersøke hva prosjektene har bidratt med i forhold til den økonomiske og sysselsettingsmessige utviklingen.

Førundersøkelsene har vist at egenskaper og kjenne-tegn ved prosjektene og bedriftene kan ha stor betydning for hvilke effekter man kan forvente. Både samarbeid og kompetanseutvikling er effekter som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige effekter, oftest gjennom en konkret utvikling av nye produkter, tjenester, prosesser eller markeder hos den enkelte bedrift. Dette omtales også som innovasjon. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt. Vi har summert opp dette i modellen under.

Figur 3: Innholdet i Del 2: Resultater



På tross av en relativt enkel modell kan det ofte være vanskelig å påvise disse sammenhengene i og med at det er svært mange forhold som har betydning for prosjektenes resultater og bedriftenes utvikling. Tankegangen er imidlertid at økt fokus på kompetanse, samarbeid og innovasjon gjør bedriftene

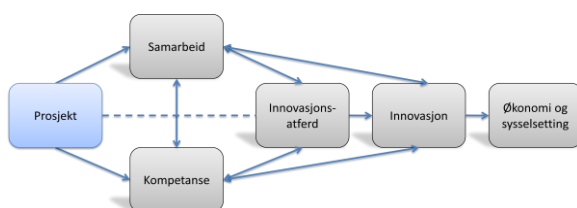
bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer og bli i stand til videreutvikling.

I det videre vil Oxford Research benytte denne modellen for å strukturere analysen av resultatene. Modellen vil også bli benyttet for å illustrere overgang til nye områder i undersøkelsen.

Kapittel 4. Om prosjektene

- 94 prosent av personene/bedriftene har brukt tilsagnet de fikk fra Innovasjon Norge.
- 98 prosent av bedriftene har realisert prosjektet mer eller mindre i tråd med planen.
- Prosjektrealiseringen er rimelig konstant over tid.
- 37 prosent av bedriftene har mottatt rådgivning/veiledning/oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet - 93 prosent av bedriftene er fornøyd med mottatt rådgivning/veiledning/oppfølging.
- Andel høy addisjonalitet har gått ned fra 63 prosent i 2006 til 60 prosent i 2007.
- 46 prosent ville ikke gjennomført prosjektet uten offentlig støtte.

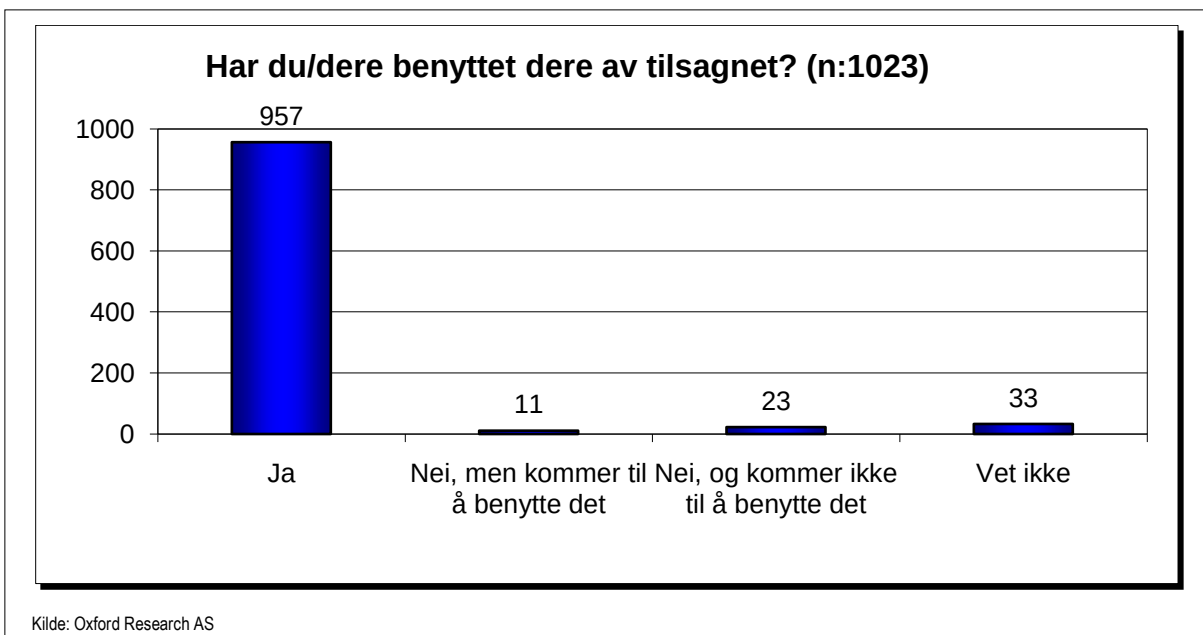
I dette kapittelet vil vi se nærmere på sentrale kjennetegn ved prosjektene som inngår i 2007-årgangen. Blant annet vil vi gå inn på prosjektrealisering, vurderinger av gjennomføringen av prosjektene av prosjektene samt addisjonalitet.



4.1 Bruk av tilsagn og realisering av prosjekt

Av de 1023 personene/bedriftene som har besvart spørsmålet om hvorvidt de har brukt tilsagnet de fikk fra Innovasjon Norge i 2007, besvarer 957 bekreftende. Dette utgjør 94 prosent, og er en økning på 3 prosentpoeng fra etterundersøkelsen av 2006-årgangen. Kun 23 bedrifter har ikke benyttet tilsagnet, og kommer heller ikke til å gjøre dette – tilsvarende antall i 2006 var 58.

Figur 4: Har du/dere benyttet dere av tilsagnet? Antall.

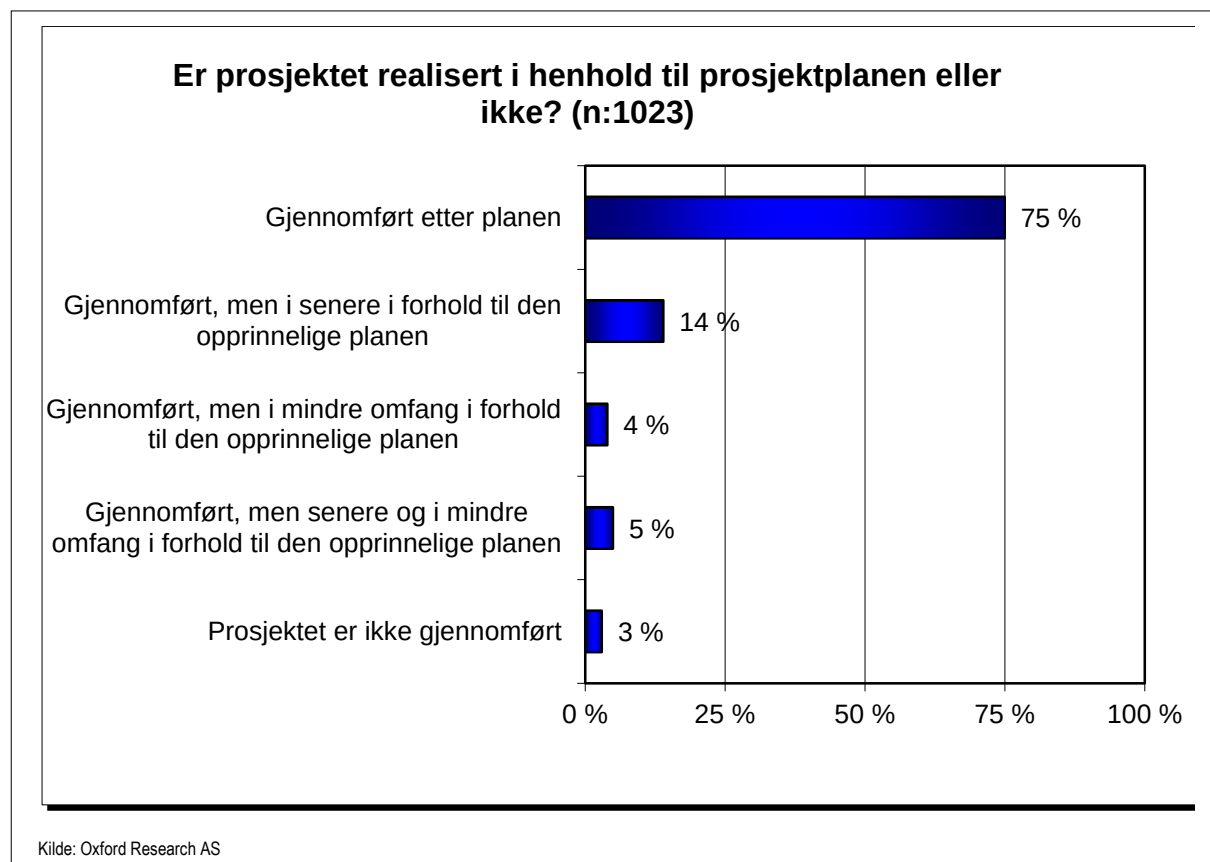


I forhold til realisering av prosjektene, viste etterundersøkelsen for 2005 at hele 99 prosent av prosjektene var gjennomført, enten i henhold til planen eller med endringer. For 2006-årgangen viste analysen en svak nedgang; 97 prosent av bedriftene oppga at man hadde gjennomført prosjektet etter planen/gjennomført, men ikke i henhold til den opprinnelige planen. I neste figur vises tilsvarende tall for 2007-årgangen. 75 prosent av bedriftene har gjennomført prosjektet i tråd med planen. I tillegg har 23

prosent gjennomført prosjektet, men med noen justeringer i tid og/eller omfang. I sum har 98 prosent av bedriftene dermed realisert prosjektet mer eller mindre i tråd med planen. Over tid viser det seg altså at prosjektrealiseringen er rimelig konstant.

Av de 11 bedriftene som oppga at de ikke har benyttet tilsagnet, men kommer til å benytte det, er det 6 bedrifter som oppgir at prosjektet er gjennomført.

Figur 5: Er prosjektet realisert i henhold til prosjektplanen eller ikke? Prosent.



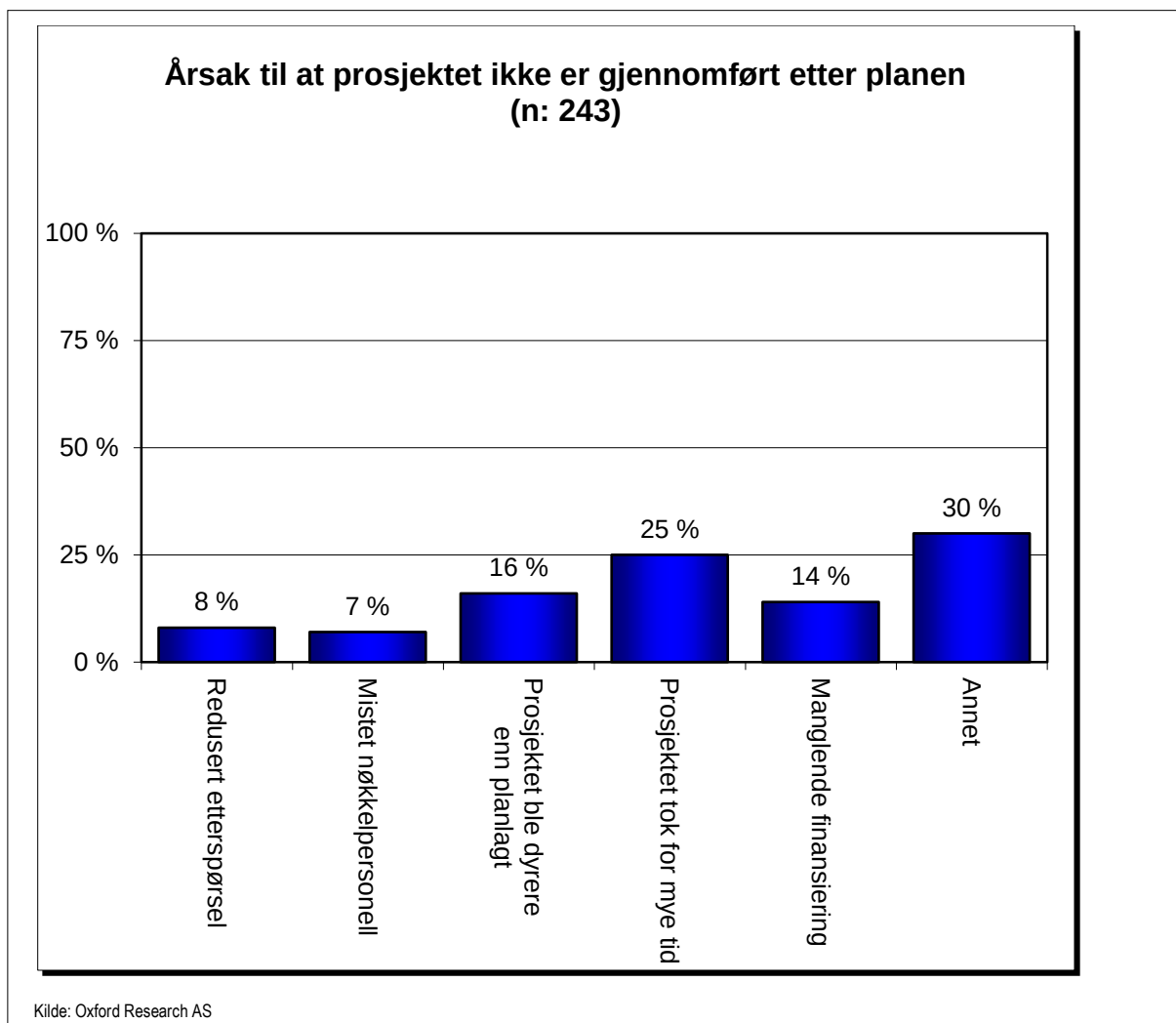
Det kan være en rekke årsaker til at prosjektet ikke er gjennomført etter planen. Neste figur viser fordelingen på en rekke gitte årsaker.

"Annet"-kategorien er den vanligste årsaken til at prosjektet ikke er gjennomført etter planen. Denne kategorien ble inkludert i presentasjonen av resultatene fra 2005-årgangen på bakgrunn av at denne kategorien som regel står for en høy andel. I 2006-årgangen oppga hele 46 prosent "annet" som grunn for at prosjektet ikke er gjennomført etter planen. Som neste figur viser er imidlertid denne andelen sunket betydelig til 30 prosent.

For de øvrige resultatene i neste figur, ser vi at av de fem definerte årsakene er det flest som angir at prosjektet tok for mye tid som årsak til at prosjektet ikke er gjennomført etter planen (25 prosent). Denne årsaken har hatt en klar økning fra 2006-årgangen, hvor 18 prosent av bedriftene oppga dette som hovedårsak til at prosjektet ikke ble gjennomført etter planen.

Færrest oppgir at det å miste nøkkelpersonell er årsak til at prosjektet ikke er blitt gjennomført som planlagt (7 prosent), samt redusert etterspørsel (8 prosent).

Figur 6: Årsak til at prosjektet ikke er gjennomført etter planen. Prosent.



4.2 Støtte flere ganger

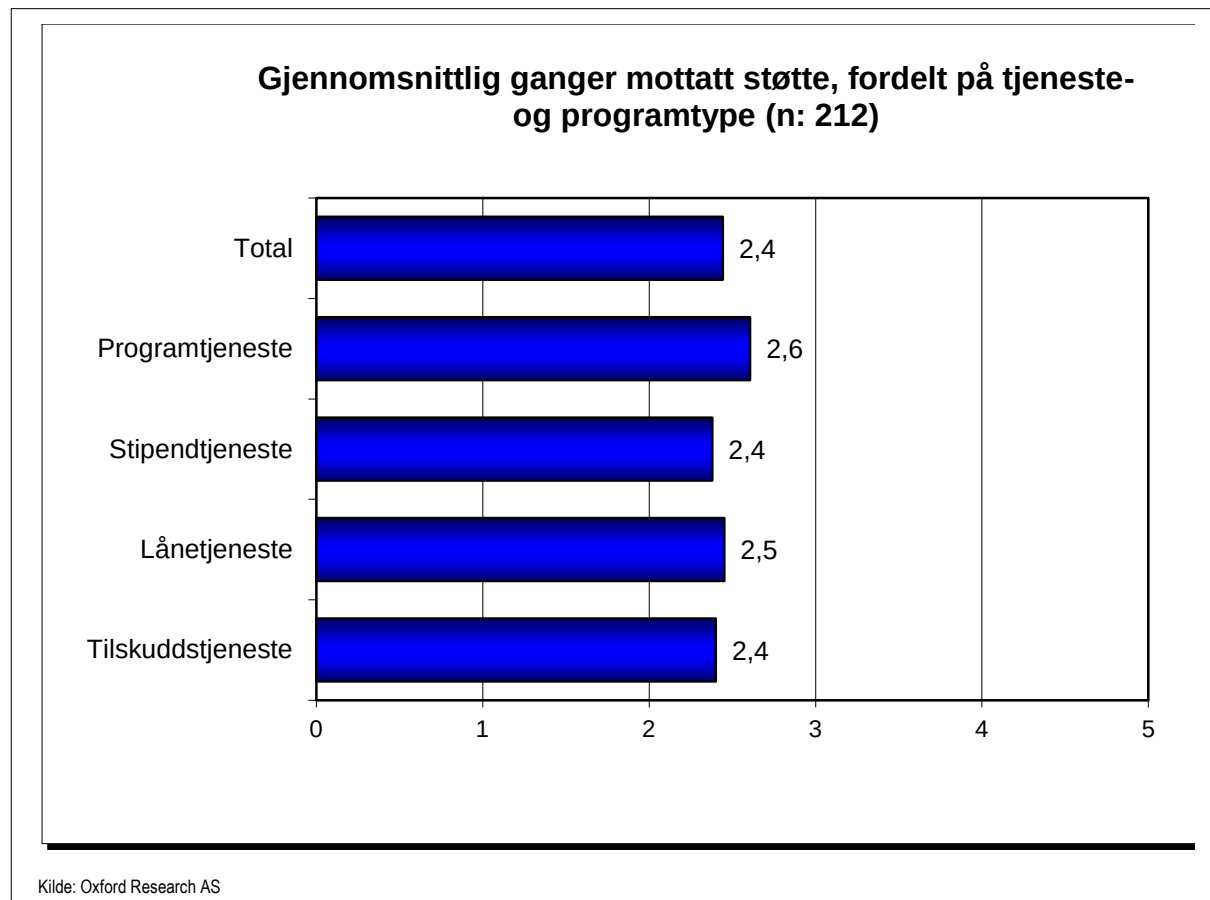
De fleste bedriftene (708 bedrifter) har kun fått støtte til prosjektet en gang (77 prosent). 213 bedrifter (23 prosent) har fått støtte til prosjektet flere ganger. I gjennomsnitt har bedriftene som har fått støtte til prosjektet flere ganger, fått dette 2,4 ganger.

Det maksimale antall ganger en bedrift har fått støtte er 11⁵. Hovedvekten av de som har mottatt støtte flere ganger har imidlertid mottatt dette 2 (67 prosent) eller 3 (18 prosent) ganger.

Hvis vi ser på prosjektene som har fått støtte flere ganger fordelt på tjeneste- og programtype, finner vi ingen vesentlige forskjeller. Gjennomsnittlig antall ganger mottatt støtte varierer mellom 2,4 for Stipendtjenestene og Tilskuddstjenestene og 2,6 for Programtjenestene.

⁵ Det er rimelig å anta at respondentene har svart ut ifra hvor mange ganger bedriften har mottatt støtte, og ikke hvor mange ganger det konkrete prosjektet har mottatt støtte.

Figur 7: Støtte flere ganger, etter tjeneste- og programtype



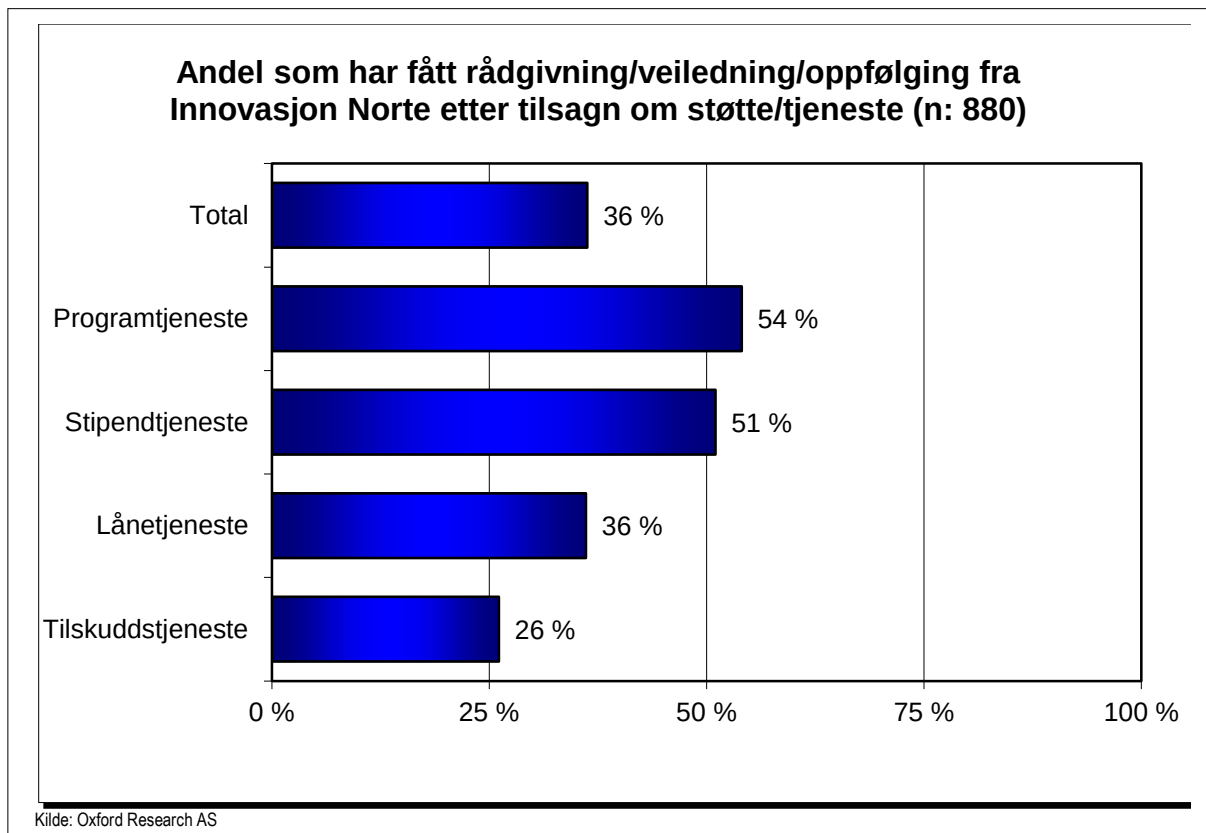
4.3 Rådgivning/veiledning og oppfølging

En av Innovasjon Norges viktigste oppgaver er å veilede og rådgi sine kunder. Viktigheten av at kundebehandlerne har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å drive denne virksomheten overfor bedriftene er derfor stor. Etter hvert som tiden går og man får prøvd ut de råd som gis av kundebehandlerne, kan imidlertid oppfatningen knyttet til kompetansen til Innovasjon Norges kundebehandlere endre seg. Bedriftene er derfor spurt om tilgangen til rådgivning/veiledning/oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet.

37 prosent av bedriftene har mottatt rådgivning/veiledning/oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet. Dette er på samme nivå som for 2006-årgangen (38 prosent).

I forhold til variasjon i mottatt rådgivning/veiledning/oppfølging har analysene fra 2004-årgangen til 2006-årgangen avdekket et helt klart bilde når det gjelder variasjon mellom de ulike tjenestetypene. Andelen som mottar rådgivning/veiledning/oppfølging varierer som regel lite mellom Tilskuddstjenestene og Lånetjenestene på den ene siden, og Stipendtjenestene og Programtjenestene på den andre. De to sistnevnte tjenestetypene har imidlertid en vesentlig høyere andel som mottar slik støtte fra Innovasjon Norge. Det samme bildet viser seg for denne årgangen, illustrert i neste figur.

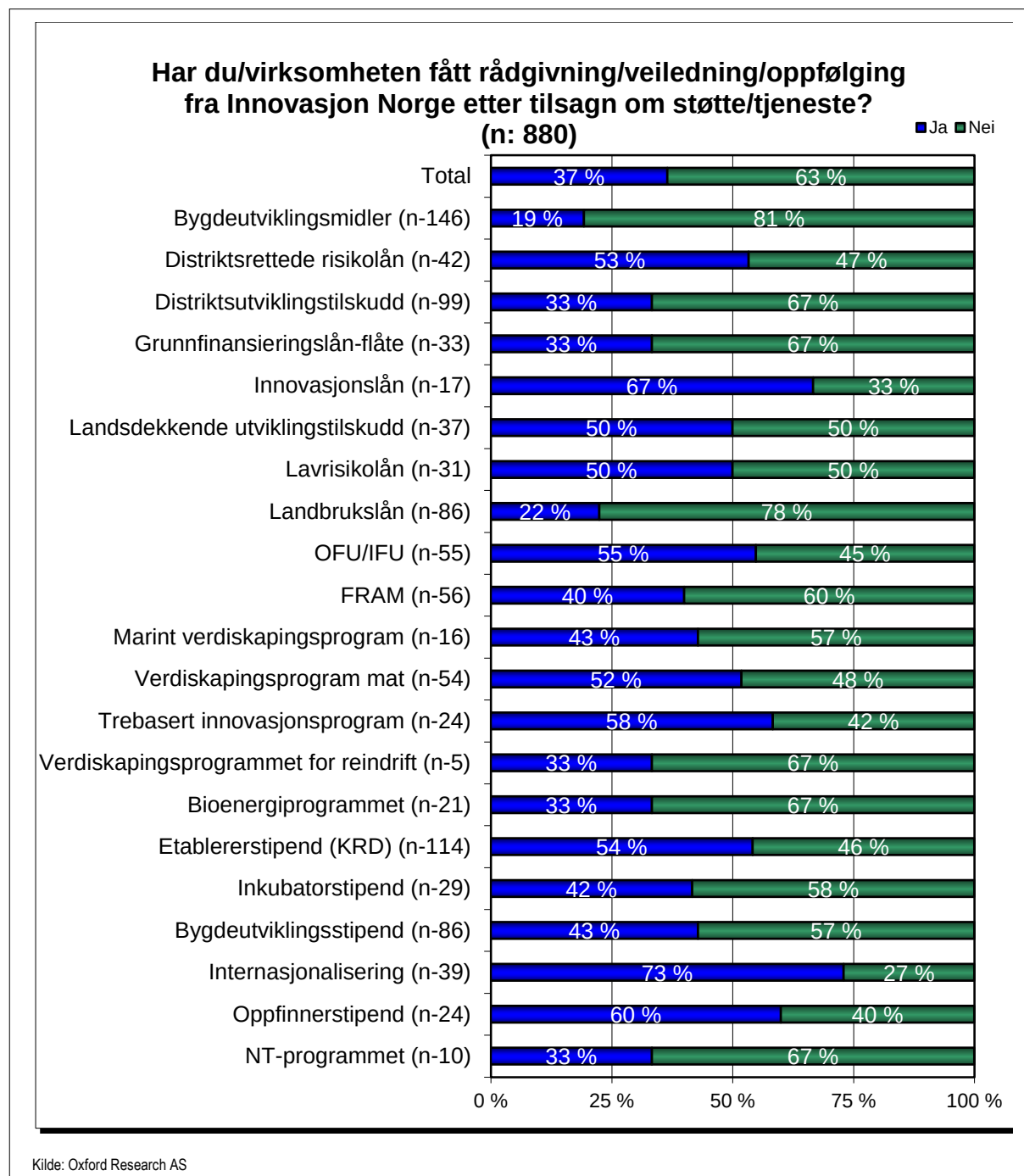
Figur 8: Andel som har mottatt rådgivning/veiledning/oppfølging etter tilsagn, etter tjeneste- og programtype.



Forklaringen på dette ligger antakelig i fordelingen per tjeneste og program. Den viser at for flere av stipendene har rundt 50 prosent mottatt rådgivning, mens det for eksempel for Bygdeutviklingsmidler kun er 19 prosent som har mottatt dette.

Ser vi på fordelingen mellom tjenestene og programmene, finner vi at den høyeste andelen av de som har fått rådgivning/veiledning/oppfølging er innen Internasjonalisering (73 prosent), mens færrest har fått rådgivning/veiledning/oppfølging innen Bygdeutviklingsmidler (19 prosent).

Figur 9: Andel som har mottatt rådgivning/veiledning/oppfølging etter tilsagn, per tjeneste og program.



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

Rådgivning/veiledning/oppfølging er ikke i alle tilfeller verken nødvendig og/eller ønskelig. Det er med andre ord viktig å understreke at mangel på rådgivning/veiledning/oppfølging ikke nødvendigvis er problematisk.

86 prosent oppgir at rådgivning/veiledning/oppfølging ikke var nødven-

dig/ønskelig. Dette er på tilsvarende nivå som 2006-årgangen (85 prosent).

Av de som ikke har fått rådgivning er det kun 14 prosent som har ønsket det, men ikke fått. Dette utgjør 78 bedrifter, eller 8 prosent av alle bedriftene som er intervjuet. I 2006 var det 100 bedrifter eller 9

prosent av bedriftene som ønsket rådgivning og som ikke hadde fått dette.

4.3.1 Tilfredshet med rådgivning- en/veiledningen/oppfølgingen

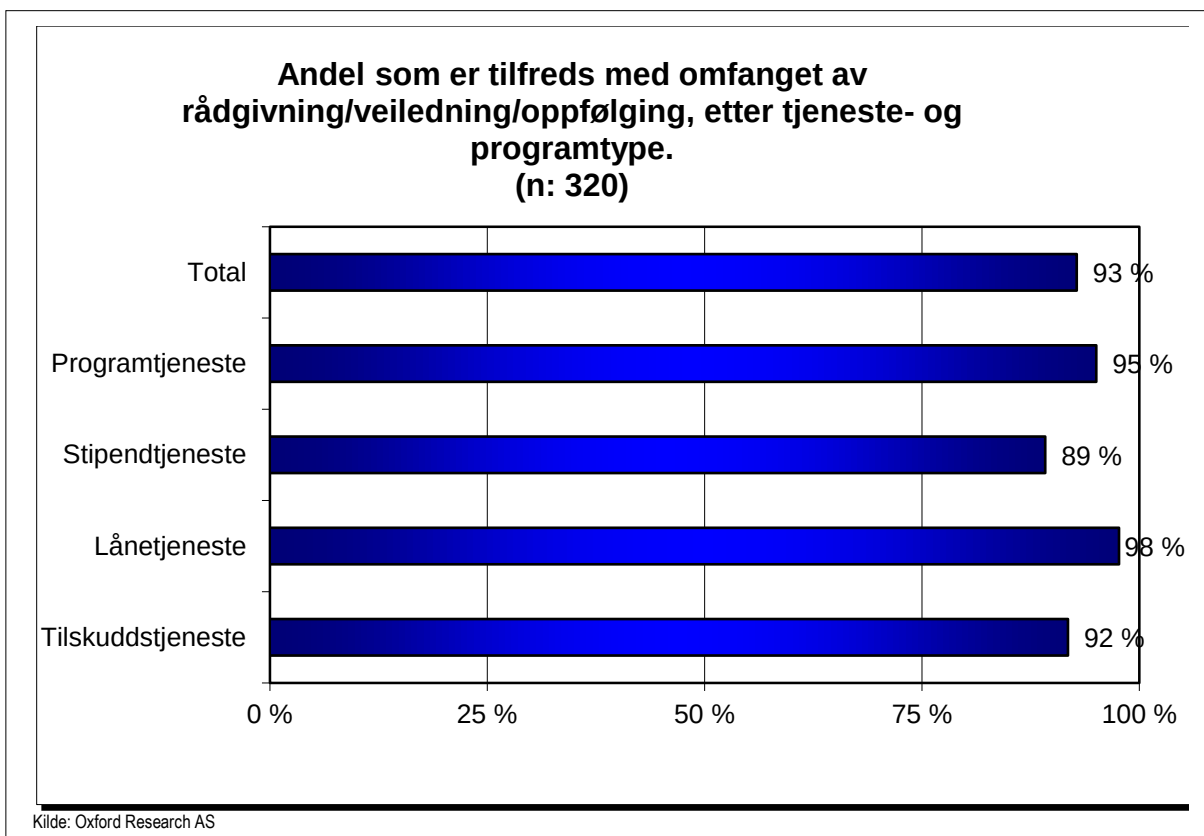
Tilfredshet med den rådgivning-
en/veiledningen/oppfølgingen som er gitt, er videre
en viktig dimensjon som er det er spurt om i under-
søkelsen. Mens andelen som ikke var tilfreds økte fra
2003 (14 prosent) til 2004 (19 prosent), så vi for
2005-årgangen at andelen sank til 15 prosent. For
2006-årgangen fortsetter nedgangen fra 2005, og
andelen som ikke var fornøyd var nede på 11 pro-
sent. 89 prosent er med andre ord tilfreds med om-

fanget av rådgivning/veiledning/oppfølging de har
mottatt fra Innovasjon Norge i 2006.

For inneværende årgang, viser analyser en ytterlige-
re nedgang i andelen som ikke er tilfreds med råd-
givningen/veiledningen/oppfølgingen som er mot-
tatt fra Innovasjon Norge; hele 93 prosent av bedrif-
tene er fornøyd, altså er andelen som er misfornøyd
sunket fra 11 prosent i 2006 til 7 prosent i 2007.

Det er ikke store forskjeller mellom tjeneste- og
programtypene når det gjelder tilfredshet. Analyser
viser at disse marginale forskjellene heller ikke er
signifikante (Pearsons Chi-square: 0.286).

**Figur 10: Tilfredshet med den rådgivningen/veiledningen/oppfølgingen som er gitt, fordelt på tjeneste- og program-
type. Andel.**



4.4 Addisjonalitet

Addisjonalitet er et mer sentralt begrep i førunder-
søkelsen enn i etterundersøkelsen, det måles imid-
lertid i begge undersøkelsene. Addisjonaliteten viser
ikke bare i hvilken grad Innovasjon Norge kan legiti-
mere sin ressursbruk ut fra et markedssviktperspek-
tiv, men det benyttes også til å

beregne effekter av støtten, spesielt i forhold til
sysselsetting.

Addisjonalitetsbegrepet brukes til å si noe om hvor
nødvendig bruken av offentlige virkemidler er, det vil
si hvilken forskjell har midlene utgjort? Addisjionali-
tet kan måles på flere måter. De tre vanligste forme-

ne for addisjonalitet er innsats- (input), resultat- (output) og adferds- (behavioural) addisjonalitet.

I utgangspunktet ønsker man med **innsatsaddisjonalitet**⁶ å kunne gi svar på om de som mottar et virkemiddel eller deltar i en offentlig initiert satsing virkelig har bruk for det, eller om det er slik at dette ville blitt gjennomført uansett. Høy innsatsaddisjonalitet forutsetter imidlertid ikke nødvendigvis at det subsidierte prosjektet eller tiltaket er vellykket, da man fokuserer på "input" og ikke på "output" eller en adferdsdimensjon. Denne formen på addisjonalitet er imidlertid ofte viktig for å legitimere offentlig virkemiddelbruk.

I evalueringsstudier som legger **resultataddisjonalitet** til grunn, er det imidlertid viktig å avdekke hvorvidt offentlige intervensjoner stimulerer mottakerbedriftene til å realisere vellykkede prosjekter, nye produkter, prosesser og innovasjoner, som uten offentlig støtte ikke hadde blitt utviklet. Resultataddisjonalitet prøver med andre ord å beskrive tilleggseffekten på tjenester eller produkter som kan tilskrives en offentlig satsing; altså: hva er kommet ut av deltakelse i programmet, som ellers ikke ville blitt realisert.

Adferdsaddisjonalitet er et mer komplekst begrep som ble introdusert delvis for å komplettere de to foregående addisjonalitetsbegrepene, og handler om i hvilken grad det oppstår forskjeller og endringer i bedriftens adferd som kan tilskrives en offentlig intervensjon⁷. Adferdsaddisjonalitet handler om de kvalitative endringene som oppstår når bedrifter mottar offentlig støtte/deltar i offentlig støttede programmer. Dette kan for eksempel inkludere påvirkning/endring av strategisk adferd (eksempelvis i forbindelse med bedriftssamarbeid) eller forbedringer med hensyn til ledelse av utviklings- og innovasjonsprosesser eller lignende. Fokus rettes mot de mer langsiktige endringene av bedriftenes atferd. Ett hovedpoeng i denne forbindelse er at offentlige intervensjoner vil ha langvarige effekter på innsats først når mottakerbedriftene endrer sin adferd som for eksempel sine innovasjonsstrategier og markedsorientering. Å måle adferdsendring er imidlertid krevende, da det blant annet vil ta tid å endre/påvirke bedriftene. I tillegg vil det selvfølgelig alltid være måleproblemer med hensyn til hva som er effekten av hva.

⁶ For en diskusjon av input-addisjonalitet og innovasjon, se Georgiou og Clarysse (2006). En diskusjon av input-addisjonaliteten i måling av innsats mot bedrifter i Norge finnes bl.a. i Alsos et al. (2006).

⁷ Forutsetningen som ligger til grunn for dette, er at adferden endres i en fordelaktig retning, selv om en i evalueringssammenheng også må være oppmerksom på mulige negative effekter (OECD, 2005).

Addisjonalitet sier altså noe om hvorvidt støtteordningen har ført til realisering av prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert (se Waagø et al. 1993 og Fossen og Waagø, 1994). Det er altså et begrep med en klar kontrafaktisk dimensjon. Forutsetningen legger til grunn at det som faktisk har skjedd, likevel ikke finner sted. Det er denne forutsetningen som knytter markedssvikt og addisjonalitet sammen. I kundeeffektundersøkelsene er det innsatsaddisjonalitet som først og fremst blir analysert, men denne blir også brukt for å vurdere hvor mye av resultater og effekter som tilskrives Innovasjon Norges tjenester og programmer.

En potensiell måte å måle addisjonalitet på er å "endre historien" gjennom å se nærmere på de bedriftene/ideene som ikke fikk støtte og derigjennom anta at de er like og oppfører seg likt som de som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge. Problemet med denne tilnærmingen er at det forhåpentligvis er en god grunn for at denne ideen eller bedriften ikke har fått støtte fra Innovasjon Norge og den andre har. Dermed er antagelsen uholdbar og bedriftene eller ideene sannsynligvis ikke sammenlignbare på sentrale parameter. Dette gjør addisjonalitet vanskelig å måle og å etterprøve. Gjennom kundeeffektundersøkelsene har vi likevel gjort iherdige forsøk.

Allerede siden starten på kundeeffektundersøkelsene (f.o.m. 1994) har man gjort forsøk på å måle addisjonalitet. Møreforskning Molde var den første som stilte spørsmålet om hva som ville skjedd med prosjektet dersom SND ikke hadde gitt tilsagn. I dag lyder spørsmålet:

"Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom IN ikke hadde gitt deg/bedriften dette tilbudet/støtten?" Svaralternativene er også tilnærmet uendret:

Tabell 13: Addisjonalitet

Addisjonalitet	Hva ville skjedd med prosjektet dersom IN ikke hadde gitt støtte?
Lav	1. Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer, samme skala og tidsskjema
Middels	2. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt
Middels	3. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men med samme tidsskjema
Høy	4. Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala
Høy	5. Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført
	Vet ikke
Kilde: Oxford Research AS	

Svar 1 kategoriseres som lav addisjonalitet, svar 2 og 3 som middels addisjonalitet og svar 4 og 5 kategoriseres som høy addisjonalitet.

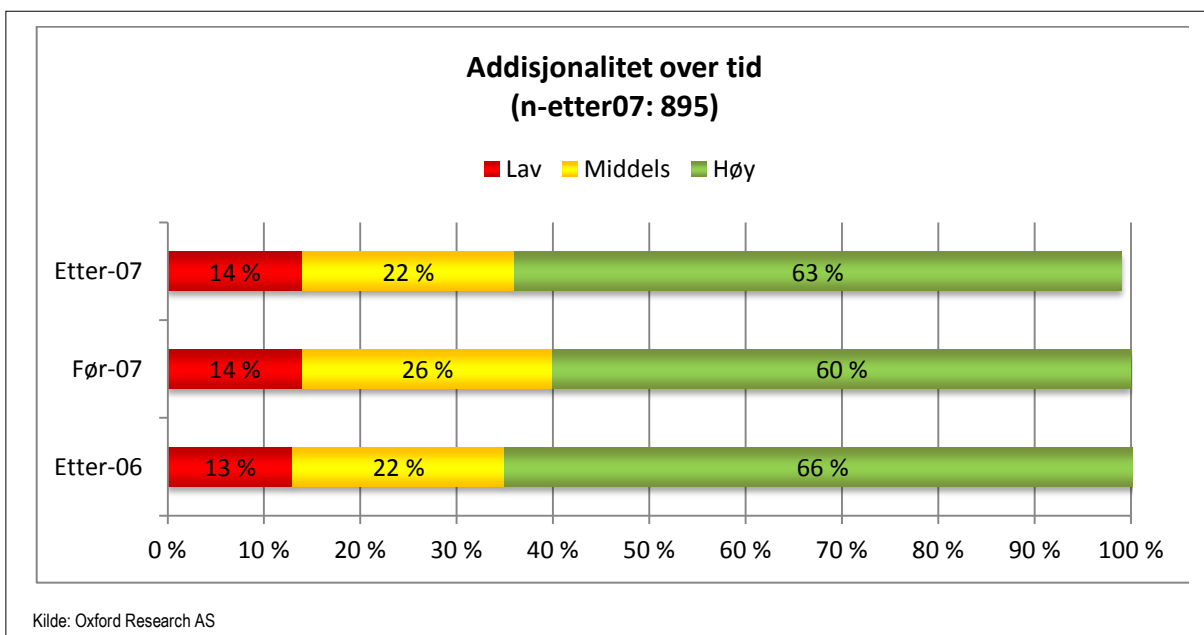
Neste figur viser addisjonaliteten i før- og etterundersøkelsen for 2007 samt etterundersøkelsen for 2006-årgangen. Resultatene viser at andelen middels addisjonalitet har gått ned fra før- til etterundersøkelsen, og at andelen høy addisjonalitet har gått opp. Det er altså en økning i antall prosjekter som ikke ville blitt gjennomført, dersom det ikke hadde vært for støtten fra Innovasjon Norge. Dette kan skyldes flere forhold. For det første kan bedriftene ha blitt mer oppmerksomme på viktigheten av støtten sett i etterkant av prosjektet. For det andre kan prosjektet ha ført til økt kunnskap og opplæring.

Det er imidlertid viktig å understreke at den mest rendyrkede addisjonalitetsmålingen fås gjennom

førundersøkelsen. I etterundersøkelsen er addisjonalitetsmålet vel så mye et parameter på prosjektets suksess og kompleksitet. Dette innebærer at det trolig er en betydelig grad av ettersjonalisering inne i bildet.

Ser vi utviklingen i addisjonalitet over tid er det viktig å være oppmerksom på at tjeneste- og programporteføljen som inngår i studiene har endret seg. Andelen høy addisjonalitet har økt gradvis over tid, fra 60 prosent for 2004-årgangen, til 66 prosent for 2006-årgangen. For inneværende årgang ser vi en svak nedgang i andelen høy addisjonalitet på 3 prosentpoeng.

Figur 11: Addisjonalitet over tid. Prosent.



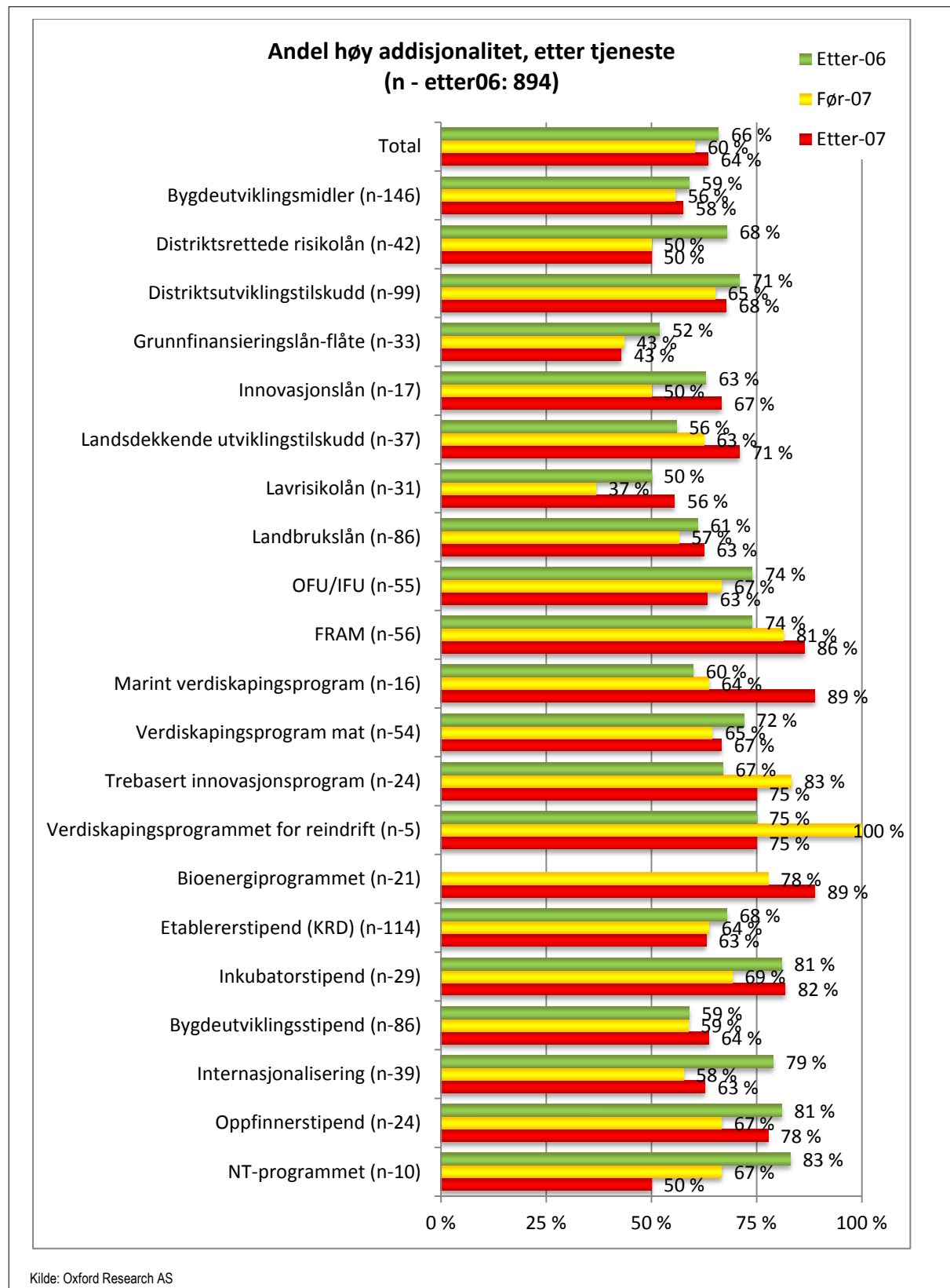
4.4.1 Addisjonalitet etter tjeneste og program

Analyser viser at andelen høy addisjonalitet varierer noe mellom Tjeneste- og programtypene. Andelen er størst blant Programmene (68 prosent) og lavest for Lånetjenestene (48 prosent).

Når vi ser på fordelingen mellom de ulike tjenestene og programmene, viser figuren nedenfor at addisjonaliteten varierer en god del. Dette er som forventet ut fra variasjonen som ligger i de ulike tjenestene og programmene.

Andelen prosjekter med høy addisjonalitet er størst blant mottakerne av Marint verdiskapingsprogram og Bioenergiprogrammet (89 prosent). Lavest andel prosjekter med høy addisjonalitet har Grunnfinansieringslån-flåte (43 prosent), NT-programmet og Distriktsrettede risikolån. Dette er ikke så uventet ut ifra innholdet i disse tjenestene og programmene. Det er imidlertid interessant å se at NT-programmet scoret på topp i andel høy addisjonalitet i 2006-årgange, mens de ligger på bunn i årets undersøkelse. Det er imidlertid viktig å understreke at det er svært få bedrifter som har besvart undersøkelsen innenfor dette programmet.

Figur 12: Høy addisjonalitet fordelt på tjeneste og program. Prosent.



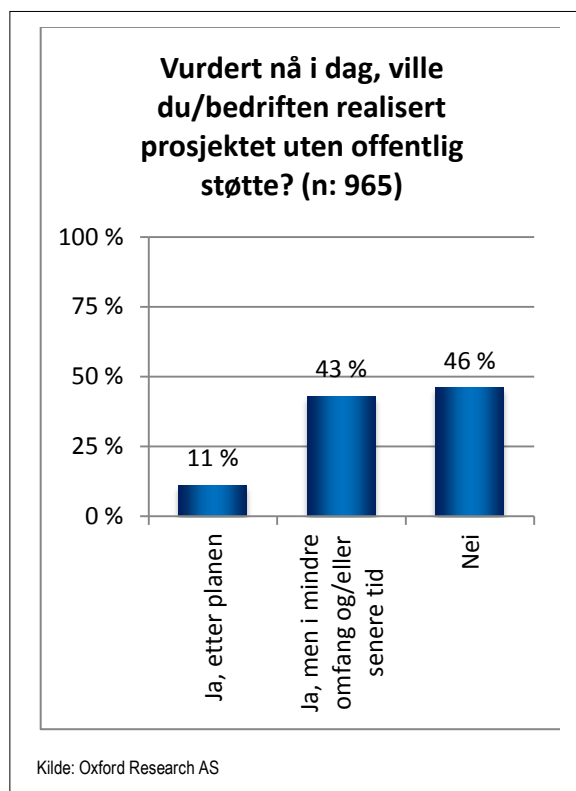
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

4.5 Prosjektrealisering

Prosjektrealisering knyttet til om man i ettertid ville ha gjennomført prosjektet igjen, er en viktig indikator på et prosjekts suksess. Dette er i utgangspunktet et enten eller spørsmål, men ved å tilføre elementer knyttet til støtte og omfang kan svarene gi mer relevant informasjon.

Sett i ettertid oppgir 46 prosent av bedriftene (som har besvart spørsmålet) at de ikke ville gjennomført prosjektet uten offentlig støtte. Dette er en svak økning fra 2006 (44 prosent). Dette indikerer at INs virksomhet i forhold til prosjektrealisering er blitt noe viktigere fra i fjor til i år. Imidlertid viser figuren under at 11 prosent ville gjennomført prosjektet etter planen uten offentlig støtte. I 2005 var denne andelen 14 prosent, og i 2004 17 prosent (11 prosent i 2006). Vi ser altså en tendens til at denne andelen synker over tid. Andelen som ville gjennomført prosjektet, men i mindre omfang og/eller senere tid har videre sunket marginalt fra 45 prosent i etterundersøkelsen for 2006 til 43 prosent for 2007-årgangen.

Figur 13: Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet uten offentlig støtte? Prosent.



Slår vi sammen de som ikke ville gjennomført prosjektet uten støtte, og de som ville gjennomført prosjektet, men i mindre omfang og/eller på et senere tidspunkt, viser figuren over at hele 89 prosent av bedriftene faller inn i disse to kategoriene.

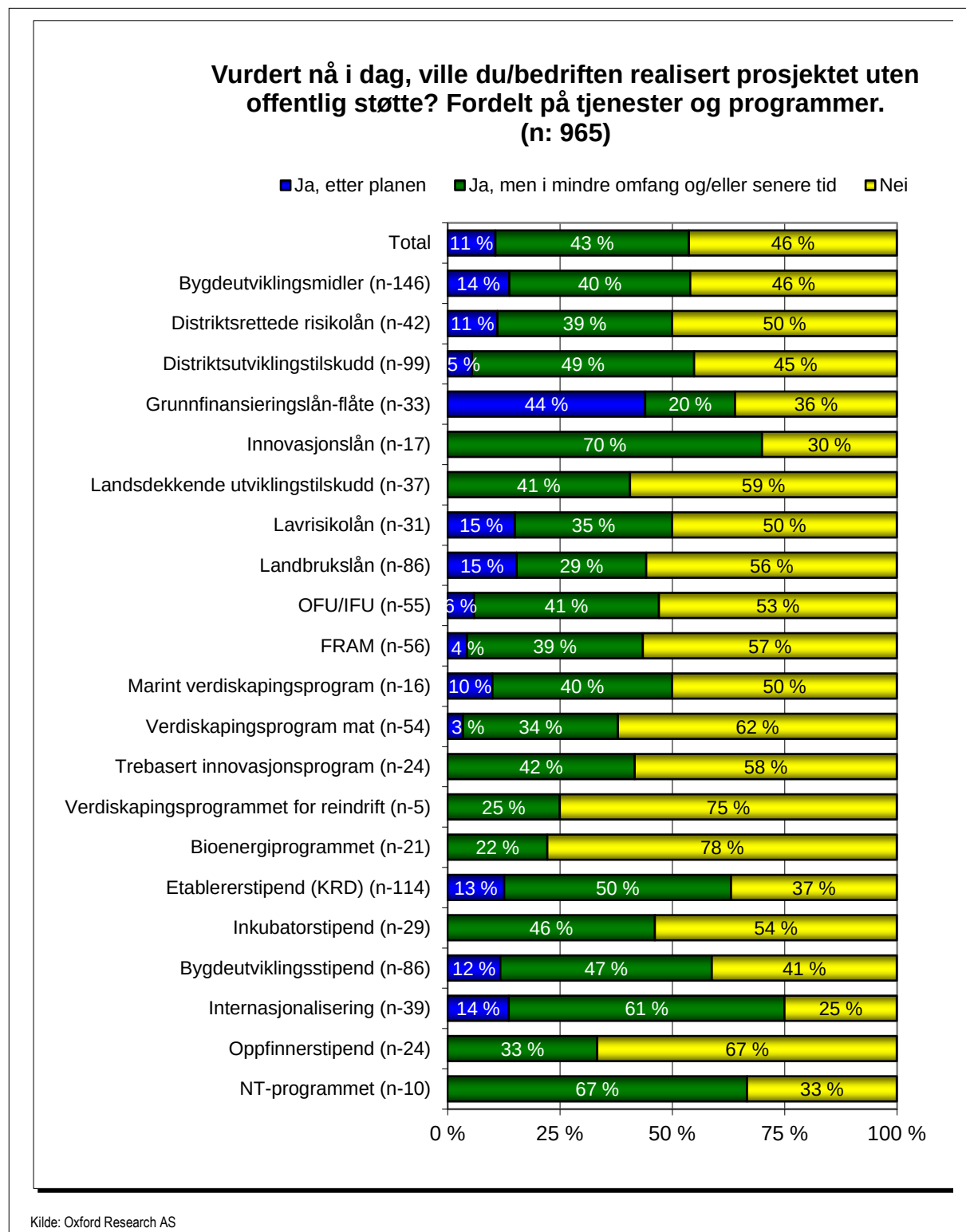
Analysen tydeliggjør også sammenhengen mellom addisjonalitet og prosjektrealisering. Andelen som sier at de ville gjennomført prosjektet etter planen er høyest innen Grunnfinansiering til fiskeflåten (44 prosent), som samtidig er en av tjenestene med lavest andel høy addisjonalitet. Dette tilsvarer bildet i 2005 og 2006.

4.5.1 Prosjektrealisering etter tjeneste og program

Figuren under viser i hvilken grad man i ettertid ville ha gjennomført prosjektet fordelt på tjeneste og program. Andelen bedrifter som ikke ville realisert prosjektet uten offentlig støtte er høyest innen

- Bioenergiprogrammet (78 prosent)
- Verdiskapingsprogrammet for reindrift (75 prosent)
- Oppfinnerstipend (67 prosent)
- Verdiskapingsprogrammet mat (62 prosent)

Figur 14: Vurdert nå i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet uten offentlig støtte? Fordelt på tjeneste og program. Prosent.



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

4.6 Søke igjen?

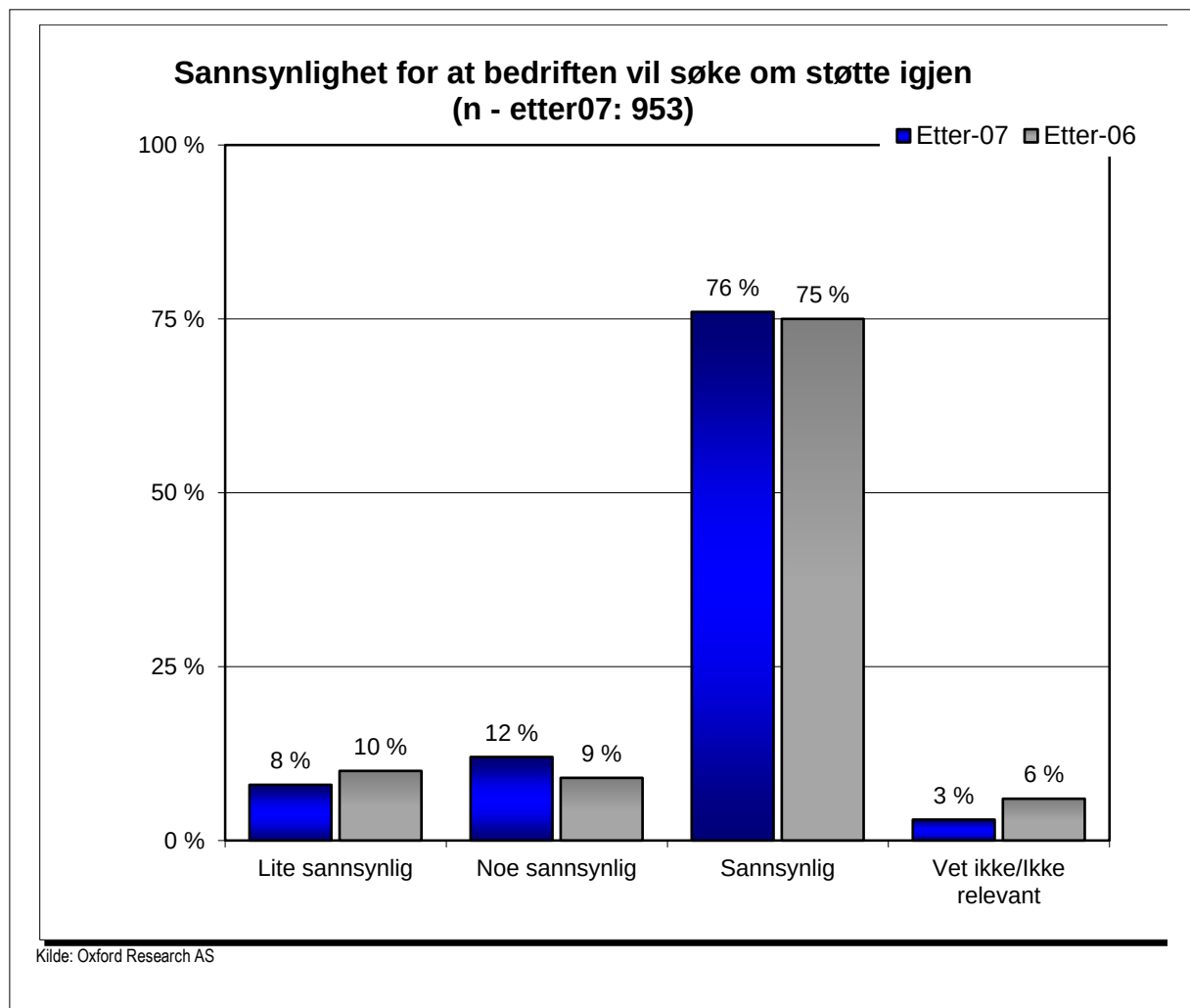
Etterundersøkelsen gjør det mulig å stille spørsmål som knytter seg til de erfaringene bedriftene faktisk har opparbeidet gjennom prosjektet. Bedriftene vet dermed på tidspunktet som etterundersøkelsen gjennomføres på, hvordan prosjektet har utviklet seg, hvordan samarbeidet med Innovasjon Norge gikk og hva det kostet av ressurser å gjennomføre prosjektet. Bedriftene er derfor spurt om de vurderer det som sannsynlig at de vil søke om støtte fra Innovasjon Norge igjen. Dette kan sies å være en indikator på virksomhetenes vurdering av nytten av prosjektene sett i forhold til egeninnsatsen.

Figuren under viser sannsynligheten for å søke støtte fra Innovasjon Norge igjen, både for før- og etterundersøkelsen 2007. Som vi ser endrer sannsynligheten

seg i relativt liten grad fra før til etterundersøkelsen. Dette samsvarer med funn fra tidligere årganger. Videre viser figuren at sannsynligheten synker marginalt. Denne svake reduksjonen i sannsynlighet kan ha flere årsaker. Først og fremst kan det tenkes at bedriftene ikke har hatt utelukkende positive opplevelser med Innovasjon Norge.

Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at Innovasjon Norge legger større vekt på at bedriftene som har mottatt tilsagn vil anbefale Innovasjon Norge og deres tjenester og programmer til andre enn at bedriftene selv søker om støtte igjen.

Figur 15: Sannsynlighet for å søke igjen. Prosent

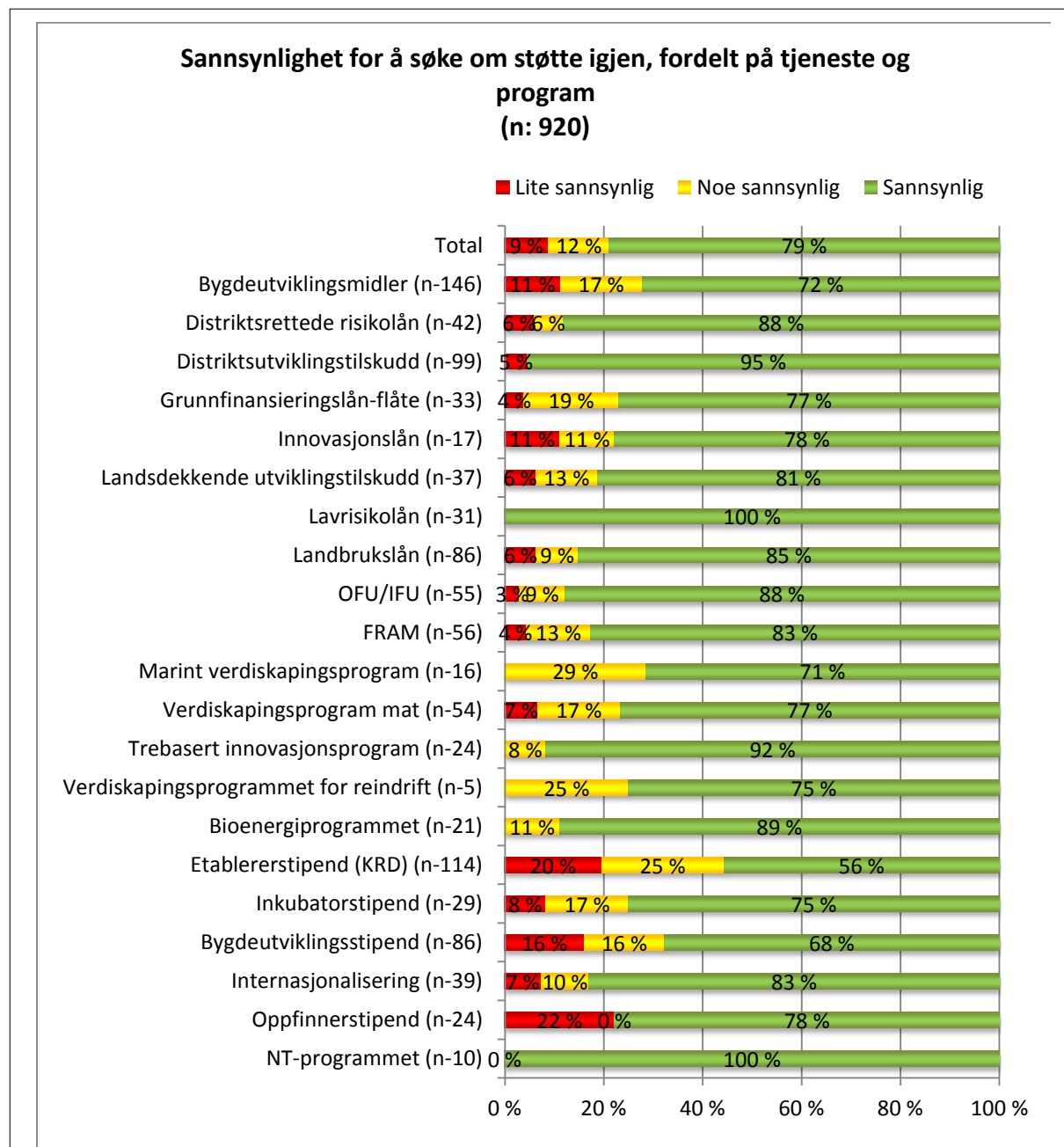


4.6.1 Søke igjen etter tjeneste og program

I forhold til tjeneste- og programtype har vi i de siste tre årgangene sett at sannsynligheten for å søke igjen er noe lavere innen Stipendjentene enn de øvrige. Analyser viser at dette også er tilfelle for 2007-årgangen. For de resterende tjeneste- og programtypene er sannsynligheten for å søke igjen på tilnærmet likt nivå (varierer fra 81 – 86 prosent).

Neste figur viser fordelingen etter tjeneste og program i forhold til om bedriften ville vurdert å søke om støtte igjen.

Figur 16: Sannsynlighet for å søke igjen, fordelt på tjeneste og program. Prosent.



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

Kapittel 5. Samarbeid og nettverk

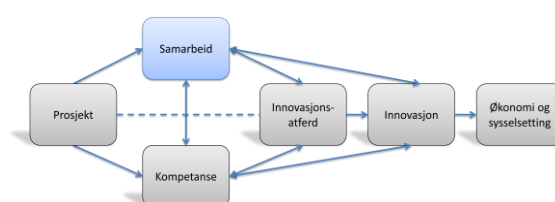
- 81 prosent at prosjektet/aktiviteten har ført til økt samarbeid med ulike aktører.
- I gjennomsnitt har prosjektene ført til samarbeid med 3,2 aktører.
- 38 prosent har den dag i dag stor nytte av de nettverkene som er dannet gjennom prosjektet. I etterundersøkelsen for 2006 svarte 47 prosent det samme. Vi har altså en klar negativ utvikling.

Innovasjon Norge legger stor vekt på at prosjektene/aktivitetene skal bidra til samarbeid, kompetanseheving og innovasjon. I de påfølgende kapitler ser vi nærmere på hvilke "myke" effekter virksomhetene forventer seg av prosjektene/aktivitetene. Samarbeid er hovedfokus i dette kapitlet, mens vi i de etterfølgende går nærmere inn på prosjektenes/aktivitetenes bidrag til kompetanse, ulike atferdsendringer og innovasjon.

Samarbeid med andre aktører er viktig av flere grunner. Samarbeid kan blant annet bidra til at bedriftene kompletterer sin ressursbase i bred forstand, og derigjennom blir mer konkurransedyktige. Forskning viser videre at en viktig faktor for å skape innovasjon i bedriftene er samarbeid med andre. Indikasjoner på at prosjektene fører til økt samarbeid er derfor effekter av Innovasjon Norges engasjement som det er grunn til å se nærmere på.

For å kartlegge prosjektenes samarbeidsbidrag er bedriftene spurt om prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med følgende aktører:

- Universitet og høyskole
- Forskningsinstitutt
- Kunder
- Konkurrenter
- Leverandører
- Konsulenter
- Investorer/finansieringsmiljø
- Offentlige myndigheter
- Bransjeorganisasjoner og lignende



I forbindelse med gjennomføringen av 2006-årgangen ble det gjort en endring i forhold til antall samarbeidsaktører som ble definert i spørreskjemaet; antall aktører ble utvidet fra 8 til 9. Bakgrunnen er at UoH og Forskningsinstitutt tidligere har utgjort en samlet aktør, mens vi fra 2006-årgangen valgte å splitte disse opp. Videre ble det gjort en presisering knyttet til aktørene "Offentlige myndigheter". Denne er nå presisert til å være "Offentlige myndigheter utenom Innovasjon Norge".

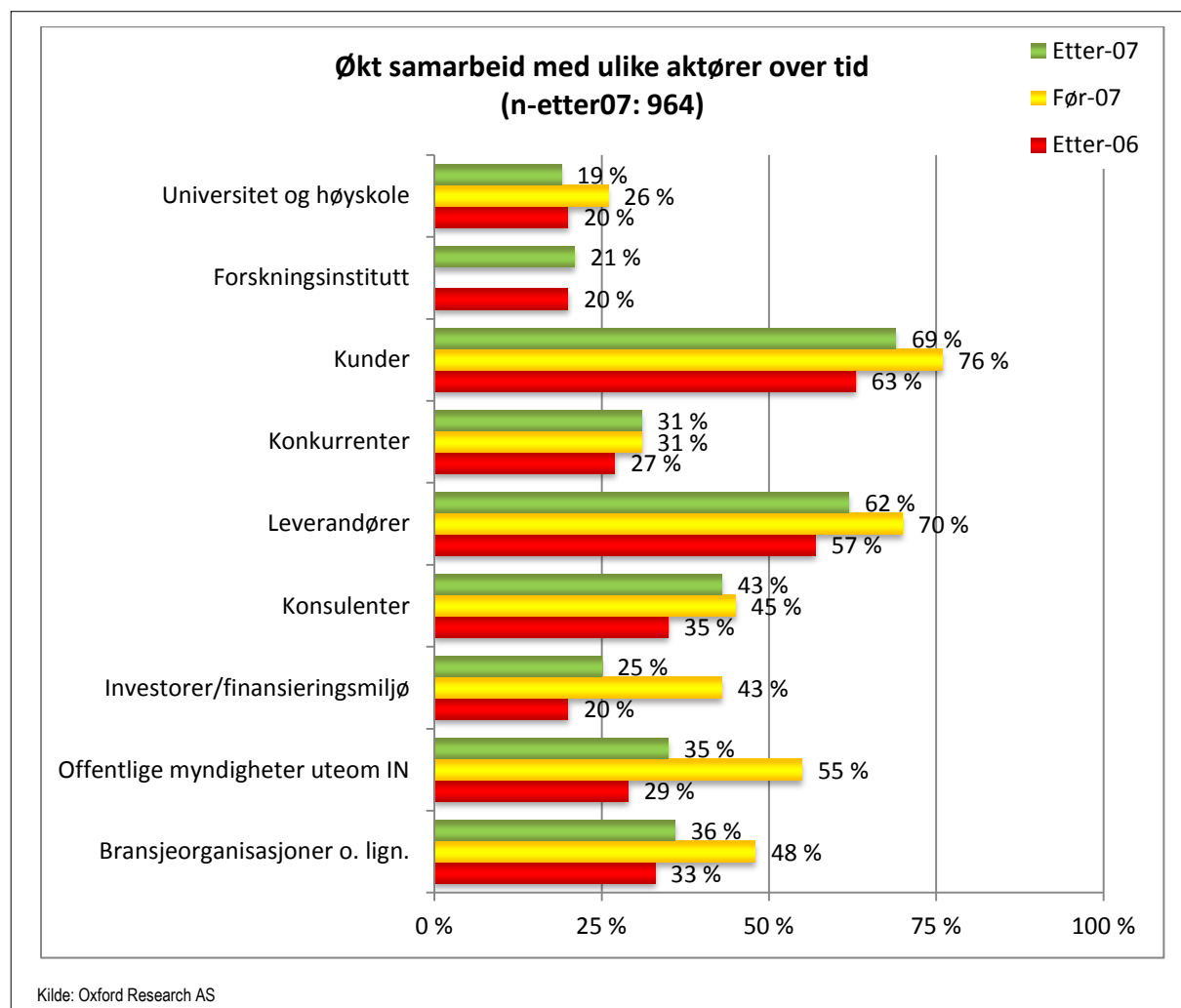
Førundersøkelsen viste at de fleste prosjektene fører, eller forventes å føre, til økt samarbeid. Av de totalt 1471 bedriftene som besvarte spørsmålet, var det kun 167 som oppga at prosjektet/aktiviteten ikke har eller vil føre til økt samarbeid. Dette utgjør 11 prosent. 89 prosent av bedriftene forventet altså at prosjektet/aktiviteten skulle føre til økt samarbeid.

I etterundersøkelsen er bedriftene bedt om å svare på hvorvidt prosjektene faktisk har ført til økt samarbeid med ulike aktører. Av de som besvarte spørsmålet, oppgir 81 prosent at prosjektet/aktiviteten har ført til økt samarbeid med ulike aktører. Dette fortsetter den svake økningen vi har sett siden 2004: 77 prosent, 2005: 78 prosent og 2006: 80 prosent. Vi ser med andre ord en svak økning over tid. Hoveddelen av de som har fått økt samarbeid har fått dette med opp til to - fire aktører.

Ved å sammenholde data fra førundersøkelsen (hvor bedriftene svarte med utgangspunkt i forventninger), med resultatene for etterundersøkelsen, kan vi spore eventuelle endringer i prosjektenes betydning for samarbeid. Figuren under viser at det er relativt store endringer knyttet til samarbeid med de fleste aktørene, og for samtlige aktører er det slik at andelen synker fra før- til etterundersøkelsen (konstant i forhold til økt samarbeid

med konkurrenter). Dette tyder altså på at bedriftene har høye forventninger til samarbeidsutvikling, men at prosjektene i realiteten ikke svarer til dette. Dette resultatet samsvarer med resultatene for 2006-årgangen.

Figur 17: Andel prosjekter som har ført til økt samarbeid med ulike aktører over tid. Andel.



Tabellen under viser en oversikt over andel som samarbeider med de ulike aktørene etter tjeneste/program. Som det fremkommer av tabellen, er fokus på samarbeid med de ulike aktørene naturlig nok varierende mellom og innen de ulike tjenestene og programmene. Bildet er imidlertid slikt at det ofte er de samme tjenestene/programmene som skårer gjennomgående høyt på de ulike aktørene. I tabellen

er de to høyeste andelenene for hver aktør markert med grått. For eksempel skårer Internasjonalisering høyt (topp 2) i forhold til fire aktører, og Bioenergi-programmet skårer høyt (topp 2) i forhold til tre aktører.

Tabell 14: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste/program.

	UoH	Forskningsinstitutt	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlig myndigheter	Bransjeorg.
Bygdeutviklingsmidler (n-146)	6 %	17 %	65 %	33 %	70 %	47 %	26 %	36 %	41 %
Distriktsrettede risikolån (n-42)	31 %	36 %	80 %	31 %	69 %	43 %	47 %	43 %	31 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-99)	25 %	29 %	85 %	49 %	80 %	55 %	32 %	41 %	49 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-33)	12 %	33 %	43 %	32 %	47 %	28 %	33 %	45 %	24 %
Innovasjonslån (n-17)	57 %	25 %	100 %	11 %	78 %	50 %	38 %	43 %	57 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-37)	46 %	50 %	83 %	44 %	73 %	46 %	41 %	48 %	64 %
Lavrisikolån (n-31)	20 %	21 %	83 %	33 %	75 %	57 %	33 %	38 %	31 %
Landbrukslån (n-86)	13 %	10 %	63 %	31 %	76 %	42 %	11 %	41 %	50 %
OFU/IFU (n-55)	59 %	45 %	91 %	14 %	81 %	58 %	45 %	45 %	57 %
FRAM (n-56)	18 %	22 %	76 %	41 %	71 %	65 %	47 %	42 %	37 %
Marint verdiskapingsprogram (n-16)	50 %	67 %	63 %	40 %	83 %	63 %	29 %	38 %	38 %
Verdiskapingsprogram mat (n-54)	32 %	39 %	93 %	40 %	74 %	64 %	26 %	48 %	63 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-24)	55 %	55 %	83 %	44 %	80 %	70 %	11 %	58 %	77 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-5)	50 %	50 %	67 %	50 %	67 %			50 %	50 %
Bioenergiprogrammet (n-21)	0 %	14 %	89 %	38 %	89 %	78 %	29 %	75 %	50 %
Etablererstipend (KRD) (n-114)	43 %	36 %	89 %	48 %	75 %	64 %	39 %	51 %	48 %
Inkubatorstipend (n-29)	67 %	64 %	82 %	30 %	60 %	60 %	64 %	64 %	50 %
Bygdeutviklingsstipend (n-86)	24 %	20 %	90 %	61 %	63 %	40 %	20 %	56 %	54 %
Internasjonalisering (n-39)	39 %	32 %	86 %	31 %	72 %	66 %	49 %	34 %	28 %
Oppfinnerstipend (n-24)	33 %	50 %	75 %	13 %	88 %	67 %	43 %	50 %	38 %
NT-programmet (n-10)	33 %	33 %	100 %	0 %	67 %	33 %	67 %	33 %	50 %
Total	26 %	28 %	78 %	38 %	73 %	53 %	32 %	42 %	46 %
Kilde: Oxford Research AS									
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.									

5.1 Varighet av nettverk

Nettverk dannes som følge av samarbeid over tid, og nettverk er en effekt som virksomhetene også utover prosjektperioden kan ha nytte av. I etterundersøkelsen er bedriftene spurt om de i dag har nytte av de nettverk som ble dannet gjennom prosjektet.

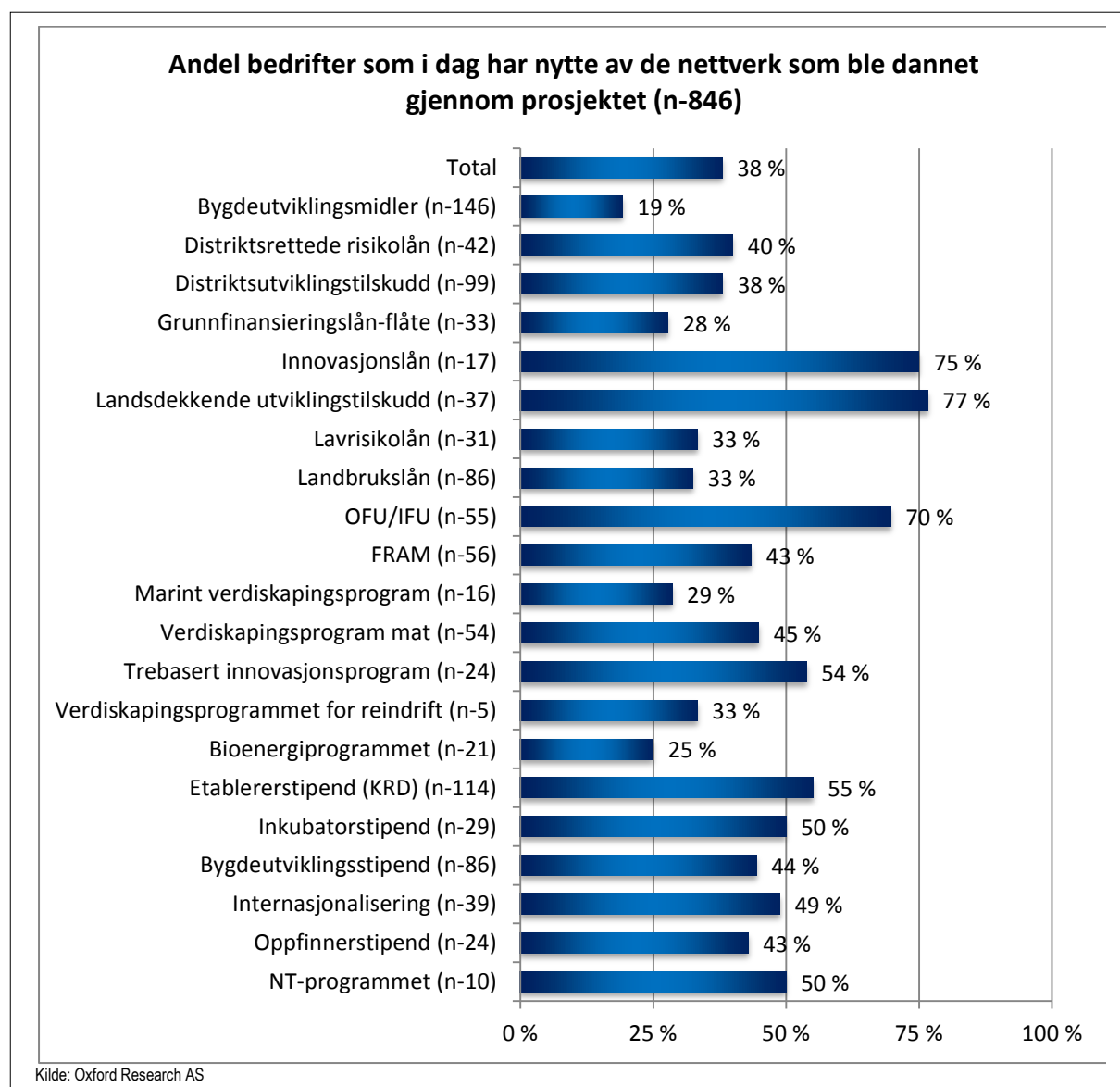
Av de bedriftene som har svart på spørsmålet, svarer 38 prosent at de den dag i dag har stor nytte av de nettverkene som er dannet gjennom prosjektet. I etterundersøkelsen for 2006 svarte 47 prosent det samme. Vi har altså en klar negativ utvikling i forhold til varighet og nytte av de nettverk som dannes i

prosjektperioden. Imidlertid er det verdt å påpeke at resultatene i forhold til varighet av nettverk tilsvarer resultatene for 2005-årgangen.

Neste figur viser stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene når det gjelder andelen

som i dag har stor nytte av de nettverkene som ble dannet gjennom prosjektet. Andelen er størst innen Landsdekkende utviklingstilskudd (77 prosent) og Innovasjonslån (75 prosent), og minst innen Bygdeutviklingsmidler (19 prosent).

Figur 18: Andel bedrifter som i dag har nytte av nettverkene.



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

I forhold til tjeneste- og programtypene viser analyser at det innen Tilskuddstjenestene er færrest som har nytte av de nettverk som ble dannet gjennom prosjektene (30 prosent). Det er innen Stipendtje-

nestene at andelen som i stor grad har nytte av nettverkene i dag, er høyest (52 prosent).

Ilgjen ser vi skillet mellom Tilskuddstjenestene og Lånetjenestene på den ene siden (færrest har stor

nytte av nettverkene), og Programmene og Stipend-tjenestene på den andre siden (flestepå har nytte av nettverkene).

For 2006-årgangen ble korrelasjonen mellom nytten av nettverk og antall bidrag til kompetanseheving analysert for å få et nærmere inntrykk av hva som faktisk bidrar til nytten av nettverkene. Det ble da avdekket en relativt sterk korrelasjon ($r=0,47$, $r=0,57$ i 2005). Analysene for denne etterundersøkelsen viser at den samme korrelasjonen også er å finne i år, men nå noe sterkere ($r=0,54$).

5.2 Samarbeid etter addisjonalitet og distriktspolitisk virkeområde

Ser vi nærmere på hvordan samarbeid varierer etter addisjonalitet, viser neste tabell at det ikke er stor variasjon i forhold til samarbeid med de ulike aktørene avhengig av grad av addisjonalitet. På tvers av samarbeidsaktørene, er imidlertid bidraget til samarbeid noe høyere blant prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet.

Tabell 15: Andel som samarbeider med ulike aktører etter addisjonalitet.

	UoH	Forskningsinstitutt	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlig myndigheter	Bransjeorg.
Lav	12 %	20 %	80 %	44 %	79 %	51 %	32 %	40 %	40 %
Middels	23 %	23 %	74 %	29 %	65 %	53 %	27 %	34 %	39 %
Høy	28 %	33 %	78 %	41 %	76 %	53 %	35 %	47 %	50 %
Total	25 %	29 %	77 %	38 %	74 %	53 %	32 %	42 %	46 %
Kilde: Oxford Research AS									

Når vi ser nærmere på hvordan samarbeid varierer i forhold til distriktspolitisk virkeområde, viser neste tabell at det er noen forskjeller mellom andelen som samarbeider med de ulike aktørene innen de ulike virkeområdene. Det samlede bidraget er noe høyere utenfor det distriktspolitiske virkeområdet, enn for de øvrige.

I forhold til de enkelte aktørene er det samarbeid med kunder og leverandører som er jevnt over høyt

på tvers av de ulike distriktspolitiske virkeområdene, mens samarbeidsandelen er jevnt over lavest når det kommer til samarbeid med universitet og høyskoler, samt forskningsinstitutter. Dette bildet stemmer overens med det analysene viste for 2005- og 2006-årgangen, og er ikke overraskende tatt i betraktning lokaliseringen av høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner, samt ulikheter knyttet til næringsstruktur mellom sentrale og perifere strøk.

Tabell 16: Andel som samarbeider med ulike aktører etter distriktspolitisk virkeområde.

	UoH	Forskningsinstitutt	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlig myndigheter	Bransjeorg.
Sone 1 (utenfor)	35 %	33 %	81 %	34 %	74 %	58 %	36 %	43 %	53 %
Sone 2	23 %	18 %	73 %	36 %	50 %	31 %	19 %	36 %	27 %
Sone 3	14 %	23 %	78 %	39 %	80 %	49 %	32 %	39 %	47 %
Sone 4	25 %	29 %	74 %	43 %	69 %	53 %	29 %	45 %	39 %
Total	25 %	28 %	78 %	38 %	73 %	53 %	32 %	42 %	46 %
Kilde: Oxford Research AS									

5.3 Samlet bidrag til samarbeid

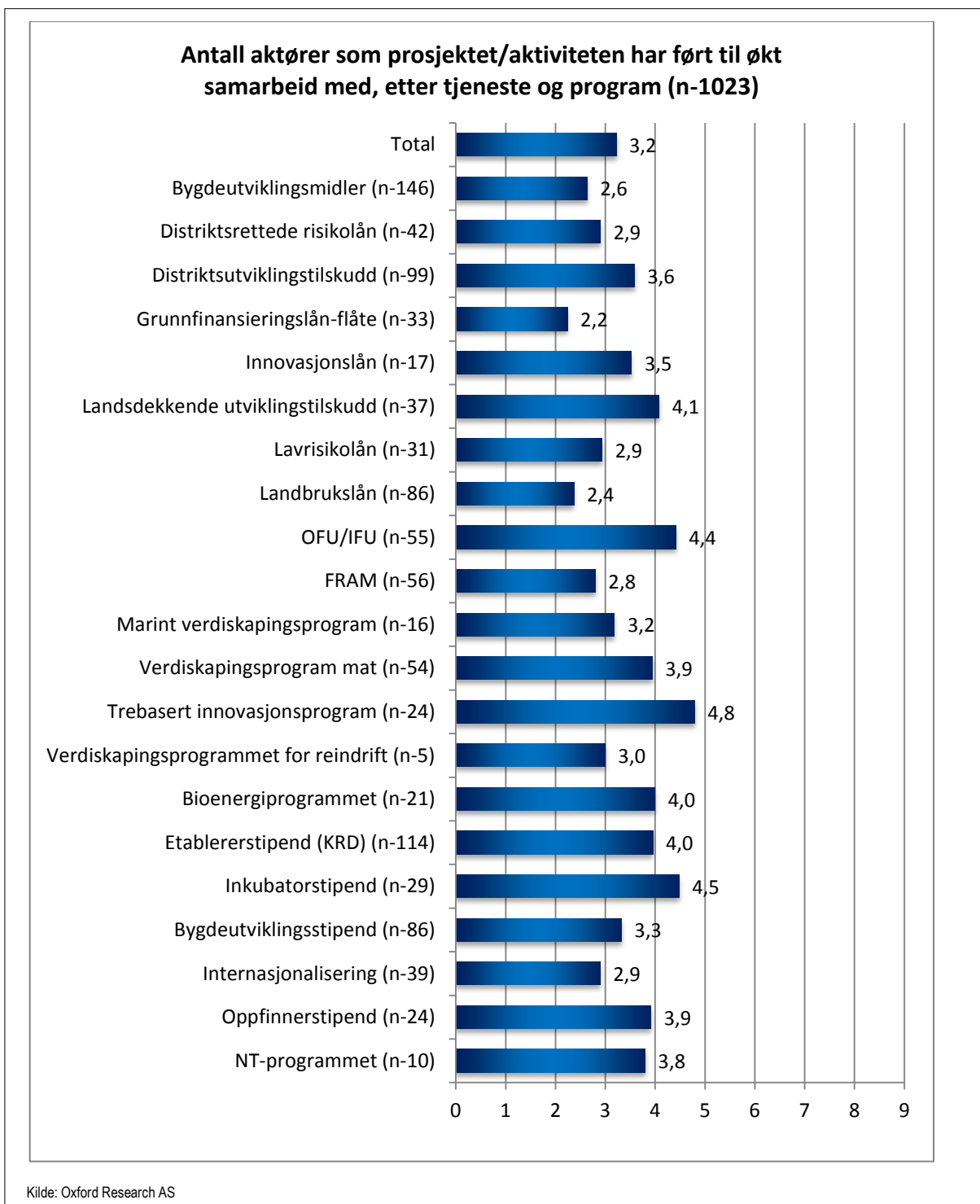
I det foregående har vi sett nærmere på om prosjektene har ført til økt samarbeid med ulike aktører. I det videre vil vi se nærmere på prosjektenes samlede bidrag til samarbeid, det vil si i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har bidratt til økt samarbeid med flere aktører. I et innovasjonssystemperspektiv er dette interessant.

5.3.1 Samlet samarbeidsbidrag etter program og tjeneste

I gjennomsnitt har prosjektene ført til samarbeid med 3,2 aktører. Dette er på tilsvarende nivå som etterundersøkelsen av 2006-årgangen (3,1 områder).

Neste figur viser en oversikt over hvor mange aktører prosjektene i gjennomsnitt har ført til økt samarbeid med for de ulike tjenestene og programmene. Som figuren viser er det stor variasjon i antallet aktører mellom de ulike tjenestene og programmene. Gjennomsnittlig antall aktører er høyest innen Trebasert innovasjonsprogram (4,8 aktører), Inkubatorstipend (4,5 aktører) og OFU/IFU (4,4 aktører). Mens det er lavest innen Grunnfinansieringslån-flåte (2,2 aktører) og Landbrukslån (2,4 aktører).

Figur 19: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, etter tjeneste/program.

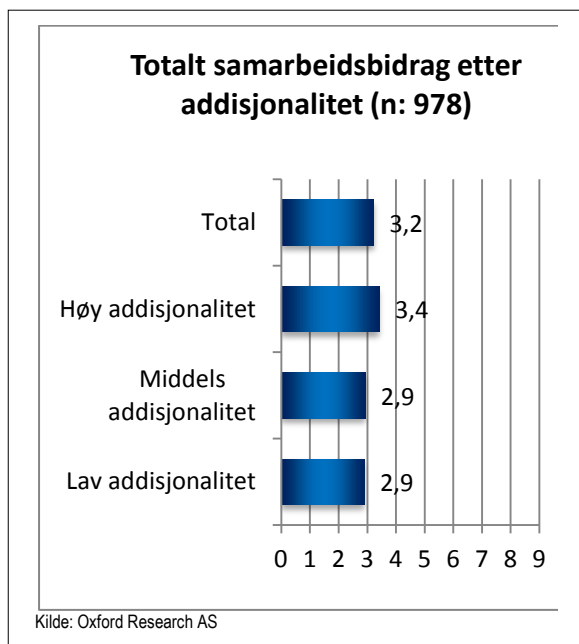


Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

5.3.2 Samlet samarbeidsbidrag etter addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde

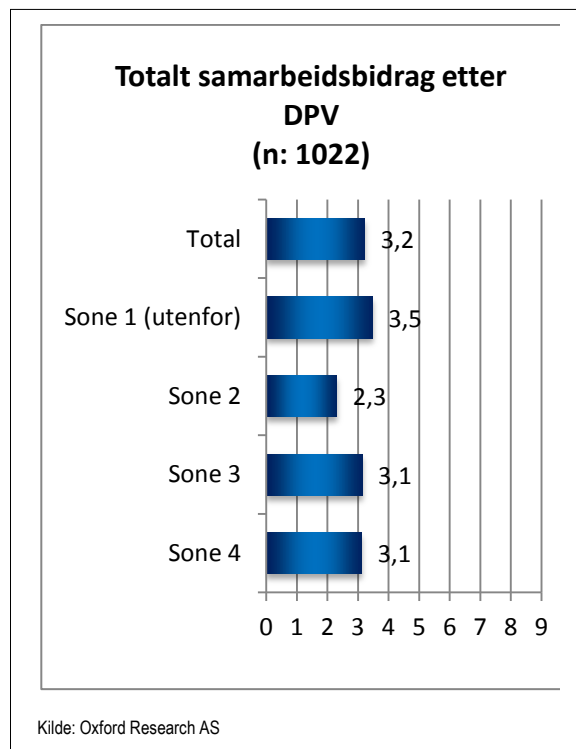
Figuren under viser at det samarbeidsbidraget er likt i prosjekter med lav og middels addisjonalitet, mens det er klart høyere for prosjekter med høy addisjonalitet. Dette er i tråd med økonomisk teori som påpeker at det ofte er vanskelig å få finansiert fellestiltak, for eksempel samarbeidsaktiviteter, på grunn av at aktørene/bedriftene i liten grad vil få hele gevinsten av slike tiltak selv (eksterne/spill-over effekter). Dette skyldes at enkeltbedrifter ikke kan innkassere den fulle gevinsten av slike tiltak.

Figur 20: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, etter addisjonalitet.



Neste figur viser i hvilken grad det er forskjell i samarbeidsbidrag ut fra distriktpolitisk virkeområde. Som figuren viser varierer bidraget i liten grad mellom sone 1, 3 og 4. Sone 2 skiller seg imidlertid ut med et betydelig lavere samarbeidsbidrag enn i de øvrige sonene.

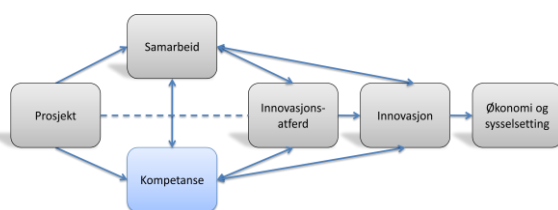
Figur 21: Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører, etter distriktpolitisk virkeområde.



Kapittel 6. Bidrag til kompetanseutvikling

- Overordnet svarer 66 prosent at de har fått økt kompetanse på minst ett kompetanseområde i stor grad (skår 4 og 5).
- I gjennomsnitt fører prosjektene/aktivitetene til kompetanseøkning på 2,6 av 10 mulige områder.
- Antall områder med økt kompetanse var i 2,8 for 2004-årgangen 2,7 for 2005-årgangen og 3 for 2006-årgangen. Den økende tendensen vi har sett i kompetansebidrag fra 2004-2006, har altså snudd i 2007-årgangen.

At prosjektene/aktivitetene skal føre til kompetanseutvikling i bedriftene er ett av Innovasjon Norges delmål.



For å kartlegge i hvilken grad Innovasjon Norge når dette målet, har vi i etterundersøkelsen et spørsmål om kompetanseeffekter. Bedriftene ble spurt om i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt kompetanse på følgende områder:

- Produktutvikling
- Prosessutvikling
- Markedsutvikling
- Strategi
- Organisasjon og ledelse
- Avansert teknologi
- Opparbeiding av bedre nettverk
- Internasjonalt samarbeid
- Internasjonale markeder
- Eksport

Overordnet svarer 66 prosent at de har fått økt kompetanse på minst ett kompetanseområde i stor grad (skår 4 og 5). Tilsvarende resultat i 2006-årgangen var 72 prosent, mens det var 61 prosent i 2005-årgangen og 77 prosent i 2004-årgangen. Det er vanskelig å si noe om hva denne variasjonen, som er tydelig over tid, kan skyldes. En mulig forklaring kan være at det gjennomgående har blitt et sterkere fokus på kompetanseheving hos Innovasjon Norge.

Samtidig kan nedgangen fra 2006 til 2007 ha sammenheng med finanskrisen, og at det i denne perioden har vært større fokus blant bedriftene på viktigheten av økonomiske dimensjoner som overlevelse og lønnsomhet, heller enn mer "myke" faktorer som kompetanseutvikling. Ser vi på prosjektrealiseringen er andelen som er gjennomført etter planen gått ned fra 2006 (82 prosent) til 2007 (74 prosent). Samtidig er andelen som er gjennomført prosjektet med *endringer* økt tilsvarende. Dette støtter en mulig forklaring om at bedriftene har hatt større fokus på kort-siktige resultater som gir økonomisk uttelling, heller enn faktorer som kompetanseheving i gjennomføringen av sine prosjekter.

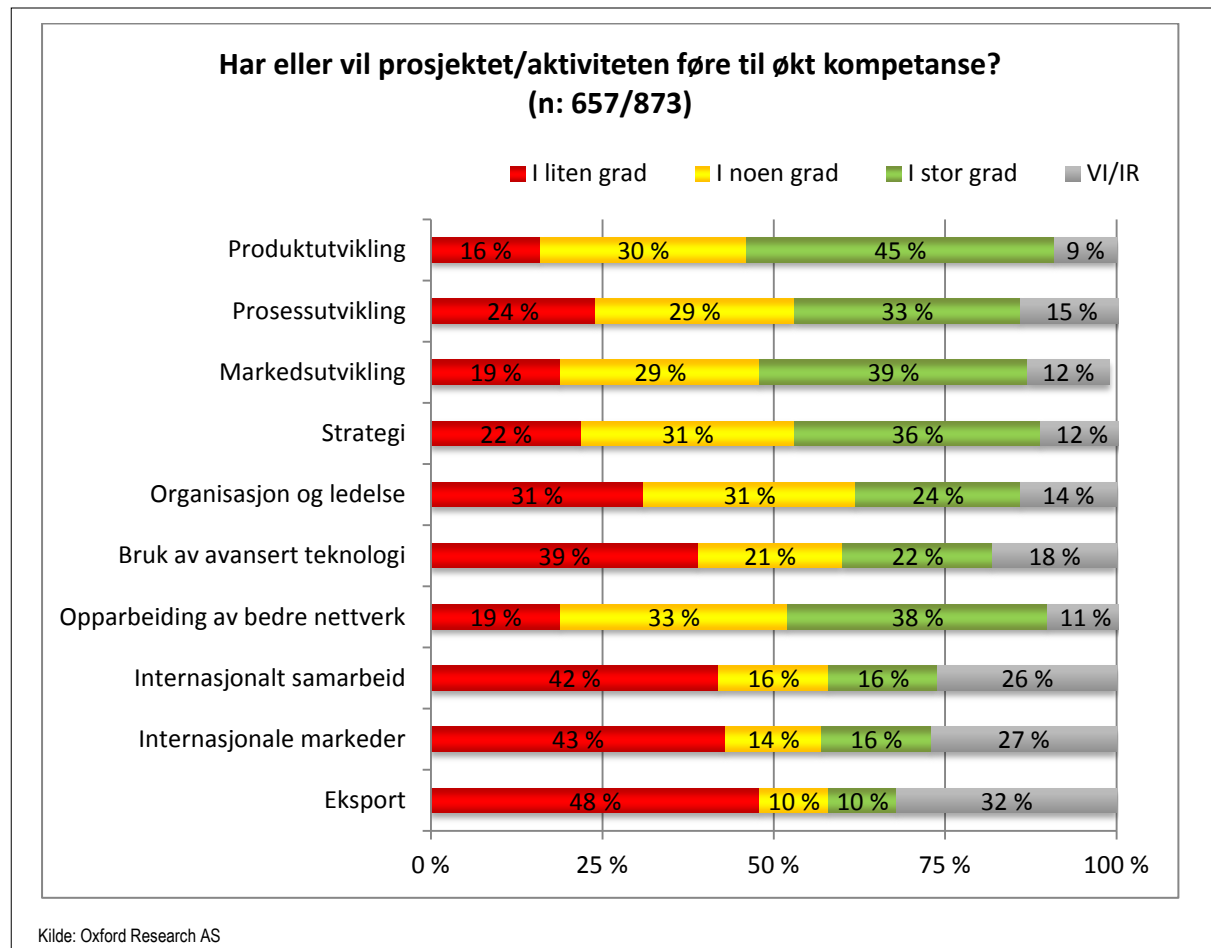
Neste figur viser fordelingen på de ti ulike kompetanseområdene. Som vi ser, er det størst andel som i stor grad (skår 4 og 5) mener at prosjektet har ført til økt kompetanse om produktutvikling (45 prosent). For 2006 og 2005-årgangene var det også produktutvikling som lå på topp. Videre er det markedsutvikling (39 prosent) og opparbeiding av nettverk (47 prosent) som prosjektene i størst grad har ført til økt kompetanse om.

Prosjektene har imidlertid ikke i stor grad bidratt til økt kompetanse om eksport (10 prosent), internasjonalt samarbeid (16 prosent) og internasjonale markeder (16 prosent). Det er altså kompetanser knyttet til internasjonalisering som kommer dårligst ut. Dette er imidlertid ikke så overraskende da det er få tjenester og programmer som inngår i undersøkelsen som har internasjonalisering som sitt primære forhold. Programmet "Internasjonalisering", skårer naturlig nok høyt på kompetanseutvikling innen disse tre nevnte områdene.

Ser vi på stor grad av kompetansebidrag i forhold til tjeneste- og programtype er det overordnede bildet at det er Programmene som fører til størst grad av kompetanseøkning, på tvers av de ulike kompetan-

seområdene. Dette tilsvarer bildet for 2006-årgangen.

Figur 22: Prosjekter som har ført til økt kompetanse på ulike områder. Prosent.



I neste tabell har vi kartlagt andelen som i stor grad har ført til økt kompetanse på de ulike områdene, fordelt på tjenestene og programmene.

Det overordnede bildet er at det er store forskjeller mellom de ulike tjenestene og programmene hva gjelder kompetansebidrag. For eksempel skårer OFU/IFU og Internasjonalisering jevnt over høyt på tvers av kompetanseområdene, mens Bygdeutviklingsmidler og Landbrukslån skårer jevnt over lavt. Igjen ligger forklaringen på dette i variasjonen mel-

lom tjenestene og programmene i seg selv; disse har ulik innretning og ulikt fokus på kompetanse. Blant annet er det flere av de finansielle tjenestene rettet mot primærnæringene som skårer lavt, noe som ikke er overraskende i og med at disse tjenestene først og fremst brukes til fysiske investeringer.

Tabell 17: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste og program.

	Produktutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Avansert teknologi	Opparbeiding av bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
Bygdeutviklingsmidler (n-146)	33 %	22 %	26 %	23 %	22 %	21 %	23 %	2 %		
Distriktsrettede risikolån (n-42)	47 %	47 %	33 %	43 %	21 %	40 %	43 %	23 %	25 %	27 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-99)	59 %	53 %	54 %	48 %	27 %	28 %	48 %	28 %	32 %	19 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-33)	13 %	7 %	23 %	36 %	31 %	31 %	33 %	8 %	17 %	25 %
Innovasjonslån (n-17)	67 %	63 %	50 %	38 %	11 %	38 %	50 %	33 %	44 %	33 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-37)	60 %	48 %	63 %	55 %	34 %	39 %	71 %	41 %	32 %	26 %
Lavrisikolån (n-31)	42 %	32 %	47 %	50 %	28 %	33 %	28 %	13 %	19 %	19 %
Landbrukslån (n-86)	28 %	22 %	22 %	37 %	38 %	16 %	37 %	3 %	7 %	
OFU/IFU (n-55)	73 %	56 %	61 %	47 %	22 %	59 %	68 %	55 %	45 %	41 %
FRAM (n-56)	39 %	35 %	48 %	59 %	43 %	19 %	38 %	18 %	17 %	13 %
Marint verdiskapingsprogram (n-16)	56 %	43 %	67 %	50 %	14 %		38 %	13 %	29 %	14 %
Verdiskapingsprogram mat (n-54)	55 %	37 %	55 %	41 %	30 %	8 %	57 %	14 %	9 %	5 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-24)	58 %	46 %	50 %	67 %	36 %	20 %	62 %	18 %	22 %	13 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-5)	100 %	50 %	100 %		100 %		33 %	50 %		
Bioenergiprogrammet (n-21)	33 %	38 %	33 %	44 %	13 %	25 %	44 %	0 %		
Etablererstipend (KRD) (n-114)	62 %	49 %	55 %	52 %	32 %	23 %	55 %	17 %	17 %	9 %
Inkubatorstipend (n-29)	54 %	45 %	58 %	50 %	27 %	55 %	58 %	36 %	45 %	33 %
Bygdeutviklingsstipend (n-86)	55 %	41 %	48 %	28 %	29 %	9 %	52 %	10 %	9 %	0 %
Internasjonalisering (n-39)	68 %	45 %	68 %	59 %	40 %	44 %	56 %	67 %	70 %	53 %
Oppfinnerstipend (n-24)	78 %	44 %	56 %	44 %	38 %	33 %	44 %	50 %	38 %	14 %
NT-programmet (n-10)	67 %	33 %	100 %	25 %	0 %	33 %	33 %	33 %	67 %	33 %
Totalt	49 %	38 %	45 %	40 %	28 %	26 %	42 %	21 %	22 %	15 %

Kilde: Oxford Research AS

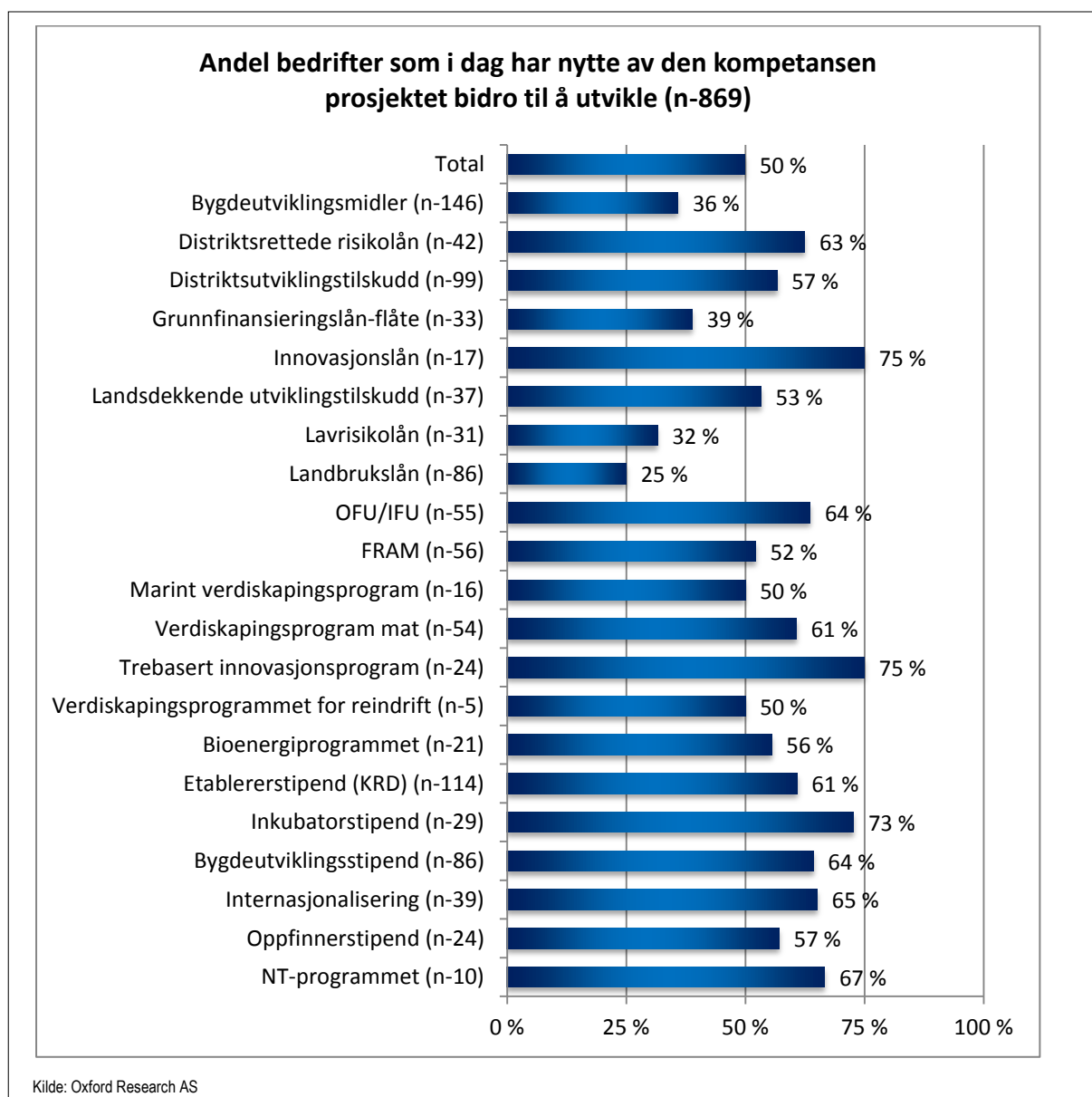
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

6.1 Nytte av utviklet kompetanse

I forrige kapittel så vi nærmere på hvorvidt bedriftene i dag har nytte av de nettverk som ble dannet gjennom prosjektet. Samme tankegang er benyttet også i forhold til kompetansebidragene; har bedriftene fremdeles i dag nytte av kompetanseutviklingen de opparbeidet seg i forbindelse med prosjektet?

Som forventet er forskjellene store mellom de ulike tjenestene og programmene. Som neste figur viser er det 50 prosent som i dag har nytte av kompetanseutviklingen som ble opparbeidet i prosjektperioden. For 2006-årgangen var tilsvarende andel 59, mens i 2005-årgangen oppga 47 prosent det samme. Årets resultat viser altså en tilbakegang – og tilsvarer nivået for 2005-årgangen.

Figur 23: Andel prosjekter som i dag har nytte av den kompetansen prosjektet bidro til å utvikle.



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

Innen Innovasjonslån (75 prosent), Trebasert innovasjonsprogram (75 prosent) og Inkubatorstipend (73 prosent) finner vi flest bedrifter som den dag i dag har nytte av kompetansebidraget. De tjenestene og programmene som har de laveste andelene er Landbrukslån (25 prosent) og Lavrisikolån (32 prosent). Hvordan de resterende tjenestene og programmene kommer ut på denne dimensjonen, fremgår av figuren over.

6.2 Kompetanse etter addisjonalitet og distriktspolitisk virkeområde

I neste tabell har vi kartlagt andelen som i stor grad har ført til økt kompetanse på de ulike områdene, etter addisjonalitet. Det overordnede bildet er at dess høyere addisjonalitet, dess større bidrag til økt kompetanse på tvers av de ulike områdene.

Tabell 18: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter addisjonalitet.

	Produktutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Avansert teknologi	Opparbeiding av bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
Lav addisjonalitet	39 %	32 %	37 %	38 %	21 %	22 %	29 %	11 %	12 %	6 %
Middels addisjonalitet	49 %	42 %	43 %	35 %	30 %	32 %	38 %	17 %	19 %	11 %
Høy addisjonalitet	50 %	38 %	48 %	44 %	28 %	25 %	47 %	25 %	25 %	18 %
Total	49 %	38 %	45 %	40 %	28 %	27 %	43 %	21 %	22 %	15 %
Kilde: Oxford Research AS										

Tabell 19: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter distriktspolitisk virkeområde.

	Produktutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Avansert teknologi	Opparbeiding av bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
Sone 1 (utenfor)	54 %	40 %	49 %	44 %	29 %	31 %	46 %	29 %	31 %	23 %
Sone 2	37 %	39 %	29 %	40 %	24 %	35 %	32 %	20 %	32 %	24 %
Sone 3	49 %	35 %	42 %	36 %	27 %	28 %	41 %	15 %	16 %	12 %
Sone 4	45 %	40 %	45 %	40 %	27 %	19 %	41 %	17 %	15 %	5 %
Total	49 %	39 %	45 %	40 %	28 %	26 %	43 %	21 %	22 %	15 %
Kilde: Oxford Research AS										

6.3 Samlet bidrag til økt kompetanse

Kapittelet har til nå sett på i hvilken grad prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert har ført til økt samarbeid på enkeltområder. Ut ifra et innovasjonssystemperspektiv er

det imidlertid også interessant å kartlegg i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har bidratt til økt kompetanse i stor grad (skår 4 og 5) på flere områder. I det følgende vil vi se nærmere på det samlede kompetansebidraget ut fra utvalgte bakgrunnsvariabler.

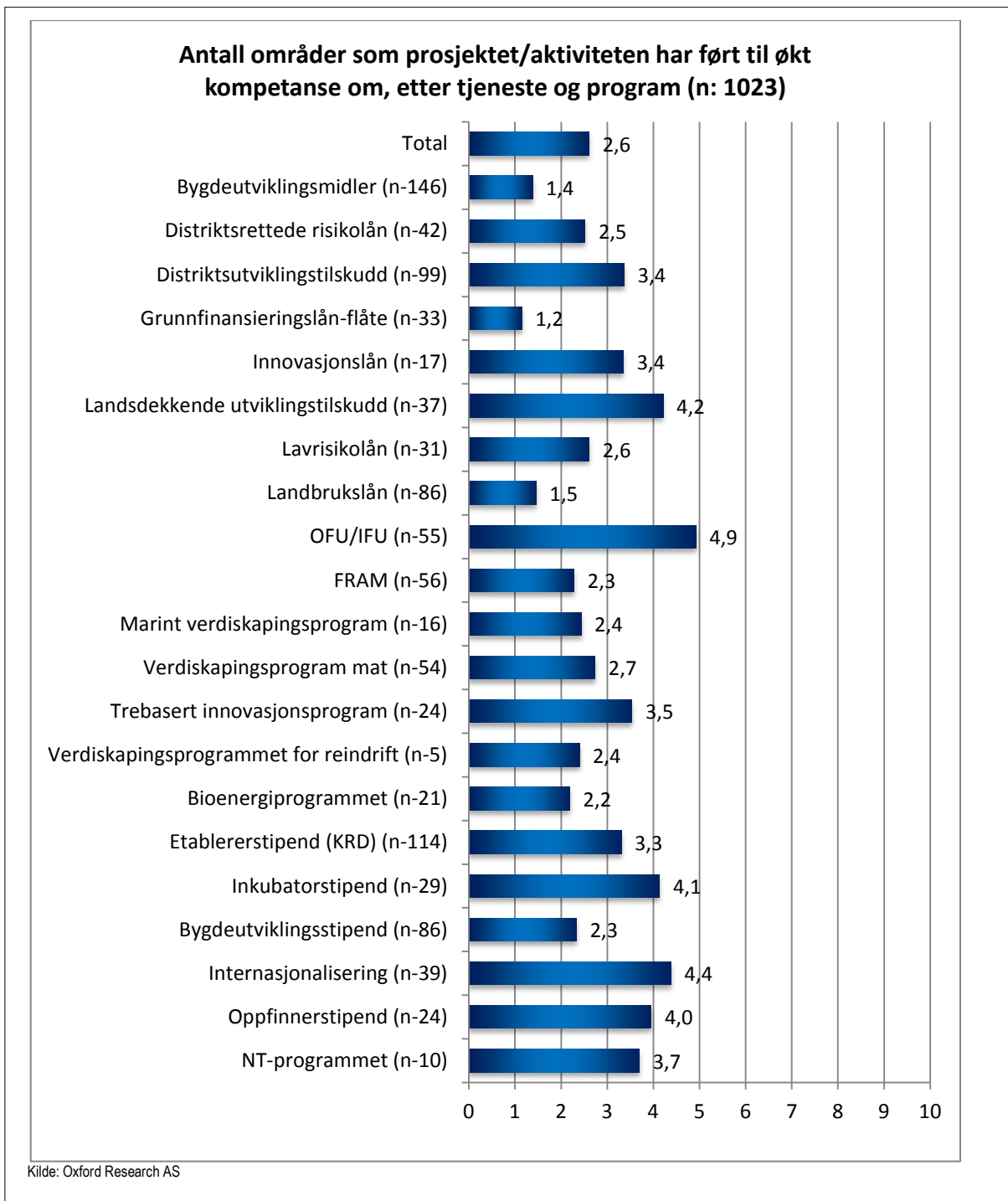
6.3.1 Samlet kompetansebidrag etter tjeneste og program

Neste figur gir en oversikt over hvor mange kompetanseområder de ulike tjenestene og programmene i stor grad har fått økt kompetanse på. I gjennomsnitt fører prosjektene/aktivitetene til kompetanseøkning på 2,6 av 10 mulige områder. Antall områder med økt kompetanse var i 2,8 for 2004-årgangen 2,7 for 2005-årgangen og 3 for 2006-årgangen. Den økende tendensen vi har sett i kompetansebidrag fra 2004-2006, har altså snudd i 2007-årgangen.

Som figuren under viser er det store forskjeller i kompetansebidraget mellom de ulike tjenestene og

programmene. Dette er som forventet ut ifra variasjonen som ligger i de ulike tjenestene og programmene. Det er innen OFU/IFU (4,9 områder), Internasjonalisering (4,4 områder) og Oppfinnertipend (4 områder) prosjektene har ført til økt kompetanse på flest områder, mens innen Grunnfinansieringslån – flåte og (1,2 områder), Bygdeutviklingsmidler (1,4 områder) og Landbrukslån (1,5 områder) er kompetansebidraget minst.

Figur 24: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad har bidratt til kompetanse innenfor.



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

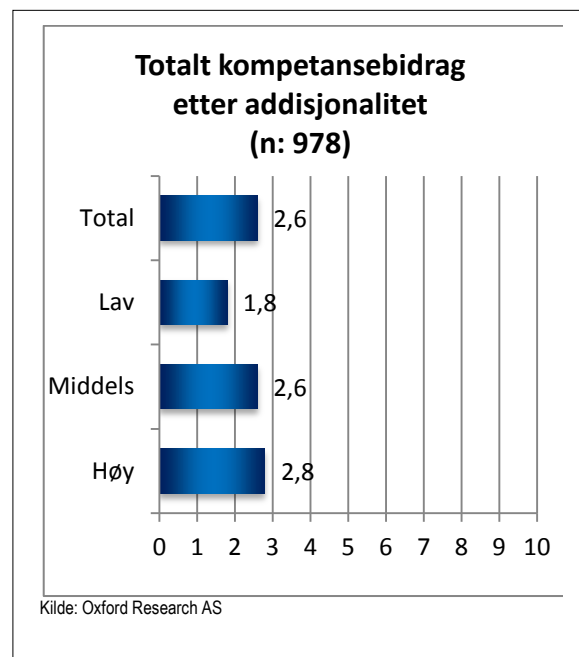
Når det gjelder tjeneste- og programtypene viser analyser at det er relativt store forskjeller i forhold til bidraget til økt kompetanse. Programtjenestene (3,6 områder) og Stipendjentene (3,2 områder) skiller seg klart ut fra de to øvrige typene, med høyest gjennomsnittlig kompetansebidrag. Stipendjentene har de siste etterundersøkelsene skilt seg positivt ut. Det er ikke så overraskende ut fra at mange etablerere har relativt liten erfaring og mange av Låneordningene i stor grad benyttes til fysiske investeringer.

6.3.2 Samlet kompetansebidrag etter addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde

Å beholde den kompetansen som er utviklet i en bedrift kun i den aktuelle bedriften, kan være svært vanskelig. I og med at bedriften selv ikke kan innkassere den fulle gevinsten av investeringene samt at avkastningen av kompetanseprosjektene også kan være usikker, kan dette medføre problemer med å få finansiert kompetanseprosjekter. I figuren under belyser vi hvordan det samlede kompetansebidraget er etter addisjonalitet.

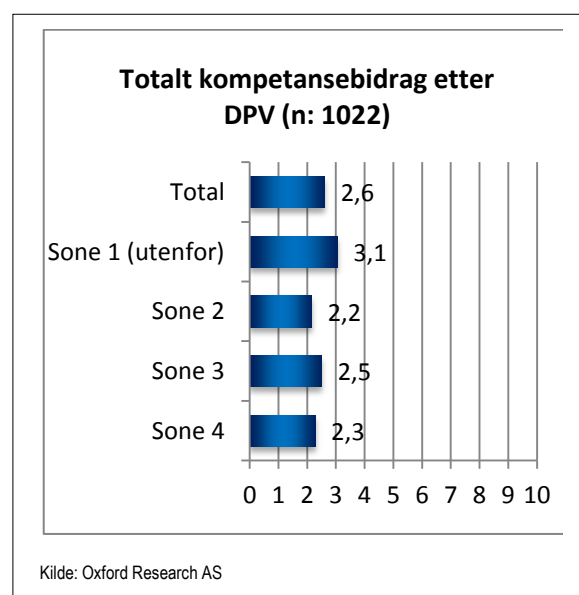
Som tidligere etterundersøkelser har vist er det også i år tydelig at det er en klar sammenheng mellom prosjektets/aktivitetens addisjonalitet og kompetansebidrag. Som neste figur viser, er kompetansebidraget klart størst i prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet (2,8 områder) og bidraget minst i prosjektene/aktivitetene med lav addisjonalitet (1,8 områder).

Figur 25: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad har bidratt til kompetanse innenfor.



Det gjennomsnittlige kompetansebidraget varierer videre etter distriktpolitisk virkeområde. Neste figur viser at bidraget er størst i Sone 1 (utenfor) (3,1 områder), og minst i Sone 2 (2,2 områder).

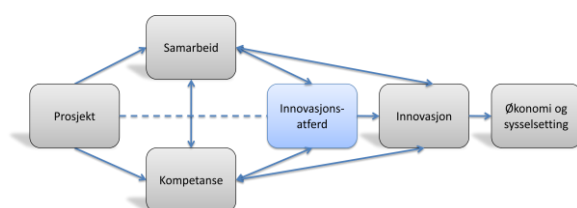
Figur 26: Gjennomsnittlig antall områder hvor prosjektet i stor grad har bidratt til kompetanse innenfor.



Kapittel 7. Innovasjonsatferd

- Overordnet har bedriftene i snitt hatt effekter på 2 områder. Dette er klart lavere enn i etterundersøkelsen for 2006-årgangen (2,8 områder).
- 60 prosent av bedriftene har opplevd atferdsendring på 1 eller flere områder.
- Bidraget til atferdsendringer er størst i prosjekter med høy og middels addisjonalitet (henholdsvis 2,2 og 2,1 områder). Det er med andre ord en sammenheng mellom addisjonalitet og atferdsendring.

Atferdsmessige endringer i bedriftene som studeres gjennom Kundeeffektundersøkelsene er blant annet knyttet til strategi, kompetanseutvikling, nettverksarbeid og måten bedriftene jobber med innovasjon på. Tanken er at bedriftene vil stå bedre rustet ovenfor fremtidige utfordringer om det fokuseres ytterligere på disse områdene.



Atferdsendringene er knyttet til følgende faktorer⁸:

- Økt fokus på utvikling og innovasjon
- Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften
- Bedre utnyttelse av kunnskap
- Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres
- Ansettelse av nye medarbeidere
- Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne
- Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid
- Utvikling av samarbeid/nettverk

Neste figur viser andelen som i stor grad (skår 4 og 5) forventer bidrag innen ulike faktorer som kan knyttes til innovasjonsatferd, og hva man i etterundersøkelsen har funnet at faktisk har hendt. Resultatene fra førundersøkelsen viste at forventningene først og

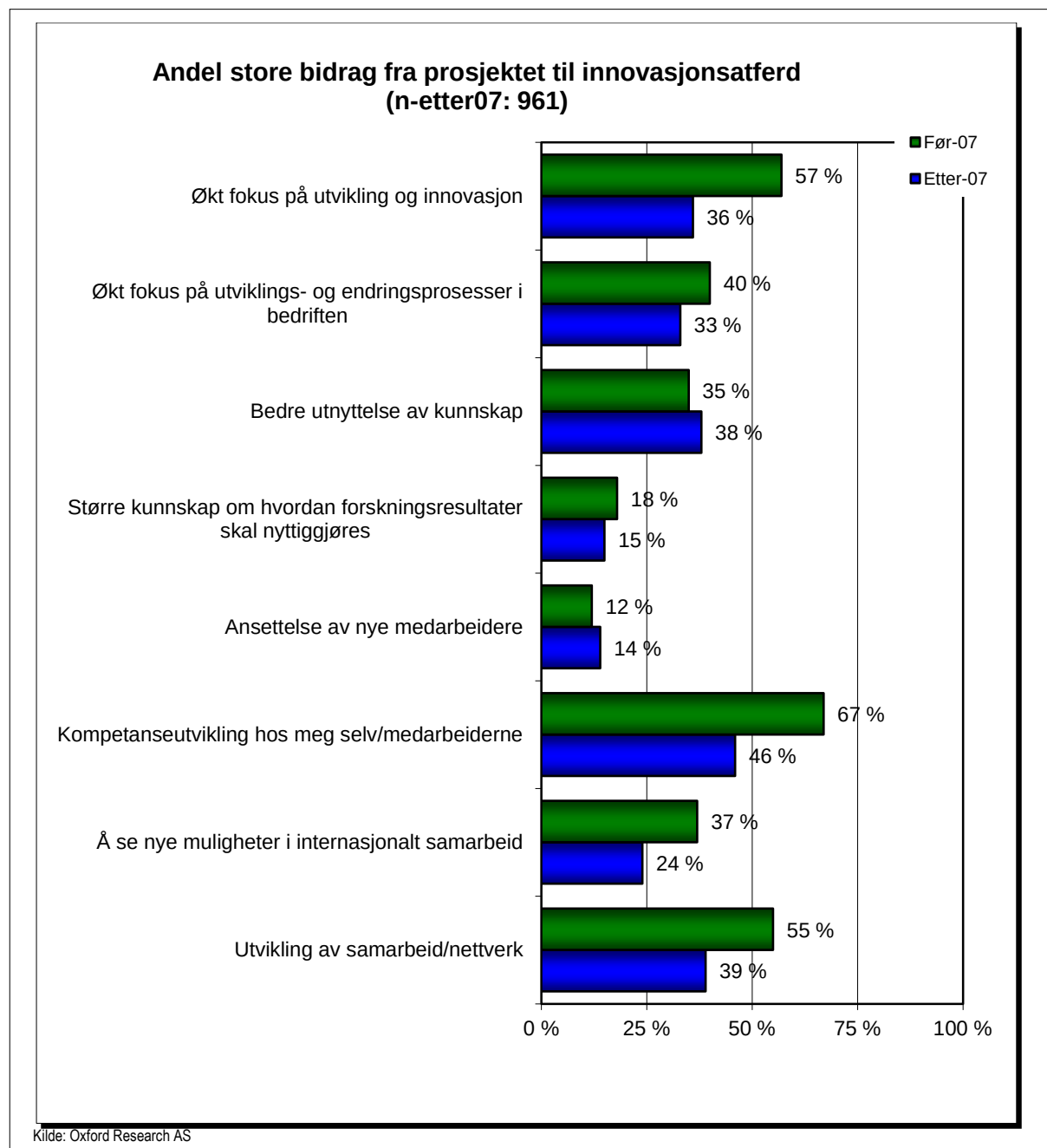
fremst var knyttet til kompetanseutvikling (67 prosent), økt fokus på utvikling og innovasjon (57 pro-

sent) og utvikling av samarbeid/nettverk (55 prosent). Det ble i minst grad forventet ansettelse av nye medarbeidere (12 prosent) og større kunnskap om hvordan forskningsresultater skal nyttiggjøres (18 prosent).

Som påpekt i etterundersøkelsen av 2006-årgangen har tidligere undersøkelser (se blant annet 2003-, 2004- og 2005-årgangen) vist at forventningene i førundersøkelsene trolig har vært noe lave i forhold til det bedriftene oppgir i de respektive etterundersøkelsene. Dette bildet endret seg imidlertid med 2006-årgangen, og inneværende årgang bekrefter denne endringen. Resultatene i neste figuren viser at forventningene i førundersøkelsen synes å ha vært noe høye i forhold til hva bedriftene oppgir faktisk har skjedd. Forklaringen på ligger antakelig i endringen i spørsmålene som er foretatt knyttet til disse dimensjonene.

⁸ Det ble i forbindelse med etterundersøkelsen for 2006 gjort noen justeringer i spørsmålstekstene i denne delen av spørreskjemaet i forhold til tidligere års undersøkelser. Dette er gjort for at spørsmålene i størst mulig grad skal være i samsvar med Community Innovation Survey (CIS).

Figur 27: Andel store bidrag fra prosjektet til innovasjonsatferd. Prosent.



Overordnet har 60 prosent av bedriftene opplevd atferdsendring på ett eller flere av områdene.

Neste tabell viser de ulike dimensjonene knyttet til atferdsendringer fordelt etter tjeneste og program. Som tabellen viser, er det svært ulikt fokus på atferdsendring mellom de ulike tjenestene og programmene. Ser man tjenestene og programmene

under ett, er bidraget til atferdsendring størst innen Innovasjonslån og OFU/IFU, mens bidraget er minst innen Bioenergiprogrammet og Bygdeutviklingsstipend. Dette er ikke så overraskende gitt målsettingene bak de enkelte tjenestene og programmene, og innretningene de har.

Tabell 20: Andel store bidrag til atferdsendringer etter tjeneste og program.

	Utvikling og innovasjon	Utvikling og endringsprosesser	Bedre utnyttelse av kunnskap	Nytte av forskningsres.	Nye medarbeidere	Kompetanseutvikling	Internasjonalt samarbeid	Utvikling av samarbeid/nettverk
Bygdeutviklingsmidler (n-146)	17 %	26 %	29 %	6 %	7 %	34 %	3 %	20 %
Distriktsrettede risikolån (n-42)	56 %	33 %	13 %	23 %	25 %	44 %	23 %	19 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-99)	51 %	47 %	51 %	16 %	17 %	53 %	29 %	49 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-33)	15 %	11 %	17 %	31 %	28 %	35 %	17 %	31 %
Innovasjonslån (n-17)	44 %	25 %	33 %	33 %	11 %	50 %	33 %	30 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-37)	58 %	37 %	55 %	31 %	13 %	40 %	37 %	70 %
Lavrisikolån (n-31)	33 %	42 %	42 %	12 %	15 %	30 %	20 %	32 %
Landbrukslån (n-86)	28 %	32 %	30 %	13 %	10 %	40 %	3 %	25 %
OFU/IFU (n-55)	47 %	33 %	39 %	25 %	26 %	64 %	52 %	66 %
FRAM (n-56)	33 %	27 %	33 %	17 %	32 %	43 %	19 %	52 %
Marint verdiskapingsprogram (n-16)	56 %	43 %	50 %	43 %	13 %	50 %	13 %	63 %
Verdiskapingsprogram mat (n-54)	50 %	41 %	41 %	13 %	11 %	52 %	17 %	45 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-24)	42 %	42 %	38 %	25 %	30 %	62 %	10 %	50 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-5)	50 %		50 %	50 %		33 %	50 %	33 %
Bioenergiprogrammet (n-21)	11 %	25 %	11 %		0 %	44 %		22 %
Etablererstipend (KRD) (n-114)	41 %	27 %	45 %	18 %	10 %	57 %	31 %	45 %
Inkubatorstipend (n-29)	50 %	18 %	40 %	22 %	27 %	60 %	55 %	64 %
Bygdeutviklingsstipend (n-86)	32 %	33 %	48 %	8 %	8 %	53 %	11 %	42 %
Internasjonalisering (n-39)	55 %	27 %	41 %	23 %	25 %	52 %	64 %	59 %
Oppfinnerstipend (n-24)	50 %	43 %	43 %	29 %	25 %	75 %	38 %	44 %
NT-programmet (n-10)	67 %	33 %	33 %	0 %	0 %	67 %	33 %	33 %
Total	36 %	33 %	38 %	15 %	14 %	46 %	24 %	39 %

Kilde: Oxford Research AS

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

7.1.1 Atferdsending etter addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde

Neste tabell viser andel store bidrag til atferdsending etter addisjonalitet. Det er prosjekter med høy

grad av addisjonalitet som fører til atferdsending i stor grad på flest områder.(5 av 8 områder), mens prosjekter med lav addisjonalitet kun fører til atferdsending i stor grad på ett område.

Tabell 21: Andel store bidrag til atferdsendringer etter addisjonalitet.

	Utvikling av samarbeid/nettverk	Internasjonalt samarbeid	Kompetanseutvikling	Nye medarbeidere	Nytte av forskningsres.	Bedre utnyttelse av kunnskap	Utvikling og endringsprosesser	Utvikling og innovasjon
Lav addisjonalitet	26 %	8 %	33 %	15 %	9 %	29 %	29 %	23 %
Middels addisjonalitet	35 %	24 %	50 %	15 %	15 %	44 %	33 %	35 %
Høy addisjonalitet	44 %	27 %	48 %	13 %	17 %	38 %	34 %	40 %
Kilde: Oxford Research AS								

Neste tabell viser andel store bidrag til atferdsendring etter distriktspolitisk virkeområde. Det området med høyest andel innen hvert område er markert med grått. Som vi ser er det prosjekter/aktiviteter utenfor det distriktspolitiske virkeområdet som på

flest områder har store bidrag (5 av 8 områder), mens prosjekter/aktiviteter innen sone 4 ikke skårer høyest på noen av områdene knyttet til atferdsendring.

Tabell 22: Andel store bidrag til atferdsendringer etter distriktspolitisk virkeområde.

	Utvikling av samarbeid/nettverk	Internasjonalt samarbeid	Kompetanseutvikling	Nye medarbeidere	Nytte av forskningsres.	Bedre utnyttelse av kunnskap	Utvikling og endringsprosesser	Utvikling og innovasjon
Sone 1 (utenfor)	44 %	33 %	48 %	14 %	21 %	40 %	33 %	43 %
Sone 2	35 %	28 %	55 %	12 %	4 %	32 %	21 %	23 %
Sone 3	34 %	19 %	47 %	15 %	13 %	38 %	37 %	34 %
Sone 4	39 %	19 %	42 %	13 %	12 %	38 %	29 %	32 %
Kilde: Oxford Research AS								

7.1.2 Samlet bidrag til atferdsendring

I det videre vil vi se nærmere på prosjektenes/aktivitetenes totale bidrag til atferdsendringer. I de neste figurene illustreres samlet bidrag til atferdsendring etter disse bakgrunnsvariablene: tjeneste og program, addisjonalitet, formål og distriktspolitisk virkeområde.

Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste og program

Den neste figuren viser antall områder som prosjektet i stor grad har gitt effekt innenfor, fordelt på tjeneste og program. Som forventet er det stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene.

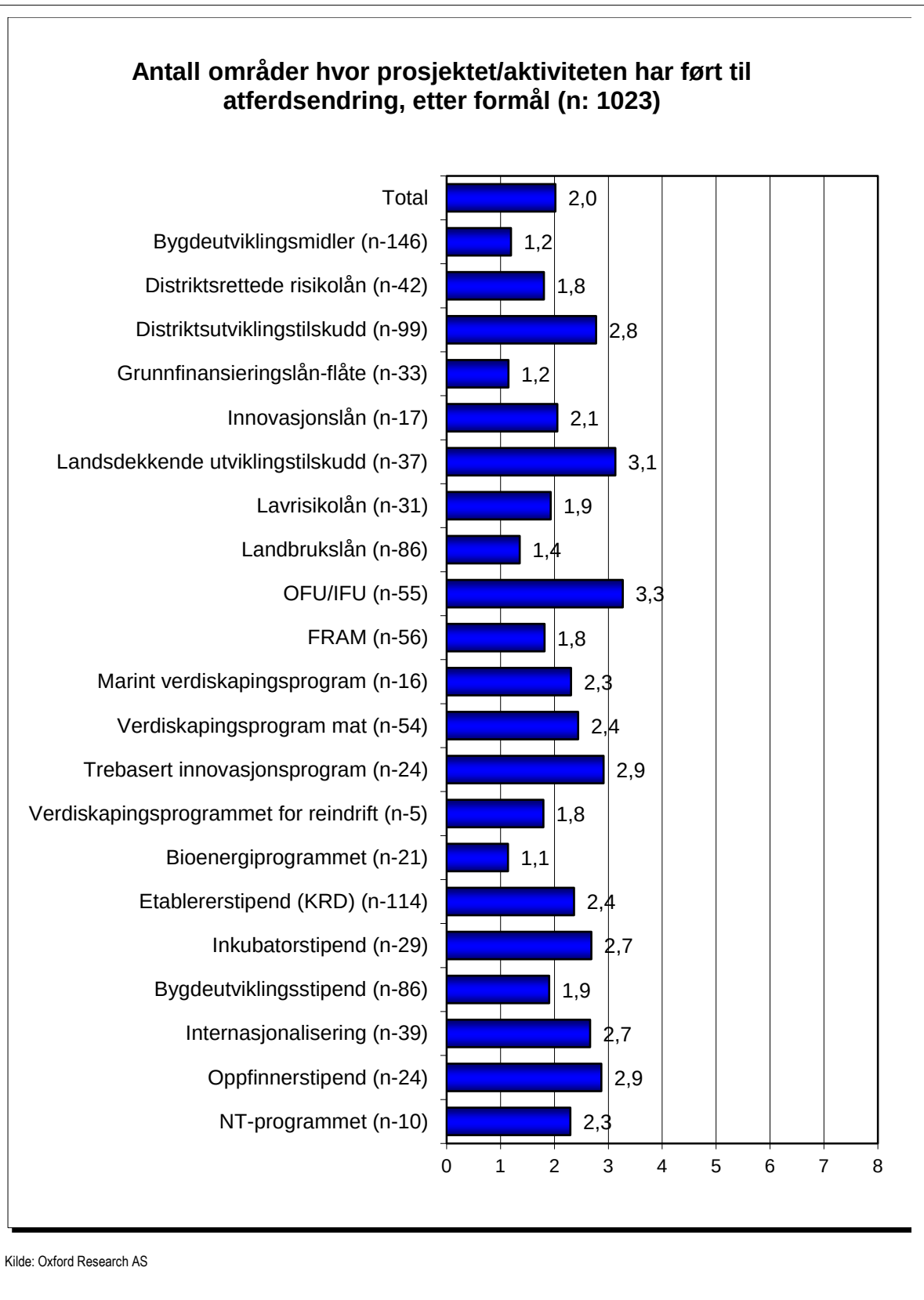
Overordnet har bedriftene i snitt hatt effekter på 2 områder. Dette er klart lavere enn i etterundersøkelsen for 2006-årgangen (2,8 områder). Vår tolkning av dette er at bedriftene i hovedsak har hatt større

fokus på økonomiske faktorer som følge av finanskrisa.

I forhold til de enkelte tjenestene og programmene, er det innen OFU/IFU (3,3 områder) og Landsdekende utviklingstilskudd (3,1 områder), mens Bioenergiprogrammet (1,1 områder), Grunnfinansieringslån-flåte og Bygdeutviklingsmidler (1,2 områder) ligger lavest i forhold til gjennomsnittlig antall områ-

der som prosjektet i stor grad har gitt effekt innenfor. Dette er ikke overraskende gitt at disse to virkemidlene er innrettet mot å gi støtte til rene fysiske investeringer.

Figur 28: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendring, etter tjeneste og program.

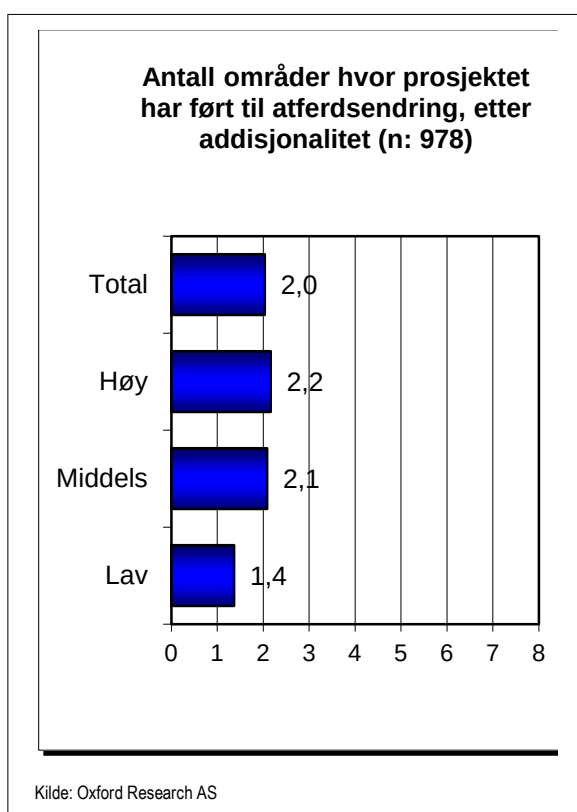


Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

Samlet bidrag til atferdsendring etter addisjonalitet

Med utgangspunkt i at endringer i bedrifter er en krevende øvelse, er det interessant å se nærmere på sammenhengen mellom bidrag til atferdsendring og addisjonalitet. Neste figur viser at bidraget til atferdsendringer er størst i prosjekter med høy og middels addisjonalitet (henholdsvis 2,2 og 2,1 områder). Det er med andre ord en sammenheng mellom addisjonalitet og atferdsendring.

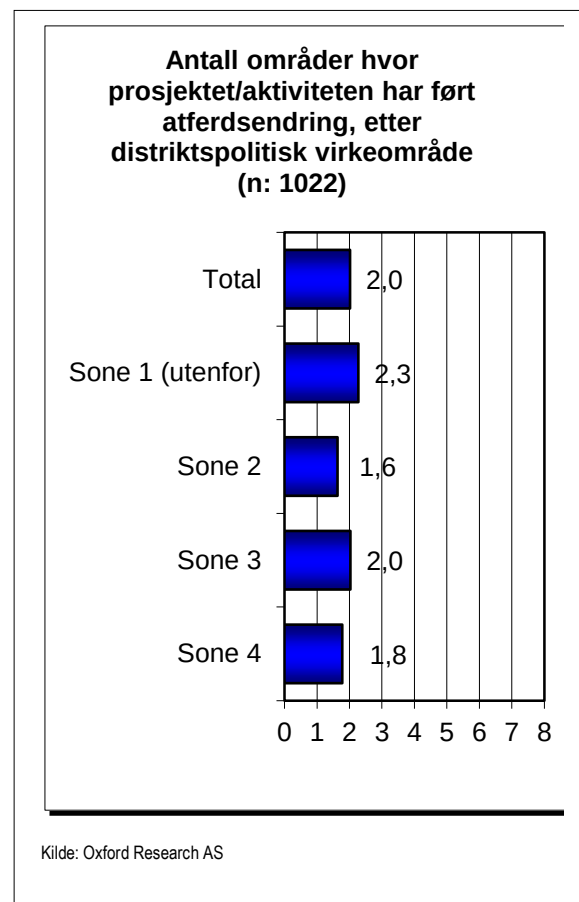
Figur 29: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendring, etter addisjonalitet.



Samlet bidrag til atferdsendring etter distriktspolitisk virkeområde

Neste figur viser at antall bidrag varierer fra 1,6 områder innenfor sone 2, mens prosjektene/aktivitetene utenfor det distriktspolitiske virkeområdet har hatt endringer på 2,3 av områdene knyttet til atferdsendring. Det er altså ikke store forskjeller i forhold til denne bakgrunnsvariabelen.

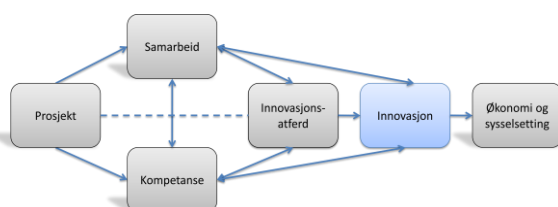
Figur 30: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendring, etter distriktspolitisk virkeområde.



Kapittel 8. Innovasjon

- Flest prosjekter har ført til produkt- og tjenesteutvikling (75 prosent). Færrest prosjekter har bidratt til organisasjonsutvikling (31 prosent).
- I snitt bidrar prosjektene/aktivitetene til innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) på 2,3 av 15 områder.

Samarbeid og kompetanseutvikling har ført til at bedriftene har utviklet nye produkter, produksjonsprosesser samt generert markedsutvikling. Denne utviklingen er også kjent som innovasjon, og er nettopp ett av Innovasjon Norges hovedmål.



Følgende dimensjoner inngår i målingen av innovasjon⁹:

A. Utvikling og forbedring av produkter/varer og tjenester?

- Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper & kvaliteter?
- Utvikling av et nytt produkt/vare?
- Utvikling av en ny tjeneste?
- Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg?

B. Utvikling og forbedring av produksjonsprosesser?

- Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeids-metoder)?
- Utvikling av nye produksjonsprosesser?
- Forbedre metoder for lagring, levering eller distribusjon av produkter/varer og tjenester?
- Endre prosesser for å kunne møte nye krav fra offentlige myndigheter?

C. Markedsutvikling og/eller endret markedsføring?

- Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder?
- Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper?
- Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye geografiske markeder?
- Lansering av produktet på en ny måte (f.eks. i ny design eller innpakning)?

D. Organisasjonsutvikling?

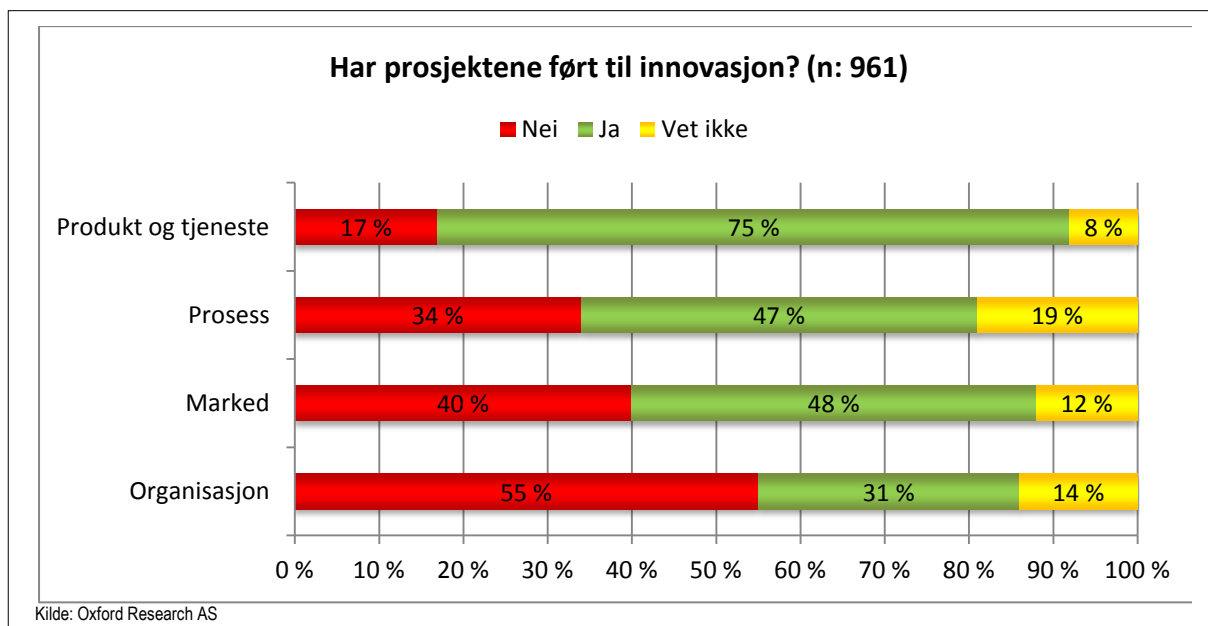
- Ny forretningspraksis for organisering av arbeid eller prosedyrer, kvalitetsstyring og opplærings-systemer?
- Nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutninger innen bedriften?
- Nye metoder for organisering av eksterne relasjoner til andre bedrifter eller offentlige institusjoner?

I forhold til de overordnede områdene (Produkt og tjeneste, Prosess, Marked og Organisasjon) – er spørsmålet i årets etterundersøkelse endret. Tidligere har dette vært et gradert spørsmål. I årets undersøkelse er dette endret til et ja/nei spørsmål, og kun de bedriftene/personene som har svart bekræftende har fått underspørsmålene tilknyttet hvert hovedområde. Dette gjør det vanskelig å sammenlikne årets funn med tidligere årganger.

Figuren viser at flest prosjekter har ført til produkt- og tjenesteutvikling (75 prosent). Færrest prosjekter har bidratt til organisasjonsutvikling (31 prosent). Selv om resultatene ikke er sammenliknbare, viser også tidligere etterundersøkelser (se for eksempel etterundersøkelsene for 2004, 2005 og 2006) at prosjektene i størst grad bidrar til produkt- og tjenesteutvikling.

⁹ ⁹ Det ble i forbindelse med etterundersøkelsen for 2006 gjort noen justeringer i spørsmålstekstene i denne delen av spørreskjemaet i forhold til tidligere års undersøkelser. Dette er gjort for at spørsmålene i størst mulig grad skal være i samsvar med Community Innovation Survey (CIS).

Figur 31: Innovasjon. Andel.



I neste tabell har vi undersøkt om det er forskjeller i bidrag til innovasjon ut i fra tjeneste og program. Fokus på innovasjon varierer mye mellom de ulike tjenestene og programmene, og det er derfor ikke særlig overraskende at resultatene i tabellen viser svært ulike bidrag.

På tvers av områdene er bidragene størst innen Trebasert innovasjonsprogram og Innovasjonslån, mens det er minst innen Grunnfinansieringslån-flåte og Bygdeutviklingsmidler

Tabell 23: Andel bidrag til innovasjon i stor grad etter tjeneste og program.

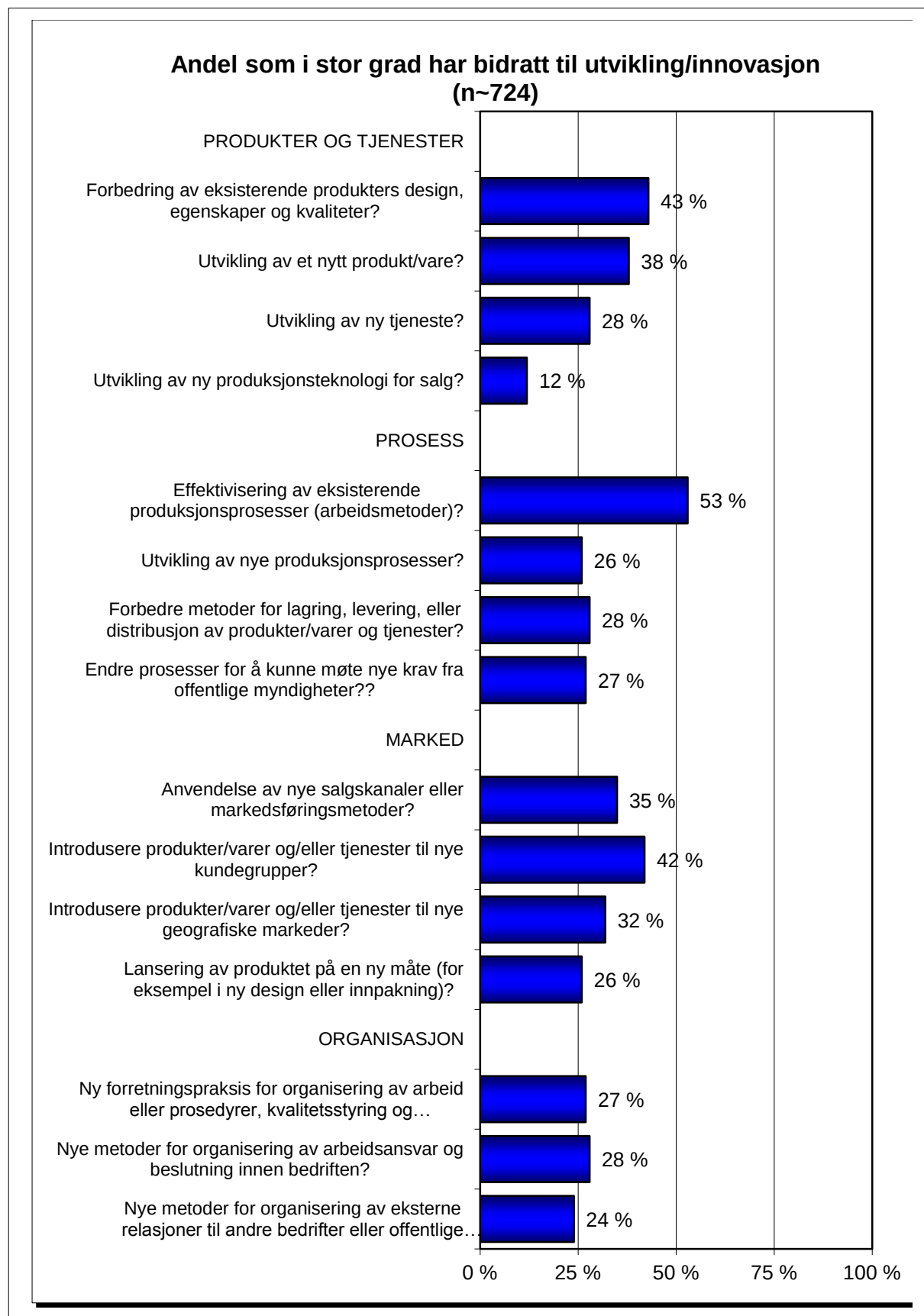
Tjeneste og program	Produkt og tjeneste	Prosess	Marked	Organisasjon
Bygdeutviklingsmidler (n-146)	75 %	66 %	32 %	20 %
Distriktsrettede risikolån (n-42)	89 %	63 %	53 %	27 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-99)	92 %	60 %	69 %	51 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-33)	59 %	50 %	20 %	24 %
Innovasjonslån (n-17)	100 %	63 %	70 %	56 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-37)	77 %	48 %	73 %	41 %
Lavrisikolån (n-31)	71 %	67 %	44 %	40 %
Landbrukslån (n-86)	72 %	77 %	28 %	31 %
OFU/IFU (n-55)	97 %	48 %	79 %	43 %
FRAM (n-56)	76 %	45 %	65 %	59 %
Marint verdiskapingsprogram (n-16)	88 %	63 %	57 %	38 %
Verdiskapingsprogram mat (n-54)	90 %	60 %	69 %	52 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-24)	92 %	70 %	78 %	45 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-5)	67 %	67 %	67 %	
Bioenergiprogrammet (n-21)	56 %	71 %	56 %	30 %
Etablererstipend (KRD) (n-114)	89 %	36 %	70 %	41 %
Inkubatorstipend (n-29)	77 %	45 %	60 %	40 %
Bygdeutviklingsstipend (n-86)	87 %	50 %	70 %	37 %
Internasjonalisering (n-39)	83 %	54 %	93 %	50 %
Oppfinnerstipend (n-24)	80 %	43 %	71 %	33 %
NT-programmet (n-10)	100 %	33 %	33 %	33 %
Total	82 %	58 %	55 %	36 %
Kilde: Oxford Research AS				
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.				

8.1.1 Bidrag til innovasjon på delområder

De fire hovedområdene som er omtalt (Produkt- og tjenesteutvikling, Prosessutvikling, Markedsutvikling og Organisasjonsutvikling) er delt opp i en rekke underspørsmål som ble stilt bedriftene for å utdype typen utvikling.

Neste figur viser at det er flest prosjekter som i stor grad (skår 4 og 5) har ført til effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (53 prosent), forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter (43 prosent) og introdusere nye produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper (42 prosent).

Figur 32: Andel som i stor grad (skår 4&5) har bidratt til innovasjon.



8.1.2 Samlet bidrag til innovasjon

I det følgende vil vi se på prosjektenes/aktivitetenes samlede bidrag til innovasjon ut i fra tjeneste og program, addisjonalitet og distriktspolitisk virkeområde.

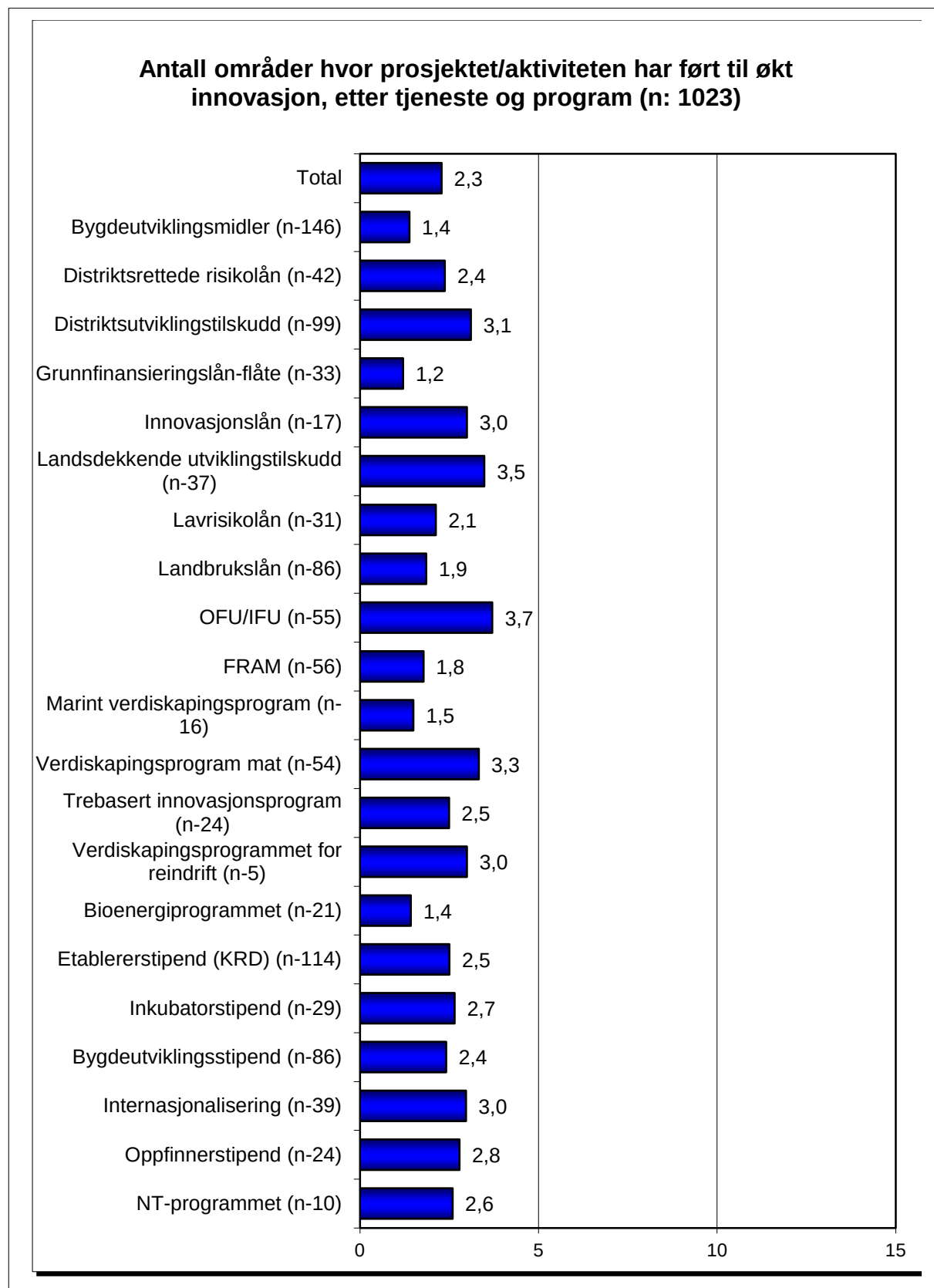
Samlet innovasjonsbidrag etter tjeneste og program

I snitt bidrar prosjektenes/aktivitetene med utvikling i stor grad (skår 4 og 5) innen 2,3 av 15 utviklings-/innovasjonsområder. Dette er en klar nedgang fra 2006-årgangen (3,1 områder). Nedgangen skyldes primært metodiske forhold som omtalt innledningsvis i dette kapitlet.

For å forsøke å gjøre resultatene fra årets undersøkelse sammenliknbare med 2006-årgangen, har vi gjort en analyse med utgangspunkt i alle prosjekter oppgir at prosjektet har ført til utvikling av nytt produkt/tjeneste. Resultatene viser at prosjektenes da har ført til innovasjon på 3,1 områder, nøyaktig det samme som for 2006-årgangen.

Variasjonen i samlet innovasjonsbidrag er naturlig nok stor mellom de ulike tjenestene og programmene. Prosjekter innen Grunnfinansieringslån-flåte har ført til økt innovasjon på kun 1,2 områder, mens OFU/IFU har ført til økt innovasjon på 3,7 områder.

Figur 33: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter tjeneste og program.



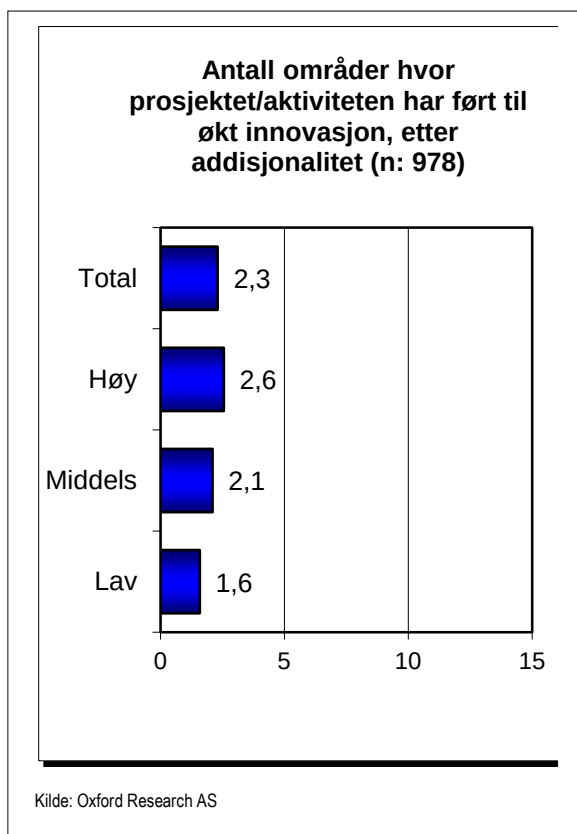
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

Samlet innovasjonsbidrag etter addisjonalitet

Innovasjon Norge skal kombinere innovasjon og utviklingsbidrag med også å ha en utløsende effekt. Det skal dermed være en fornuftig balanse mellom prosjektenes/aktivitetens addisjonalitet og resultater i form av bidrag til blant annet innovasjon. Ett mål på hvorvidt man lykkes med denne avveiningen i praksis, illustreres i neste figur.

Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon er størst innen prosjekter med høy addisjonalitet. Dette indikerer at man har utvikling innen flere områder i prosjekter som er avhengig av støtte fra Innovasjon Norge, enn i prosjekter hvor man ikke er avhengig av denne støtten. Innovasjonsbidraget er altså mindre i de prosjektene man klarer å gjennomføre uten bidrag fra Innovasjon Norge.

Figur 34: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter addisjonalitet.

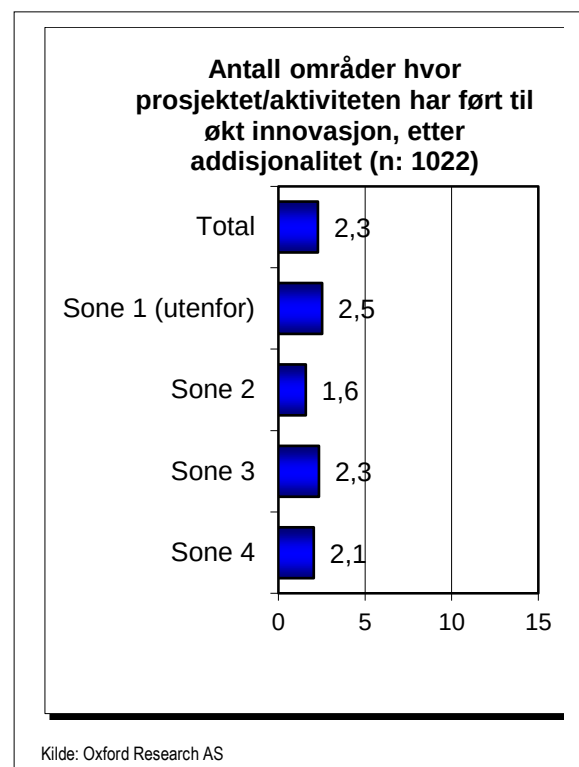


Samlet innovasjonsbidrag etter distriktpolitisk virkeområde

Innovasjonsbidraget varierer lite mellom tre av de distriktpolitiske virkeområdene, henholdsvis Sone 1

(2,5 områder), Sone 3 (2,3 områder) og Sone 4 (2,14 områder). Prosjekter i Sone 2 skiller seg som klart ut, med innovasjon på kun 1,6 områder. Det er imidlertid svært få prosjekter som faller inn i denne sonen, og det kan påvirke resultatene.

Figur 35: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon, etter distriktpolitisk virkeområde.



8.2 Nyhetsverdi

Utviklingen/innovasjonen som skjer i bedriftene er av ulik karakter og har ulik "nyhetsverdi"¹⁰. Noe er bare nytt for bedriften og velkjent ellers, mens andre utviklinger/innovasjoner kan være helt nye.

I etterundersøkelsen for 2006-årgang har vi etterspurt nyhetsverdien knyttet til:

- Produkt/vare og/eller tjeneste
- Produksjonsteknologi/-metode

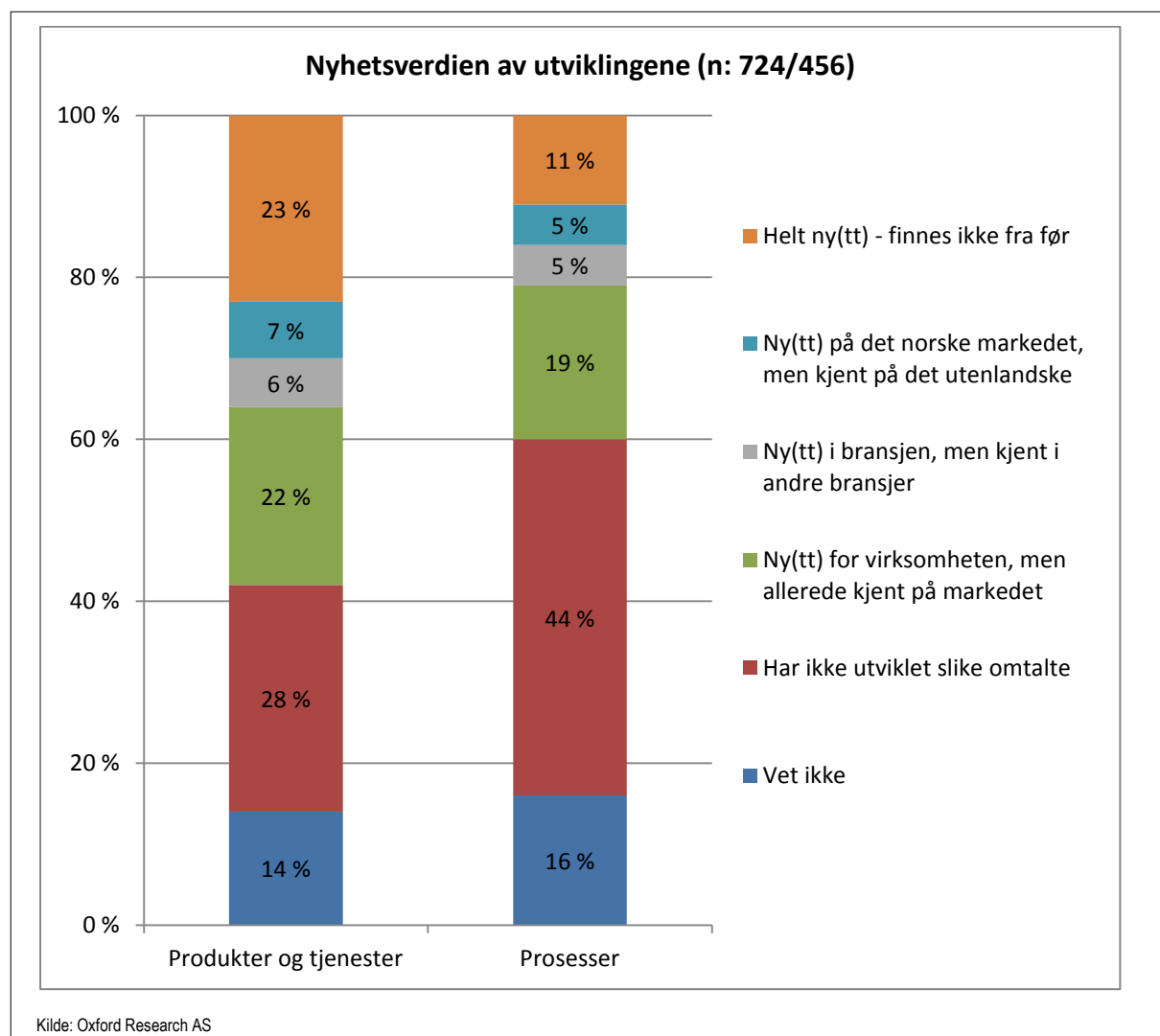
¹⁰ Nyhetsverdi er et spørsmål i spørreskjemaet og således kunderapportert, mens innovasjonshøyde er en vurdering gjort av Innovasjon Norges kundebehandlere. Skalaene som benyttes er imidlertid identiske.

Dette er også gjort for inneværende etterundersøkelse. I tidligere etterundersøkelser har dette vært stilt som ett samlet spørsmål.

Som neste figur viser er nyhetsverdien av utviklingen av produkter og tjenester knyttet til helt nye produkter (23 prosent) og produkter/tjenester som er nye for virksomheten, men allerede kjent på markedet (22 prosent). I forhold til nyhetsverdien av prosesser er denne først og fremst knyttet til produksjonsteknologi/-metode som er nye for virksomhetene, men allerede kjent på markedet (19 prosent).

Sammenliknet med 2006-årgangen er for eksempel andelen helt nyutviklede produkter/varer/tjenester økt fra 17 prosent til 23 prosent. Det samme ser vi for helt nye produksjonsteknologier eller – metoder; fra 7 prosent i 2006 til 11 prosent i 2007. Vi gjøre imidlertid oppmerksom på at en av verdiene i dette spørsmålet er endret fra 2006 til 2007: i 2006 var "vet ikke/ikke utviklet slike omtalte" en og samme kategori. Denne er i 2007-undersøkelsen splittet opp.

Figur 36: Nyhetsverdi. Prosent.



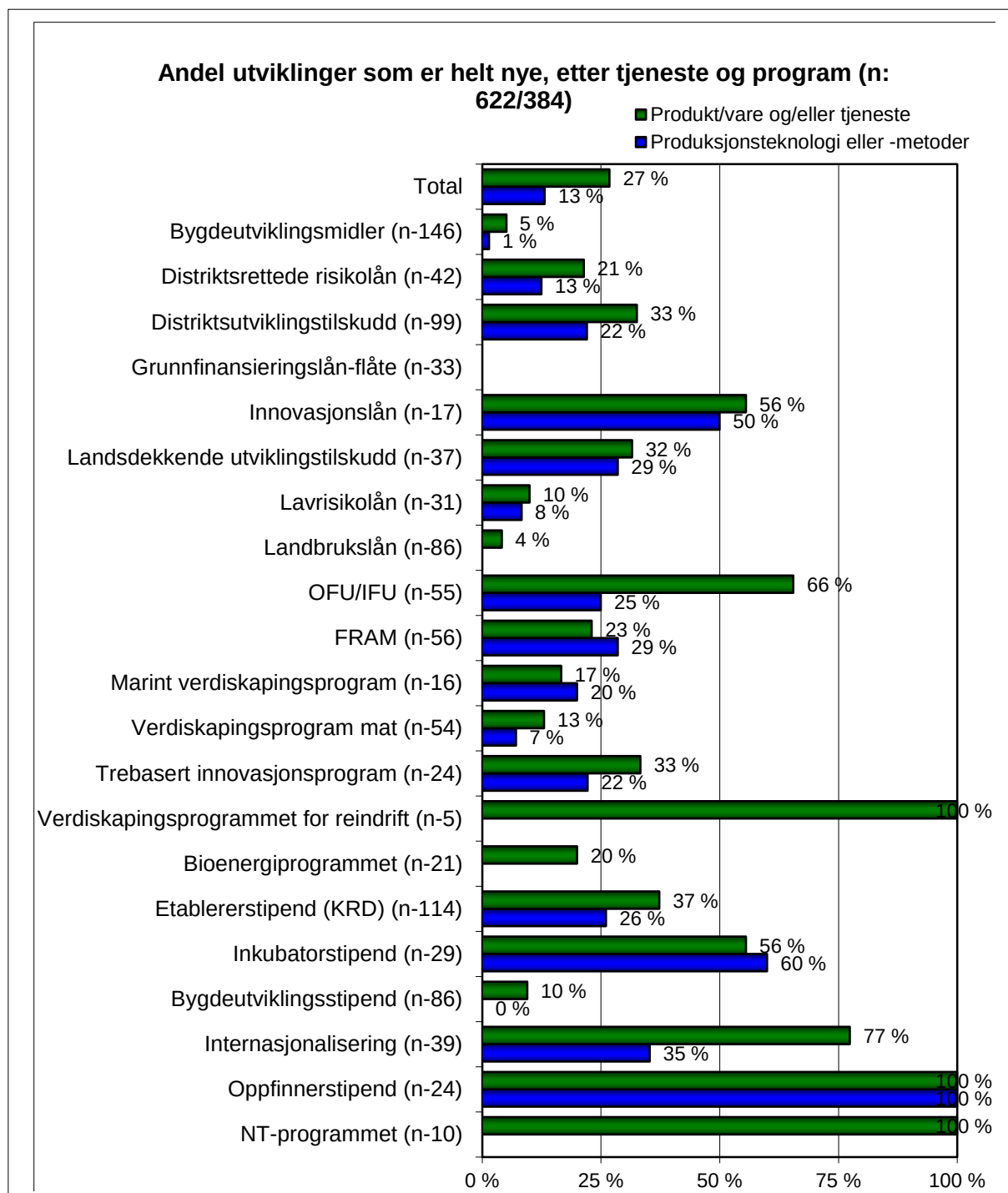
8.2.1 Nyhetsverdi etter tjeneste og program

I og med at tjenestene og programmene har svært ulik innretning er det interessant å se nærmere på nyhetsverdien ut ifra denne dimensjonen. Overordnet er det videre slik at andelen utviklinger knyttet til

produksjonsteknologi eller - metoder (13 prosent) som er helt nye, er lavere enn andelen helt nye produkt/vare/tjeneste-utviklinger (27 prosent).

Når det gjelder produkt/vare og/eller tjenester er andelen utviklinger som er helt nye høyest innen Oppfinnerstipendet, Verdiskapingsprogrammet for reindrift og NT-programmet. Oppfinnerstipendet scorer også høyest når vi ser på produksjonsteknologi eller -metoder.

Figur 37: Nyhetsverdi, etter tjeneste og program. Prosent.



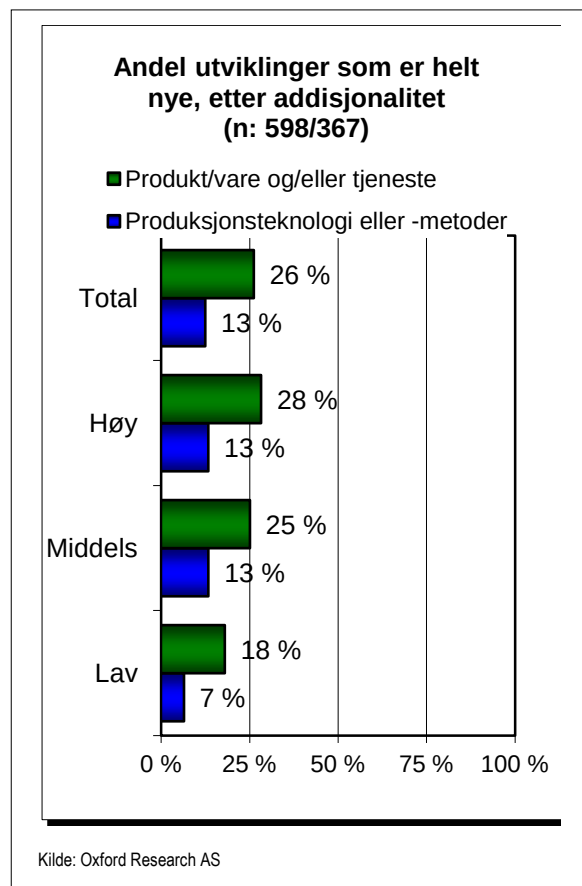
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

Hvis vi ser på andel helt nye utviklinger i forhold til tjeneste- og programtypene, finner vi et skille mellom Tilskuddstjenestene og Lånetjenestene på den ene siden, og Programmene og Stipendstjenestene på den andre. De to sistnevnte typene skårer høyere både når det gjelder nyutviklinger av produkt/vare/tjenester og nyutvikling innen produksjonsteknologi/-metode. Dette er ikke så unaturlig ut i fra innretningen på de tjenestene og programmene som inngår i de fire ulike typene.

8.2.2 Nyhetsverdi etter addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde

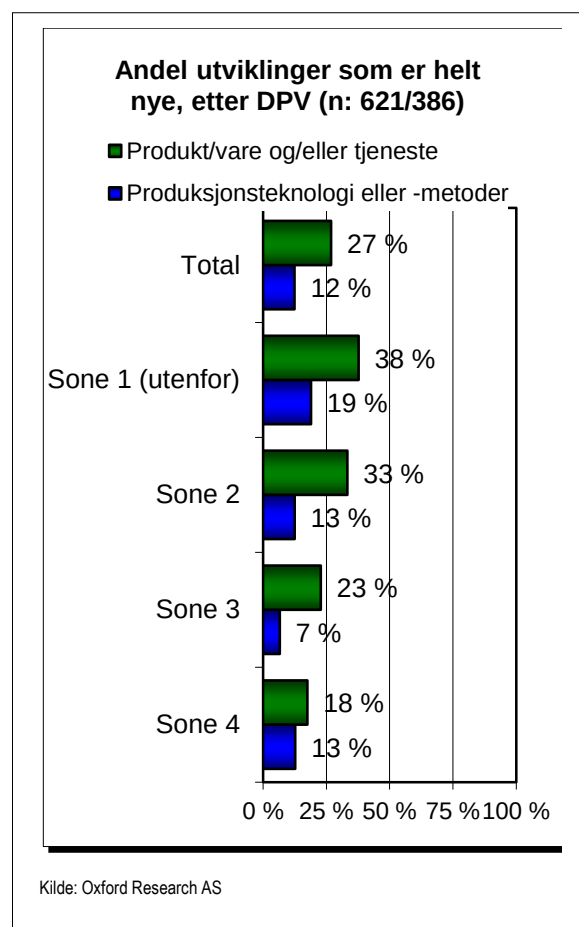
De neste figurene viser andel utviklinger som er helt nye etter henholdsvis addisjonalitet og distriktpolitisk virkeområde. I forhold til addisjonalitet er andelen helt nye produkt/vare/tjenester høyere i prosjekter med middels og høy addisjonalitet, enn i prosjekter med lav addisjonalitet. Det samme bildet ser vi i forhold til helt ny produksjonsteknologi- eller metoder.

Figur 38: Nyhetsverdi, etter addisjonalitet. Prosent



Når det gjelder distriktpolitisk virkeområde er andel nyutviklinger størst i Sone 1. Det er imidlertid en forskjell i forhold til nye produkter/varer/tjenester og produksjonsteknologi eller -metoder når det gjelder hvilken sone andelen nyutviklinger er lavest; mens produkt/vare/tjenesteutviklingen er lavest i sone 4, er helt nye utviklinger av produksjonsteknologi eller -metoder lavest i sone 3.

Figur 39: Nyhetsverdi, etter distriktpolitisk virkeområde. Prosent



Kapittel 9. Andel utviklingsorienterte bedrifter og kjennetegn ved dem

Andelen utviklingsorienterte bedrifter har gått sterkt ned fra 2006 til 2007. Den gjennomførte analysen viser at andelen av "De driftsorienterte" virksomhetene har økt med 24 prosentpoeng. En mulig forklaring på dette kan være at bedriftene gjennomførte viktige deler av prosjektet under finanskrisen. Det kan ha ført til at de legger mindre vekt på utviklingsorienterte oppgaver og mer vekt på konsolidering.

I dette kapittelet har vi forsøkt å gjøre en oppsummerende analyse av prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse, atferdsendring samt innovasjon. Dette er alle forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriftene, det vil si er karakteristika ved dem som kan bidra til å gi dem konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at bidraget til konkurransefortrinn vil være størst dersom en får til utvikling på et bredt spekter av områder. På den måten blir bedriftene mer unike, noe som vil gjøre det vanskeligere å kopiere dem. Dette vil igjen gjøre det lettere for dem å opprettholde konkurransefortrinnene over tid og bidra til økt lønnsomhet.

I det videre vil vi bruke en statistisk analyseteknikk som kalles klyngeanalyse for å gruppere bedriftene ut fra hvor utviklingsorienterte de er. Denne inndelingen vil så bli brukt til å se nærmere på hva som karakteriserer bedriftene i de ulike gruppene. En slik tilnærming vil både være med på å belyse i hvilken grad Innovasjon Norge når sine mål samt gi innspill i forhold til hvordan organisasjonen kan utvikle seg videre. Dette gjelder spesielt i forhold til prosjektseleksjon. Her må en imidlertid være bevisst på de ulike føringene som Innovasjon Norge har å forholde seg til. Organisasjonen kan kun gjøre prioriteringer innenfor gitte rammer.

9.1 Andelen utviklingsorienterte bedrifter

For å identifisere hvor "utviklingsorienterte" bedriftene er, har vi som nevnt benyttet en såkalt klyngeanalyse. Dette er en statistisk analyseteknikk som grupperer bedriftene ut fra felles kjennetegn. Dette innebærer at man må velge ut minst en variabel som bedriftene skal grupperes etter. Det mest vanlige er imidlertid å benytte flere variabler. I vårt tilfelle har

vi valgt å ta utgangspunkt i tre ulike variabler for å klassifisere bedriftene. Disse er¹¹:

- Samlet bidrag til økt kompetanse
- Samlet bidrag til atferdsendringer
- Samlet bidrag til økt innovasjon

Vi går ikke nærmere inn på disse variablene her, men viser til den detaljerte omtalen i de foregående kapitlene.

9.1.1 Resultater av analysen

Klyngeanalysen viser at bedriftene kan deles inn i tre hovedgrupper basert på deres skår på samlet antall bidrag (i stor grad 4 & 5) til henholdsvis, kompetanse, atferdsendring og innovasjon. I tabellen under illustreres det hvordan virksomhetene i de tre gruppene i gjennomsnitt skårer på disse indikatorene samt samarbeid.

- **"De driftsorienterte"**. Gruppe 1 består av 67 prosent av bedriftene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de fire indikatorene. Disse kan betegnes som "De driftsorienterte". Andelen av "De driftsorienterte" har økt med 24 prosentpoeng fra 2006-kullet. Dette kan skyldes to forhold. En mulig årsak kan være at disse bedriftene i stor grad ble berørt av og har gjennomført prosjektene sine under den finanskrisen som gjorde seg gjeldene fra 2008. I en slik situasjon er det vanskeligere å fokusere på de mer langsiktige utviklingsoppgavene og mer nærliggende med en konsolidering og fokus på økonomiske resultatene på kort sikt. Vi vil komme nærmere tilbake til dette senere i kapittelet samt i kapittel 11. En annen mulig forklaring på økningen kan

¹¹ Samarbeid er utelatt i klassifiseringen av bedriftene

være at det har skjedd en endring i måten dataene knyttet til innovasjon samles inn på. I etterundersøkelsen for 2007-kullet er det kun de bedriftene som svarte at prosjektet har bidratt til innovasjon innen de fire hovedkategoriene produkt/tjeneste, prosess, marked og organisasjon som har fått de 15 detaljerte spørsmålene. Det innebærer at det er en lavere andel som har fått dem, noe som slår ut i form av en økning i andelen driftsorienterte.

- **“De utviklingsorienterte”.** Gruppe 2 utgjør 21 prosent av bedriftene, noe som er en nedgang på 16 prosentpoeng sammenlignet med 2006-kullet. Disse virksomhetene skårer vesentlig høyere på alle de fire indikatorene enn gruppe 1, og kan karakteriseres som “De utviklingsorienterte”
- **“Superinnovatørene”.** Gruppe 3 er relativt liten og inkluderer 13 prosent av bedriftene. Den gruppen skårer desidert høyest på alle indikatorene, og kan kalles “Superinnovatørene”. I 2006-

kullet var andelen “Superinnovatører” på 20 prosent.

Vi vil understreke at de navnene som vi har satt på gruppene, er “satt på spissen”. De er kun ment å være noen hovedtypologier som det kan diskuteres ut fra. Vi vil også påpeke at de tallene som er gjengitt i tabellen under er gjennomsnittstall. Dette innebærer at det vil være en viss variasjon i skåren på de enkelte indikatorene mellom prosjektene som tilhører de ulike hovedgruppene. Variasjonen vil imidlertid langt fra være så stor at disse ikke kan sies å tilhøre en gruppe som har relativt like karakteristika på et overordnet nivå. I tillegg er det viktig å påpeke at det er prosjekter og kjennetegn ved disse som er grunnlaget for kategoriseringen, ikke kjennetegn ved bedriften. Imidlertid er det interessant å se nærmere på sammenhenger mellom ulike prosjektkategorier og de bedriftstypene som gjennomfører dem. Dette vil si noe om i hvilken grad Innovasjon Norge når sine mål og samt gi innspill i forhold til videreutvikling av Innovasjon Norge.

Tabell 24: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klyngeanalyse. Gjennomsnitt og prosent.

Karakteristika	Gruppe 1: “De driftsorienterte”	Gruppe2: “De utviklingsorienterte”	Gruppe 3: “Superinnovatørene”
Antall bidrag til samarbeid	2,4	4,6	5,2
Antall bidrag til kompetanse	1,2	5,4	5,5
Antall bidrag til atferdsendring	0,9	4,1	4,9
Antall bidrag til innovasjon	0,9	3,0	8,5
Andel i gruppen etter 2007	67 %	21 %	13 %
Andel i gruppen etter 2006	43 %	37 %	20 %
Andel i gruppen etter 2005	49 %	36 %	15 %
Andel i gruppen etter 2004	55 %	29 %	16 %
Kilde: Oxford Research AS			

9.2 Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene

For at den gjennomførte klyngeanalysen i større grad skal kunne brukes til politikktutforming og seleksjon av prosjekter, er det nødvendig å gjøre mer detaljerte analyser knyttet til hva som kjennetegner de tre gruppene ut fra noen sentrale kjennetegn ved prosjektene og bedriftene. I det videre vil vi se nærmere på hvordan virksomhetene i de tre gruppene fordeles seg ut fra følgende karakteristika:

- Tjeneste- og programfordeling
- Størrelse

- Distriktpolitisk virkeområde
- “Andre kjennetegn” ved prosjektet
- Innvilget beløp
- Addisjonalitet
- Økonomiske resultater

9.2.1 Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene

Tidligere i rapporten har vi sett at det er klare variasjoner i resultatene ut fra tjeneste og program. I figuren under ser vi derfor nærmere på hvordan de ulike tjenestene og programmene fordeler seg på gruppene “De driftsorienterte”, “De utviklingsorienterte” og “Superinnovatører”.

Tabell 25: Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene.

Tjeneste- og program	Gruppe 1: "De driftsorienterte"	Gruppe2: "De utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Bygdeutviklingsmidler (n=146)	86 %	9 %	5 %
Distriktsrettet risikolån (n=42)	65 %	20 %	15 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=99)	52 %	28 %	19 %
Grunnfinansieringslån - flåte (n=33)	89 %	7 %	4 %
Innovasjonslån (n=17)	55 %	18 %	27 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=37)	44 %	34 %	22 %
Lavrisikolån (n=31)	64 %	27 %	9 %
Landbrukslån (n=86)	80 %	15 %	6 %
OFU/IFU (n=55)	31 %	40 %	29 %
FRAM (n=56)	70 %	20 %	10 %
Marint innovasjonsprogram (n=16)	64 %	18 %	18 %
VSP Mat (n=54)	55 %	29 %	16 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=24)	46 %	31 %	23 %
VSP Rein (n=5)	50 %	25 %	25 %
Bioenergiprogrammet (n=21)	80 %	20 %	0 %
Etablererstipend (n=114)	64 %	23 %	13 %
Inkubatorstipend (n=29)	54 %	31 %	15 %
Bygdeutviklingsstipend (n=86)	64 %	19 %	17 %
Internasjonalisering (n=39)	42 %	38 %	20 %
Oppfinnerstipend (n=24)	50 %	30 %	20 %
NT-programmet (n=10)	50 %	25 %	25 %
Total	67 %	21 %	13 %
Kilde: Oxford Research AS			
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet			

Av Tabell 25 framgår det at det er klare forskjeller mellom tjeneste- og programfordelingen i de tre gruppene. Blant "De driftsorienterte" er det en klar overvekt av mottakere av Bygdeutviklingsmidler, Landbrukslån og Grunnfinansieringslån til fiskeflåten. Dette er som forventet i og med at disse tjenestene og programmene har det å gi støtte til fysiske investeringer som et viktig formål. Blant "De utviklingsorienterte" og "Superinnovatørene" er det høyest andel blant de som har fått OFU/IFU, Internasjonalisering, Landsdekkende utviklingstilskudd, og Trebasert innovasjonsprogram. Dette er i stor grad i tråd med formålet med disse. Disse tjenestene og programmene legger stor vekt på å bidra til kompetanseheving og innovasjon. Ser en kun på "Superinnovatørene", finner en den aller høyeste andelen blant mottakerne av OFU/IFU (29 prosent) og Innovasjonslån (27 prosent).

Aggregerer man tjenestene og programmene opp til de ulike hovedtypene, ser vi i Tabell 26 at det er innen Programmene og Stipendordningene at vi finner færrest av "De driftsorienterte". Dette kan høres selvsagt ut når en tar utgangspunkt i Programmene, men det er ikke like intuitivt for Stipendordningene. Disse hadde ikke nødvendigvis trengt å fokusere på kompetanse og nyskaping på mange områder, noe som er utgangspunktet for kategoriseringen. Innen Lånetjenestene kan 75 prosent av virksomhetene betegnes som "De driftsorienterte", mens kun 9 prosent er "Superinnovatører". Ser en utelukkende på andelen "Superinnovatører", er det flest av dem blant de som har deltatt i Programmer (19 prosent) og færrest blant de som har fått tilsagn om Lånetjenester (9 prosent). Dette skyldes først og fremst at disse inneholder to tjenester, Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Landbrukslån, som primært brukes til fysiske investeringer.

Tabell 26: Utviklingsorientering i de tre gruppene etter type tjeneste og program.

Tjeneste- og programtype	Gruppe 1: "De driftsorienterte"	Gruppe2: "De utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Tilskuddstjeneste	72 %	17 %	11 %
Lånetjeneste	75 %	16 %	9 %
Stipenditjeneste	63 %	23 %	15 %
Programtjeneste	50 %	31 %	19 %
Sum	67 %	21 %	13 %

Kilde: Oxford Research AS

9.2.2 Størrelsesfordeling i de tre gruppene

Hvis en tar utgangspunkt i et markedssviktperspektiv og antar at noe av grunnen til at bedrifter får støtte fra Innovasjon Norge er at deres gode prosjekter ikke er i stand til å tiltrekke seg tilstrekkelig finansiering fra markedet, er det interessant å se nærmere på i hvilken grad det er slik at det er en overvekt av noen størrelseskategorier i de tre gruppene. Resultatene viser at det er noen færre av de aller minste bedriftene blant "Superinnovatørene". I tillegg ser en at de minste bedriftene i noe større grad enn de andre befinner seg blant "De driftsorienterte". Dette skyldes først og fremst at det er en overvekt av tjenester og programmer rettet mot primærnær

næringene i denne størrelseskategorien. Som vi har sett i delkapittelet over, er det en overvekt av "De driftsorienterte" blant disse.

Ser en kun på "Superinnovatørene", er et interessant trekk at den relative andelen "superinnovatører" (antall "superinnovatører"/antall bedrifter i størrelsesgruppen) er svært lik mellom alle bedriftene som har fra 5 til 49 ansatte. Dette indikerer at Innovasjon Norge har lyktes med å identifisere gode og innovative prosjekter også blant virksomheter med 5 til 9 årsverk. Det er dermed ikke i seg selv et motsetningsforhold mellom det å satse på slike småbedrifter og det å oppnå høy grad av utviklingsorientering. Det handler mer om å identifisere de ideene/prosjektene med potensial.

Tabell 27: Størrelsesfordeling i de tre gruppene.

Bedriftsstørrelse	Gruppe 1: "De driftsorienterte"	Gruppe2: "De utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
0 til 4 årsverk	70 %	20 %	10 %
5 til 9 årsverk	60 %	21 %	19 %
10 til 19 årsverk	64 %	14 %	22 %
20 til 49 årsverk	42 %	35 %	23 %
50 eller flere årsverk	64 %	22 %	14 %
Sum	66 %	21 %	13 %

Kilde: Oxford Research AS

9.2.3 Fordeling ut fra distriktspolitisk virkeområde i de tre gruppene

I forhold til Innovasjon Norges målsetninger er et interessant spørsmål om det er et bytteforhold mellom det å satse på høy grad av "utviklingsorientering" og det å gi støtte til prosjekter innen distriktene. For å kaste lys over dette, har vi sett på i hvilken grad det er forskjeller i andelen bedrifter i de tre gruppene i hver av sonene i det distriktspolitiske virkeområdet. Som i etterundersøkelsen for 2004, 2005 og 2006-kullet, finner vi at det er en viss overvekt av bedrifter innen det distriktspolitiske virkeområdet blant "De driftsorienterte", mens det er

relativt sett flere virksomheter utenfor virkeområdet blant "Superinnovatørene". Forskjellene er imidlertid ikke store. Utenfor virkeområdet ligger andel superinnovatører på 16 prosent, mens andelen innen virkeområdet er på 11 prosent. Ut fra disse resultatene kan vi dermed i liten grad se en konflikt mellom det å satse på prosjekter i distriktene og hva en oppnår i form av prosjekter med en høy grad av "utviklingsorientering". Det er imidlertid viktig å være klar over at dette resonnementet gjelder innen for det antall tilsagn som Innovasjon Norge bevilger i dag. Dersom en øker rammene, vil det være mer utfordrende å opprettholde prosjektkvaliteten i distriktene i og med at en har færre bedrifter med potensial å plukke fra her.

Tabell 28: Fordeling ut fra distriktspolitisk virkeområde i de tre gruppene.

Distriktspolitisk virkeområde	Gruppe 1: "De driftsorienterte"	Gruppe 2: "De utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Sone 1 (Utenfor DPV)	60 %	24 %	16 %
Sone 2	70 %	22 %	8 %
Sone 3	69 %	19 %	12 %
Sone 4	70 %	19 %	11 %
Sum	67 %	21 %	13 %
Kilde: Oxford Research AS			

9.2.4 Fordeling ut fra "andre kjennetegn" i de tre gruppene

Innovasjon Norge har karakterisert prosjektene ut fra noen utvalgte kjennetegn ved prosjektene, og målgruppen som får støtte. Dette er blant annet om prosjektet kan betegnes som kvinnerett, internasjonalisering, IT-rettet, miljørett, designorientert, kompetanserett og ungdomsrett. I tabellen under vises det hvor stor andel av prosjektene med de ulike kjennetegnene som befinner seg i de tre gruppene. Ut fra en totalvurdering er det stor forskjell mellom gruppene. Både blant de prosjektene som kan karakteriseres som IT-rettet, designorientert og kompetanserett er det en større andel "Superinnovatører" enn det er blant virksomheter som ikke faller inn i disse kategoriene, mens det motsatte er tilfelle for de ungdomsrettede prosjektene. Dette innebærer at det er nødvendig å foreta en avveining

mellom prioriterte målgrupper og ønskede karakteristika ved prosjektet når en skal ta stilling til hvem som får støtte. I den sammenhengen er det imidlertid viktig å være klar over at det er andre bakenforliggende faktorer som kan være med på å forklare hvorfor det er en lavere andel "Superinnovatører" blant de ungdomsrettede prosjektene. Mest nærliggende er tjeneste- og programfordelingen, men det kan også være ulikheter i prosjektstørrelse, prosjektførmål og bedriftsalder.

Som i etterundersøkelsen for 2006-kullet, finner vi ikke noen forskjeller i utviklingsorienteringen mellom de kvinnerettede prosjektene og de øvrige. Dette innebærer at det ikke er noen signifikante forskjeller i andelen "Superinnovatører" ut fra kjønn, det vil si at det er en like stor andel kvinnerettede prosjekter blant "Superinnovatørene" som det antall prosjekter tilsier. Det betyr igjen at det å støtte kvinnerettede prosjekter i seg selv ikke går ut over innovasjonshøyden.

Tabell 29: Andelen prosjekter med ulike prosjektkjennetegn i de tre gruppene.

Prosjektkjennetegn	Gruppe 1: "De driftsorienterte"	Gruppe 2: "De utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Kvinnerett	69 %	18 %	12 %
Internasjonalisering	52 %	33 %	15 %
IT-rettet	51 %	28 %	21 %
Miljørett	66 %	19 %	14 %
Designorientert	51 %	29 %	20 %
Kompetanserett	55 %	26 %	16 %
Ungdomsrett	77 %	18 %	5 %
Kilde: Oxford Research AS			

9.2.5 Innvilget beløp i de tre gruppene

Det er rimelig å anta at det er en sammenheng mellom prosjektets størrelse og hvilke resultater som oppnås gjennom det. For å få et inntrykk av prosjektets størrelse, har vi valgt å ta utgangspunkt i innvilget beløp fra Innovasjon Norge. I tabellen nedenfor illustreres det hvilket beløp bedriftene i de tre grup-

pene i gjennomsnitt har fått fra Innovasjon Norge i 2006.

Som det framgår av Tabell 30, er det innvilgede beløpet i stor grad likt mellom de tre gruppene. I denne sammenhengen er det imidlertid viktig å være å være klar over at de tilsagnene som gis som lån og tilskudd ikke er direkte sammenlignbare. Grunnen til

dette er at 1 kr. i lån er å anse som en mindre støtteekvivalent/støtteelement enn 1 kr. i tilskudd. Vi har derfor sett nærmere på om det er forskjeller mellom de tre gruppene når det gjelder i hvilken grad de har fått tilsagn om tilskuddstjenester, lånetjenester, program og stipenditjeneste. Resultatene fra disse analysene viser at tilskuddsandelen er høyere blant "De driftsorienterte" enn den er for "Su-

perinnovatørene" og "De utviklingsorienterte", mens det motsatte bildet er tilfellet for programmene. Både tilskuddstjenestene og programmene har imidlertid samme støtteekvivalent/støtteelement, noe som gjør at støtten fra Innovasjon Norges i stor grad er lik for de tre gruppene selv om en tar hensyn til ulikhetene i tjeneste- og programtype.

Tabell 30: Innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene.

	Gruppe 1: "De driftsorienterte"	Gruppe 2: "De utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Innvilget beløp	588 785 kr	616 901 kr	644 646 kr
Kilde: Oxford Research AS			

9.2.6 Addisjonalitet i de tre gruppene

Innovasjon Norge må til enhver tid balansere mellom det å skape gode resultater og det å skape resultater som ellers ikke ville blitt skapt (addisjonalitet). I Tabell 31 vises det hvordan addisjonaliteten fra førundersøkelsen fordeler seg i de tre gruppene. Grunnen til at vi har valgt å bruke vurderingene i førundersøkelsen som addisjonalitetsmål, er at dette er et mer robust mål på utløsende effekt enn det i etterundersøkelsen. I etterundersøkelsen vil svarene i stor grad vil bli påvirket av prosjektets utfall.

Det er klare forskjeller mellom gruppene ut fra addisjonalitet. Det er en klar overvekt av "De driftsorienterte" blant prosjektene med lav addisjonalitet, men det er størst andel prosjekter med høy addisjonalitet blant "Superinnovatørene". Innen denne gruppen har 73 prosent av prosjektene høy addisjonalitet. "Superinnovatørene" må dermed sies å kombinere de høyere "myke effektene" knyttet til grupperingen med også stor grad av utløsende effekt. Dette innebærer at en får både i pose og sekk, det vil si at det ikke er et motsetningsforhold mellom gode resultater og høy addisjonalitet. Blant "De driftsorienterte" og "De utviklingsorienterte" er det kun små forskjeller i andelen prosjekter med høy addisjonalitet (57 prosent vs 62 prosent).

Tabell 31: Addisjonalitet i de tre gruppene.

Addisjonalitet	Gruppe 1: "De driftsorienterte"	Gruppe 2: "De utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Lav	16 %	11 %	6 %
Middels	27 %	27 %	21 %
Høy	57 %	62 %	73 %
Total	100 %	100 %	100 %
Kilde: Oxford Research AS			

9.2.7 Prosjektene bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene

Et annet spørsmål som det er vesentlig å se nærmere på, er i hvilken grad det er ulikheter i forventningene til de økonomiske resultatene av prosjektene mellom de tre gruppene. Det illustreres i tabellen under. Det er her tydelige forskjeller mellom gruppene. Prosjektene bidrar klart minst på alle områdene for "De driftsorienterte", mens de er viktigst for

"Superinnovatørene". For "De utviklingsorienterte" er prosjektene økonomiske bidrag nærmere "Superinnovatørene" enn det er "De driftsorienterte".

Samlet innebærer disse resultatene at den høyere andelen prosjekter med høy addisjonalitet blant "Superinnovatørene" ikke har gått på bekostning av prosjektresultatene. Prosjektene blant "Superinnovatørene" oppnår de beste resultatene på alle de områdene som vi har undersøkt. Dette indikerer at Innovasjon Norge har funnet en fornuftig balanse mellom risiko og resultater for "Superinnovatørene".

Tabell 32: Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene.

Prosjektbidrag	Gruppe 1: "De driftsorienterte"	Gruppe 2: "De utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Viktig for overlevelse	58 %	73 %	80 %
Viktig for framtidig konkurranseevne	57 %	86 %	89 %
Viktig for lønnsomhetsutvikling	62 %	81 %	87 %
Kilde: Oxford Research AS			

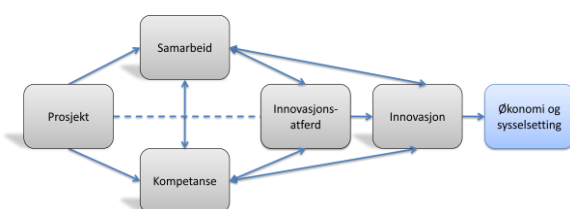
9.2.8 Hva kjennetegner "Superinnovatørene"?

"Superinnovatørene" har gjennomgående oppnådd de beste prosjekresultatene uten at de har fått større gjennomsnittlige tilsagn enn de øvrige samtidig som Innovasjon Norge har størst utløsende effekt for disse. Hvilke kjennetegn ved "Superinnovatørene" kan være med på å forklare dette? Vi vil trekke fram følgende forhold:

- Det er en større andel mottakere av OFU/IFU og innovasjonslån blant "Superinnovatørene".
- Det er lavere andel av de aller minste bedriftene blant "Superinnovatørene".
- Det er større andel av virksomhetene utenfor det distriktpolitiske virkeområdet blant "Superinnovatørene".
- "Superinnovatørene" har prosjekter som i mindre grad er ungdomsrettet, men i større grad er knyttet opp til IT, design og kompetanse.

Kapittel 10. Prosjektenes bærekraft

- I årets undersøkelse fremkommer rekordhøye verdier for prosjektenes bidrag til økt konkurranseevne, lønnsomhetsutvikling og overlevelse. Det
- Overlevelsesgraden er fortsatt meget høy og på samme nivå som for 2006-undersøkelsen
- Prosjektenes bidrag til omsetnings- og eksportøkning er på samme nivå som foregående undersøkelser
- Prosjektene bidrar i langt mindre grad til samfunnsmessig og miljømessig bærekraft



Årets etterundersøkelse er den andre der spørsmål om bedriftenes bærekraft i ulike dimensjoner er tatt inn. Det ble også stilt lignende spørsmål i førundersøkelsene for 2008- og 2009-årgangen. Årsaken til denne utvidelsen av Kundeeffektundersøkelsene er at alle de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge bevilger midler til, skal bidra til en bærekraftig utvikling. Dette betyr at Innovasjon Norge skal arbeide for at behovene til dagens generasjon sikres uten å sette til side kommende generasjoners mulighet til å imøtekomme sine behov. Dette er et mål for alle Innovasjon Norges aktiviteter. De ulike dimensjonene i bærekraftbegrepet er definert som følger:

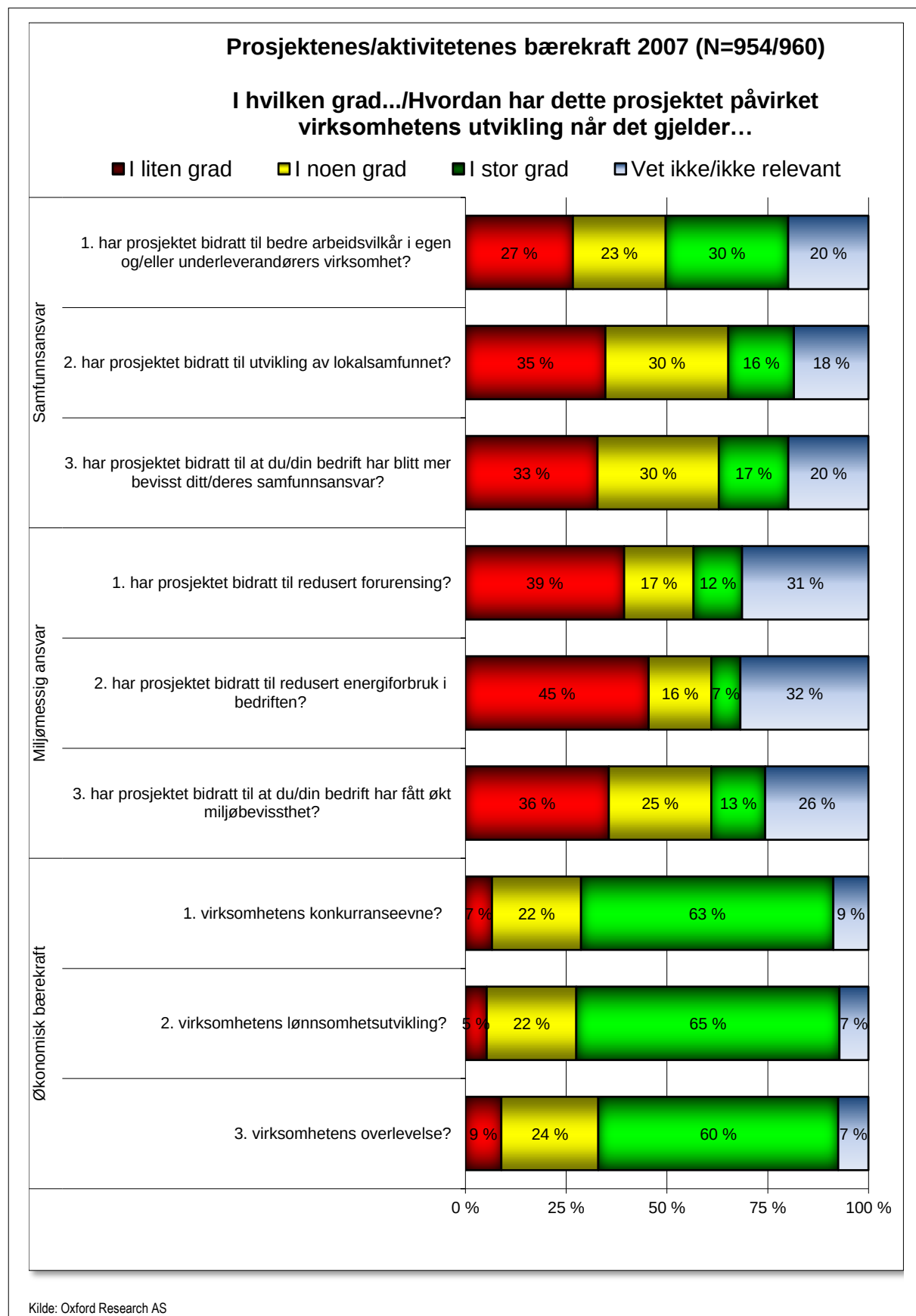
- Økonomisk dimensjon - Ved å stimulere til prosjekter som gir økt innovasjonsgrad og økonomisk bæreevne i næringslivet over hele landet.
- Sosial/samfunnsmessig dimensjon - Ved å stimulere våre kunder til å ta samfunnsansvar (engelsk: Corporate Social Responsibility (CSR)) og vektlegge dette i alle aktivitetene til Innovasjon Norge. I det følgende blir denne dimensjonen omtalt som samfunnsansvar eller samfunnsmessig bærekraft.
- Miljømessig dimensjon - Ved å prioritere miljødimensjonen enda høyere og videreutvikle Innovasjon Norge som miljøfyrtårn. I det videre blir denne dimensjonen omtalt som miljøansvar eller miljømessig bærekraft.

Analysen starter med en oversikt over alle de tre dimensjonene i bærekraftbegrepet. Det er stilt tre spørsmål hver knyttet til den samfunnsmessige og den miljømessige dimensjonen.

De overordnede resultatene for de tre dimensjonene er fremstilt i figuren under. Et negativt funn er at andelen av "Vet ikke/ikke relevant" knyttet til spørsmålene om samfunnsmessig og miljømessig bærekraft har økt betydelig sammenliknet med etterundersøkelsen i 2006. Disse andelenene er nå på nivå med førundersøkelsene for 2008- og 2009-årgangene. Dette indikerer at spørsmålene rundt miljø- og samfunnsmessig bærekraft ikke er godt nok tilpasset den virkelighet bedriftene som inngår i Kundeeffektundersøkelsen befinner seg i. Blant annet kan det faktum at det er flest småbedrifter som inngår i undersøkelsen (0-9 årsverk) forklare dette. På den bakgrunn bør det vurderes hvorvidt små bedrifter ikke skal besvare disse spørsmålene i fremtidige kundeeffektundersøkelser.

Resultatene viser at den samfunnsmessige dimensjonen vektlegges sterkere enn den miljømessige dimensjonen, men begge disse ligger langt etter betydningen for prosjektenes betydning for bedriftenes økonomiske bærekraft. Som i tidligere år er prosjektene viktige både for bedriftenes fremtidige lønnsomhetsutvikling (65 prosent), konkurranseevne (63 prosent), og for deres overlevelse (60 prosent). Disse resultatene ligger klart over resultatene for tidligere år, noe som vil omtales senere i kapittelet.

Figur 40: Prosjektenes/aktivitetenes bærekraft, 2007. Andel.



I det videre vil vi se nærmere på de ulike dimensjonene i bærekraftbegrepet og vi starter med den samfunnsmessige dimensjonen.

10.1 Samfunnsmessig bærekraft

For å kartlegge den samfunnsmessige bærekraften, ble det stilt følgende spørsmål i etterundersøkelsen:

1. I hvilken grad har prosjektet bidratt til bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet?
2. I hvilken grad har prosjektet bidratt til utvikling av lokalsamfunnet?
3. I hvilken grad har prosjektet bidratt til at du/din bedrift har blitt mer bevisst ditt/deres samfunnsansvar?

Disse spørsmålene vil i det følgende bli analysert ut fra følgende sentrale bakgrunnsvariabler; tjeneste og program, addisjonalitet og utviklingsorientering.

10.1.1 Samfunnsmessig bærekraft etter tjeneste og program

Som i forrige års etterundersøkelse kommer prosjektenes bidrag til samfunnsmessig bærekraft sterkest til uttrykk gjennom at de i størst grad bidrar til bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet. Som det fremgår av neste figur, skiller lånetjenestene Landbrukslån (61 prosent) og Grunnfinansieringslån-flåte (59 prosent) seg ut i positiv retning sammen med Bygdeutviklingsmidlene (58 prosent), mens ingen av prosjektene som har fått støtte gjennom Bioenergiprogrammet oppgir at prosjektene har ført til bedre arbeidsvilkår.

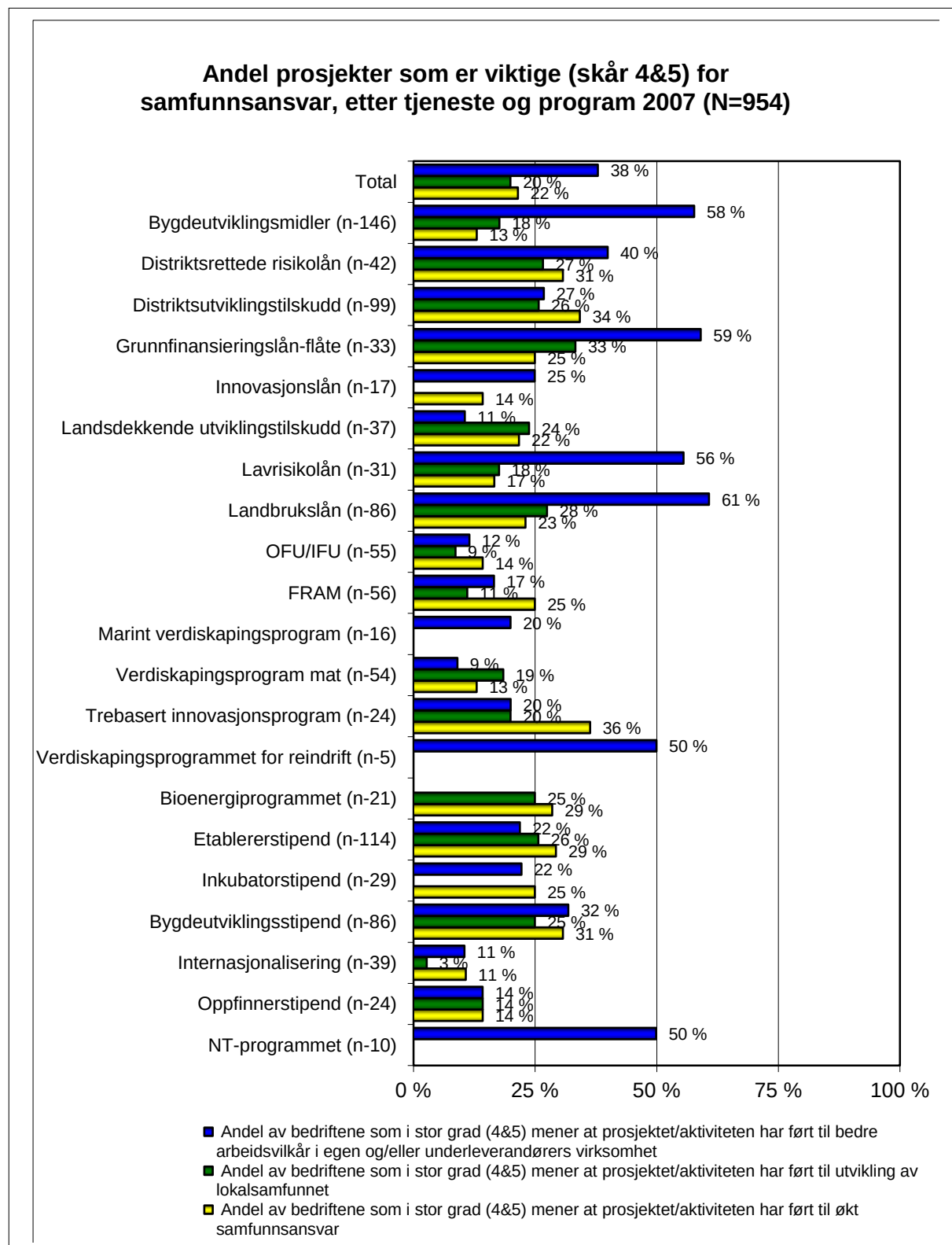
Vi kan betrakte indikatoren "økt samfunnsansvar" som en samlevariabel for de to ovennevnte dimensjonene i den samfunnsmessige bærekraften. Denne indikatoren skårer nest lavest av de tre på totalnivået. Mest positive bidrag til økt samfunnsansvar finner vi for Distriktsutviklingstilskudd (34 prosent) og Trebasert innovasjonsprogram (36 prosent). I andre enden av skalaen finner vi tre programtjenester uten positive bidrag.

Den laveste betydningen i dimensjonen samfunnsansvar tillegges utvikling av lokalsamfunnet. Her skårer Grunnfinansieringslån-flåte høyest med 33 prosent. Lavest betydning for utvikling av lokalsamfunnet finner vi for Marint innovasjonsprogram, NT-programmet, Innovasjonslån og Inkubatorstipend (alle 0 prosent).

Vi ser at enkelte av lånetjenestene skiller seg positivt ut i hver av de tre dimensjonene, og vi finner større signifikante forskjeller mellom Tjeneste- og Programtyper på spørsmålene om bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet og utvikling av lokalsamfunnet. Her skårer Lånetjenestene høyest.

Med hensyn til distriktspolitisk virkeområde, ser vi at prosjekter innenfor virkeområdet gjennomgående skårer signifikant høyere enn prosjekter utenfor på alle de tre samfunnsmessige dimensjonene. Det fremtrer derimot ikke noe tydelig mønster i forhold til hvilken av de fire sonene innenfor virkeområdet som kan skilte med prosjekter som gjennomgående skårer høyest.

Figur 41: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsansvar etter tjeneste og program. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.



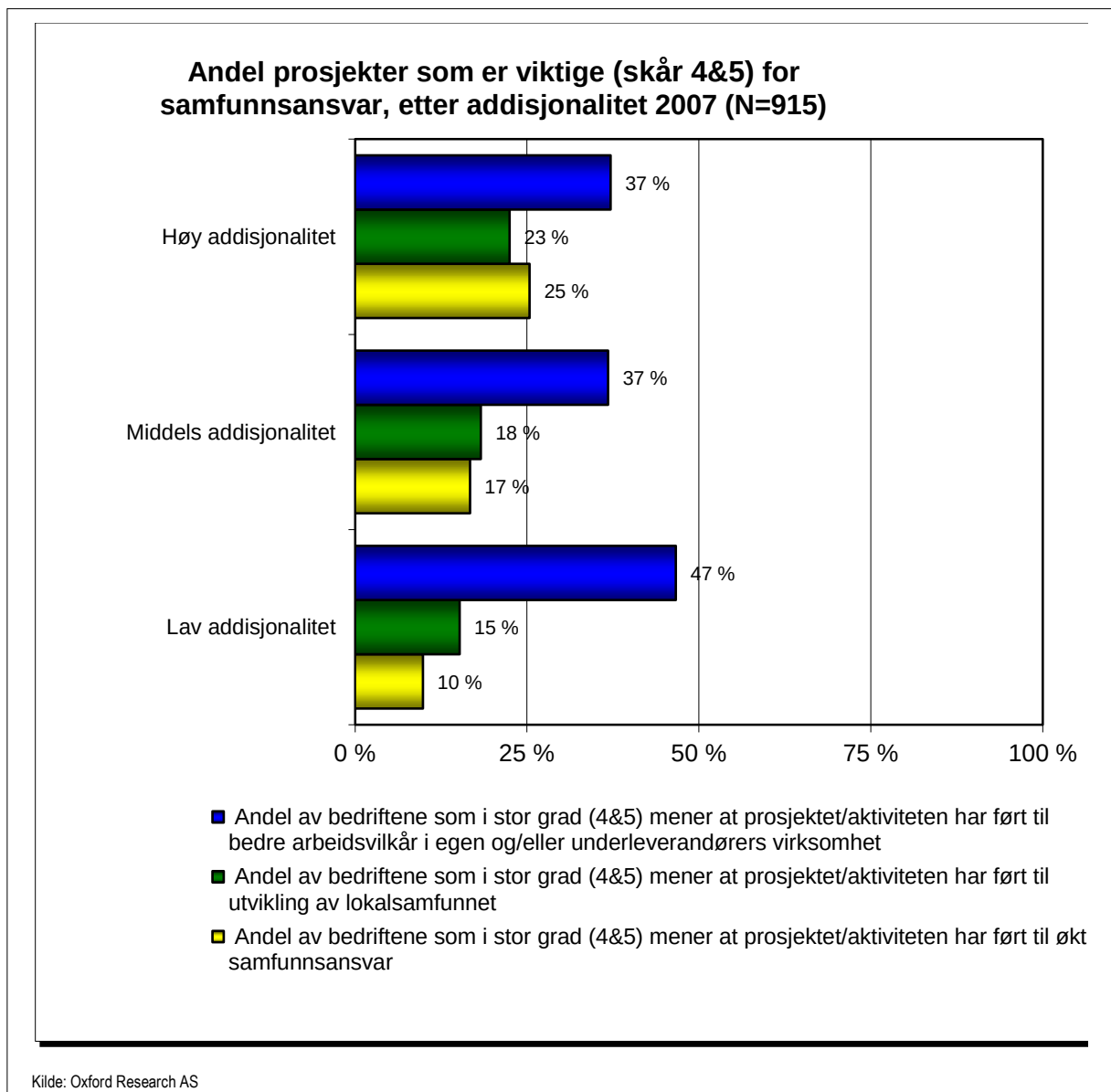
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

10.1.2 Samfunnsmessig bærekraft etter addisjonalitet

Når vi ser på samfunnsmessig bærekraft opp mot addisjonalitet, ser vi av neste figur at det fremkommer et relativt tydelig mønster i den forstand at økende grad av addisjonalitet samvarierer med

høye verdier på de ulike dimensjonene i samfunnsmessig bærekraft. Unntaket er dimensjonen "Bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet". Her er det prosjekter med lav addisjonalitet som skårer høyest. Kun for dimensjonen "Økt samfunnsansvar" finner vi signifikante forskjeller.

Figur 42: Prosjektets viktighet for bedriftens samfunnsansvar etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.



10.1.3 Samfunnsmessig bærekraft etter utviklingsorientering

Avslutningsvis vil vi se nærmere på hvorvidt prosjektene skiller seg fra hverandre i den samfunnsmessige

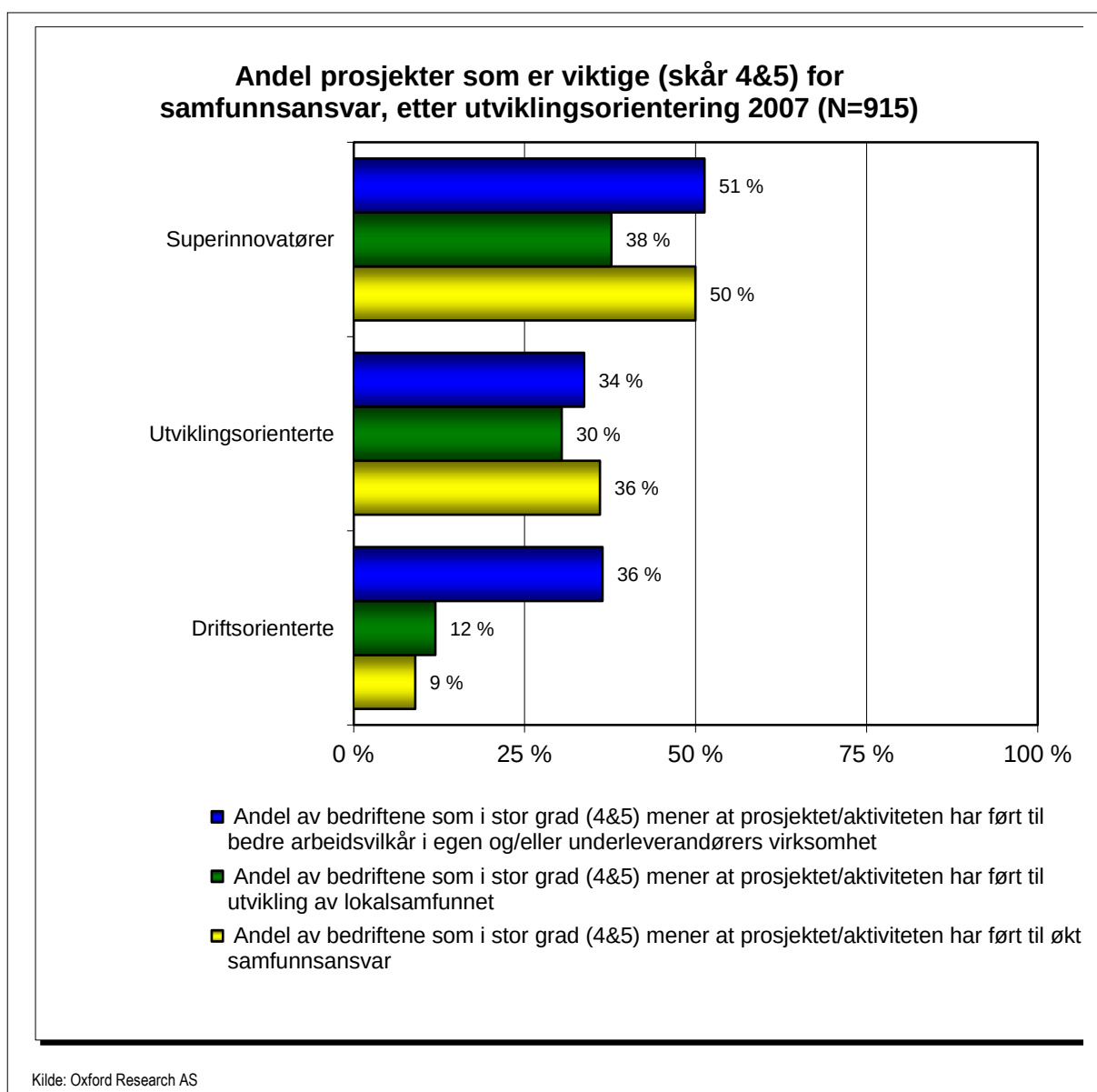
dimensjonen når vi bringer inn bedriftenes utviklingsorientering. Som neste figur viser tydelig, finner

vi en sterk tendens til at Superinnovatørene i langt høyere grad enn de utviklings- og de driftsorienterte bedriftene gjennomfører prosjekter som i stor grad bidrar til både bedre arbeidsvilkår, utvikling av lokalsamfunnet samt fører til at bedriften har tatt økt samfunnsansvar. Tendensen gjelder også når vi sammenlikner de utviklings- og de driftsorienterte, bortsett fra er dimensjonen "Bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet". Her vektlegges dette mer av de driftorienterte enn av de

utviklingsorienterte. Forskjellene er imidlertid sterkt signifikante.

Mens vi i forrige etterundersøkelse fant at alle de tre dimensjonen ble vektlagt like mye av Superinnovatørene, ser vi denne gang at arbeidsvilkår og utvikling av lokalsamfunnet skiller seg ut som de viktigste dimensjonene.

Figur 43: Prosjektets viktighet for bedriftens for samfunnsansvar etter utviklingsorientering. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.



10.2 Miljømessig bærekraft

For å kartlegge prosjektene bidrag til miljømessig bærekraft, fikk støttemottakerne følgende spørsmål:

1. I hvilken grad har prosjektet bidratt til redusert forurensing?
2. I hvilken grad har prosjektet bidratt til redusert energiforbruk i bedriften?
3. I hvilken grad har prosjektet bidratt til at du/din bedrift har fått økt miljøbevissthet?

Disse spørsmålene vil i det følgende bli analysert ut fra følgende sentrale bakgrunnsvariable; tjeneste og program, addisjonalitet og utviklingsorientering.

10.2.1 Miljømessig bærekraft etter tjeneste og program

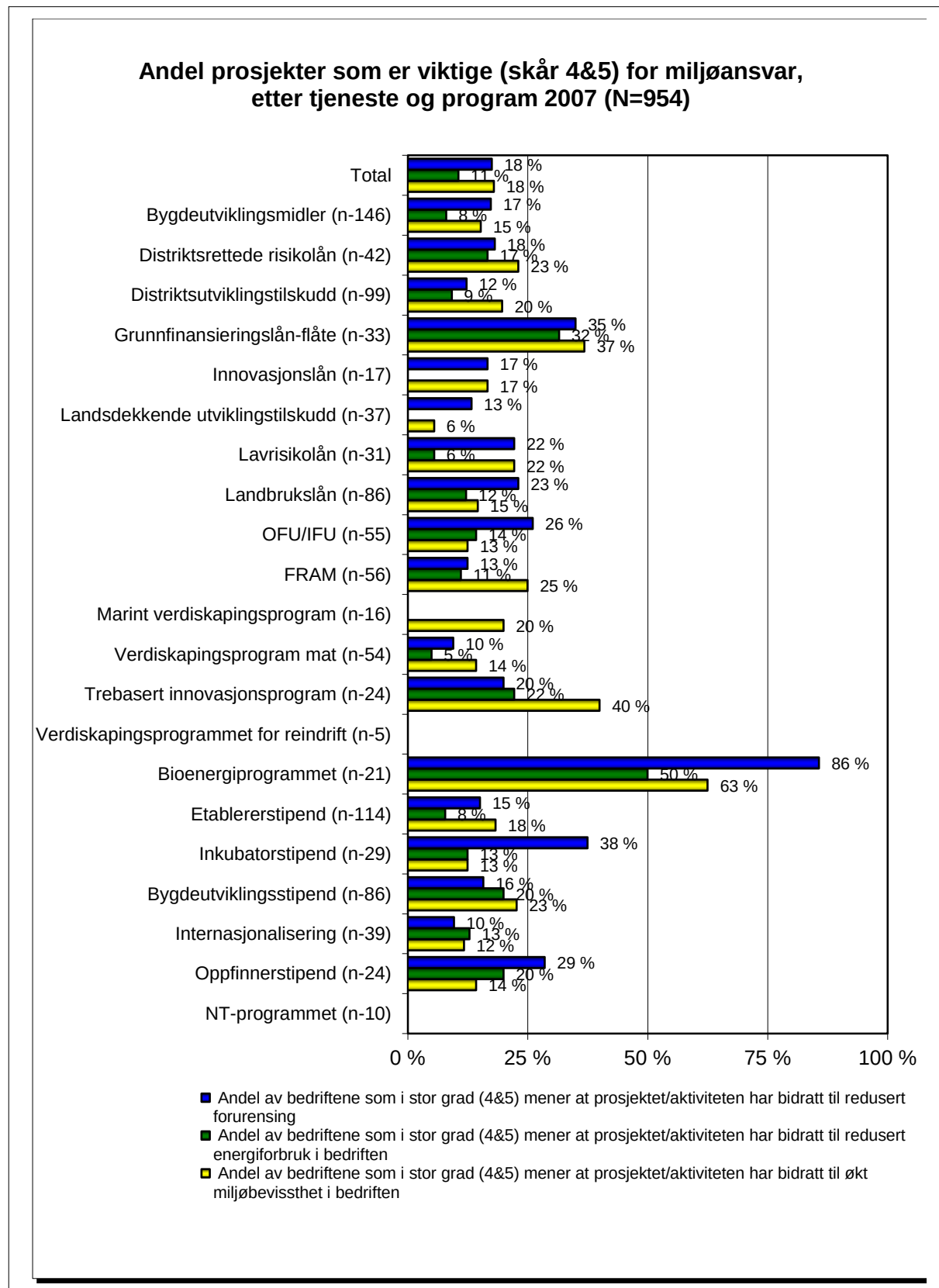
Når vi betrakter prosjektenes miljømessige bærekraft, ser vi at andelen bedrifter som angir at dette

er viktig er meget lav, spesielt for spørsmålet om redusert energiforbruk i bedriften. Kun 11 prosent svarer at dette i stor grad gjelder. De to andre dimensjonen skårer noe høyere (18 prosent på begge), men det er likevel lavere andeler sammenlignet med indikatorene for samfunnsmessig bærekraft.

Når vi ser på enkelttjenester og programmer (neste figur), ser vi at Bioenergiprogrammet skiller seg markant ut fra de øvrige. Prosjekter som er gjennomført med støtte fra dette programmet skårer gjennomgående høyere enn alle andre på alle de tre dimensjonene.

Når vi ser nærmere på Tjeneste- og programtyper, finner vi at Lånetjenestene gjennomgående skårer signifikant høyere på alle de tre miljømessige dimensjonene. Vi finner imidlertid verken et mønster eller tydelige forskjeller på noen av dimensjonene for distriktpolitisk virkeområde.

Figur 44: Prosjektets viktighet for bedriftens miljøansvar etter tjeneste og program. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.



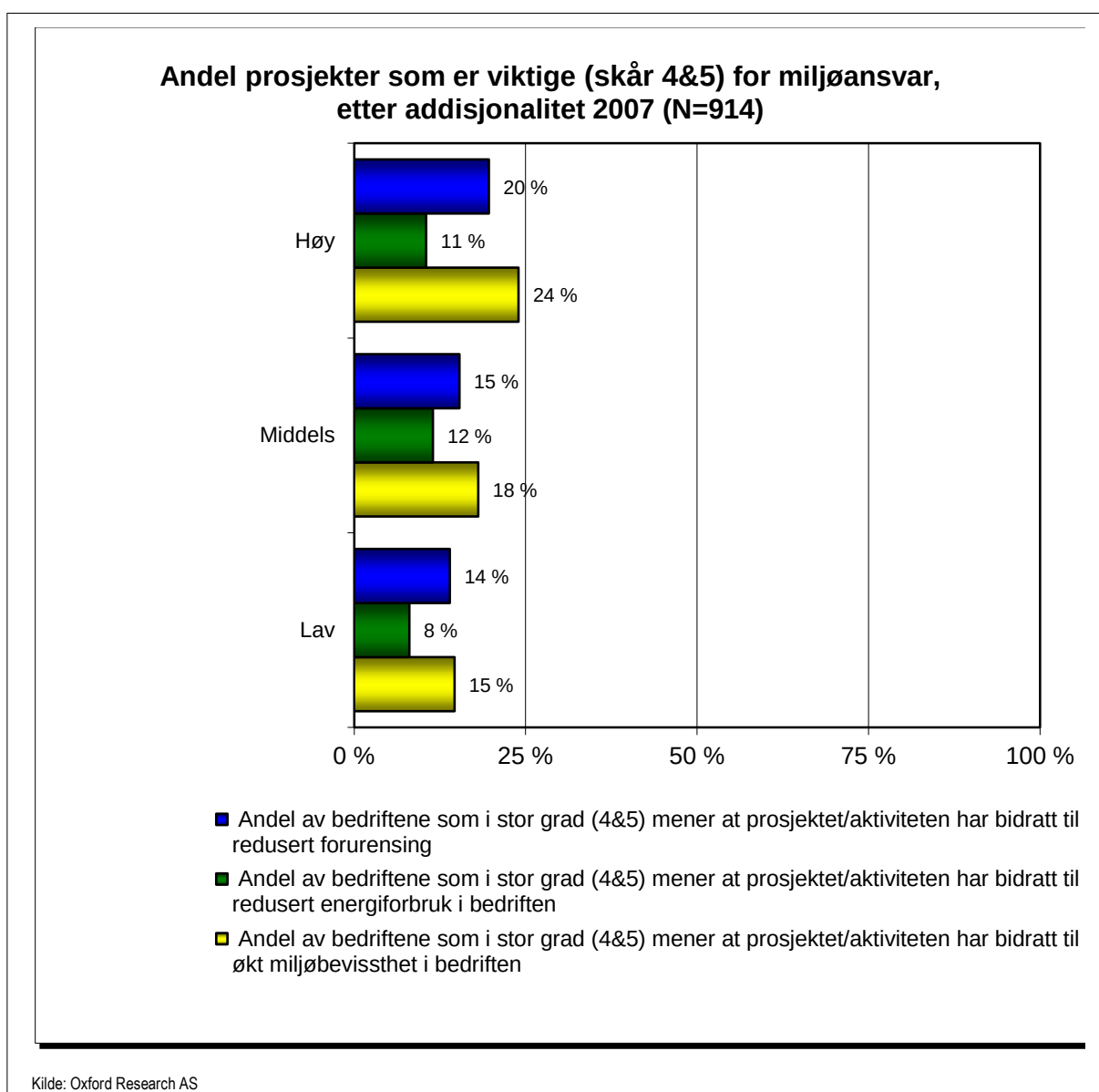
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

10.2.2 Miljømessig bærekraft etter addisjonalitet

Som vi ser av neste figur, finner vi et mønster når vi analyserer på bakgrunn av prosjektenes addisjonalitet. Nå fremkommer det at økende grad av addisjonalitet har en positiv effekt på både prosjektenes bidrag til redusert forurensing, redusert energiforbruk i bedriften samt økt miljøbevissthet i bedriften.

Det eneste unntaket fra dette mønsteret er at prosjekter med middels addisjonalitet i marginalt høyere grad bidrar til redusert energiforbruk enn prosjekter med høy addisjonalitet. Forskjellene mellom addisjonalitetsklassene er dog ikke signifikante for noen av de tre dimensjonene.

Figur 45: Prosjektets viktighet for bedriftens miljøansvar etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.

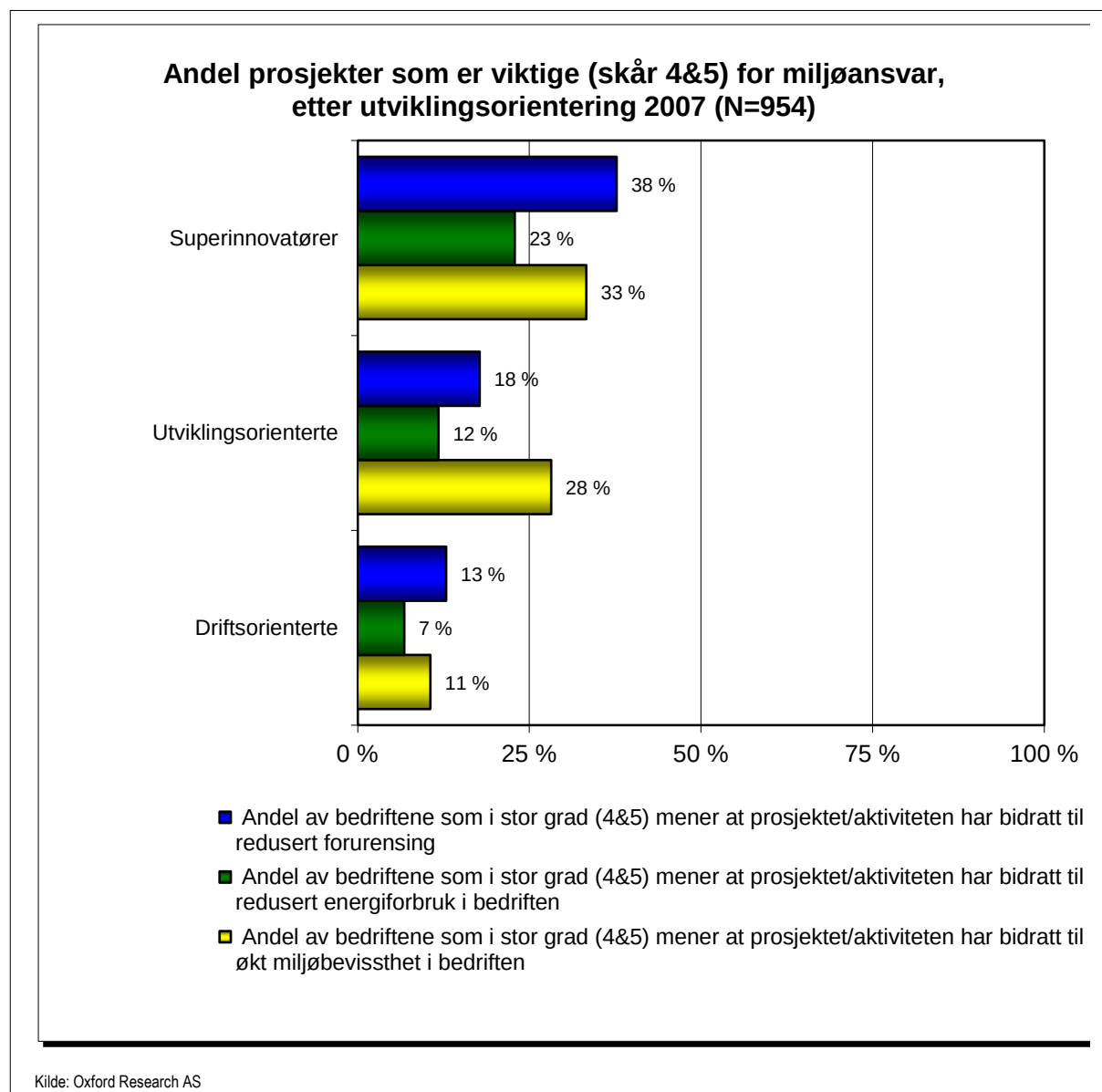


10.2.3 Miljømessig bærekraft etter utviklingsorientering

Til slutt vil vi se nærmere på om prosjektene skiller seg fra hverandre i den miljømessige dimensjonen når vi analyserer denne på bakgrunn av bedriftenes utviklingsorientering. Neste figur viser at dette er tilfellet. Her finner vi en meget sterk indikasjon på at Superinnovatørene i langt høyere grad enn De utviklings-

og De driftsorienterte gjennomfører prosjekter som i stor grad bidrar til både redusert forurensing, redusert energiforbruk og økt miljøbevissthet i bedriftene. Forskjellene er meget signifikante. Vi ser også at Superinnovatørenes prosjekter i størst grad bidrar til redusert forurensing.

Figur 46: Prosjektets viktighet for bedriftens miljøansvar etter utviklingsorientering. Andel viktig (skår 4-5). Prosent.

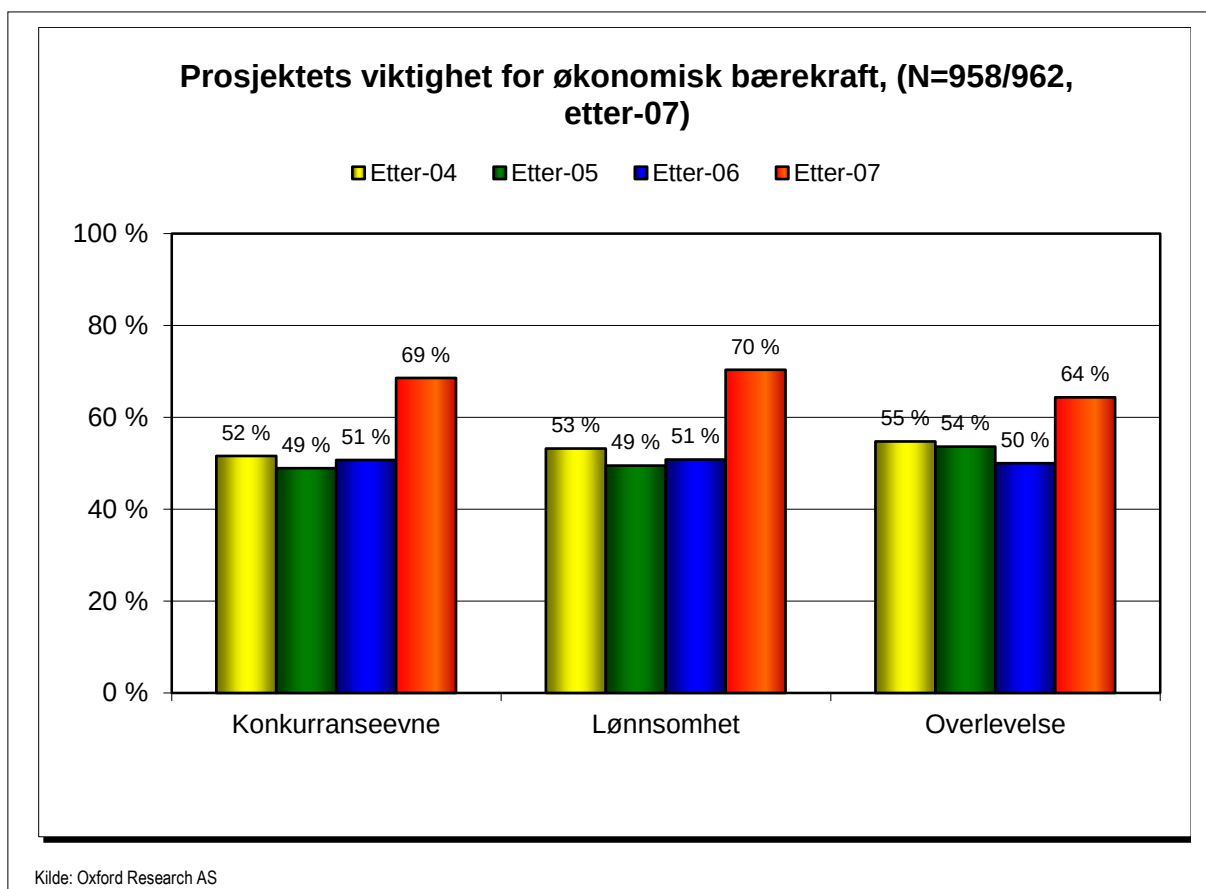


10.3 Økonomisk bærekraft

I dette underkapittelet vil vi se nærmere på den økonomiske bærekraften i form av prosjektenes viktighet for bedriftenes konkurranseevne, lønnsomhet og overlevelse. Som figuren under viser er det ikke store forskjeller mellom etterundersøkelsene for henholdsvis 2004, 2005 og 2006. I 2007, derimot, ser vi en voldsom utvikling i alle de tre indikatorene.

Vi vil i de neste avsnittene gå nærmere inn på hver enkelt indikator for å forsøke å finne en forklaring på denne sterke økningen. Vi starter med å se på prosjektenes betydning for bedriftenes konkurranseevne.

Figur 47: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse, lønnsomhet og konkurranseevne.

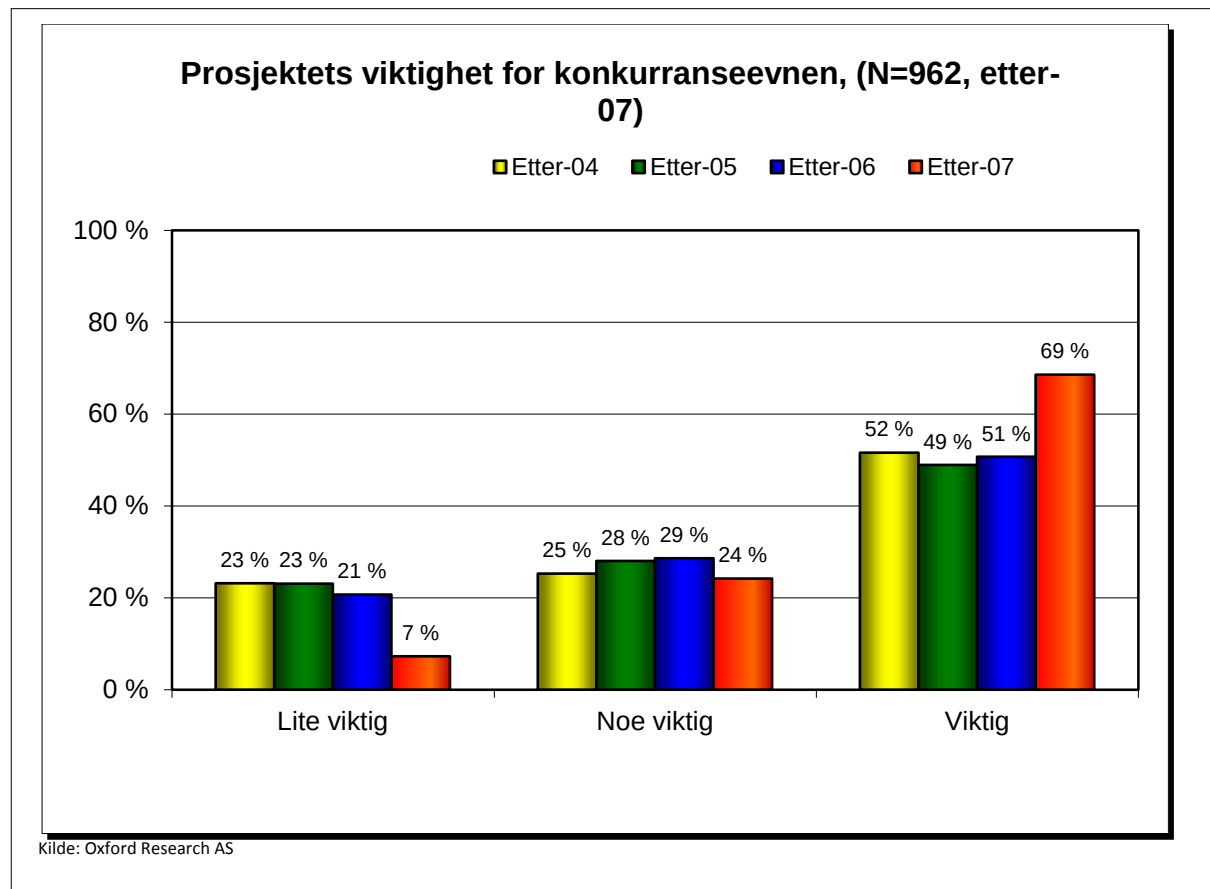


10.3.1 Konkurranseevne

Konkurranseevne kan ses på som en mellomliggende variabel i forhold til lønnsomhet, og det er derfor interessant å se nærmere på i hvilken grad de prosjektene Innovasjon Norge har støttet har hatt betydning for dette. I etterundersøkelsen ble bedriftene spurt om hvor viktig prosjektet har vært for deres konkurranseevne. I neste figur angis det hvor stor andel som mener prosjektet har vært henholdsvis lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3-4)

og viktig (skår 5-7) for konkurranseevnen. Hele 69 prosent av virksomhetene framhever at prosjektet har vært viktig for konkurranseevnen, mens 24 prosent sier det har vært noe viktig og 7 prosent lite viktig. Disse verdiene indikerer at prosjektene som har blitt støttet er viktigere enn noensinne for bedriftenes konkurranseevne. I tidligere års etterundersøkelser har resultatene vært stabile på et lavere nivå.

Figur 48: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne.



I etterundersøkelsen 2006 var ikke svaralternativet "Vet ikke/ikke relevant" tatt med. Derfor er resultatene for etterundersøkelsene i 2004, 2005 og 2007 justert for å kunne sammenlignes.

I førundersøkelsen mente så mange som 79 prosent (skår 4-5) at prosjektet ville være viktig for utviklingen i konkurranseevnen. Selv om disse forventningene ikke synes å bli helt innfridd, er forskjellene mellom forventet bidrag og faktisk oppnådd bidrag mindre enn i noen tidligere undersøkelser. Dette kan tyde på at bedriftene har vært dyktige i sin gjennomføring av prosjektene, men også at Innovasjon Norge i stor grad har evnet å velge ut og støtte de riktige prosjektene.

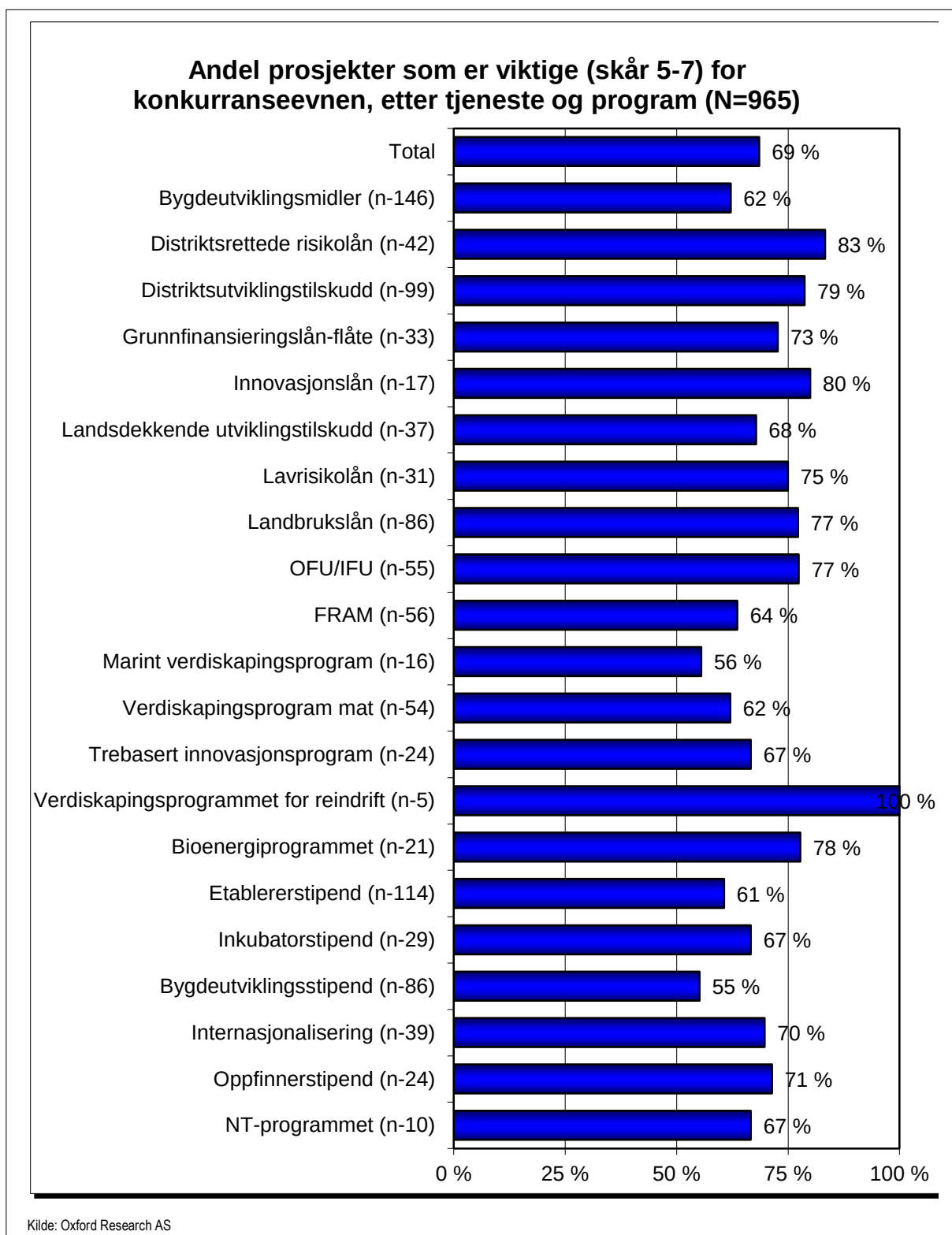
Konkurranseevne etter tjeneste og program

I neste figur vises det hvor stor andel av bedriftene innen de ulike tjenestene og programmene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 5-7) for

deres konkurranseevne. Det er relativt lite variasjon i mellom tjenestene og programmene. Andelen prosjekter som har vært viktig for konkurranseevnen, varierer mellom 55 og 100 prosent, som er et betydelig høyere nivå enn i etterundersøkelsen for 2006. Betydningen for konkurranseevne er minst for prosjektene/aktivitetene innen Bygdeutviklingsstipend og Marint verdiskapingsprogram, som er de eneste som har andeler under 60 prosent.

Prosjektene har hatt størst betydning for konkurranseevnen for de som har fått tilsagn gjennom Verdiskapingsprogrammet for reindrift, Innovasjonslån og Distriktsrettede risikolån, alle med andeler over 80 prosent.

Figur 49: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne etter tjeneste og program. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

Ser vi på de ulike hovedtypene av tjeneste og program, finner vi signifikante forskjeller i betydningen for konkurranseevnen. Betydningen er klart størst for Lånetjenestene (77 prosent andel høy) og lavest for Stipenditjenestene (61 prosent andel høy).

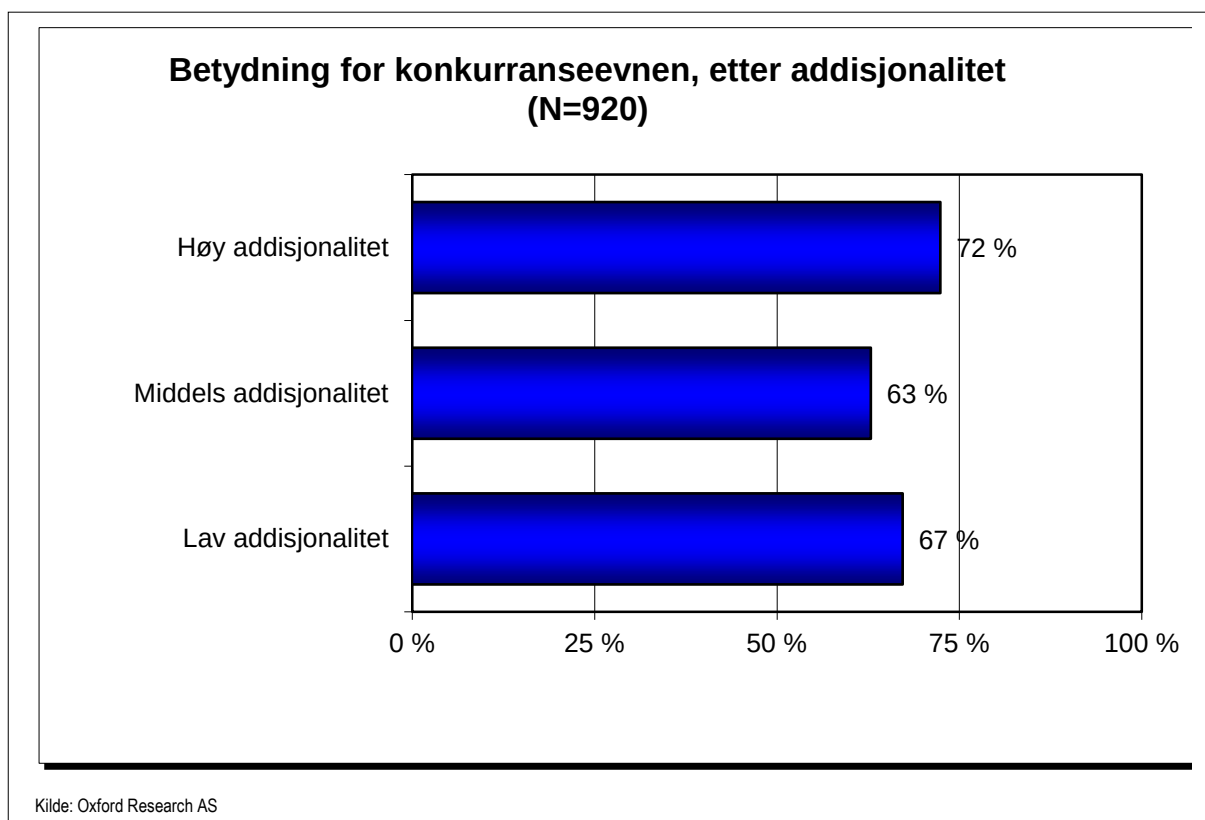
Betydningen for konkurranseevne etter addisjonalitet

I neste figur illustreres det i hvilken grad det er variasjoner i hvilken betydning prosjektene har hatt for konkurranseevnen ut fra prosjektets addisjonalitet. Det må påpekes at det er addisjonaliteten i førundersøkelsen som benyttes da dette er en mer solid

indikator enn den i etterundersøkelsen, som i stor grad vil være påvirket av prosjektets resultater.

Forskjellene i bedriftenes vurdering er relativt små. Andelen prosjekter som er viktig for konkurranseevnen, er høyest blant de prosjektene som har lav eller høy addisjonalitet (henholdsvis 67 og 72 prosent), mens den er lavest blant de som har middels addisjonalitet (63 prosent). Dette indikerer at det ikke er et motsetningsforhold mellom høy utløsende effekt og oppnå gode resultater gjennom prosjektet.

Figur 50: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

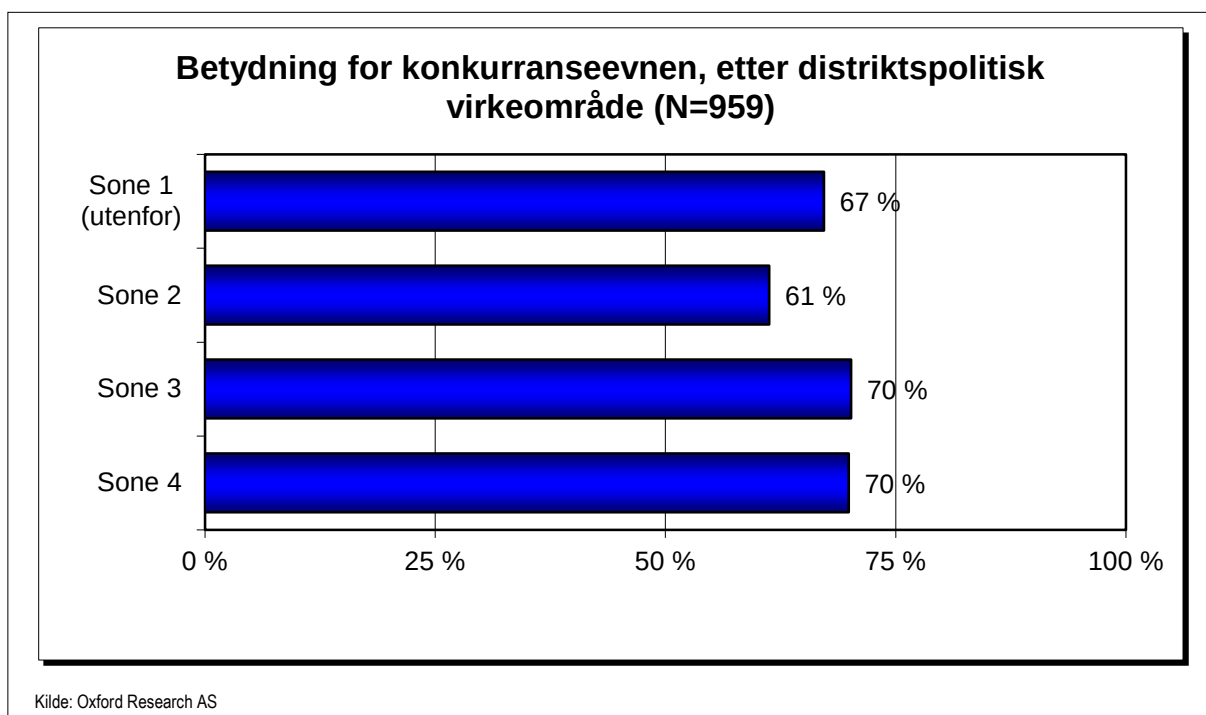


Betydningen for konkurranseevne etter distriktpolitisk virkeområde

Vi har også analysert hvorvidt det kan påvises forskjeller i prosjektets viktighet for virksomhetens konkurranseevne ut fra distriktpolitisk virkeområde.

Analyser viser at prosjektene bidrar i tilnærmet like stor grad innenfor som utenfor virkeområdet og at forskjellene innenfor virkeområdet også er små og dermed ikke signifikante. De få prosjektene som er gjennomført av bedrifter hjemmehørende i Sone 2 skårer lavest.

Figur 51: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne etter distriktspolitisk virkeområde. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

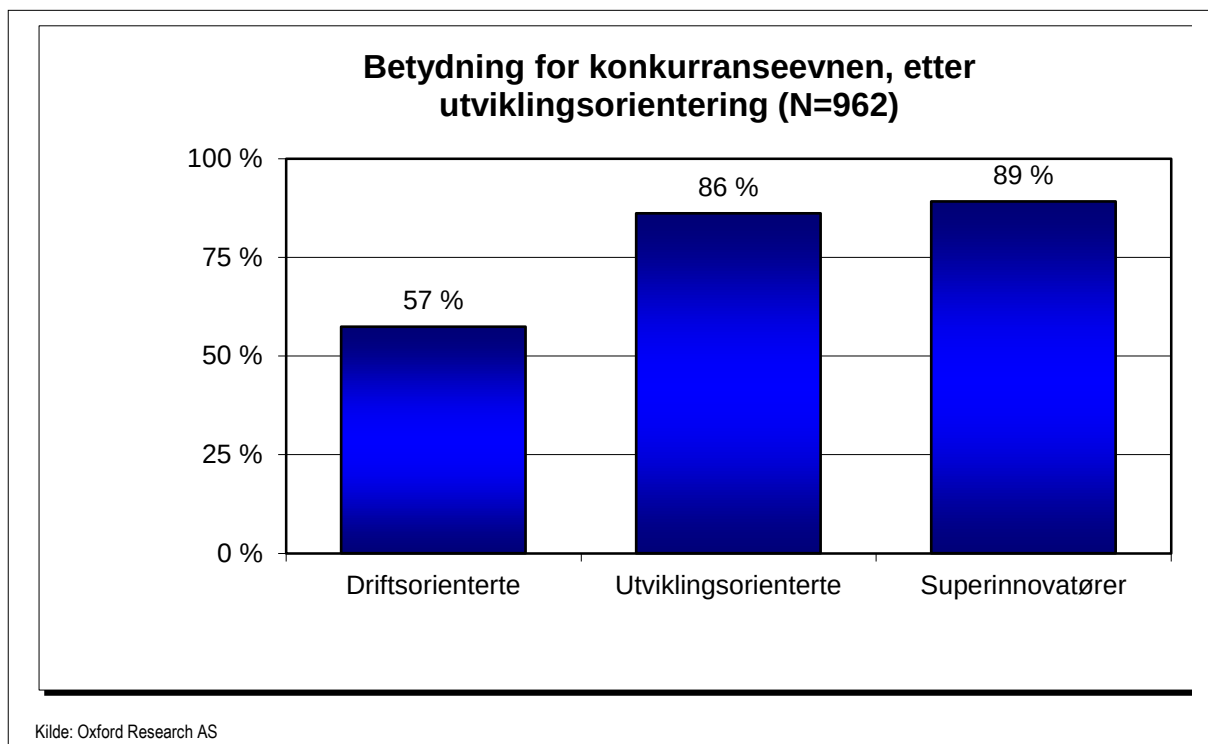


Betydningen for konkurranseevne etter utviklingsorientering

Som det fremkommer av neste figur er det en klar sammenheng mellom prosjektenes viktighet for konkurranseevne og prosjektenes utviklingsorientering.

Andelen viktige prosjekter spenner fra 89 prosent blant "Superinnovatørene" til 57 prosent blant "De driftsorienterte". I mellom kommer "De utviklingsorienterte" med 86 prosent. Dette innebærer at prosjekter som i stor grad bidrar til atferdsendringer, kompetanseutvikling og innovasjoner på mange områder, med stor sannsynlighet også vil være viktig for virksomhetens konkurranseevne.

Figur 52: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne etter utviklingsorientering. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.



10.3.2 Lønnsomhet

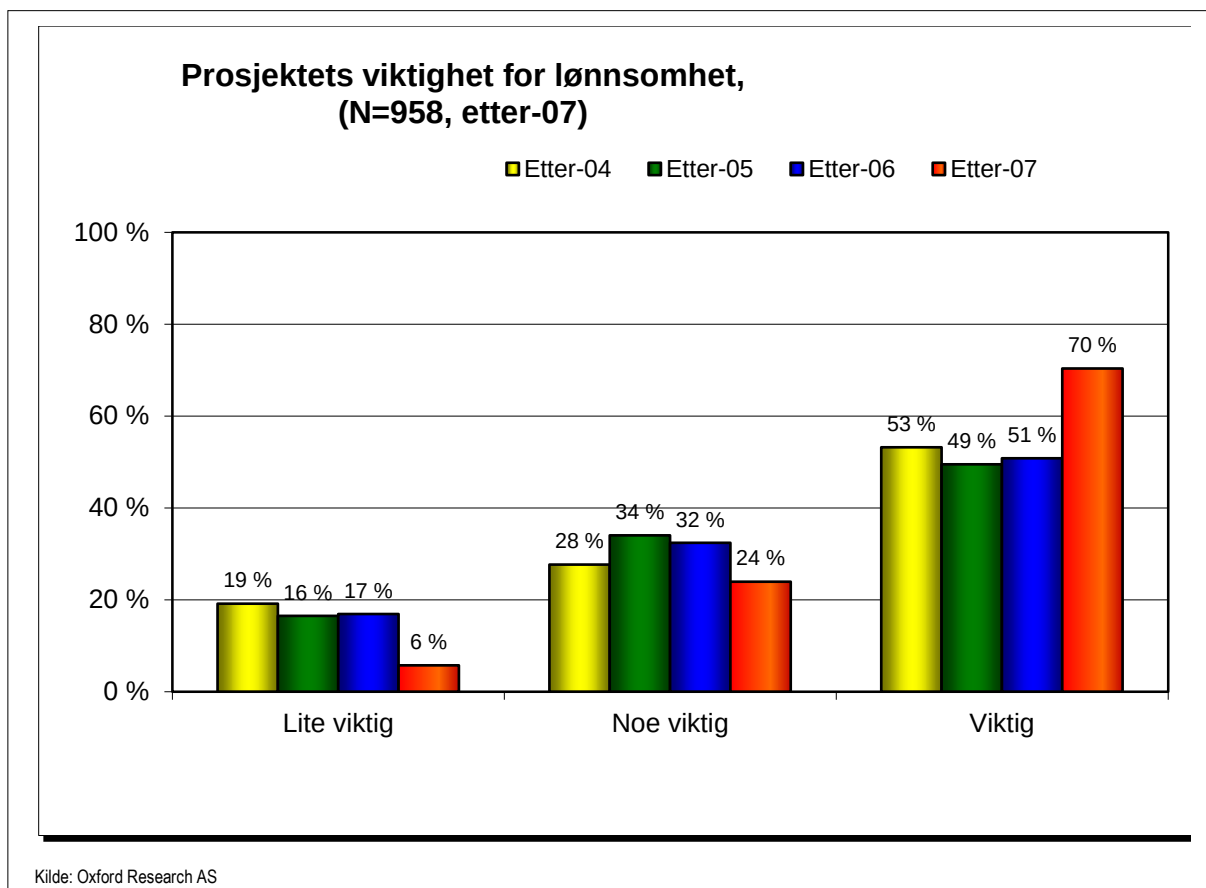
I Lov om Innovasjon Norge § 1. Selskapets formål står det at *"Innovasjon Norge skal fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering. Kongen kan bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard."*

Helt sentralt står dermed spørsmålet om prosjektenes bidrag til virksomhetenes lønnsomhet. I etterundersøkelsen ble bedriftene spurt om hvor viktig pro-

sjektet har vært for deres lønnsomhetsutvikling. I figuren under angis det hvor stor andel som mener prosjektet har vært henholdsvis lite viktig (skår 1-2), noe viktig (skår 3-4) og viktig (skår 5-7) for lønnsomhetsutviklingen.

7 av 10 bedrifter påpeker at prosjektet har vært viktig for lønnsomhetsutviklingen i deres virksomhet, mens 24 prosent sier det har vært noe viktig og 6 prosent lite viktig. Sammenlignet med tidligere års etterundersøkelser finner vi også for denne indikatoren for økonomisk bærekraft rekordhøye verdier.

Figur 53: Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling. Prosent.



I førundersøkelsen så vi at 76 prosent (skår 4-5) av prosjektet ville være viktig for lønnsomhetsutviklingen. Dette viser at forventningene til prosjektene ikke synes å ha blitt helt innfridd, imidlertid ser vi at gapet mellom før- og etterundersøkelsen er mindre for innværende årgang enn for 2006-årgangen.

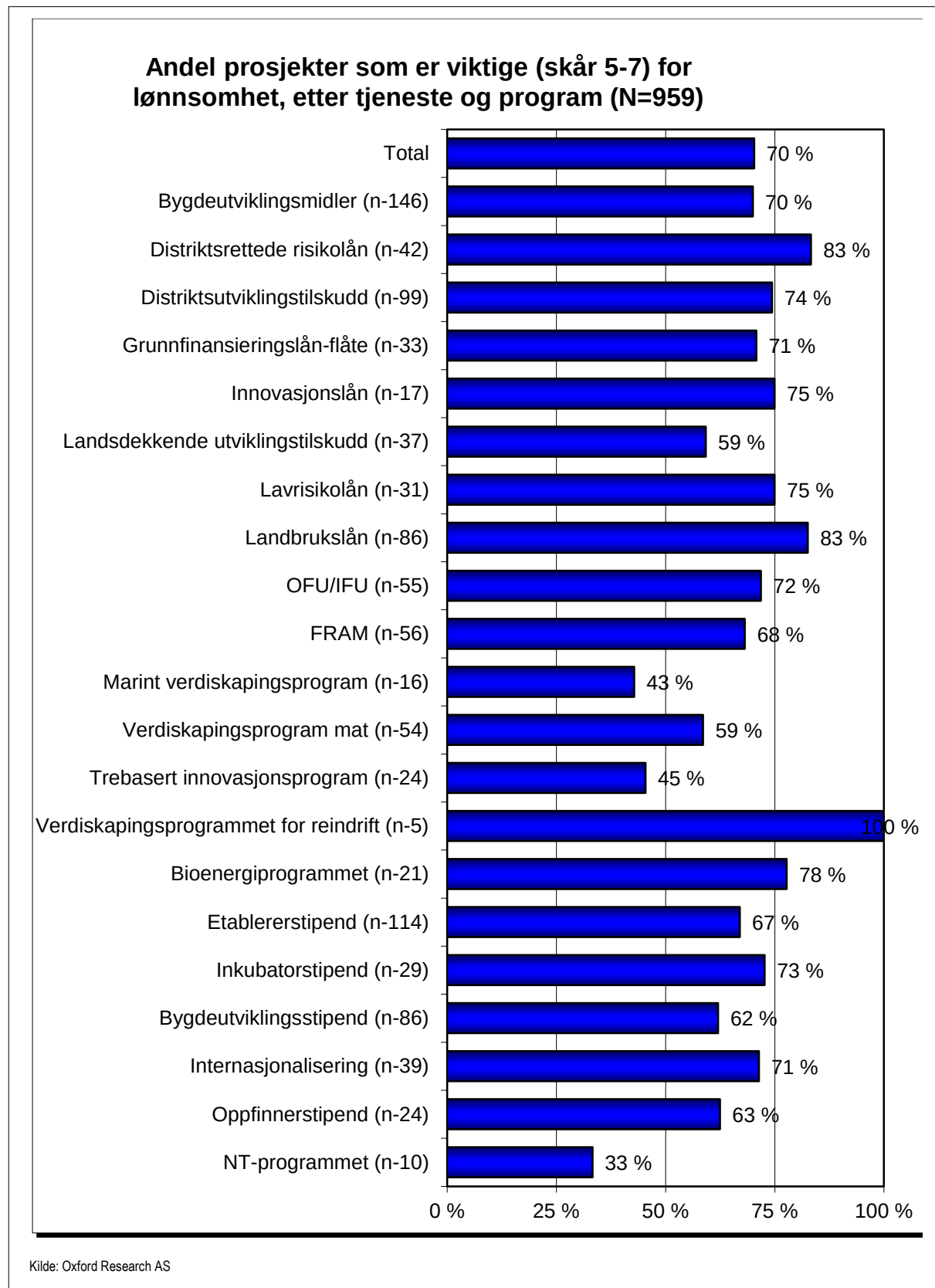
Lønnsomhet etter tjeneste og program

I figuren under illustreres det hvor stor andel av virksomhetene innen de ulike tjenestene og programmene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 5-7) for deres lønnsomhetsutvikling. Andelen prosjekter som ansees som viktige, varierer fra 33 prosent til 100 prosent.

Sammenlignet med 2006-årgangen finner vi en markert økning i denne indikatoren for samtlige tjenester og programmer, unntatt for NT-programmet.

Vi har også undersøkt om det er en sammenheng mellom prosjektets betydning for bedriftens lønnsomhetsutvikling og størrelsen på det innvilgede tilsagnet. Resultatene viser at det foreligger en klar sammenheng. Gjennomsnittlig innvilget beløp til de bedriftene som oppgir at prosjektet har stor betydning for overlevelse er kr. 825 000, mens de som svarer at prosjektet har liten betydning for overlevelse i snitt har fått innvilget kr. 280 000.

Figur 54: Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter tjeneste og program. Andel viktig (skår 5-7).



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

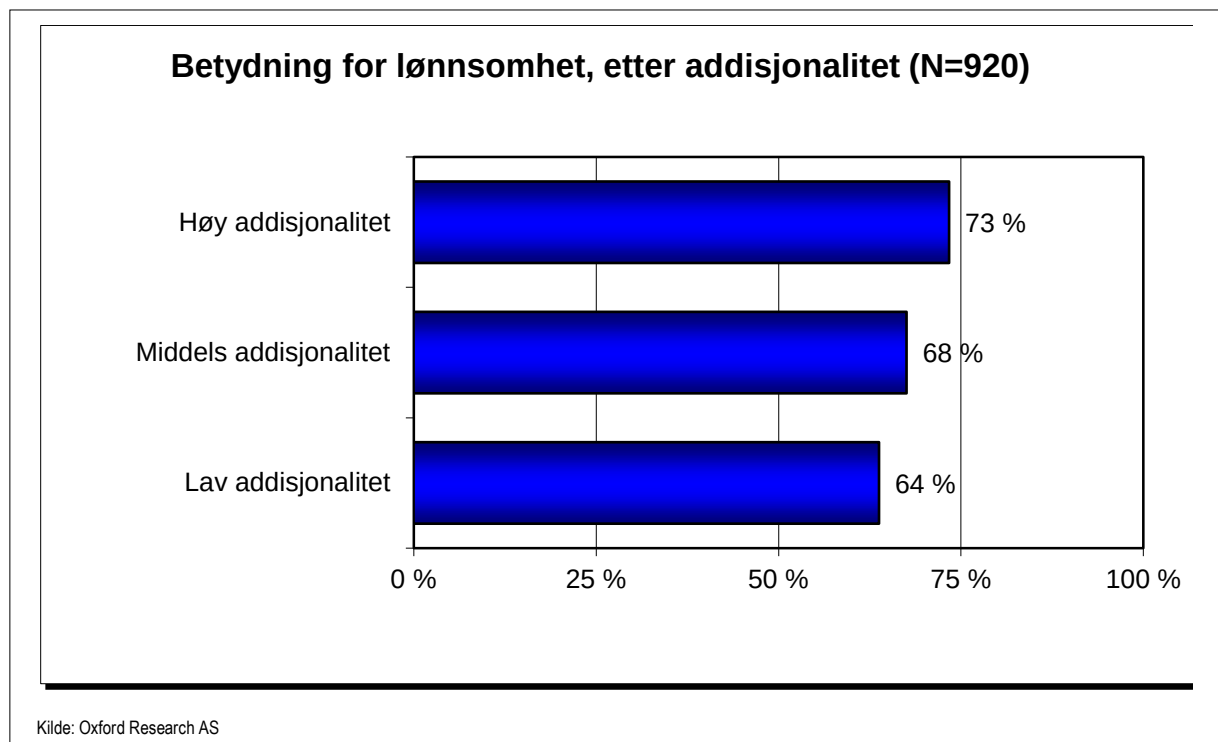
Ser vi på prosjektenes viktighet for lønnsomhet etter tjeneste- og programtype, viser analyser at forskjellene ikke er signifikante og at prosjektene innen Lånetjenestene er viktigst (78 prosent), mens prosjektene innen Programmene også er minst viktig for overlevelsen (66 prosent).

Betydningen for lønnsomhet etter addisjonalitet

I neste figur er det illustrert i hvilken grad det er variasjoner i hvilken betydning prosjektene har hatt

for lønnsomhetsutviklingen ut fra prosjektets addisjonalitet i førundersøkelsen. Analysene viser at det er mindre og ikke signifikante forskjeller sett i forhold til prosjektenes addisjonalitet. Andelen prosjekter som er viktige for lønnsomhetsutviklingen varierer fra 73 prosent hos de som har høy addisjonalitet til 64 prosent hos de som har lav addisjonalitet. Dette innebærer at det er en marginalt større andel viktige prosjekter (jfr. lønnsomhet) som ikke er avhengige av støtten fra Innovasjon Norge for prosjektrealisering.

Figur 55: Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 5-7).

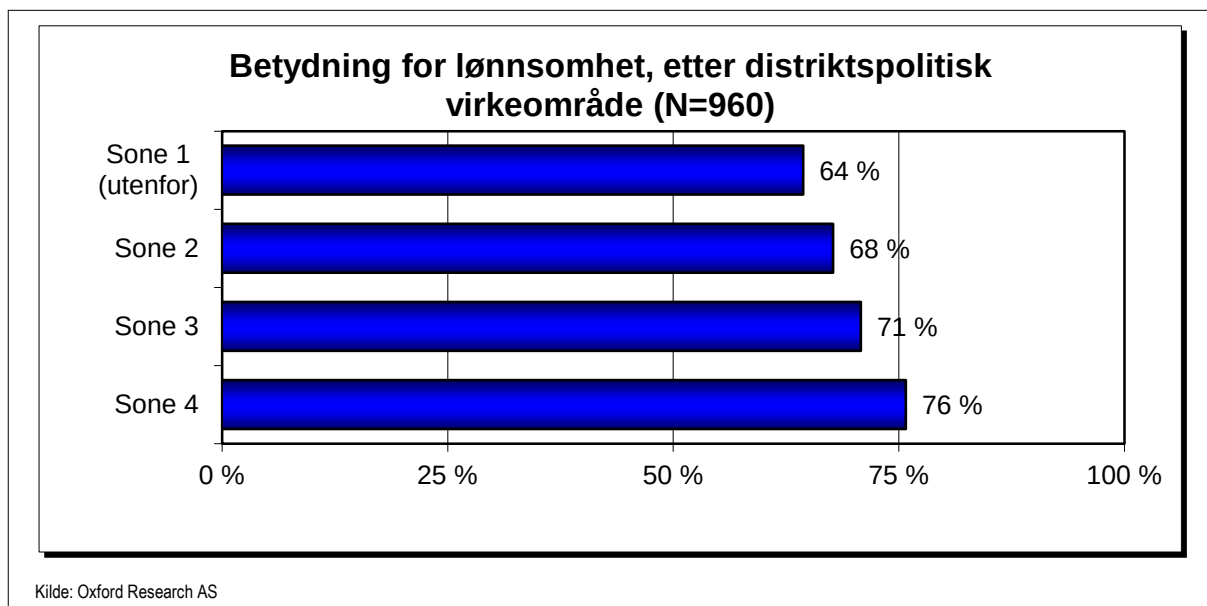


Betydningen for lønnsomhet etter distriktpolitisk virkeområde

Etterundersøkelsen for 2006-årgangen viste noen signifikante forskjeller i prosjektenes betydning for lønnsomhet etter distriktpolitisk virkeområde. Den gang var bildet todelt med størst andel i område B (58 prosent) og område D (57 prosent), mens de øvrige områdene lå mellom 46 og 49 prosent.

I årets undersøkelse ser vi at prosjekter gjennomført av bedrifter innenfor virkeområdet har større betydning for lønnsomheten enn prosjekter gjennomført utenfor. Forskjellen mellom innenfor og utenfor er dog ikke signifikant. Innenfor virkeområdet bidrar prosjekter gjennomført i sone 4 mest til bedriftens lønnsomhet.

Figur 56: Prosjektets viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter distriktspolitisk virkeområde. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

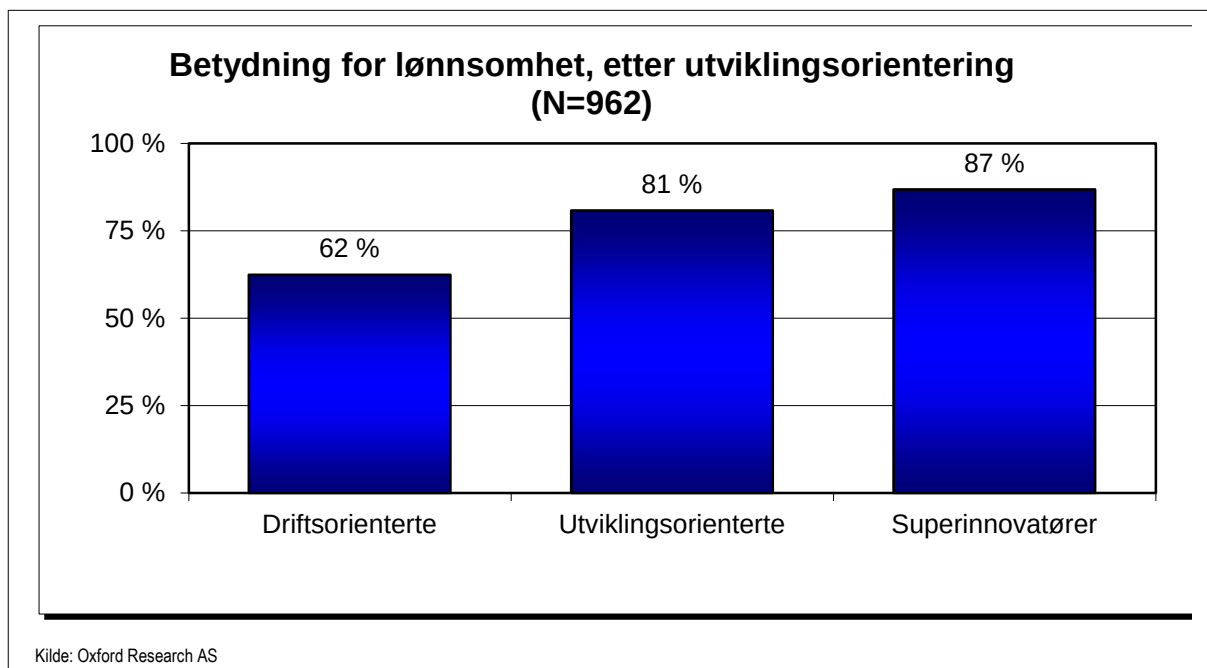


Betydningen for lønnsomhet etter utviklingsorientering

I neste figur er sammenhengen mellom prosjektenes viktighet for lønnsomhet og prosjektenes utviklingsorientering illustrert. Andelen viktige prosjekter spenner fra 89 prosent blant "Superinnovatørene" til 57 prosent blant "De driftsorienterte". I mellom kommer "De utviklingsorienterte" med 86 prosent.

I forhold til etterundersøkelsen for 2006 har andelen viktige prosjekter økt med 17 prosentpoeng blant "Superinnovatørene", mens vi for de "Utviklingsorienterte" og de "Driftsorienterte" finner en økning på 25 prosentpoeng.

Figur 57: Prosjektets viktighet for bedriftens konkurranseevne etter utviklingsorientering. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

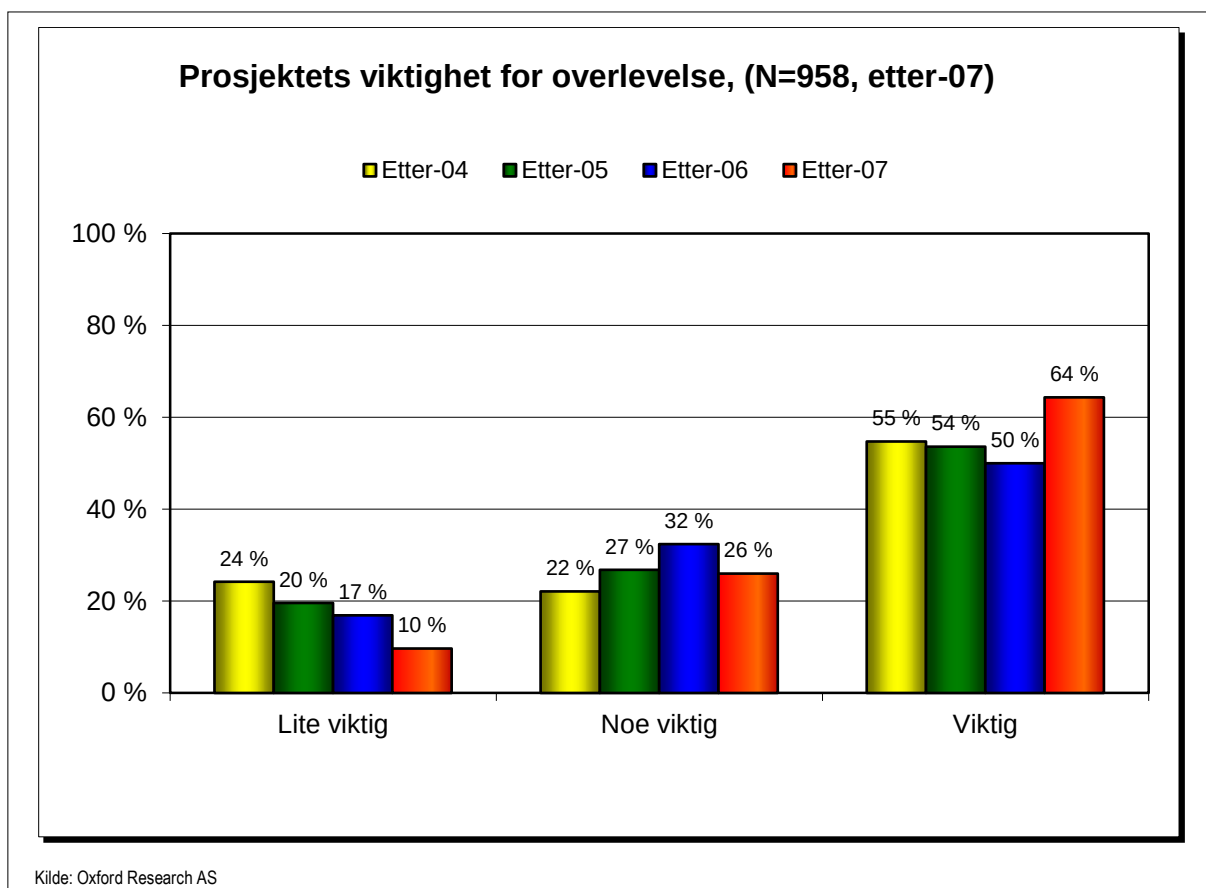


10.3.3 Overlevelse

Innovasjon Norges mål sier blant annet at organisasjonen skal bidra til å skape mer robuste bedrifter. Slike robuste bedrifter overlever, derfor er prosjektenes betydning for bedriftenes overlevelse en god indikator på om Innovasjon Norge velger de rette prosjektene og når sine mål.

Analysene viser at 64 prosent mener at prosjektet har vært viktig for bedriftens overlevelse. Sammenliknet med tidligere års etterundersøkelser er dette – som for de andre indikatorene for økonomisk bærekraft – igjen en rekordhøy verdi.

Figur 58: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse. Prosent.



Overlevelse etter tjeneste og program

De ulike tjenestene og programmene Innovasjon Norge tilbyr sine kunder har ulike innretninger og målgrupper, noe som spiller inn på hvor viktige de støttede prosjektene er for overlevelsen til bedriften.

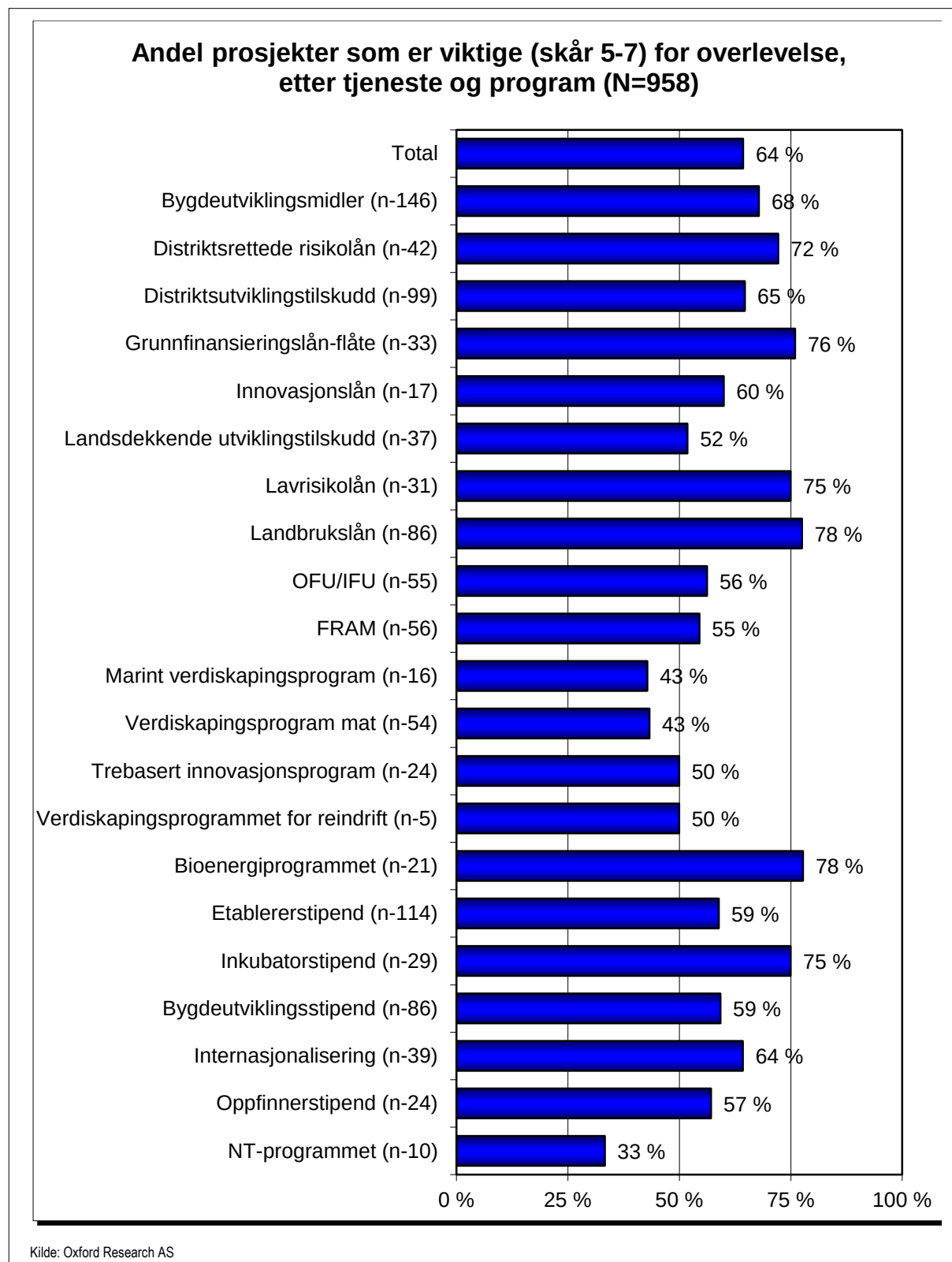
I neste figur vises det hvor stor andel av bedriftene innen de ulike tjenestene og programmene som mener at prosjektet har vært viktig (skår 5-7) for deres overlevelse. Resultatene viser som forventet at det er en del forskjeller i vurderingene mellom tjenestene og programmene.

Andelen prosjekter som har vært viktige for overlevelsen strekker seg fra 33 til 100 prosent. Høyest

andel er knyttet til prosjekter innen Bioenergiprogrammet og Landbrukslån (78 prosent) og Innovasjonslån (82 prosent), mens betydningen for overlevelse har vært minst for NT-programmet (33 prosent).

Vi har også undersøkt om det er en sammenheng mellom prosjektets betydning for bedriftens overlevelse og størrelsen på det innvilgede tilsagnet. Resultatene viser at det foreligger en klar sammenheng. Gjennomsnittlig innvilget beløp til de bedriftene som oppgir at prosjektet har stor betydning for overlevelse er kr. 827 000, mens de som svarer at prosjektet har liten betydning for overlevelse i snitt har fått innvilget kr. 370 000.

Figur 59: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter tjeneste og program. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.



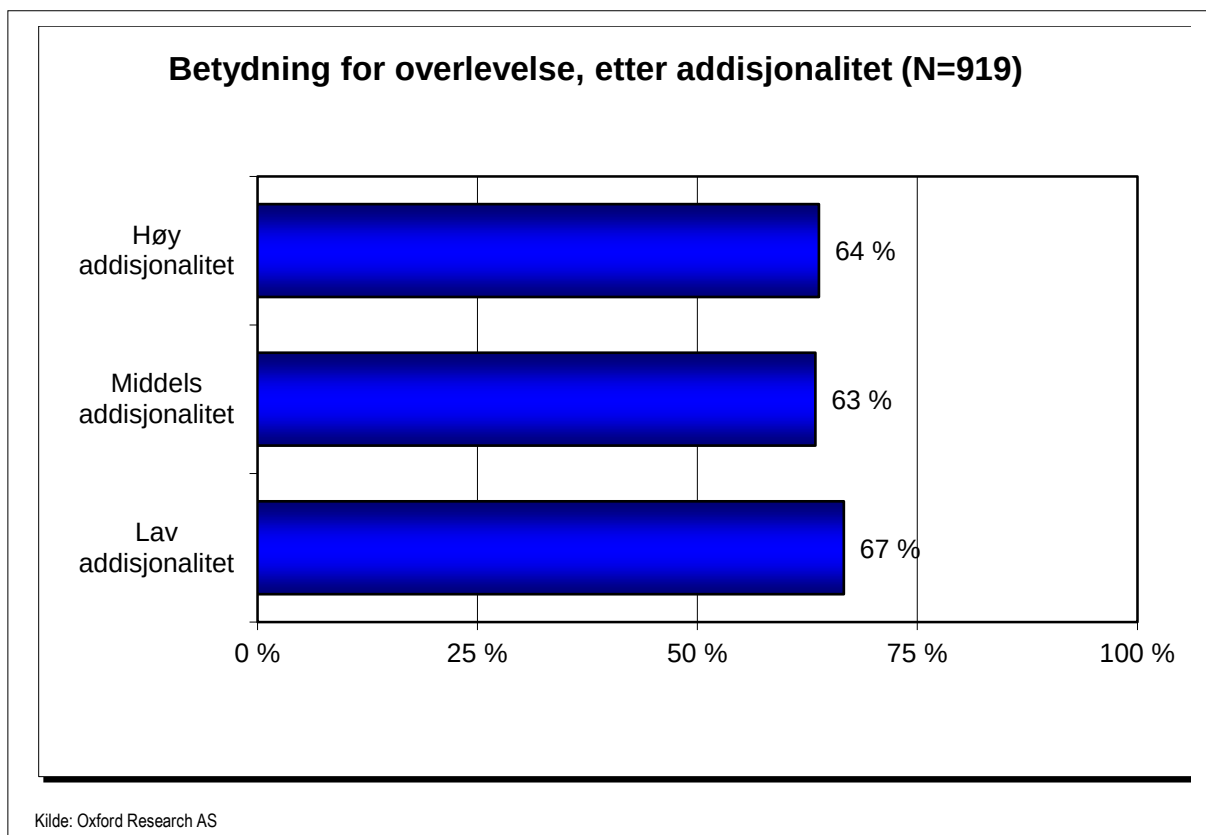
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

Ser vi på prosjektenes viktighet for overlevelse etter tjeneste- og programtype, viser våre analyser signifikante forskjeller mellom de fire typene. Som for 2005-og 2006-årgangen viser analysene at prosjektene som har mottatt lån er klart viktigst (75 prosent), mens prosjektene som er støttet gjennom Programmene er minst viktig for overlevelsen (55 prosent).

Betydningen for overlevelse etter addisjonalitet

Vi har undersøkt om det er variasjoner i hvilken betydning prosjektet har hatt for overlevelse ut fra prosjektets addisjonalitet i førundersøkelsen. Analysen viser at det i liten grad er forskjeller ut fra addisjonalitet. Som det vises i figuren under varierer betydningen for overlevelse mellom 67 prosent for prosjekter som har lav addisjonalitet til 63 prosent for prosjekter med middels addisjonalitet.

Figur 60: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter addisjonalitet. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.

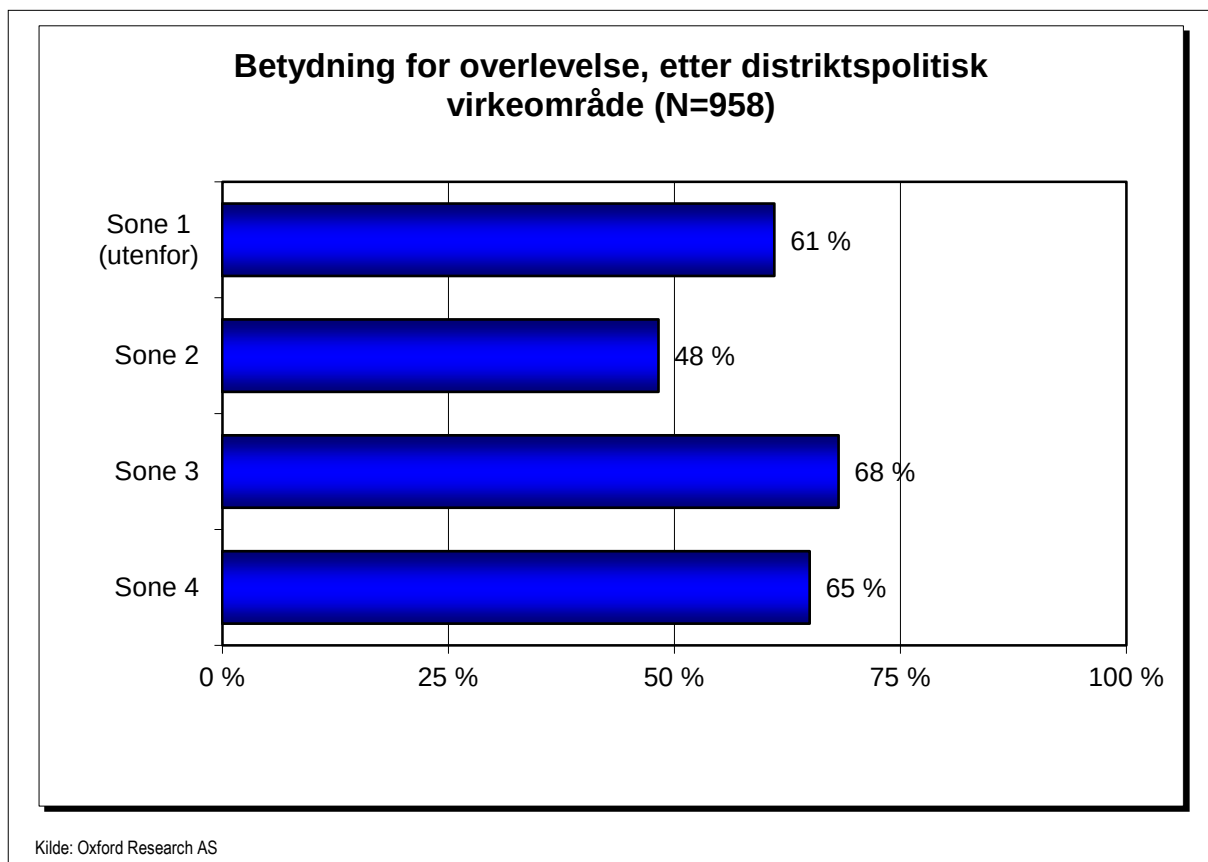


Betydningen for overlevelse etter distriktspolitisk virkeområde

Innovasjon Norge skal spesielt bidra overfor bedrifter i det distriktspolitiske virkeområdet. Neste figur viser at det ikke er noen forskjeller mellom prosjek-

ter gjennomført av bedrifter utenfor og prosjekter gjennomført av bedrifter innenfor virkeområdet når det gjelder deres bidrag til bedriftenes overlevelse. Innenfor virkeområdet bidrar prosjekter i Sone 3 mest.

Figur 61: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.



Betydningen for overlevelse etter utviklingsorientering

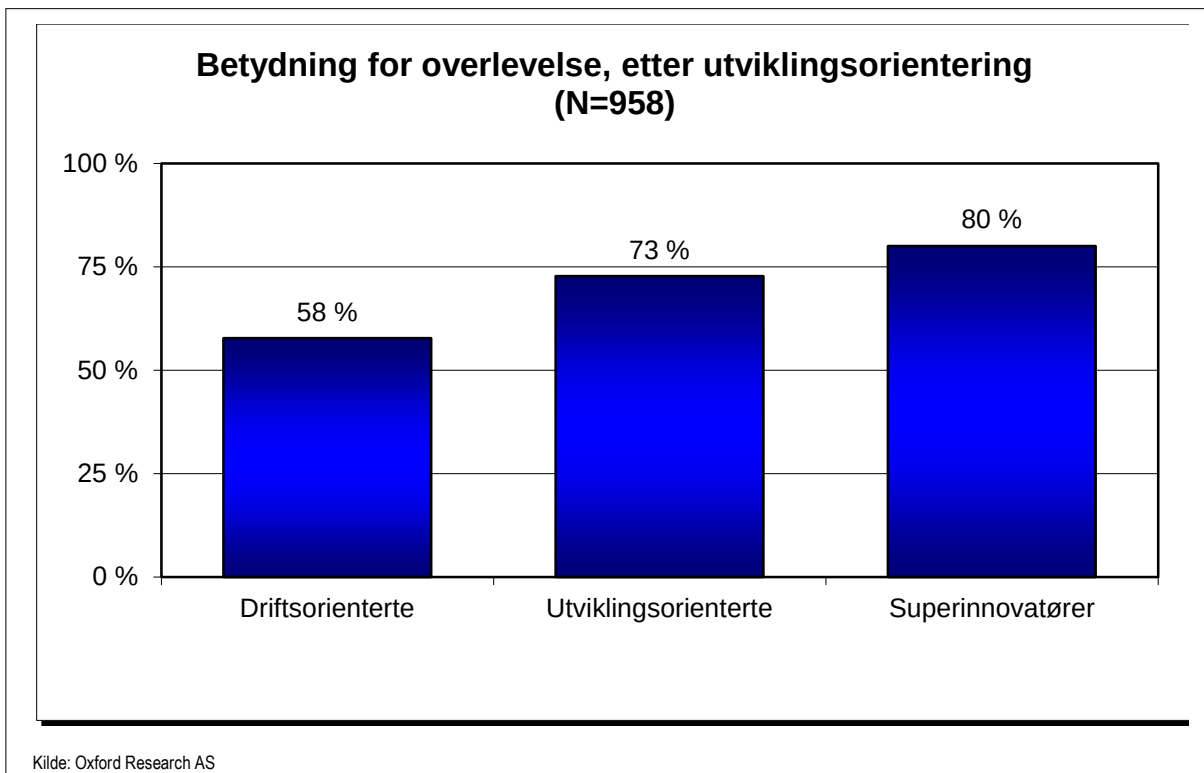
Som det fremkommer av neste figur, er det en sammenheng mellom prosjektenes viktighet for overlevelse og prosjektenes utviklingsorientering.

Andelen viktige prosjekter spenner fra 80 prosent blant "Superinnovatørene" til 58 prosent blant "De driftsorienterte". Dette innebærer at prosjekter som

i stor grad bidrar til samarbeid, atferdsendringer, kompetanseutvikling og innovasjoner på mange områder, med stor sannsynlighet også vil være viktig for virksomhetens overlevelse.

I forhold til etterundersøkelsen for 2006 har andelen viktige prosjekter økt med 14 prosentpoeng blant "Superinnovatørene", mens vi for de "Utviklingsorienterte" og de "Driftsorienterte" finner en økning på henholdsvis 18 og 19 prosentpoeng.

Figur 62: Prosjektets viktighet for bedriftens overlevelse etter utviklingsorientering. Andel viktig (skår 5-7). Prosent.



Registerdatabasert analyse av overlevelse

I forbindelse med årets etterundersøkelse har analysen av overlevelsesraten blant alle bedriftene blitt videreført fra forrige etterundersøkelse. Vi har kartlagt samtlige bedrifter i utvalget (alle bedrifter som besvarte den korresponderende førundersøkelsen for 2007-årgangen) og sett nærmere på de som enten har gått konkurs, er oppløst, er slettet eller

har status som inaktive. Denne analysen bygger videre på frafallsanalysen i avsnitt 3.4, og trekker i tillegg inn informasjon fra førundersøkelsen der bedriftene har oppgitt når de ble etablert. Bedrifter som er oppløst for fusjon er ekskludert. Hovedresultatene fra denne analysen er fremstilt i tabellen under.

Tabell 33: Status per mai 2011 og stiftelsesperiode for selskaper som besvarte førundersøkelsen 2007

Status for selskapet i Foretaksregisteret per mai 2011	Etablert før 2004	Etablert i perioden 2004 - 2006	Etablert i perioden 2007 - 2008	Ikke etablert bedrift	Totalt
I skifteretten	1				1
Konkurs	18	12	5		35
Oppløst	5	7	7		19
Slettet	10	6	2	3	21
Inaktivt		1	1		2
Bedrifter ikke overlevd	34	26	15	3	78
Bedrifter som besvarte førundersøkelsen 2007	774	354	273	64	1465
Overlevelsesrate	95,6 %	92,7 %	94,5 %	95,3 %	94,7 %

Kilde: Oxford Research AS

Det mest iøynefallende funnet i denne analysen er den svært høye overlevelsesraten (målt per mai2011) blant bedriftene som mottok støtte fra Innovasjon Norge i 2007. Denne er på hele 94,7 prosent totalt sett (95 prosent i 2006). Høyest overlevelsesrate finner vi for bedrifter etablert før 2004 samt for de som i 2007 (enda) ikke hadde etablert bedrift for sin næringsvirksomhet og lavest blant

bedrifter etablert i perioden 2004-2006. Dette er i overensstemmelse med funnene i etterundersøkelsen 2006, som var den første der en overlevelsesanalyse ble gjennomført.

Overlevelsesraten sett i sammenheng med tjenestene og programmene som bedriftene har mottatt eller deltatt i, er fremstilt i tabellen under.

Tabell 34: Status per mai 2011 og stiftelsesår for selskaper som besvarte førundersøkelsen 2007 etter tjeneste og program

Etableringsperiode	Før 2004				2004-06				2007-08				Ikke etablert bedrift	Totalt ikke aktive per mai 2011	N	Overlevelsesrate
Status for selskapet i Foretaksregisteret per mai 2011	I skifteretten	Konkurs	Oppløst	Slettet	Konkurs	Oppløst	Slettet	Inaktivt	Konkurs	Oppløst	Slettet	Inaktivt				
Bioenergiprogrammet				1					1	1				3	28	89,3 %
Bygdeutviklingsmidler	1			2										3	188	98,4 %
Bygdeutviklingsstipend				1	2	1				1			1	6	119	95,0 %
Distriktsrettede risikolån		4												4	66	93,9 %
Distriktsutviklingstilskudd		4	1	1	3								1	10	142	93,0 %
Etablererstipend					2	2	2	1		3	1	1		12	175	93,1 %
FRAM		1	1	1	1									4	72	94,4 %
Grunnfinansieringslån - flåte			1	3						1				5	60	91,7 %
Inkubatorstipend					1	1					1			3	46	93,5 %
Internasjonalisering		1	1		1				1					4	61	93,4 %
Landbrukslån							1							1	105	99,0 %
Innovasjonslån		1												1	28	96,4 %
Landsdekkende utviklingstilskudd		1	1		1									3	60	95,0 %
Lavrisikolån					1									1	42	97,6 %
Marint innovasjonsprogram		3							1					4	27	85,2 %
NT-programmet					1									1	13	92,3 %
OFU/IFU		1				1			1					3	85	96,5 %
Oppfinnerstipend					1		2							3	30	90,0 %
Trebasert innovasjonsprogram		2												2	32	93,8 %
Verdiskapingsprogram mat				1		1			1	1			1	5	79	93,7 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift														0	7	100 %
Totalt	1	18	5	10	12	7	6	1	5	7	2	1	3	78	1465	94,7 %
Kilde: Oxford Research AS																
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.																

Det er stor forskjell i overlevelsesratene når vi tar i betraktning de ulike tjeneste- og programtypene. I absolutte tall har Stipend- og Programtjenestene nær dobbelt så mange bedrifter som ikke overlever sammenlignet med Tilskudd- og Lånetjenestene¹². Dette gjenspeiles i at vi finner de høyeste overlevelsesratene blant bedrifter som har mottatt støtte gjennom eller deltatt på Lavrisikolån, og Verdiskapingsprogrammet for reindrift. Disse har alle en overlevelsesrate på 100 prosent. Noe mer utsatt har bedrifter som har deltatt i Marint innovasjonsprogram og Bioenergiprogrammet vært. Disse har overlevelsesrater på under 90 prosent.

Likevel er dette langt høyere verdier enn de som fremkommer i Statistisk Sentralbyrås siste undersøkelse av overlevelse og vekst i nyetablerte foretak foretatt høsten 2009. Her fremkommer det at overlevelsesraten etter fire år for bedrifter som er etablert i 2003 ligger på rundt 35 prosent i den generelle bedriftspopulasjonen i Norge. Aksjeselskaper har en overlevelsesrate på rundt 59 prosent, mens enkeltpersonforetak er langt mer utsatt; kun i overkant av 27 prosent overlever i fire år. Som det fremkommer av neste tabell, er det ingen slike forskjeller å spore blant bedriftene i utvalget til årets etterundersøkelse. Tvert om er det slik at enkeltpersonforetakene har høyere overlevelsesrater enn aksjeselskapene når vi ser på bedrifter som besvarte førundersøkelsen i 2007. Dette kan skyldes at det i Kundeeffektundersøkelsen er overvekt av bedrifter som har mottatt Bygdutviklingsmidler – og vi vet at det er høy grad av overlevelse blant gårdsbruk.

¹² For kategorisering av tjenestene og programmene i type, se tabell 3.

Tabell 35: Status per mai 2011 og stiftelsesår for selskaper som besvarte førundersøkelsen 2007, aksjeselskaper sammenlignet med enkeltpersonforetak

Etableringsperiode	Før 2004			2004-06			2007-08		
Selskapsform	Ikke overlevd	N	Overlevelsesrate	Ikke overlevd	N	Overlevelsesrate	Ikke overlevd	N	Overlevelsesrate
Aksjeselskap	24	409	94 %	17	189	91 %	11	104	89 %
Enkelpersonforetak	3	182	98 %	4	73	95 %	1	55	98 %

Kilde: Oxford Research AS

Videre analyser viser at det er en noe høyere overlevelsesrate blant bedrifter og personer innen jordbruk, skogbruk og fiske (3 prosent) enn innenfor industri, bergverksdrift og utvinning (5,35 prosent) og Tjenesteytende næringer (5,43 prosent). Alle bedriftene i bygge- og anleggsvirksomhet har overlevd.

Derimot finner vi en dobbelt så høy andel av bedrifter i de kompetanseintensive næringene og tjenestene ikke har overlevd (7,7 prosent) sammenlignet med bedrifter som er klassifisert innen noe kompetanseintensive næringer og tjenester (3,5 prosent) og lite kompetanseintensive næringer/tjenester (3,7 prosent).

Ser vi så på hvor bedriftene er lokalisert i landet i forhold til det distriktpolitiske virkeområdet, finner vi ingen forskjeller på bedrifter innenfor (95,6 prosent) og utenfor (95,3 prosent) virkeområdet med hensyn til overlevelsesrater. Vi finner imidlertid den laveste overlevelsesraten blant bedrifter i Sone 2 (91,5 prosent), som er den sonen med klart færrest bedrifter.

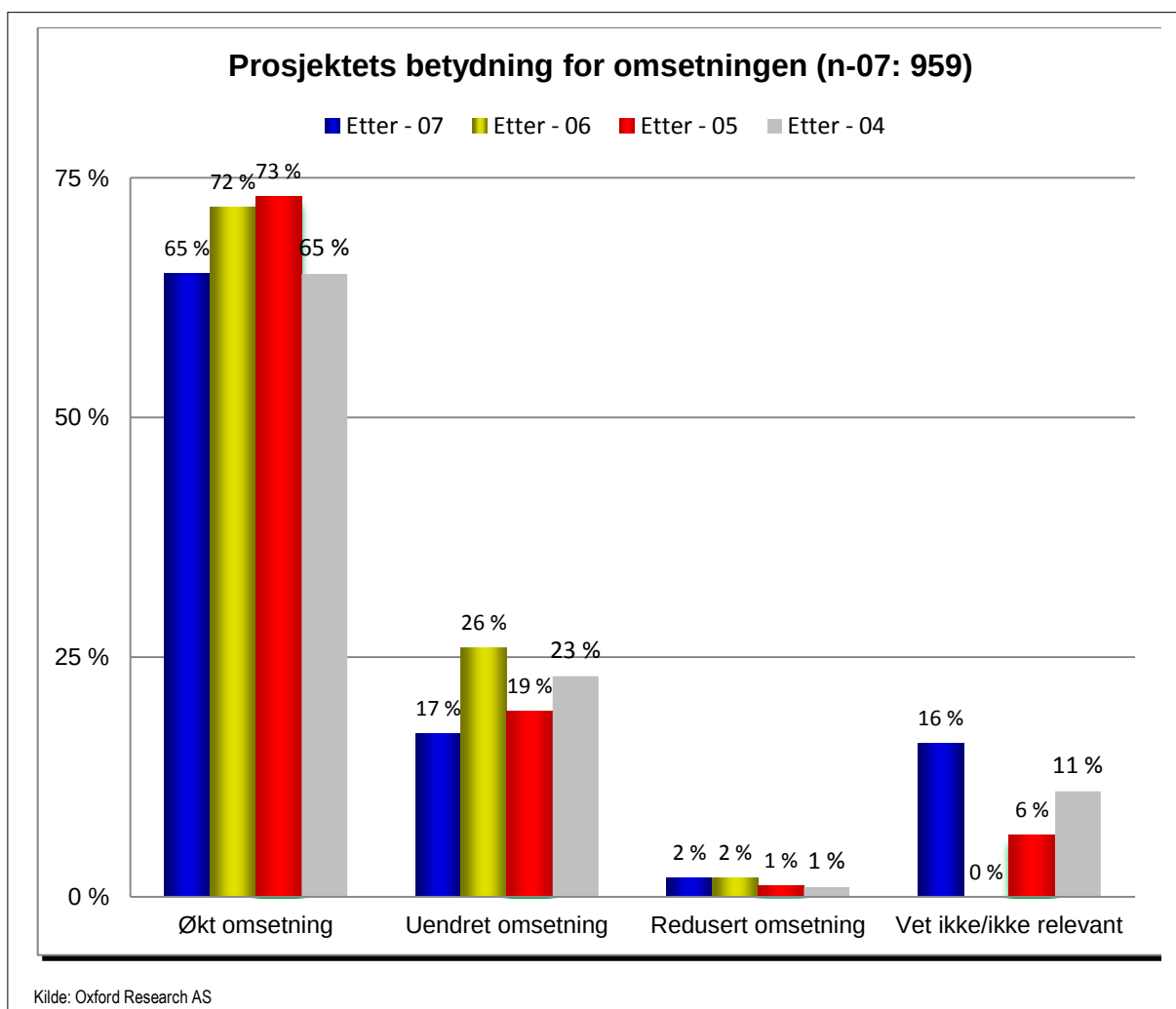
Den høye overlevelsesgraden kan skyldes måten Innovasjon Norge selekterer prosjekter på. Dette er nærmere diskutert i den tilsvarende overlevelsesanalysen i etterundersøkelsen av 2006-årgangen.

10.3.4 Omsetningsutvikling

Ut fra et teoretisk perspektiv kan en hevde at økt konkurranseevne påvirker markedsutviklingen og derigjennom omsetningen og lønnsomheten i bedriftene. Disse forholdene er i sin tur avgjørende for bedriftens overlevelse. For å kartlegge hvordan prosjektene som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har bedriftene blitt spurt om: "Hvordan har dette prosjektet påvirket virksomhetens utvikling når det gjelder omsetning?"

Vi har sett nærmere på i hvilken grad prosjektene som har fått tilsagn har ført til økt, uendret eller redusert omsetning. Som det illustreres i neste figur, har prosjektene ført til økt omsetning i 65 prosent av bedriftene, en nedgang på syv prosentpoeng i forhold etterundersøkelsen for 2006-årgangen. Omsetningen har holdt seg uendret i 17 prosent av virksomhetene, mens den var det for 26 prosent i 2005-årgangen. Selv om vi ikke har tall på hvor stor omsetningsøkningen har vært, er det samlet sett rimelig å konkludere med at prosjektene har hatt relativt stor betydning for omsetningsutviklingen i bedriftene.

Figur 63: Prosjektets betydning for omsetningen. Prosent.

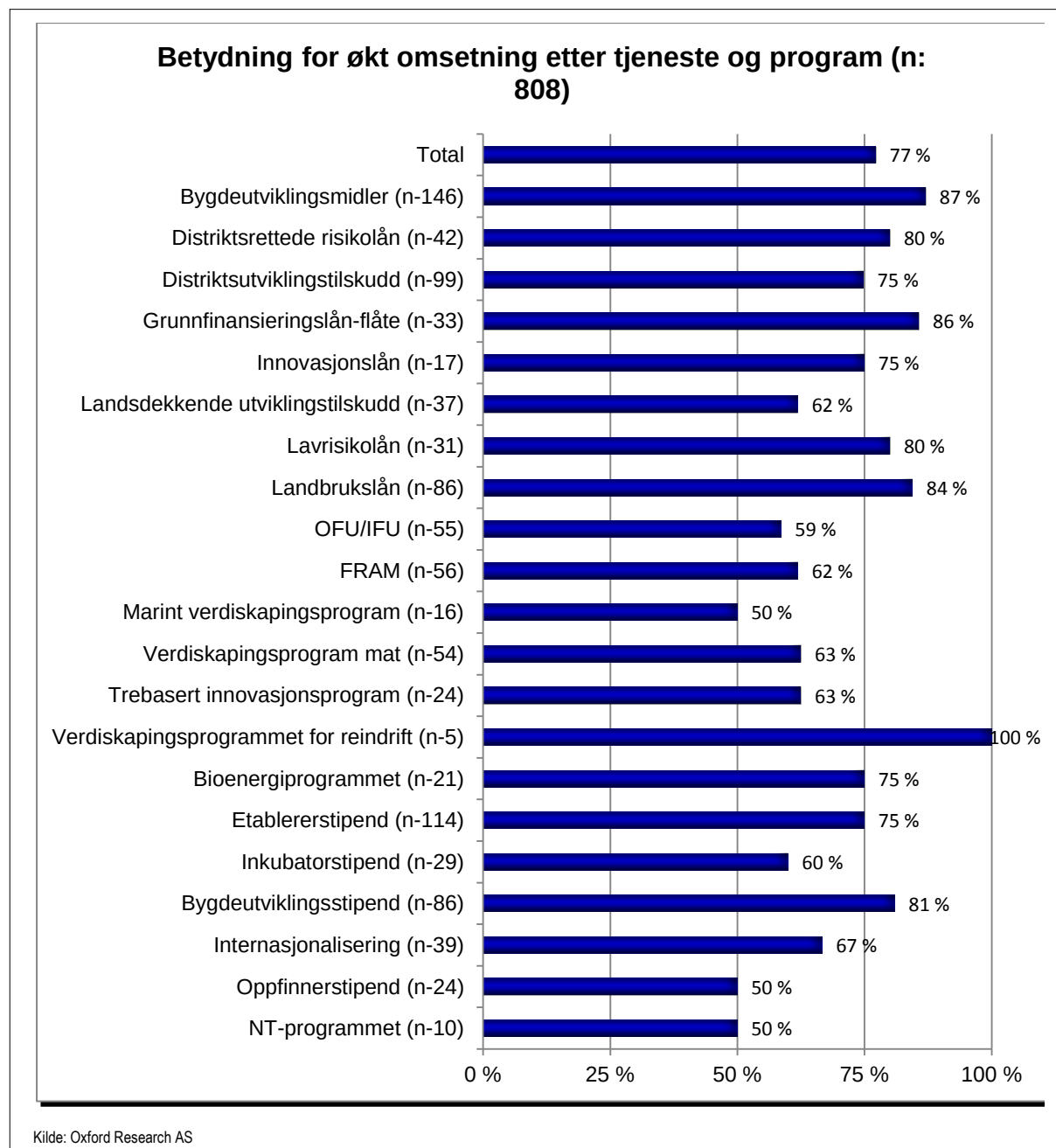


Omsetningsutvikling etter tjeneste og program

I neste figur illustreres det i hvilken grad prosjektene har ført til økt omsetning blant de ulike tjenestene og programmene. Resultatene viser at det er relativt store forskjeller i bidrag mellom de ulike tjenestene og programmene. Prosjektene har bidratt mest til

omsetningsøkning blant de som har deltatt i Verdiskapingsprogrammet for Reindrift, mottatt Bygdeutviklingsmidler og Grunnfinansieringslån-flåte, mens de har bidratt minst for Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Oppfinnerstipend. Det er grunn til å tro at forskjellene i prosjektenes betydning for omsetningsutvikling i stor grad skyldes ulikheter i tjenestene og programmenes innretning.

Figur 64: Prosjektets betydning for økt omsetning etter tjeneste og program. Prosent.



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

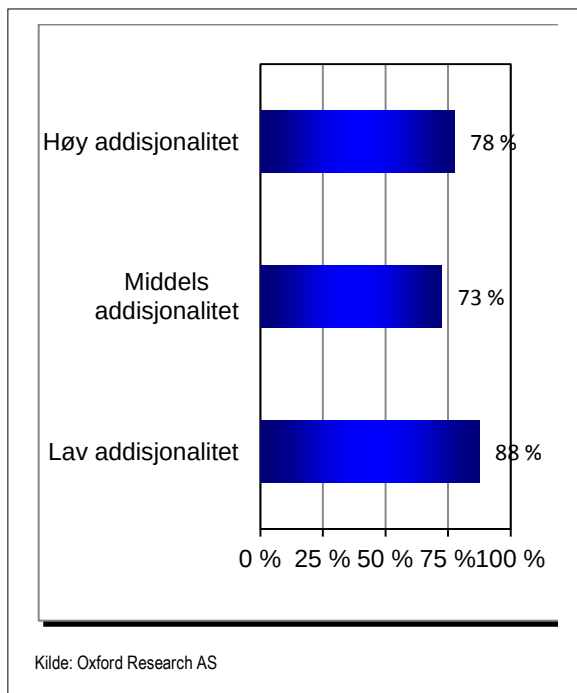
Vi har også sett nærmere på i hvilken grad det er forskjeller i resultatene ut fra de ulike hovedtypene av tjeneste- og programkategorier. Her fremkommer det at Lånetjenestene skårer høyest og Stipendtjenestene lavest. Disse forskjellene er signifikante.

Omsetningsutvikling etter addisjonalitet

I neste figur undersøkes det i hvilken grad det er variasjoner i hvilken betydning prosjektene har hatt for omsetningsøkningen ut fra addisjonalitet i førundersøkelsen. I motsetning til tidligere undersøkelser, er det denne gang større og signifikante forskjeller i prosjektenes bidrag ut fra denne dimensjonen. Andelen prosjekter som har bidratt til økt omsetning

er – som for 2006-årgangen - høyest blant prosjektene som har lav addisjonalitet (88 prosent), mens den er lavest blant de som har middels addisjonalitet (73 prosent). Dette innebærer at det ikke er noen klar sammenheng mellom addisjonalitet og hvilken omsetningsøkning som oppnås gjennom prosjektene.

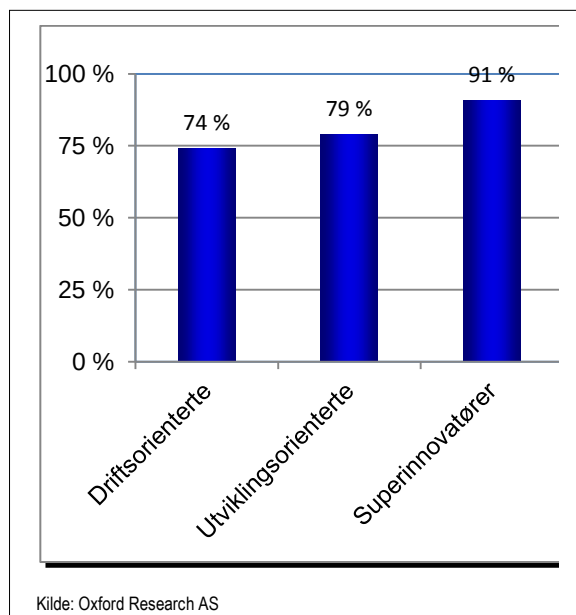
Figur 65: Prosjektets betydning for økt omsetning etter addisjonalitet. Prosent.



Omsetningsutvikling etter utviklingsorientering

Vi har tidligere sett at det er store variasjoner i hvilke resultater som oppnås gjennom prosjektene ut fra deres utviklingsorientering. Vi har derfor undersøkt om denne dimensjonen også har betydning for omsetningsutviklingen. Resultatene viser at det har den helt klart. Det går et skille mellom "Superinnovatørene" på den ene siden og "De utviklingsorienterte" og "De driftsorienterte" på den annen side. Mens det for "Superinnovatørene" er 91 prosent av prosjektene som har ført til omsetningsøkning, ser det er henholdsvis 79 og 44 prosent som har ført til det blant "De utviklingsorienterte" og "De driftsorienterte". Selv om vi finner økte eller like verdier for alle de tre typene, er den relative forskjellen mellom de tre gruppene noe lavere enn for 2006-kullet.

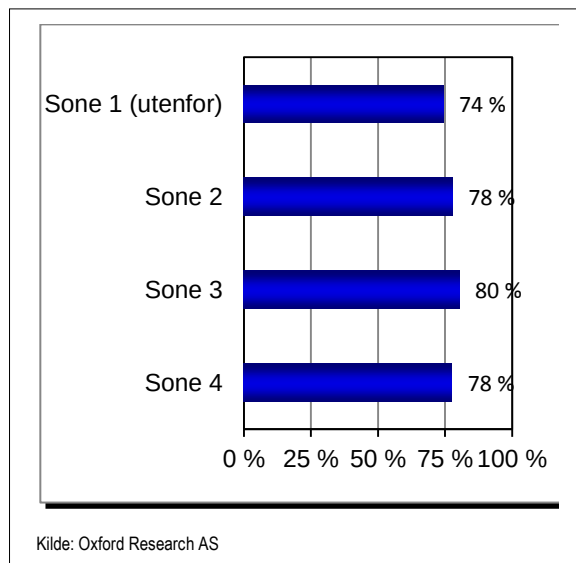
Figur 66: Prosjektets betydning for økt omsetning etter utviklingsorientering. Prosent.



Omsetningsutvikling etter distriktspolitisk virkeområde

Mange av tjenestene og programmene til Innovasjon Norge retter seg spesielt mot virksomheter lokalisert i distriktene, og det er derfor interessant å se nærmere på om det er noen forskjeller i prosjektenes bidrag til økt omsetning ut fra distriktspolitisk virkeområde. Som det framgår av neste figur, er det relativt små forskjeller i prosjektenes bidrag til omsetningsøkning i de ulike sonene.

Figur 67: Prosjektets betydning for økt omsetning etter distriktspolitisk virkeområde. Prosent

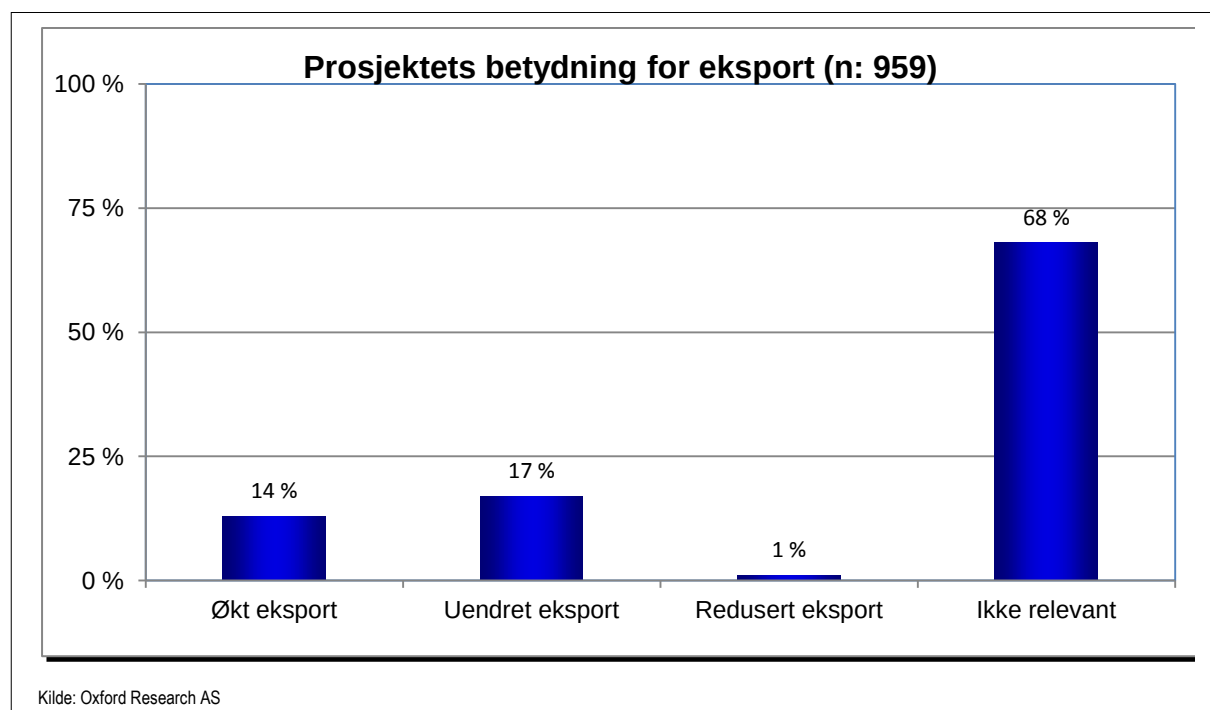


10.3.5 Eksport

Innovasjon Norge legger stor vekt på internasjonali-
sering. En slik satsing kan komme til uttrykk på flere
måter, men en interessant indikator er i hvilken grad
prosjektene har bidratt til økt eksport. Prosjektenes
eksportbidrag vises i neste figur. Vi gjør oppmerksom
på at "vet ikke" ikke var med i fjorårets undersøkel-
se, samt at denne svarkategorien er endret til "ikke
relevant" i årets undersøkelse. Dette gjør at resulta-
tene ikke er direkte sammenlignbare med tidligere
år.

Som det illustreres i figurene under, er det 14 pro-
sent av prosjektene som har ført til økt eksport,
mens 86 prosent ikke har gjort det. Det innebærer at
hovedtyngden av prosjektene er rettet inn mot det
nasjonale markedet. Dette er ikke overraskende når
en tar hensyn til hva som er formålet med de ulike
tjenestene og programmene og hvilke bedrifter som
får tilsagn.

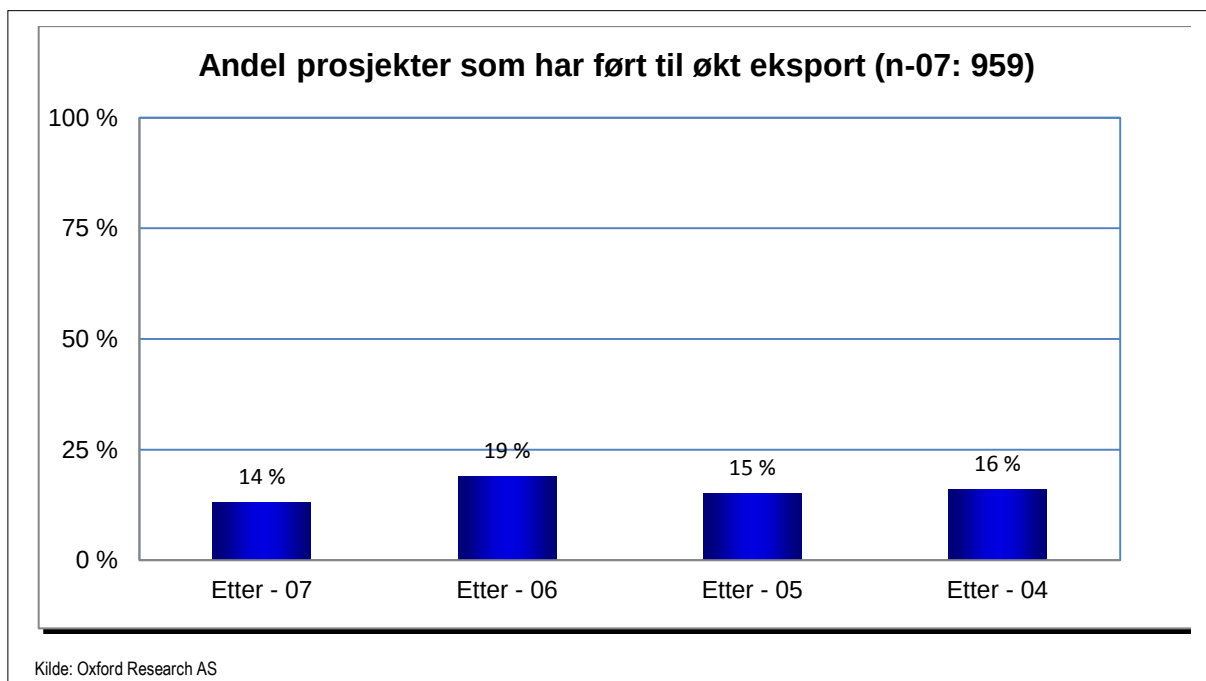
Figur 68: Prosjektets betydning for eksport, etterundersøkelsen 2007. Prosent.



Sammenlignet med de tidligere årgangene, ser vi av
figuren under at resultatene for årets undersøkelse
viser en liten nedgang fra fjorårets undersøkelse, og

er mer på nivå med resultatene for 2004- og 2005-
årgangene.

Figur 69: Prosjektets betydning for eksport, etterundersøkelsene 2004-2007



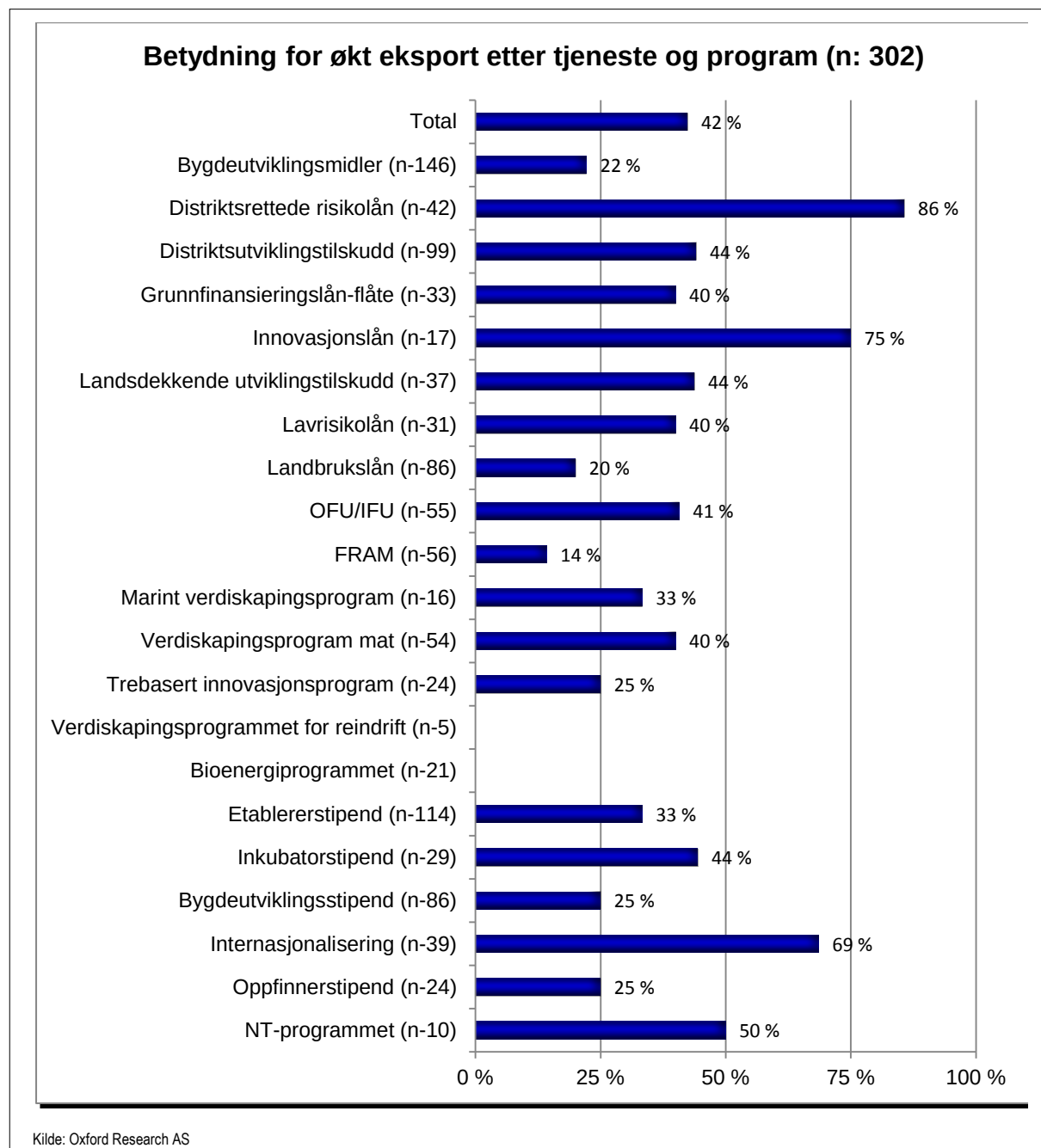
Eksport etter tjeneste og program

Tjeneste og program er den bakgrunnsvariabelen som generelt sett forklarer klart mest av variasjonen i de resultatene som oppnås på ulike områder. Vi har derfor kartlagt i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes bidrag til eksport mellom de ulike tjenestene og programmene. Figuren under viser at det er store forskjeller mellom dem. Eksportandelen varierer fra 0 prosent til 86 prosent. De tjenestene og programmene som i størst grad har bidratt til økt eksport er Distriktsrettede risikolån (86 prosent), Innovasjonslån (75 prosent) og Internasjonalisering (69 prosent). Dette er alle tjenester og programmer

som i stor grad er innrettet mot internasjonalt satsende bedrifter, og det er dermed som forventet at disse kommer godt ut her. Sammenlignet med resultatene fra 2006-kullet, er det med unntak av Distriktsrettede risikolån de samme tjenestene og programmene som skårer høyest.

Ser en nærmere på de tjenestene og programmene som i minst grad bidrar til økt eksport, er dette i stor grad de som er knyttet til primærnæringene. Unntakene her er Grunnfinansieringslån-flåte og Verdiskapingsprogram mat, som begge skårer vesentlig høyere enn i fjorårets undersøkelse. Eksportbidraget er lavest for Verdiskapingsprogrammet for reindrift og Bioenergiprogrammet (begge 0 prosent).

Figur 70: Prosjektets betydning for økt eksport etter tjeneste og program. Prosent.



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

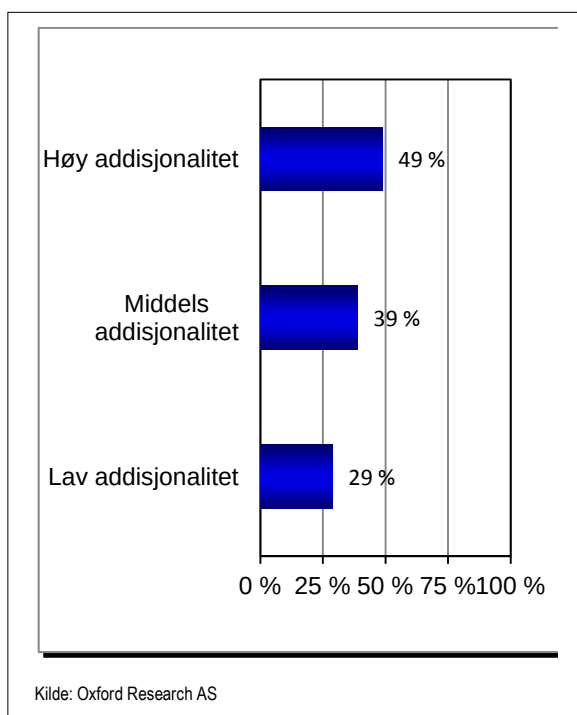
Eksport etter addisjonalitet

I etterundersøkelsen for 2006-kullet fant vi ingen klar sammenheng mellom addisjonalitet og betydning for økt eksport. Variasjonen var mellom 14 prosent for prosjekter med lav addisjonalitet til 21 prosent for prosjekter med middels addisjonalitet.

For prosjekter med høy addisjonalitet bidro 19 prosent til økt eksport.

I årets etterundersøkelse ser vi at dette bildet er endret. Resultatene viser nå en klar sammenheng mellom addisjonalitet og prosjektenes betydning for økt eksport. Dette fremgår av figuren under.

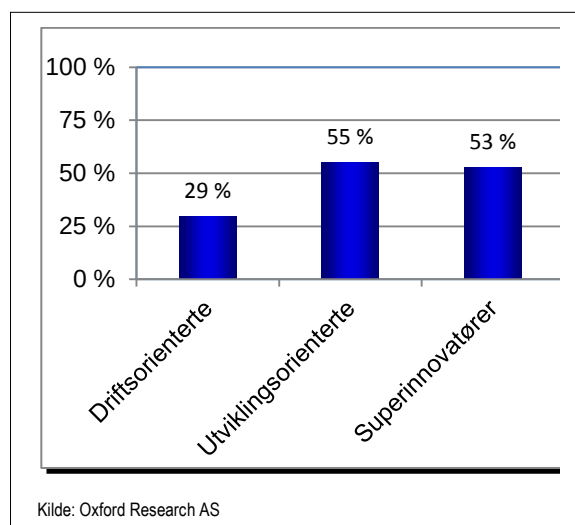
Figur 71: Prosjektets betydning for økt eksport etter addisjonalitet. Prosent.



Eksport etter utviklingsorientering

I neste figur undersøkes det i hvilken grad det er variasjoner i hvilken betydning prosjektene har hatt for eksportutviklingen ut fra prosjektenes utviklingsorientering. Det er store forskjeller i eksportbidrag ut fra denne dimensjonen. Mens 53 prosent av prosjektene som har bidratt til økning i eksporten blant "Superinnovatørene", finner vi enda høyere verdi, nemlig 55 prosent, for "De utviklingsorienterte". Andelen faller til 29 prosent for "De driftsorienterte".

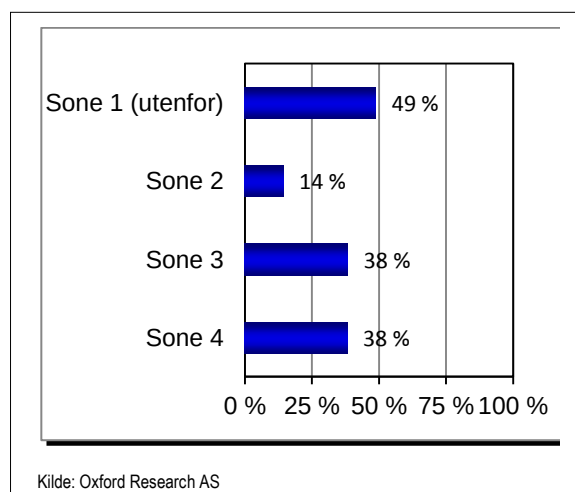
Figur 72: Prosjektets betydning for økt eksport etter utviklingsorientering. Prosent.



Eksport etter distriktpolitisk virkeområde

Analyser viser at prosjekter som er gjennomført av bedrifter hjemmehørende utenfor virkeområdet i større grad bidrar til økt eksport enn for bedrifter innenfor. Forskjellene er dog ikke signifikante når vi kun sammenligner innenfor/utenfor. Ser vi på prosjekter innenfor virkeområdet, ser vi at de få som er gjennomført i Sone 2 bidrar minst til økt eksport.

Figur 73: Prosjektets betydning for økt eksport etter distriktpolitisk virkeområde. Prosent.



10.4 Oppsummerende vurdering av prosjektenes bærekraft

Vi har i årets etterundersøkelse videreført analysene av de to relativt nye dimensjonene av prosjektenes bærekraft, i form av den samfunnsmessige og den miljømessige dimensjonen. Sammenlignet med etterundersøkelsen for 2006-kullet, ser vi nå en klar tilbakegang i disse dimensjonenes viktighet for bedriftene. Resultatene vi finner er mer i samsvar med førundersøkelsene av 2008-og 2009-årgangene, hvor vi så tydelig at prosjektene har langt større betydning for bedriftenes økonomiske bærekraft enn for deres miljø- og samfunnsmessige bærekraft. Selv om denne tilbakegangen kan betegnes som skuffende, er dette som forventet når en tar utgangspunkt i hva som er Innovasjon Norge sitt hovedmål: "Innovasjon Norge skal fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige mulig-

heter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalsering og profilering.". At prosjektene har klart størst betydning for den økonomiske bærekraften, viser dermed bare at Innovasjon Norge har fokusert på det som nettopp er deres hovedoppgave.

Dette fokuset finner vi også igjen i bedriftenes svar. Sammenligner vi resultater over tid for den økonomiske dimensjonen, ser vi i årets undersøkelse markant høyere verdier sammenlignet med de siste tre års etterundersøkelser, der vi bare fant små endringer mellom årgangene. Dette tolker vi dit hen at Innovasjon Norges støtte i form av finansiering har vært av meget stor betydning for bedriftenes økonomiske utvikling, og viktigere enn kompetansetilførsel og rådgivning. Det er nærliggende å anta at dette i stor grad skyldes finanskrisen som gjorde seg gjeldende fra høsten 2008, altså i en periode da flesteparten av prosjektene som ligger til grunn for årets etterundersøkelse ble gjennomført.

Kapittel 11. Sysselsettingseffekter og effektrealisering

Innovasjon Norge skal kort sagt hjelpe til med å utvikle og skape robuste og lønnsomme bedrifter. Bidragene som de støttede prosjektene har til innovasjon, kompetanse- og nettverksbygging er kun et virkemiddel for å oppnå dette, jfr. vår modell. I det videre arbeidet vil vi se på prosjektenes effekter for bedriftens sysselsettingsutvikling. Avslutningsvis i kapittelet ser vi nærmere på i hvilke grad de fulle effektene av prosjektene er realisert eller ikke. I hvilken grad kan en forvente seg å oppnå mer gjennom prosjektene?

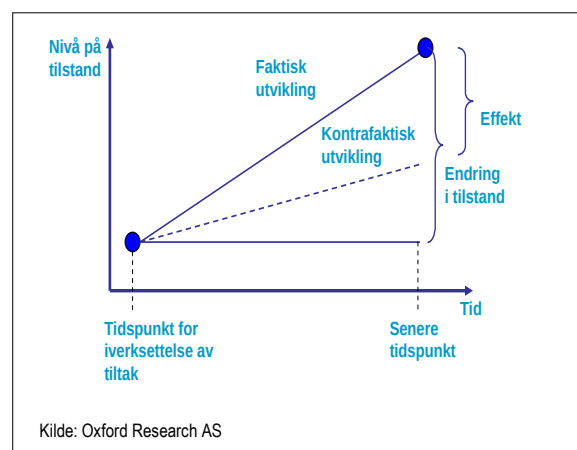
11.1 Sysselsettingseffekter av prosjektene

I dette kapittelet ser vi nærmere på hvilke sysselsettingseffekter støtten fra Innovasjon Norge har ført til. Utgangspunktet for enhver vurdering av resultat og effekt er en endring av en tilstand. Spørsmålet blir så "I hvilken grad skyldes endringen innsatsen?". Svært ofte stilles ikke dette spørsmålet i evalueringer, og hele endringen tilskrives da innsatsen. En kjenner de faktiske sysselsettingseffektene i bedriftene, men ikke hvor mye av den som skyldes de prosjektene som Innovasjon Norge har vært med på å finansiere eller hva som ville skjedd hvis virksomhetene ikke hadde fått tilsagn fra Innovasjon Norge. Det er avgjørende å kunne si noe om dette for å kunne belyse hva som er effekten av Innovasjon Norges tilsagn. Effekten av tilsagnene kan både være større eller mindre enn den observerte endringen i tilstand.

Det finnes flere alternativer som kan brukes for å estimere effekter av et tiltak. Man kunne tilnærmet seg dette ved å benytte kontrollgrupper hvor forskjellen mellom dem utelukkende var knyttet til tilstedeværelsen av innsatsen. Imidlertid vil dette være svært vanskelig å få til i praksis og det kan også være etisk uforvarselig. Løsningen i vårt tilfelle er derfor knyttet til begrepet addisjonalitet. Det bygger på oppfatningen av hvor mye av innsats, resultater og effekter som er tilført som følge av særskilte handlinger. Begrepet baserer seg på et spørsmål om hva som ville skjedd "dersom ikke..." Derav den kontrafaktiske dimensjonen. Dermed kan man estimere en endring i tilstand i tilfeller hvor innsatsen ikke hadde blitt realisert. Differansen mellom den faktiske utviklingen og den estimerte

kontrafaktiske utviklingen vil være effekten av tiltaket. Figuren under illustrerer disse forholdene.

Figur 74: Teoretisk tilnærming til effektmåling.



Den kontrafaktiske utviklingen er imidlertid vanskelig å måle, nettopp fordi det representerer en utvikling som faktisk ikke har skjedd. Vi vil derfor understreke at det alltid vil være stor usikkerhet knyttet til slike tallberegninger. Treffsikkerheten i anslagene vil blant annet avhenge av utvalgsusikkerhet og presisjonsproblemer knyttet til de subjektivt graderte svaralternativene som brukes for å beregne sysselsettingseffektene.

Videre i dette delkapittelet beregnes først sysselsettingseffektene i de virksomhetene som er med i denne etterundersøkelsen. Disse tallene brukes så til å beregne sysselsettingseffektene for alle de bedriftene, det vil si hele populasjonen, som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2006. Til slutt brukes sysselsettingseffektene for hele populasjonen til å estimere støtteelementet eller INs kostnad per arbeidsplass.

11.1.1 Sysselsettingseffekter for bedrifter som er med i etterundersøkelsen

Sysselsettingen kan i prinsippet ha økt, holdt seg konstant eller blitt redusert i de virksomhetene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2007. I det videre ser vi nærmere på den netto sysselsettingsøkningen i bedriftene.

For å ta hensyn til at resultatene kan bli påvirket av noen få, store "outliere"/ekstremverdier i sterk

grad, har vi valgt å ekskludere den ene prosenten av bedriftene som har hatt den største sysselsetningsreduksjonen og sysselsettingsøkningen i perioden. Dette er ofte bedrifter som har gjennomgått organisatoriske endringer i form av oppkjøp eller salg av hele eller deler av virksomheten.

Netto sysselsettingsøkning

Blant de virksomhetene som inngår i etterundersøkelsen, har det vært en brutto sysselsettingsøkning på 2139 arbeidsplasser. Det har imidlertid også vært en sysselsettingsnedgang i noen bedrifter (totalt på -948). Dette innebærer at det har vært en samlet netto sysselsettingsøkning på 1191 arbeidsplasser i perioden. Dette tilsvarer en økning på 16 prosent fra 31.12 2007 til 31.12 2010. Dette er akkurat en nedgang på 2 prosentpoeng fra 2006-årgangen

Av sysselsettingsøkningen er 405 arbeidsplasser kommet innenfor det distriktspolitiske virkeområdet og 992 utenfor. Dette tilsvarer en vekst i antall arbeidsplasser på 12 prosent innenfor virkeområdet og 19 prosent utenfor. Dette er samme resul-

tat innenfor virkeområdet, mens det er en økning på 1 prosentpoeng utenfor virkeområdet sett i forhold til 2006-årgangen.

Framstillingen av resultatene på overordnet nivå avdekker ikke hvorvidt det er variasjoner mellom støttemottakerne ut fra tjeneste og program når det gjelder netto sysselsettingsøkning og netto sysselsettingsøkning per prosjekt. Vi har imidlertid sett nærmere på dette i tabellen under. Som i tidligere undersøkelser er det relativt stor variasjon mellom de ulike tjeneste- og programmottakerne både når det gjelder netto sysselsettingsøkning og netto sysselsettingsøkning per prosjekt. Netto sysselsettingsøkning er størst blant de som har fått Distriktsutviklingstilskudd, Bygdeutviklingsmidler og Internasjonalisering, mens den er minst blant de som har mottatt Landsdekkende utviklingstilskudd, Trebasert innovasjonsprogram og NT-programmet. Med unntak av Bygdeutviklingsmidler, endre bilde seg lite når en ser på netto sysselsettingsøkning per prosjekt. Tallene for de ulike tjenestene og programmene i årets og fjorårets etterundersøkelse framgår av neste tabell.

Tabell 36: Netto sysselsettingsøkning, -07 og -06 fordelt etter tjeneste og program.

Tjeneste og program	Netto sysselsettingsøkning			
	Pr prosj. -07	Pr. prosj. -06	Sum -07	Sum -06
Bygdeutviklingsmidler (n=146)	1,3	0,6	176	83
Distriktsrettet risikolån (n=42)	2,6	1,2	102	45
Distriktsutviklingstilskudd (n=99)	2,5	0,8	237	97
Grunnfinansieringslån - flåte (n=33)	0,4	-0,7	12	-19
Innovasjonslån (n=17)	1,0	2,9	18	52
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=37)	-0,8	1,0	-28	47
Lavrisikolån (n=31)	2,2	11,2	67	167
Landbrukslån (n=86)	0,1	0,6	7	55
OFU/IFU (n=55)	2,0	3,6	102	229
FRAM (n=56)	2,3	0,3	123	20
Marint innovasjonsprogram (n=16)	2,6	-1,5	37	-21
VSP Mat (n=54)	1,6	1,9	75	123
Trebasert innovasjonsprogram (n=24)	-0,6	1,3	-11	14
VSP Rein (n=5)	0,5	0,1	1	1
Bioenergiprogrammet (n=21)	0,4	-	8	-
Etablererstipend (n=114)	0,4	0,4	36	62
Inkubatorstipend (n=29)	1,0	0,9	29	39
Bygdeutviklingsstipend (n=86)	0,5	0,4	35	56
Internasjonalisering (n=39)	3,7	0,3	142	8
Oppfinnerstipend (n=24)	1,3	1,6	28	36
NT-programmet (n=10)	-0,3	2,6	-3	31
Risikolån landbruk	-	1,3	-	16
Total	1,3	1,0	1191	1139

Kilde: Oxford Research

Skaping av arbeidsplasser

De skapte arbeidsplassene vi nettopp har sett på, kan ha kommet som et resultat av Innovasjon Nor-

ges medvirkning. Imidlertid kan det også være slik at de helt eller delvis ville kommet uavhengig av Innovasjon Norges bidrag. For å kunne anslå Innovasjon Norges betydning for antall skapte arbeids-

plasser, er det nødvendig å ha en beregningsmodell. Vi har hovedsakelig valgt å benytte oss av samme beregningsmetode som i tidligere kundeeffektundersøkelser. Denne beregningsmetoden tar utgangspunkt i et sett av forutsetninger. Disse er knyttet til virksomhetenes oppfatninger av prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen og Innovasjon Norges betydning for realiseringen av prosjektet (addisjonalitet). Modellen baserer seg på tre steg:

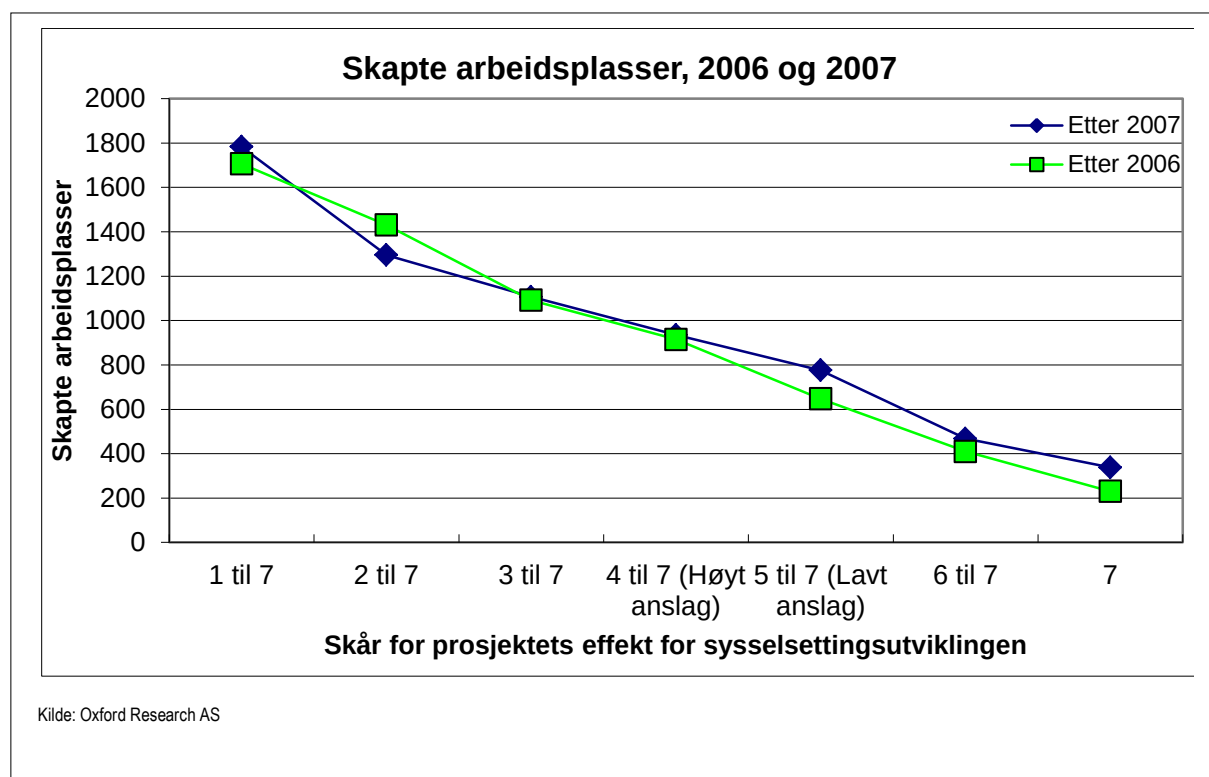
- For at prosjektet skal kunne sies å ha betydning for sysselsettingsutviklingen, må virksomhetene oppgi en skår på 4 til 7 (høyt anslag) eller 5 til 7 (lavt anslag) på spørsmålet om prosjektet har hatt effekt på sysselsettingsutviklingen.
- Prosjektet må ha middels eller høy addisjonalitet i førundersøkelsen for 2007-årgangen. Det vil si at Innovasjon Norge må ha betydning for realiseringen av prosjektet.

- Sysselsettingsveksten i perioden 31/12 2007 til 31/12 2010 er utgangspunktet for beregningen.

Beregningen av antall skapte arbeidsplasser er følsomme for hvilke forutsetninger som legges til grunn. I neste figur illustreres endringene i anslagene ut fra hvilke betydning prosjektet har hatt for sysselsettingsutviklingen. Stadig ligger forutsetningene om middels eller høy addisjonalitet til grunn. Det samme gjør kravet til positiv sysselsettingsutvikling.

Figuren under viser at Innovasjon Norge har bidratt til realisering av mellom 776 (skår 5-7 på betydning for sysselsettingsvekst) til 935 (skår 4-7) nye arbeidsplasser. Ut fra det mest konservative estimatet, utgjør anslaget for 2007-årgangen en andel på vel 65 prosent av den netto sysselsettingsveksten. Dette er en økning på 8 prosentpoeng fra 2006-kullet. De resterende arbeidsplassene ville sannsynligvis blitt skapt også uten Innovasjon Norges medvirkning.

Figur 75: Sammenhengen mellom prosjektets betydning for sysselsettingsutviklingen og skapte arbeidsplasser. Prosjekter med middels og høy addisjonalitet i førundersøkelsen. Akkumulerte tall.



Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling i hele landet. Avhengig av om man legger det lave eller høye anslaget til grunn, har de bedriftene som er med i etterundersøkelsen skapt mellom 442 til

531 arbeidsplasser innenfor det distriktpolitiske virkeområdet og mellom 334 til 404 utenfor. Både ut fra et høyt og lavt anslag er 57 prosent av de skapte arbeidsplassene innenfor som er kommet innen

virkeområdet. Dette er innefor det samme intervallet som for 2006-årgangen (52-58 prosent).

Sikring av arbeidsplasser

Som tidligere nevnt kan sysselsettingen ikke bare øke, men også være stabil eller synke. Så i tillegg til å bidra til sysselsettingsvekst, er det også slik at de IN-finansierte prosjektene kan bidra til at eksisterende arbeidsplasser sikres. Prosjektene kan forhindre at det blir nødvendig å redusere arbeidsstokken eller de kan begrense reduksjonen av den. Eventuelt kan de også motvirke at virksomheten blir nedlagt eller går konkurs.

Også i forhold til beregning av sikring av arbeidsplasser har vi valgt å benytte tilnærmet samme beregningsmetode som i tidligere kundeeffektundersøkelser. Dette innebærer at omfanget av sikring av arbeidsplasser beregnes gjennom å ta utgangspunkt i hvordan bedriftene vurderer prosjektets viktighet for overlevelse samt deres vurdering av hvilken betydning Innovasjon Norge har hatt for realiseringen av prosjektene (addisjonalitet).

Også i denne beregningen ligger det 3 forutsetninger til grunn:

- For at prosjektet skal kunne sies å ha vært viktig for virksomhetenes overlevelse, må de ha svart 6 (høyt anslag) eller 7 (lavt anslag) på dette spørsmålet.
- Prosjektet må ha høy addisjonalitet i førundersøkelsen for 2007, det vil si at det ville blitt gjennomført på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala eller ikke gjennomført i det hele tatt.

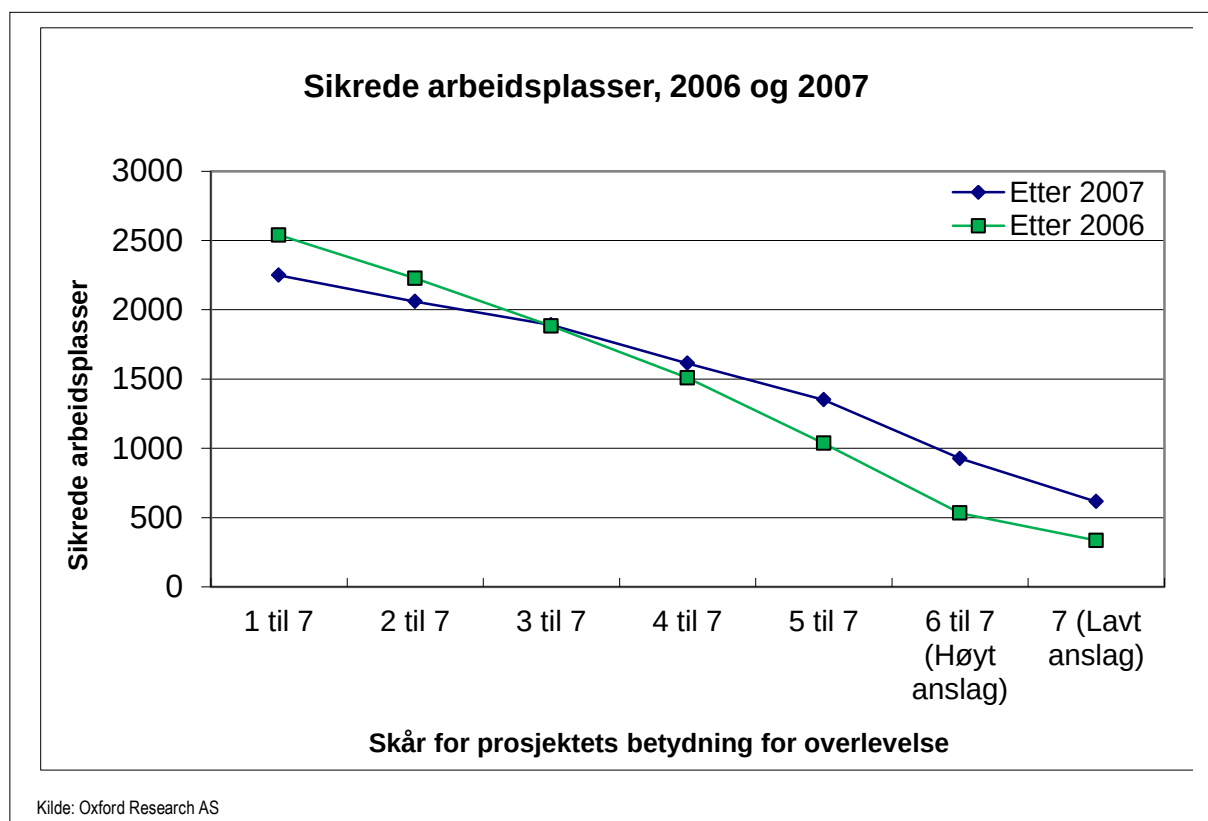
- Sysselsettingen per 31.12.07 er utgangspunktet for beregningen.

Som i tidligere undersøkelser er ikke de fem prosent største bedriftene med i beregningen. Om disse bedriftene tas med, risikerer en at en ved oppskalering får resultater som i liten grad er representative for populasjonen.

Som for anslaget over skapte arbeidsplasser er også sikrede arbeidsplasser følsomt for variasjon i forutsetningene som legges til grunn. I Figur 76 vises sammenhengen mellom prosjektenes betydning for overlevelse og sikring av arbeidsplasser. Det framgår at Innovasjon Norge har bidratt til å sikre fra 615 arbeidsplasser (skår på 7) til 926 arbeidsplasser (skår på 6-7). Dette er en god del høyere enn for 2006-årgangen. I denne lå det tilsvarende tallet på 334 arbeidsplasser til 532 arbeidsplasser. En sannsynlig årsak til den økningen, er at støtten fra Innovasjon Norge hadde betydning for å hjelpe bedriftene over den kneiken som finanskrisen som kom i 2008 utgjorde.

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde har Innovasjon Norge medvirket til å sikre fra 295 til 494 arbeidsplasser innenfor virkeområdet og 320 til 432 utenfor. Avhengig av hvilke forutsetninger som legges til grunn, innebærer dette at 48 til 53 prosent av de sikrede arbeidsplassene har kommet i det distriktpolitiske virkeområdet. Sammenligner en denne andelen med andelen prosjekter innen virkeområdet, er det sikret fra 8 til 13 prosentpoeng færre arbeidsplasser innen virkeområdet enn antall prosjekter skulle tilsi.

Figur 76: Sammenhengen mellom prosjektenes betydning for overlevelse (skår 6-7 eller 7) og sikrede arbeidsplasser. Prosjekter med høy addisjonalitet i førundersøkelsen. Akkumulerte tall.



Skapte og sikrede arbeidsplasser i etterundersøkelsen

Innovasjon Norge har bidratt til at det er skapt og sikret mellom 1391 til 1861 arbeidsplasser for de virksomhetene som har svart på etterundersøkelsen. Sett i forhold til antall prosjekter, har Innovasjon Norge skapt og sikret mellom 1,36 til 1,81 arbeidsplasser per prosjekt for 2007-årgangen. Dette er vesentlig høyere enn for 2006-kullet, hvor det tilsvarende estimatet 0,84 til 1,24 arbeidsplasser per prosjekt. Økningen skyldes først og fremst at det har blitt sikret flere arbeidsplasser.

11.1.2 Estimering av sysselsettingseffekter for hele populasjonen

Ved å bruke de beregningene som er gjort for sysselsettingseffekter for de prosjektene som inngår i etterundersøkelsen for 2007-kullet, kan en estimere sysselsettingseffekter for hele populasjonen som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i dette året (5729 prosjekter). Disse effektene estimeres gjennom å anslå effekter for både skapte og sikrede arbeidsplasser. På begge disse to områdene tar beregningen ut-

gangspunkt i hvordan resultatene fra prosjektene som inngår i etterundersøkelsen fordeler seg på de ulike tjenestene og programmene. Beregningsmåten er beskrevet inngående i forrige delkapittel.

Skapte arbeidsplasser for hele populasjonen

Beregningen av skapte arbeidsplasser for hele populasjonen tar utgangspunkt i andelen prosjekter for hver enkelt tjeneste og program som har middels eller høy addisjonalitet i førundersøkelsen og der virksomhetene oppgir en skår på 4 til 7 (høyt anslag) eller 5 til 7 (lavt anslag) på spørsmålet om prosjektets effekt på sysselsettingsutviklingen. Denne andelen multipliseres så med den gjennomsnittlige sysselsettingsøkningen for hver enkelt tjeneste og program i etterundersøkelsen. Dette gir uttrykk for hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt per tilsagn. For å finne hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt for hele populasjonen, multipliseres antall arbeidsplasser per tilsagn med antall tilsagn for de ulike tjenestene og programmene. Resultatene av disse beregningene vises i tabellen under.

Tabell 37: Beregning av skapte arbeidsplasser. Høyt og lavt anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste og program.

Tjeneste og program	Pop.	Høyt anslag				Lavt anslag			
		Betsys >=4	Gj.arb. pl.	Arb.pl. per prosj.	Tot. arb.pl.	Betsys >=5	Gj.arb. pl.	Arb.pl. per prosj.	Tot. arb.pl.
Bygdeutviklingsmidler	1757	18	0,14	2,25	0,31	0,11	1,75	0,19	326
Distriktsrettet risikolån	115	12	0,30	9,63	2,89	0,25	9,25	2,31	266
Distriktsutviklingstilskudd	1067	23	0,25	2,92	0,72	0,20	3,12	0,64	680
Grunnfinansieringslån - flåte	146	4	0,14	1,38	0,20	0,14	1,38	0,20	29
Innovasjonslån	61	4	0,24	10,00	2,35	0,24	10,00	2,35	144
Landsdekkende utviklingstilskudd	184	6	0,18	4,17	0,76	0,15	3,20	0,48	89
Lavrisikolån	121	4	0,13	9,50	1,27	0,03	10,00	0,33	40
Landbrukslån	299	14	0,19	1,61	0,31	0,16	1,68	0,27	81
OFU/IFU)	191	16	0,31	5,99	1,84	0,15	10,16	1,56	299
FRAM	168	11	0,21	11,53	2,39	0,15	14,23	2,15	361
Marint innovasjonsprogram	60	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
VSP Mat)	175	15	0,31	5,80	1,81	0,29	6,14	1,79	314
Trebasert innovasjonsprogram	70	5	0,25	4,40	1,10	0,25	4,40	1,10	77
VSP Rein	20	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Bioenergiprogrammet	56	3	0,15	1,17	0,18	0,05	1,00	0,05	3
Etablererstipend	580	16	0,18	2,48	0,44	0,12	2,17	0,27	154
Inkubatorstipend	73	9	0,32	1,92	0,62	0,25	1,61	0,40	29
Bygdeutviklingsstipend	200	17	0,25	1,40	0,36	0,21	1,38	0,29	58
Internasjonalisering	312	10	0,26	12,30	3,24	0,21	13,88	2,92	911
Oppfinnerstipend	54	6	0,27	5,58	1,52	0,23	6,30	1,43	77
NT-programmet	20	2	0,20	4,00	0,80	0,10	7,00	0,70	14
Totalt	5729				4834				3952

Kilde: Oxford Research

Pop. = populasjon, alle INs prosjekter i 2007, Betsys = andelen prosjekter som har effekt på sysselsettingsutviklingen, Gj.arb.pl = gjennomsnittlig antall skapte arbeidsplasser i de bedriftene hvor prosjektet har hatt effekt på sysselsettingsutviklingen, Arb.pl. per prosj.= antall skapte arbeidsplasser per prosjekt for hele populasjonen, Tot.arb.pl = totalt antall skapte arbeidsplasser

Skapte arbeidsplasser totalt

For hele populasjonen er det skapt fra omkring 3950 til 4830 til nye arbeidsplasser. Dette er noe høyere enn for 2006-årgangen (mellom 3020 til 4310 nye arbeidsplasser), men innenfor intervallet for 2005-kullet (3120 til 5485 nye arbeidsplasser). I denne sammenhengen er det imidlertid viktig å være klar over at er ulikheter i prosjektantallet. Antall var høyest i 2005-årgangen (6202) og lavest i 2006-årgangen (5195).

Uten å ta hensyn til antall prosjekter, er det blitt skapt klart flest arbeidsplasser gjennom prosjekter som har fått tilsagn om Internasjonalisering, der nest kommer Distriktsutviklingstilskudd og Bygdeutviklingsmidler. Av disse er det særlig Distriktsutviklingstilskudd og Bygdeutviklingstilskudd som også tidligere har vist at det skaper mange arbeidsplasser. Ser en på hvor det har blitt skapt færrest arbeidsplasser, er det blant de som har fått tilsagn om eller deltatt i Marint innovasjonsprogram og VSP-rein. Dette er begge små tjenester/programmer, og vi gjør derfor oppmerksom på at usikkerheten er høy og at resultatene vil av-

henge av hvem som ha svart. Det kan med andre ord være slik at svar fra andre bedrifter kan gi et annet resultat. Det er imidlertid ikke grunn til å tro at en ville få store endringer i de samlede resultatene med andre bedrifter i utvalget.

Skapte arbeidsplasser per prosjekt

Som vist i tidligere etterundersøkelser er det betydelig variasjon mellom tjenestene og programmene når det gjelder hvor mange arbeidsplasser som har blitt skapt per prosjekt. Det har blitt skapt flest arbeidsplasser blant mottakerne av Internasjonalisering (2,92 til 3,24 per prosjekt), Distriktsrettet risikolån (2,31 til 2,89 per prosjekt) og Innovasjonslån (2,35 per prosjekt). Det har blitt skapt færrest blant dem som har deltatt i Marint innovasjonsprogram (0 per prosjekt) og VSP-rein (0 per prosjekt).

For hele populasjonen er det i gjennomsnitt skapt omlag 0,7-0,8 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er en noe mindre spredning enn for 2006-kullet, hvor

de tilsvarende tallene lå fra 0,6 til 0,8 skapte arbeidsplasser per prosjekt. I 2005-årgangen lå estimatet på 0,5 til 0,9 arbeidsplasser per prosjekt.

arbeidsplassene skapt innen det distriktpolitiske virkeområdet.

Skapte arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Dersom man legger til grunn at fordelingen i forhold til det distriktpolitiske virkeområdet er likt i utvalget og populasjonen, kan man beregne antall skapte arbeidsplasser fordelt etter distriktpolitisk virkeområde.

Prosjektene i 2007-årgangen har skapt mellom 1538 til 1838 nye arbeidsplasser utenfor sonene, mens fra 2414 til 2996 arbeidsplasser har blitt generert innenfor sonene. 61-62 prosent av arbeidsplassene har dermed oppstått innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er tilnærmet samme andel som andelen prosjekter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. (61 prosent). Sammenligner en tallene med 2006-kullet, er det liten endring. I 2006-årgangen ble fra 63-65 prosent av

Sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen

Den videre estimeringen av antall sikrede arbeidsplasser tar utgangspunkt i andelen prosjekter for hver enkelt tjeneste og program som har høy addisjonalitet i førundersøkelsen og der virksomhetene oppgir en skår på 6 til 7 (høyt anslag) eller 7 (lavt anslag) på spørsmålet om hvor viktig prosjektet er for deres overlevelse. Denne andelen multipliseres så med det gjennomsnittlige antall sikrede arbeidsplasser for hver enkelt tjeneste og program i etterundersøkelsen. Dette gir uttrykk for hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret per tilsagn. For å finne hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret for hele populasjonen, multipliseres antall sikrede arbeidsplasser per tilsagn med antall tilsagn for de ulike tjenestene og programmene. Resultatene fra beregningene er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 38: Beregning av sikrede arbeidsplasser. Høyt og lavt anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste og program.

Tjeneste og program	Pop.	Høyt anslag				Lavt anslag			
		Betov. >=6	Gj.arb. pl.	Arb.pl. per prosj.	Tot. arb.pl.	Betov. =7	Gj.arb. pl.	Arb.pl. per prosj.	Tot. arb.pl.
Bygdeutviklingsmidler	1757	0,23	2,30	0,52	915	0,15	2,59	0,39	686
Distriktsrettet risikolån	115	0,17	4,86	0,81	93	0,10	2,50	0,24	27
Distriktsutviklingstilskudd	1067	0,25	6,84	1,73	1843	0,18	6,33	1,15	1229
Grunnfinansieringslån - flåte	146	0,18	4,17	0,76	111	0,18	4,17	0,76	111
Innovasjonslån	61	0,12	3,00	0,35	22	0,06	5,00	0,29	18
Landsdekkende utviklingstilskudd	184	0,16	8,00	1,30	239	0,05	6,00	0,32	60
Lavrisikolån	121	0,13	18,25	2,35	285	0,13	18,25	2,35	285
Landbrukslån	299	0,29	2,32	0,67	202	0,21	2,00	0,42	125
OFU/IFU)	191	0,18	9,30	1,69	323	0,13	6,43	0,82	156
FRAM	168	0,16	7,22	1,16	195	0,09	7,00	0,63	105
Marint innovasjonsprogram	60	0,38	6,50	2,44	146	0,19	7,67	1,44	86
VSP Mat)	175	0,11	1,50	0,17	29	0,07	1,75	0,13	23
Trebasert innovasjonsprogram	70	0,33	10,13	3,38	236	0,21	12,00	2,50	175
VSP Rein	20	0,20	1,00	0,20	4	0,20	1,00	0,20	4
Bioenergiprogrammet	56	0,19	1,50	0,29	16	0,19	1,50	0,29	16
Etablererstipend	580	0,15	2,65	0,39	229	0,11	2,75	0,29	168
Inkubatorstipend	73	0,21	1,67	0,34	25	0,21	1,67	0,34	25
Bygdeutviklingsstipend	200	0,10	1,22	0,13	26	0,08	1,14	0,09	19
Internasjonalisering	312	0,15	6,83	1,05	328	0,13	5,60	0,72	224
Oppfinnerstipend	54	0,33	4,00	1,33	72	0,17	6,75	1,13	61
NT-programmet	20	0,10	2,00	0,20	4	0,00	,00	0,00	0
Totalt	5729				5341				3602

Kilde: Oxford Research

Pop.= populasjon, alle INs prosjekter i 2007, Betov.= andelen prosjekter som har betydning for overlevelsen, Gj.arb.pl = gjennomsnittlig antall sikrede arbeidsplasser i de bedriftene hvor prosjektet har hatt betydning for overlevelsen, Arb.pl. per prosj.= sikrede arbeidsplasser per prosjekt for hele populasjonen, Tot.arb.pl = totalt antall sikrede arbeidsplasser.

Sikrede arbeidsplasser totalt

For hele populasjonen fra 2007 er det sikret fra rundt 3600 til 5340 arbeidsplasser. Dette er vesentlig høyere enn for det foregående året. I 2006-kullet ble det sikret fra 2032 til 2963 arbeidsplasser. Også sammenlignet med 2005-årgangen og 2004-årgangen ligger estimatet høyere. For 2005-kullet ble det sikret fra 2911 til 4323 arbeidsplasser, og for 2004-årgangen 2658 til 3958 arbeidsplasser. Det er nærliggende å tro at en medvirkende årsak til denne økningen er finanskrisen som gjorde seg gjeldende fra 2008. Mange bedrifter hadde da utfordringer med både kapitaltilgangen og markedssituasjonen, og det er dermed grunn til å tro at finansieringen fra Innovasjon Norge bidro til at bedriftene kunne opprettholde tallet på ansatte. Dette støttes opp av Menon sin utredning av Innovasjon Norges rolle i kapitalmarkedet under finansuroen i 2009¹³. Her påpekte blant annet at deres undersøkelser og intervjuer gav tydelige indikasjoner på at virkemidlene som ble benyttet i forbindelse med krisepakken var utløsende for annen finansiering.

Om en ser bort fra antall tilsagn, har det høyeste antallet arbeidsplasser blitt sikret gjennom prosjekter som har fått tilsagn om Distriktsutviklings-tilskudd og Bygdeutviklingsmidler. Dette er også to av de tjenestene og programmene som skåret høyest i 2006-årgangen.

Sikrede arbeidsplasser per prosjekt

Om en foretar en fordeling ut fra hvor mange arbeidsplasser som har blitt sikret per prosjekt, gir det en noe annen rekkefølge på tjenestene og programmene. Ut fra en samlet vurdering av både det høye og det lave anslaget, har flest arbeidsplasser per prosjekt blitt sikret blant mottakerne av Trebasert innovasjonsprogram (3,4- 2,5 per prosjekt), Lavrisikolån (2,4 per prosjekt) og Marint innovasjonsprogram (2,4- 1,4 per prosjekt). For hele populasjonen er det i gjennomsnitt sikret fra 0,6 til 0,9 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er en god del høyere enn for 2006-årgangen, hvor det ble sikret 0,4 til 0,6 arbeidsplasser per prosjekt. Det er også høyere enn for 2004 og 2005-årgangen. Her lå det samme estimatet på 0,5 til 0,7 arbeidsplasser per prosjekt.

Sikrede arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde har fra 1404 til 1544 arbeidsplasser blitt sikret utenfor sonene, mens 2198 til 3797 arbeidsplasser har blitt sikret innenfor sonene. Samlet innebærer det at 61 til 71 prosent av de sikrede arbeidsplassene er å finne innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, noe som er akkurat det samme eller 10 prosentpoeng høyere enn antall prosjekter tilsier. I etterundersøkelsen for 2006-kullet, lå andelen sikrede arbeidsplasser innen virkeområdet på 57-62 prosent. Særlig for det høye estimatet har dermed andelen innen for virkeområdet økt noe.

Skapte og sikrede arbeidsplasser for hele populasjonen

Med de forutsetningene som er lagt til grunn, er det skapt og sikret fra 7554 til 10176 arbeidsplasser blant de bedriftene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2006. Dette innebærer at det er skapt og sikret 1,3 til 1,8 arbeidsplasser per prosjekt. Dette er høyere enn anslaget for 2006-årgangen på 1,0 til 1,4 arbeidsplasser per prosjekt, men er mer i tråd med det høye anslaget for 2005-kullet (1,6 arbeidsplasser per prosjekt). De variasjonene som gjør seg gjeldene er imidlertid ikke svært store, og ligger god innenfor det som må betraktes som estimeringsmetodens usikkerhet.

¹³ Menon, 2010. En statlig redningsbøye. Innovasjon Norges rolle i kapitalmarkedet under finansuroen. MENON-publikasjon nr. 8/2010, Menon, Oslo.

Tabell 39: Beregning av skapte og sikrede arbeidsplasser. Høyt og lavt anslag for hele populasjonen fordelt etter tjeneste og program.

Tjeneste og program	Populasjon (prosjekt)	Høyt anslag		Lavt anslag	
		Per prosjekt	Totalt	Per prosjekt	Totalt
Bygdeutviklingsmidler	1757	0,83	1454	0,58	1012
Distriktsrettet risikolån	115	3,70	425	2,55	293
Distriktsutviklingstilskudd	1067	2,45	2613	1,79	1909
Grunnfinansieringslån - flåte	146	0,95	139	0,95	139
Innovasjonslån	61	2,71	165	2,65	161
Landsdekkende utviklingstilskudd	184	2,05	378	0,81	149
Lavrisikolån	121	3,62	438	2,69	325
Landbrukslån	299	0,98	293	0,69	206
OFU/IFU)	191	3,53	675	2,38	455
FRAM	168	3,55	597	2,77	466
Marint innovasjonsprogram	60	2,44	146	1,44	86
VSP Mat)	175	1,98	346	1,92	336
Trebasert innovasjonsprogram	70	4,48	313	3,60	252
VSP Rein	20	0,20	4	0,20	4
Bioenergiprogrammet	56	0,46	26	0,34	19
Etablererstipend	580	0,83	484	0,56	322
Inkubatorstipend	73	0,96	70	0,75	55
Bygdeutviklingsstipend	200	0,48	97	0,38	76
Internasjonalisering	312	4,29	1338	3,64	1135
Oppfinnerstipend	54	2,86	154	2,56	138
NT-programmet	20	1,00	20	0,70	14
Totalt	5729	1,78	10176	1,32	7554
Kilde: Oxford Research					

Skapte og sikrede arbeidsplasser etter distriktpolitisk virkeområde

Fordelt etter distriktpolitisk virkeområde ligger antall skapte og sikrede arbeidsplasser fra rundt 2950 til 3960 arbeidsplasser utenfor sonene og fra 4610 til 6220 arbeidsplasser innenfor sonene. Dette innebærer at 61 prosent av de skapte og sikrede arbeidsplassene er kommet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er dermed skapt og sikret like mange arbeidsplasser innenfor virkeområdet som det antall prosjekter tilsier. Sammenligner en disse tallene med 2006-kullet, er de svært like. Mellom 62-63 prosent av de skapte og sikrede arbeidsplassene kom innenfor sonene i 2006-årgangen.

11.1.3 Innovasjon Norges kostnader per arbeidsplass

Anslaget for støtteelementet per arbeidsplass som er skapt eller sikret tar utgangspunkt i de oppskalerte sysselsettingstallene som er beregnet foran samt samlet støtteelement for bevilgningene i

2007. Utgangspunkt her er tall for hele populasjonen.

I beregningene ser vi bort fra de samfunnsøkonomiske kostnadene som er knyttet til å kreve inn skatter. Vi ser også bort fra administrasjonskostnadene for ordningene ettersom disse ikke er kjent. I tabellen vises beregninger for 2006-årgangen hvor alle tjenestene og programmene er tatt med. For å kunne sammenligne tallene med 1999 til 2002-årgangene, vises det i tillegg også beregninger hvor de tjenestene og programmene som ikke var med i disse er tatt ut. For årgangene 1999-2002 inngikk tjenestene og programmene Lavrisikolån, Innovasjonslån, Distriktsrettede risikolån, Landsdekkende utviklingstilskudd, Distriktsutviklingstilskudd, Etablererstipend, OFU/IFU, Grunnfinansieringslån til fiskeflåten, Lån til landbruket og Bygdeutviklingsmidler.

Anslagene for kostnader per arbeidsplass er beregnet på grunnlag av samlet støtteelement i de årlige bevilgningene til tjenestene og programmene. Her har vi satt Innovasjon Norges kostnader lik summen av de ulike tilskuddsordningene tillagt tapsavsetningen for risikolåneordningene. Tapsavsetningen har vært på 30 prosent av ressursram-

men for Distriktsrettede risikolån og 40 prosent på Innovasjonslån og Risikolån landbruk. Det totale støtteelementet er så dividert med sysselsettings-anslaget. Metoden må betraktes som en forenkling da det som nevnt tidligere verken tas hensyn til

administrasjonskostnadene eller gjøres korrigeringer i forhold til faktiske tap.

Anslagene for kostnader per arbeidsplass er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 40: Innovasjon Norges kostnader per skapte og sikrede arbeidsplass.

Årskull	Skapte og sikrede arbeidsplasser		Kostnader per arbeidsplass (i 1000 kr)	
	Høyt anslag	Lavt anslag	Høyt anslag	Lavt anslag
2007 (alle tjenester/progr.)	10176	7554	139	187
2006 (alle tjenester/progr.)	7271	5054	199	286
2005 (alle tjenester/progr.)	9808	6031	165	243
2004 (alle tjenester/progr.)	8118	5885	185	255
2003 (alle tjenester/progr.)	6227	4120	171	259
2007 (10 sammenlignbare)	7064	4973	169	240
2006 (10 sammenlignbare)	5658	3953	215	307
2005 (10 sammenlignbare)	8139	4975	143	234
2004 (10 sammenlignbare)	6460	4564	191	270
2003 (10 sammenlignbare)	5205	3626	158	226
2002 (10 sammenlignbare)	7694	5472	181	255
2001 (10 sammenlignbare)	7023	5376	217	284
2000 (10 sammenlignbare)	7520	6302	239	286
1999 (10 sammenlignbare)	9499	7416	229	295
Source: Oxford Research				

For 2007-årgangen, som inngår i etterundersøkelsen, er Innovasjon Norges samlede kostnader på ca. 1 415 millioner kr, noe som gir totale kostnader per arbeidsplass på mellom 139 000 – 187 000 kr. Dette er god del lavere enn for årskullene fra 2003-2006, noe som skyldes at primært skyldes at bidraget til sikring av arbeidsplasser er høyere. For å få et mest mulig robust anslag på Innovasjon Norges kostnader per arbeidsplass, er det best å bruke gjennomsnittet for etterundersøkelsene for 2003-2007-kullet. Dette ligger på 172 000 – 246 000 kr.

Ser en kun på de 10 tjenestene og programmene som var med i etterundersøkelsene blant de som fikk tilsagn i perioden fra 1999 til 2002, ligger kostnadene per arbeidsplass på 169 000 – 240 000 kr. Dette er lavere enn for 2006-årgangen, men relativt likt estimatet for 2005-årgangen.

Vi gjør oppmerksom på at estimatet for 1999 og 2000-årgangen inneholder kostnadene til programvirksomheten uten at disse er med blant tjenestene og programmene som er undersøkt. Dette fører til at kostnadene per arbeidsplass "overestimeres" noe i disse årene, men forskjellen er ikke større enn at fortsatt er relevant å gjøre sammenligninger.

11.2 Effektrealisering

Hvorvidt effektene av prosjektene er blitt realisert har blitt analysert fra og med etterundersøkelsen for 2003-årgangen. Ved å spørre bedriftene om effektene av prosjektene hovedsakelig er oppnådd eller om det er slik at en kan forvente at effektene inntreffer i framtiden, kan en i større grad vurdere de samlede effektene av Innovasjon Norges innsats.

For 2003-, 2004- 2005- og 2006-årgangene oppga henholdsvis 63, 60, 64 og 59 prosent av bedriftene at effektene i hovedsak var realisert. Denne andelen har sunket svakt for 2007- kullet. Som illustrert i neste figur, påpeker 56 prosent av virksomhetene i 2007-kullet at prosjekteffektene hovedsakelig er realisert, mens 24 prosent forventer at effektene er realisert først innen 2 år fra nå og 13 prosent først etter 2 år eller mer. 8 prosent oppgir at de ikke forventer noen effekter i det hele tatt.

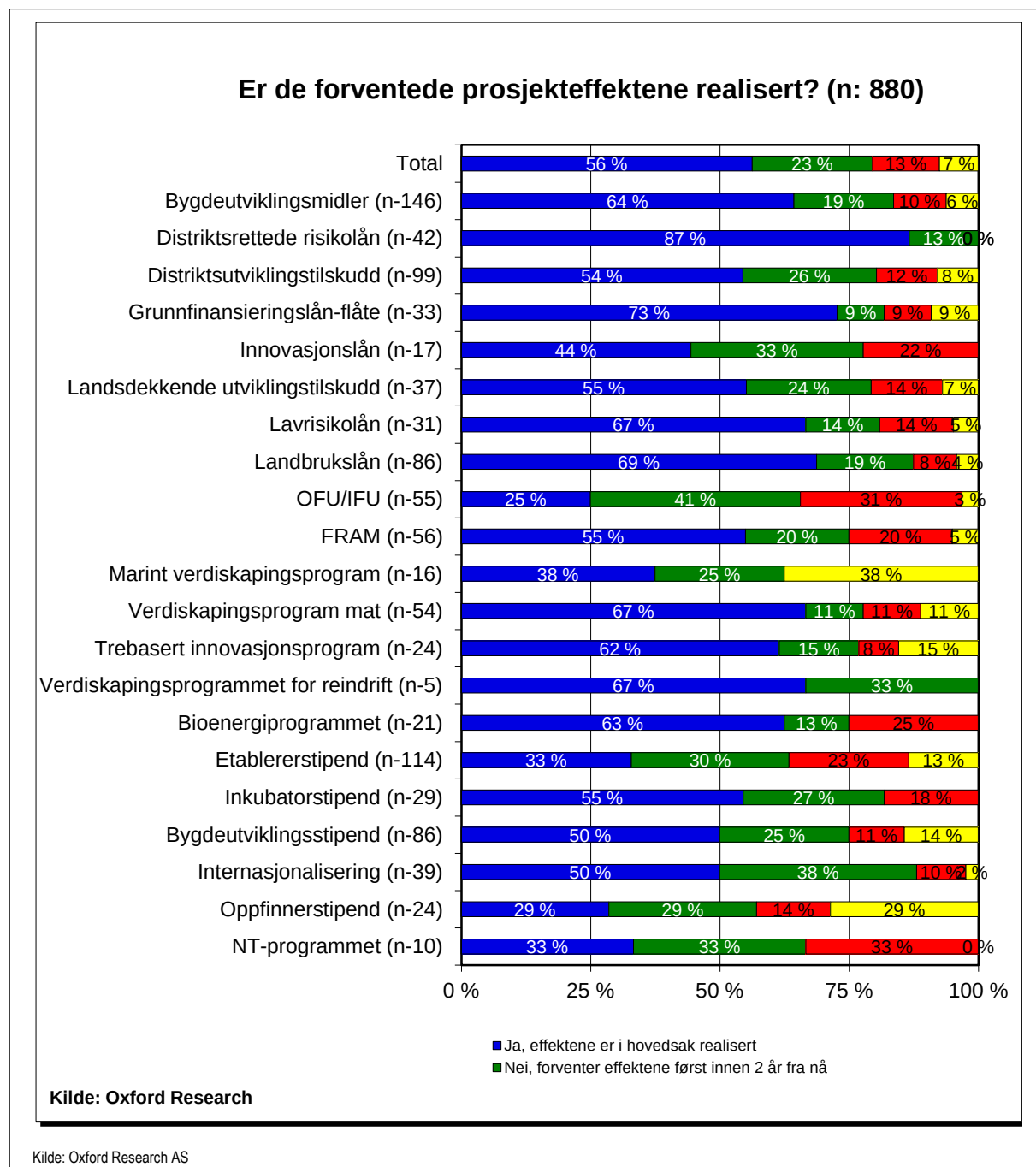
På et overordnet nivå innebærer det at det fortsatt er et urealisert potensial i rundt en tredjedel av prosjektene. For å kunne si noe nærmere om hva en kan forvente seg, er det særlig nødvendig å se nærmere på hvordan de ulike tjenestene og programmene skårer.

11.2.1 Effektrealisering etter tjeneste- og program

Det har ofte vært antatt at det tar lengre tid å realisere de fulle effektene for prosjekter som har et høyt kompetanseinnhold, som i stor grad fokuserer på utvikling av nye produkter og tjenester og som legger vekt på nettverksutvikling. I hvilken grad holder en slik hypotese stikk?

Figuren under viser at det er store forskjeller mellom tjenestene og programmene knyttet til hvorvidt virksomhetene mener at prosjekteffektene er realisert. De tjenestene og programmene som i størst grad har realisert effektene er mottakerne av Distriktsrettede risikolån (87 prosent), Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (73 prosent) og Landbrukslån (69 prosent), mens de som har gjort de i minst grad har fått tilsagn om OFU/IFU (25 prosent), Oppfinnerstipend (29 prosent), Etablererstipend (33 prosent) og NT-programmet. Disse resultatene gir en viss støtte til hypotesen om at det tar lengre tid å oppnå de fulle effektene av prosjekter med et høyt kompetanseinnhold og som legger vekt på innovasjon og nettverksutvikling. I det videre vil vi se nærmere på om en mer overordnet inndeling av tjenestene og programmene kan bidra til å belyse dette på en bedre og mer utdypende måte.

Figur 77: Er de forventede prosjekteffektene realisert? Fordeling etter tjeneste og program. Prosent.



Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder VSP Rein, NT-programmet, Marint innovasjonsprogram, Innovasjonslån og Bioenergiprogrammet.

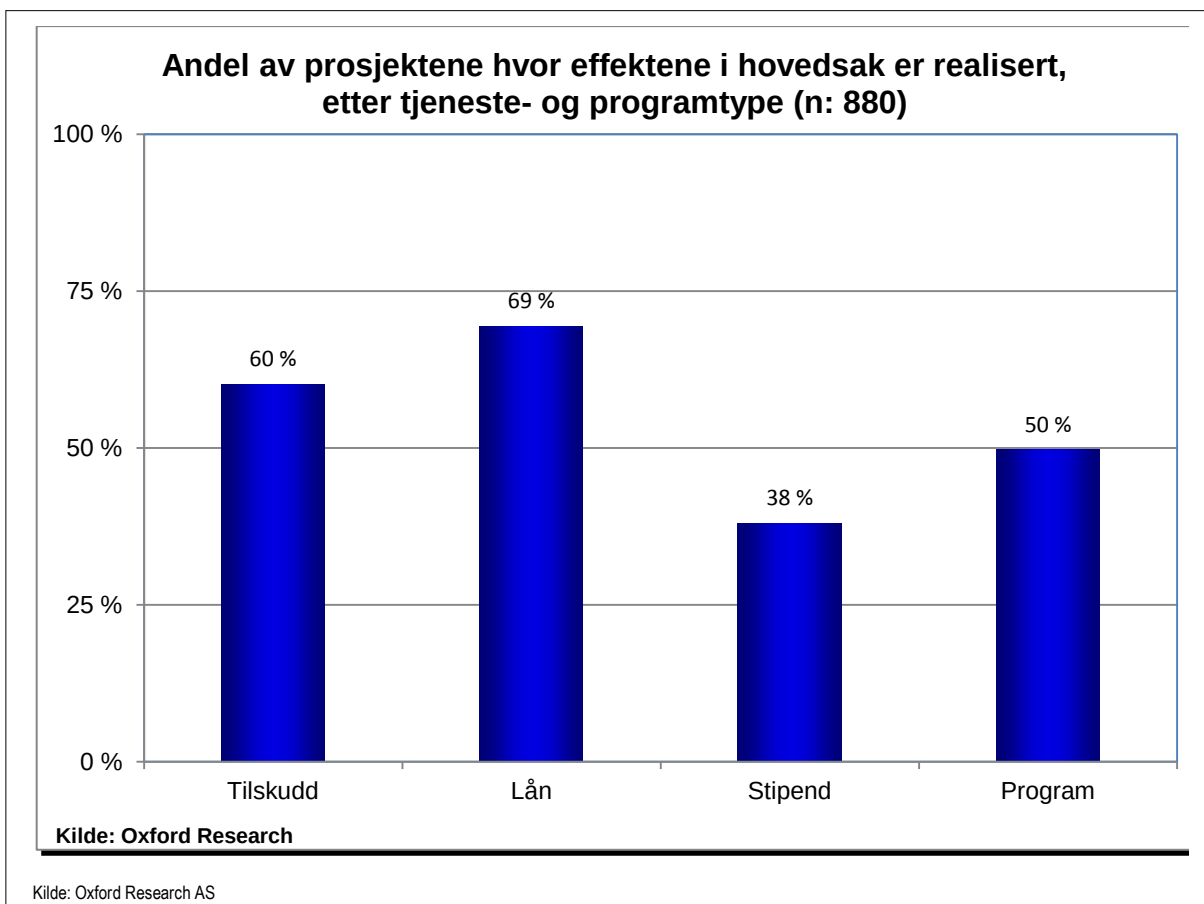
I figuren nedenfor har vi kartlagt i hvilken grad det er forskjeller i effektrealisering mellom de ulike hovedtypene av tjenester og programmer. Det framgår at det er store forskjeller mellom dem. Effektene av prosjektene er i størst grad realisert blant de tjenestene og programmene som kan betegnes som Lån

(69 prosent), mens de i minst grad er det blant de tjenestene og programmene som kan karakteriseres som Stipender og Programmer og (henholdsvis 38 og 50 prosent). Blant Tilskuddene ligger andelen på 60 prosent. Disse resultatene indikerer at det tar lengre tid å oppnå resultater gjennom de mer programma-

serte tjenestene som er mer innrettet mot "myke" og mer komplekse tiltak. Det kan dermed være et spesielt behov for å følge opp disse samt Stipendmottakerne på et senere tidspunkt for å fange opp

de fulle effektene av prosjektene. Oxford Research vil anbefale at Innovasjon Norge setter i gang egne utredningsoppdrag for å belyse dette.

Figur 78: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter tjeneste- og programtype. Prosent.

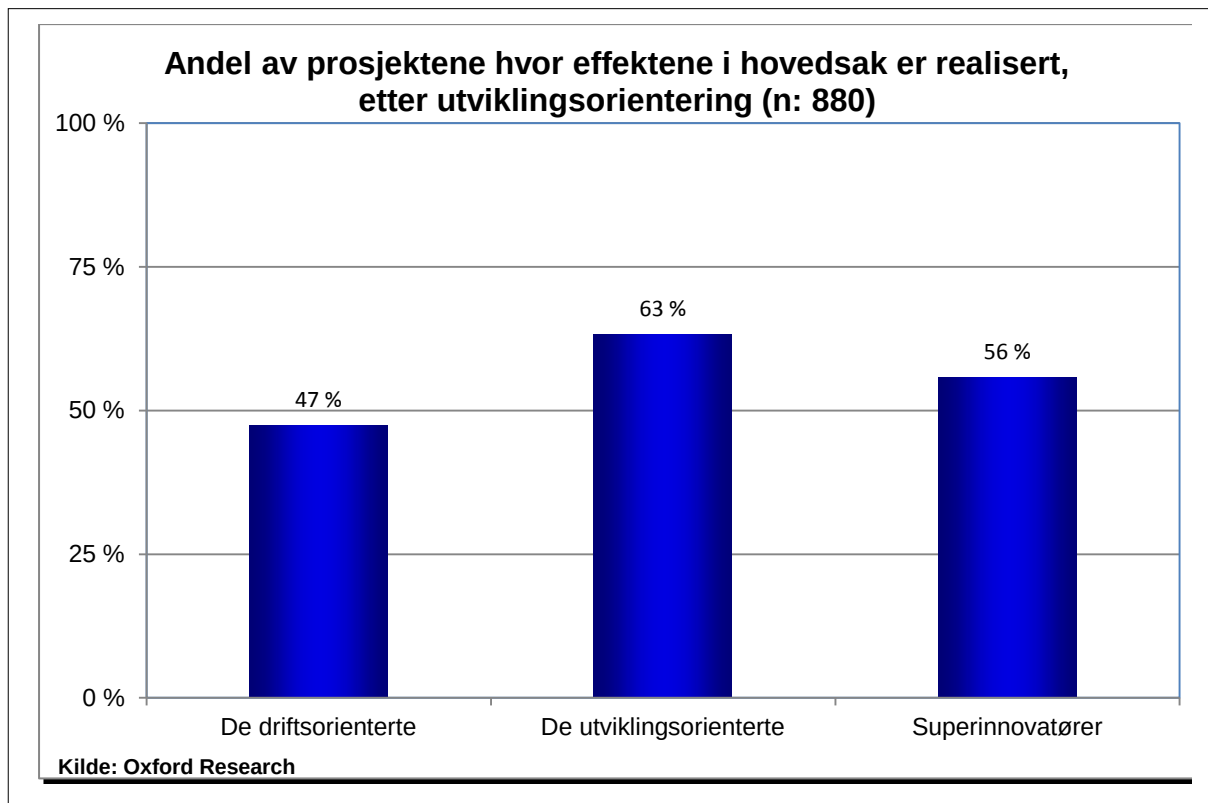


11.2.2 Effektrealisering etter utviklingsorientering

I forhold til effektrealisering, er et interessant spørsmål hvor vidt det er slik at det tar lengre tid å realisere de fulle effektene av prosjektene med høy grad av utviklingsorientering? Det illustreres nærmere i figuren nedenfor. Når det gjelder andelen prosjekter der effektene i hovedsak er realisert, er denne tilnærmet like for "De driftsorienterte", "De utviklingsorienterte" og "Superinnovatørene". Imidlertid

er det slik at det er en betydelig høyere andel prosjekter som ikke gir noen vesentlige effekter blant "De driftsorienterte" (11 prosent) enn det er blant de to øvrige gruppene. Dette innebærer at en i større grad kan forvente ytterligere effekter fra "De utviklingsorienterte" og "Superinnovatørene" enn fra "De driftsorienterte". Hovedtyngden av de effektene som ikke er realisert vil komme innen for en 2-års periode.

Figur 79: Andel av prosjektene hvor effektene i hovedsak er realisert, etter utviklingsorientering. Prosent.



Vi har også analysert effektrealisering i forhold til distriktpolitisk virkeområde og addisjonalitet. Resultatene fra disse analysene kan kort oppsummeres som følger:

- Det er noen færre prosjekter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet hvor effektene i hovedsak er realisert (52 prosent) enn det er i virkeområdet (59 prosent). Det samme bildet gjorde seg gjeldene for 2006-kullet.
- Det er relativt stor variasjon mellom prosjekter som har ulik addisjonalitet. Blant prosjekter som har lav addisjonalitet er det flere hvor effektene i hovedsak er realisert (71 prosent) enn det er blant prosjekter med middels (56 prosent) og høy addisjonalitet (53 prosent). Dette skyldes i stor grad ulikheter i den bakenforliggende tjeneste- og programfordelingen.

Kapittel 12. Kort om hver enkelt tjeneste og program

I det videre vil hver enkelt tjeneste og hvert enkelt program som er med i denne undersøkelsen, presenteres med noen nøkkeltall fra

undersøkelsen. Nedenfor er disse nøkkeltallene presentert for alle tjenestene samlet.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	4 095 259 135	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007		676449915
Antall bevilgninger i 2007	5729	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)		1024
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	75%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert		81,6%
Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	34%	4%	30%	33%
Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	13%	24%	63%	
Etterundersøkelsen 2006	13%	22%	65%	
Førundersøkelsen 2007	14%	26%	60%	
Etterundersøkelsen 2007	14%	23%	64%	14%
	Gj. snittlig antall		Andel prosjekter med bidrag (%)	
Bidrag til økt samarbeid	3,22		82%	
Bidrag til økt kompetanse	2,61		66%	
Bidrag til adferdsendring	2,02		60%	
Bidrag til økt innovasjon	2,29		62%	
Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)			69%	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)			70%	
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)			64%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)			21%	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))			4,79	
Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon		Økning	Uendret
..omsetningen	2%		77%	21%
..eksporten	3%		42%	54%
Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert			56%	
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)			4,1	

12.1 Bygdeutviklingsmidler

Bygdeutviklingsmidlene forvaltet av Innovasjon Norge er delt i to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale. Hovedvirkeområdet for de *fylkesvise BU-midlene* er investeringer/prosjekter på den enkelte gården eller landbrukstilknyttete virksomheten. Det kan gis støtte til investeringer i driftsbygninger og til mindre investeringer ved generasjonsskifte

innen tradisjonelt landbruk. Kvinner og ungdom er prioriterte målgrupper, og Landbruks- og matdepartementet gir rammer til hvert enkelt fylke. Hovedvirkeområdet for de *sentrale BU-midlene* er bedriftsovergripende utviklingsprosjekter innen landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet med interesse for hele eller deler av landet, for eksempel en bransje eller produksjonsgren.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	979 294 870	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	79 212 462
Antall bevilgninger i 2007	1757	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	146
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	85%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	88%

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	5%		70%	25%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	6%	24%	71%	
Etterundersøkelsen 2006	20%	27%	53%	
Førundersøkelsen 2007	18%	27%	54%	
Etterundersøkelsen 2007	18%	24%	58%	10%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	2,64	75%
Bidrag til økt kompetanse	1,38	51%
Bidrag til adferdsendring	1,20	47%
Bidrag til økt innovasjon	1,39	53%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	62%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	70%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	68%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	14%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	2,25

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	2%	87%	12%
..eksporten	7,4%	22,2%	70,4%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	64%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	3,98

12.2 Distriktsrettede risikolån

Distriktsrettede risikolån kan benyttes til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot ny-etablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Risikolån kan ikke finansiere løpende driftsutgifter. Lånene dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen; toppfinansieringen.

Risikolån skal normalt sikres ved pant i låntakers aktiva med prioritet etter langsiktige lån fra andre banker. Mindre lån kan også gis uten sikkerhet. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån. Risikolånene skal vanligvis ikke utgjøre mer enn 50 prosent av det aktuelle kapitalbehov hos låntaker.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	224 805 500	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	77 402 000
Antall bevilgninger i 2007	115	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	42
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	94%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	94%

Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	25%	5%	40%	31%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	6%	24%	71%	
Etterundersøkelsen 2006	9%	23%	68%	
Førundersøkelsen 2007	11%	33%	56%	
Etterundersøkelsen 2007	19%	31%	50%	

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	2,90	80%
Bidrag til økt kompetanse	2,52	65%
Bidrag til adferdsendring	1,81	62%
Bidrag til økt innovasjon	2,38	67%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	83%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	83%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	72%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	30%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	9,63

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen		80%	20%
..eksporten		86%	14%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	87%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,46

12.3 Distriktsutviklingstilskudd

Distriktsutviklingstilskudd kan benyttes i nærmere definerte distriktsutviklingsområder. Tilskudd kan gis til bedriftsutviklingsprosjekter (myke investeringer) og i noen grad til delfinansiering av fysiske investeringer. Det legges vekt på at tilskuddene bidrar til nyskaping og omstilling, og gode innovative prosjekter med internasjonale vekstmuligheter er spesielt høyt

prioritert. Distriktsutviklingstilskudd skal nyttes til delfinansiering av samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som er viktige for å nå distriktspolitiske mål, og som ikke ville blitt realisert i samme grad uten offentlige lån og/eller tilskudd. Prosjekter med stor innovasjonsgrad og nyetableringer er høyest prioritert når det gjelder investeringstilskudd til fysiske investeringer. Det gis ikke tilskudd til normale utskiftninger, moderniserings- eller vedlikeholds investeringer.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	405 000 995	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	30 233 350
Antall bevilgninger i 2007	1067	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	99
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	74%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	87%

Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	14%	1%	35%	50%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	8%	20%	73%	
Etterundersøkelsen 2006	9%	19%	71%	
Førundersøkelsen 2007	7%	25%	68%	
Etterundersøkelsen 2007	11%	21%	68%	14%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	3,59	88%
Bidrag til økt kompetanse	3,37	78%
Bidrag til adferdsendring	2,78	70%
Bidrag til økt innovasjon	3,11	73%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	79%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	74%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	65%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	25%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	2,92

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	3%	75%	23%
..eksporten	4%	44%	52%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	54%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,42

12.4 Grunnfinansiering - flåte

Låneordningen brukes til delfinansiering av investeringer i fartøy og til kvotekjøp. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånet med pant i fartøy. Flåtelån er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet. Løpetiden er

tilpasset avskrivningstiden. Låntager kan velge mellom flytende rente eller binding av renten til en nærmere spesifisert periode. Flåtelån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning ved realisering.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	763 931 922	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	74 115 000
Antall bevilgninger i 2007	146	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	33
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	96%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	92%

Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	12%	8%	8%	73%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	35%	20%	45%	
Etterundersøkelsen 2006	24%	24%	52%	
Førundersøkelsen 2007	55%	12%	33%	
Etterundersøkelsen 2007	48%	10%	43%	6%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	2,24	65%
Bidrag til økt kompetanse	1,15	46%
Bidrag til adferdsendring	1,15	31%
Bidrag til økt innovasjon	1,21	39%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	73%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	71%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	76%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	14%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	1,38

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	5%	86%	10%
..eksporten		40%	60%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	73%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,31

12.5 Innovasjonslån

Innovasjonslån, tidligere kalt Landsdekkende risikolån, kan du benytte til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Denne type lån går til delfinansiering av bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter, som det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje

for i det private kredittmarkedet. Løpende driftsutgifter kan ikke finansieres av disse lånene. Låne- ne dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen, toppfinansieringen. Lånene skal normalt sikres ved pant i låntakers aktiva, med prioritet etter langsiktige lån fra andre banker. Mindre lån kan også gis uten sikkerhet. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	116 610 000	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	34 740 000
Antall bevilgninger i 2007	61	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	17
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	67%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	89%

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	67%		25%	8,3%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	25%	13%	63%	
Etterundersøkelsen 2006		38%	63%	
Førundersøkelsen 2007	7%	36%	57%	
Etterundersøkelsen 2007	11%	22%	67%	25%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	3,53	82%
Bidrag til økt kompetanse	3,35	73%
Bidrag til adferdsendring	2,06	64%
Bidrag til økt innovasjon	3,00	60%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	80%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	75%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	60%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	24%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	10,00

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	13%	75%	13%
..eksporten		75%	25%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	44%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,13

12.6 Landsdekkende utviklingstilskudd

Innovasjon Norge kan unntaksvis gi tilskudd til delfinansiering av bedriftsutviklingsprosjekter i små og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte i de sentrale strøk av landet. Tilskuddsordningen kalles Landsdekkende utviklingstilskudd. Utviklingstilskudd vil fortrinnsvis være en tjeneste som gir bedriftene insitamenter til å gjennomføre

prosjekter som f.eks. styrker kompetanse, eksterne samarbeidsrelasjoner, organisering, produkt- og prosessutvikling eller markedsutvikling. Et slikt tilskudd må forventes å ha en klar effekt for konkurranseevne og forutsetninger for økt verdiskaping og lønnsomhet. Prosjekter med stor grad av innovasjon og med et internasjonalt potensial prioriteres høyest.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	43 240 805	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	5 931 400
Antall bevilgninger i 2007	184	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	37
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	66%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	84%

Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	91%		9%	

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	11%	28%	61%	
Etterundersøkelsen 2006	2%	41%	56%	
Førundersøkelsen 2007	4%	31%	65%	
Etterundersøkelsen 2007	3%	26%	71%	

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	4,08	94%
Bidrag til økt kompetanse	4,22	88%
Bidrag til adferdsendring	3,14	84%
Bidrag til økt innovasjon	3,49	73%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	68%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	59%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	52%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	18%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	4,17

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	5%	62%	33%
..eksporten		44%	56%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	55%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,42

12.7 Lavrisikolån

Lavrisikolån brukes til delfinansiering av investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og i landbruket. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene, vanligvis pant i fast eiendom, driftstilbehør og/eller transportmidler. Lavrisikolånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene

tilpasses avskrivningstiden på investeringene lånene skal brukes til. Låntaker kan velge mellom flytende rente eller binding av renten for en nærmere spesifisert tidsperiode. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	624 594 067	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	118 622 234
Antall bevilgninger i 2007	121	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	31
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	81%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	95%

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	19%		29%	52%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	31%	15%	54%	
Etterundersøkelsen 2006	33%	17%	50%	
Førundersøkelsen 2007	31%	27%	42%	
Etterundersøkelsen 2007	17%	28%	57%	9%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	2,94	91%
Bidrag til økt kompetanse	2,61	68%
Bidrag til adferdsendring	1,94	52%
Bidrag til økt innovasjon	2,13	64%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	75%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	75%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	75%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	13%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	9,50

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	-	80%	20%
..eksporten	-	40%	60%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	67%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,70

12.8 Landbrukslån

Lån til landbruksformål er en del av ordningen med lavrisikolån, men med landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet som målgruppe. Det kan gis lån til boligformål, kjøp av eiendom og investeringer i driftsbygninger og anlegg for tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene med pant i fast eiendom og evt. driftstilbehør.

Landbrukslånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene tilpasses avskrivningstiden på investeringene lånene skal brukes til. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves en sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	379 982 500	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	103 804 500
Antall bevilgninger i 2007	299	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	86
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	80%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	87%

Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	20%	4%	31%	46%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	21%	19%	60%	
Etterundersøkelsen 2006	14%	25%	61%	
Førundersøkelsen 2007	30%	17%	54%	
Etterundersøkelsen 2007	21%	17%	63%	15%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	2,37	67%
Bidrag til økt kompetanse	1,47	47%
Bidrag til adferdsendring	1,36	51%
Bidrag til økt innovasjon	1,86	56%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	75%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	83%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	78%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	19%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	1,61

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	-	84%	16%
..eksporten	-	20%	80%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	69%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,36

12.9 OFU/IFU

Forsknings- og utviklingskontrakter innebærer et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) eller mellom næringslivet og det offentlige (OFU). IFU-prosjekter skal gi muligheter for internasjonalisering i form av økt eksport eller utvikling av nye internasjonale samarbeidsrelasjoner. Innovasjon Norge kan bistå med å finne aktuelle IFU-kundebedrifter/ samarbeidspartnere. Dette gjelder

spesielt i utlandet hvor Innovasjon Norge kan utnytte sitt omfattende kontaktnett. Innovasjon Norges hovedbidrag er å avlaste risiko og legge til rette for igangsetting av lovende utviklingsprosjekter med et betydelig verdiskapingspotensiale. OFU-prosjektene skal utnytte potensialet i offentlig sektor, som årlig kjøper varer og tjenester for ca. 15 % av BNP, til å fremme verdiskaping i næringslivet og samtidig bidra til en mer effektiv og høyere kvalitet på offentlig forvaltning.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	241 923 800	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	64 657 800
Antall bevilgninger i 2007	191	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	55
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	64%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	85%

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	80%	3%	9%	9%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	-	8%	92%	
Etterundersøkelsen 2006	16%	10%	74%	
Førundersøkelsen 2007	2%	26%	72%	
Etterundersøkelsen 2007	8%	30%	63%	13%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	4,42	94%
Bidrag til økt kompetanse	4,93	88%
Bidrag til adferdsendring	3,27	82%
Bidrag til økt innovasjon	3,71	83%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	77%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	72%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	56%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	31%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	5,99

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	3%	59%	38%
..eksporten	4%	41%	56%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	25%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,37

12.10 FRAM

FRAM er Innovasjon Norges flerbedrifts kompetan-
setjeneste innen ledelse og strategi. Hovedmålet
for FRAM er at bedriftene som deltar skal øke sin
konkurranseskraft gjennom kompetanseheving
innenfor strategi- og ledelsesutvikling. I løpet av
første halvår 2008 vil i tillegg til et nytt sett av mål
knyttet til konkrete resultater, bli etablert målindi-
katorer knyttet til CSR. FRAM har i dag tilbud til
ulike målgrupper: En

rettet mot ledere i små og mellomstore bedrifter,
en mot etablerere og en rettet mot "gården som
bedrift og bonden som bedriftsleder". I piloterings-
fasen er egne tilbud rettet mot reiselivs- og kultur-
næringen. Hvert prosjekt i FRAM består av 5 - 6
samlinger over 12 - 20 måneder med 9 - 12 delta-
kere. FRAM leveres i hele landet, og lokale tilpas-
ninger og skreddersøm bidrar til tjenestens popu-
laritet. Det deltar til en hver tid 250 - 300 bedrifter
i FRAM.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	-	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	-
Antall bevilgninger i 2007	168	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	56
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	83%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	87%

Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	24%	3%	24%	48%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	14%	14%	72%	
Etterundersøkelsen 2006	14%	11%	74%	
Førundersøkelsen 2007	13%	13%	74%	
Etterundersøkelsen 2007	5%	9%	86%	31%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	2,80	70%
Bidrag til økt kompetanse	2,29	63%
Bidrag til adferdsendring	1,82	53%
Bidrag til økt innovasjon	1,79	48%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	64%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	68%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	55%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	21%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	11,53

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	4,8%	62%	33%
..eksporten	-	14%	86%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	55%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,28

12.11 Marint verdiskapingsprogram

Hovedmålet med dette programmet er å bidra til å styrke lønnsomheten og legge til rette for økt verdiskaping i alle ledd i fiskerinæringen. Formålet med denne tilskuddsordningen er å styrke lønnsomheten hos næringsaktører i fiskeri og fiskerelaterte næringer gjennom å øke innovasjonsevnen.

Det skal settes særlig fokus på nye marine arter i oppdrett med hovedvekt på torsk og skjell. Det marine innovasjonsprogrammet er opprettet for å styrke næringens evne til å drive innovasjon gjennom kompetanseoppbygging og målrettede nettverk, og å løse konkrete utviklingsoppgaver, med vekt på nye arter i oppdrett.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	45 380 932	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	13 185 000
Antall bevilgninger i 2007	60	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	16
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	60%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	90%

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	45%	-	27%	27%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	33%	33%	33%	
Etterundersøkelsen 2006	20%	20%	60%	
Førundersøkelsen 2007	13%	31%	56%	
Etterundersøkelsen 2007	11%	-	89%	25%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	3,19	82%
Bidrag til økt kompetanse	2,44	70%
Bidrag til adferdsendring	2,31	64%
Bidrag til økt innovasjon	1,50	46%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	56%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	43%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	43%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	0%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	0

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	-	50%	50%
..eksporten	-	33%	67%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	38%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,10

12.12 Verdiskapingsprogram mat

Matprogrammet skal legge til rette for utvikling og produksjon av norske matvarer. Formålet er å styrke konkurransekraften og øke lønnsomheten for både primærprodusenten i landbruket og resten av verdikjeden. Satsinger kan skje både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Handlingsområdene består av marked/salg (markedsvurdering/-test, markedssegmentering,

markedsaktiviteter for bedrifter, bransjer og regioner), markedsorientert produktutvikling av produkter med høy kvalitet og kompetanse- og bedriftsutvikling (sikre evnen og viljen til omstilling av bedriften, inkl leveringsevne og bygge opp nødvendig internkompetanse). Målgruppen for programmet er bønder, næringsmiddelbedrifter og reiselivsbedrifter med matproduksjon eller servering.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	47 995 723	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	14 071 880
Antall bevilgninger i 2007	175	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	54
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	73%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	87%

Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	52%	3%	29%	16%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	8%	31%	62%	
Etterundersøkelsen 2006	11%	17%	72%	
Førundersøkelsen 2007	2%	34%	64%	
Etterundersøkelsen 2007	3%	30%	67%	

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	3,94	94%
Bidrag til økt kompetanse	2,74	71%
Bidrag til adferdsendring	2,44	71%
Bidrag til økt innovasjon	3,33	77%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	62%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	59%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	43%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	31%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	5,80

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	8%	63%	29%
..eksporten	-	40%	60%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	67%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,18

12.13 Trebasert innovasjonsprogram

Trebasert Innovasjonsprogram skal bidra til økt bruk av tre. Programmet er i stor grad rettet mot innovasjon i bedrifter og målgruppen er derfor alle aktører innenfor den tremekaniske verdikjeden. Programmet er en del av Landbruks- og matdepartementets satsing på næringsutvikling hvor økt

avvirkning av skog er sentralt. Innovasjon Norge er operatør for programmet. For 2006 er det avsatt en ramme på 35 mill kroner til programmet.

Innovasjonsprogrammet har to formål: 1) å bidra til å øke verdiskapingen i skogbruk og foredlingsvirksomhet, 2) å bidra til å øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	37 014 837	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	10 373 800
Antall bevilgninger i 2007	70	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	24
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	69%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	85%

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	54%	8%	23%	15%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	13%	25%	63%	
Etterundersøkelsen 2006	17%	17%	67%	
Førundersøkelsen 2007	16%	-	84%	
Etterundersøkelsen 2007	8%	17%	75%	-

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	4,79	92%
Bidrag til økt kompetanse	3,54	85%
Bidrag til adferdsendring	2,92	92%
Bidrag til økt innovasjon	2,50	77%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	67%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	46%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	50%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	25%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	4,40

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	-	63%	38%
..eksporten	-	25%	75%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	62%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,35

12.14 Verdiskapingsprogrammet for rein-drift

Verdiskapingsprogrammet for rein (VSP Rein) skal bidra til økt nyskaping i eksisterende og nye foredlingsbedrifter basert på reinkjøtt og råvarer fra rein. VSP-Rein kan yte økonomisk og faglig bistand til utvikling av produkter og/eller produksjonsmetoder, fra idéstadiet til introduksjon i markedet. VSP-Rein skal videre yte bistand til å tilrettelegge for samarbeid og

nettverksoppbygging. Prosjektene kan være både teknologisk avansert og/eller basert på tradisjonell kompetanse, men være rettet mot et marked med høyere betalingsvillighet. VSP-Rein har definert nyskaping- og bedriftsutvikling, kompetanse, nettverk og markedskanaler som hovedsatsingsområder nå i siste programperiode. Programmet vil imidlertid også ha aktiviteter overfor bedrifter som ikke direkte kan defineres innenfor disse satsingsområdene.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	5 836 820	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007		415 300
Antall bevilgninger i 2007	20	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)		5
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	75%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert		50%
Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	-	-	-	100%
Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	-	-	100%	
Etterundersøkelsen 2006	-	25%	75%	
Førundersøkelsen 2007	-	-	100%	
Etterundersøkelsen 2007	-	25%	75%	-
	Gj. snittlig antall		Andel prosjekter med bidrag (%)	
Bidrag til økt samarbeid	3,00		75%	
Bidrag til økt kompetanse	2,40		75%	
Bidrag til adferdsendring	1,80		33%	
Bidrag til økt innovasjon	3,00		68%	
Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)			100%	
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)			100%	
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)			50%	
Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)			0%	
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))			0	
Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret	
..omsetningen	-	100%	-	
..eksporten	-	-	100%	
Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert			67%	
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)			4,60	

12.15 Bioenergiprogrammet

Formålet er å videreutvikle bioenergi som forretningsområde for jord- og skogbruksnæringen. Programmet skal stimulere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. I tillegg til å gi økt verdiskaping i landbruket skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til.

Hovedmålgruppa for programmet er landbruks-

aktører som har en forretningsmessig interesse og intensjon om å levere biomasse eller varme fra biomasse. Programmet samarbeider med andre sentrale aktører på områder for å legge til rette for etableringer gjennom kompetansetiltak som kurs, etablererveiledning, eksempelanlegg mv. Programmet gir støtte til: forstudier og forprosjekter, investeringer innen flisproduksjon, varmesalg og gårdsanlegg, biodrivstoff, kompetanse og utredning.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	30 162 035	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	3 901 750
Antall bevilgninger i 2007	56	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	21
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	67%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	89%

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	33%	11%	33%	22%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning e.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	-	-	-	
Etterundersøkelsen 2006	-	-	-	
Førundersøkelsen 2007	7%	20%	73%	
Etterundersøkelsen 2007	-	11%	89%	0%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	4,00	100%
Bidrag til økt kompetanse	2,19	70%
Bidrag til adferdsendring	1,14	60%
Bidrag til økt innovasjon	1,43	50%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	78%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	78%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	78%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	15%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	1,17

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	-	75%	25%
..eksporten	-	-	100%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	63%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,30

12.16 Etablererstipend – Kommunal og regionaldepartementet

Formålet med etablererstipendet er å stimulere til økt etableringsvirksomhet for å skape lønnsomme arbeidsplasser, og etableringer som representerer noe nytt, enten i nasjonal eller internasjonal sammenheng, blir generelt sett høyt prioritert. Etablererstipendordningen gjelder for hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet. Stipend kan gis til privatpersoner i idéutviklingsfasen og registrerte bedrifter i etableringsfasen. Stipend

til idéutviklingsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-vurdering og reiseutgifter. Stipend til etableringsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs, mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstart av virksomheten.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	94 014 289	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	17 429 264
Antall bevilgninger i 2007	580	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	114
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	51%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	59%

Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	49%	4%	18%	29%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	5%	25%	70%	
Etterundersøkelsen 2006	7%	26%	68%	
Førundersøkelsen 2007	7%	30%	63%	
Etterundersøkelsen 2007	10%	27%	63%	
				23%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	3,96	89%
Bidrag til økt kompetanse	3,31	82%
Bidrag til adferdsendring	2,37	71%
Bidrag til økt innovasjon	2,51	65%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	61%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	67%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	59%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	18%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	2,48

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	1%	75%	24%
..eksporten	9%	33%	58%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	33%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	3,62

12.17 Inkubatorstipend

Inkubatorstipendet er en ordning for nyetableringer med høyt kunnskaps- og/eller teknologinivå, som vurderes å ha et stort verdiskapingspotensial og høy risiko, og som har tjenester/produkter som kan være aktuelle for et internasjonalt marked. Inkubatorstipend kan gis til nyetableringer lokalisert i godkjente inkubatorer i hele landet, men med særlig vekt på nyetableringer innenfor det

distriktpolitiske virkeområdet. Nyetableringer innenfor alle næringer med unntak av offentlig virksomhet og landbruksnæringen kan støttes. Inkubatorstipendet kan gis til utviklingsfasen eller til selve etableringsfasen. Det kan ikke søkes om stipend til begge fasene samtidig. Stipendbeløpet vurderes i hvert enkelt tilfelle. Maksimalsatsen for inkubatorstipendet er kr 800 000 per prosjekt over 2 år (samlet for utviklings- og etableringsfasen).

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	19 408 600	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	8 374 000
Antall bevilgninger i 2007	73	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	29
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	62%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	54%

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	69%	-	31%	0%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	-	18%	82%	
Etterundersøkelsen 2006	6%	13%	81%	
Førundersøkelsen 2007	6%	22%	72%	
Etterundersøkelsen 2007	0%	18%	82%	

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	4,48	92%
Bidrag til økt kompetanse	4,14	77%
Bidrag til adferdsendring	2,69	85%
Bidrag til økt innovasjon	2,66	67%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	67%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	73%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	75%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	32%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	1,92

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	-	60%	40%
..eksporten	-	44%	56%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	55%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,15

12.18 Bygdeutviklingsstipend

Bygdeutviklingsstipend (BU-stipend) er en del av de fylkesvise BU-midlene. Formålet med BU-stipendet er å bidra til å utvikle og etablere ny virksomhet utenom tradisjonelt landbruk. Stipend til *utviklingsfasen* kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-

vurdering og reiseutgifter. Stipend til *etableringsfasen* kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn (det tas hensyn til annen inntekt/dagpenger/trygd), konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs (direkte relatert til virksomheten), mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstart av virksomheten.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	17 066 807	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	7 997 650
Antall bevilgninger i 2007	200	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	86
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	59%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	54%

Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	37%	6%	26%	31%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	9%	20%	70%	
Etterundersøkelsen 2006	12%	29%	59%	
Førundersøkelsen 2007	12%	29%	59%	
Etterundersøkelsen 2007	15%	21%	67%	13%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	3,33	86%
Bidrag til økt kompetanse	2,34	66%
Bidrag til adferdsendring	1,91	60%
Bidrag til økt innovasjon	2,42	51%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	55%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	62%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	59%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	25%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	1,40

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	4,8%	81%	14,3%
..eksporten	-	25%	75%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	50%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	3,74

12.19 Internasjonalisering

Innovasjon Norge skal bidra til at små og mellomstore bedrifter med internasjonale vekstambisjoner og nødvendige forutsetninger skal lykkes i internasjonal konkurranse (enten konkurransen er i internasjonale markeder eller på hjemmemarkedet). Dette oppnås gjennom et fleksibelt og behovstilpasset tjenestetilbud som omfatter rådgivning, nettverk, kompetanse,

finansiering og profilering, og som leveres i nært samspill mellom Innovasjon Norges utekontorer og distriktkontorer. Stikkord er markedsundersøkelser, akseptansetest, partnersøk og praktisk assistanse, men også sparringspartner i forhold til internasjonal forretningsutvikling og strategiarbeid. Disse tjenestene er relevante både for små/ mellomstore og store bedrifter, og begge grupper har vært med i Kundeeffektundersøkelsen.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	4 210 000	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	6 056 825
Antall bevilgninger i 2007	312	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	39
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	75%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	67%

Fordeling på distriktspolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	75%	7%	11%	7%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	20%	39%	41%	
Etterundersøkelsen 2006	3%	18%	79%	
Førundersøkelsen 2007	16%	28%	56%	
Etterundersøkelsen 2007	16%	21%	63%	10%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	2,90	71%
Bidrag til økt kompetanse	4,38	75%
Bidrag til adferdsendring	2,67	64%
Bidrag til økt innovasjon	2,97	67%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	70%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	71%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	64%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	26%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	12,30

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	-	67%	33%
..eksporten	50%	69%	31%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	50%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,21

12.20 Oppfinnerstipend

Oppfinnerstipend er en stipendordning rettet mot oppfinnere. Det kan finansieres utviklingskostnader etappevis etter hvert som prosjektet når ulike delmål. Det kan også gis stipend for å dekke levekostnader slik at det kan jobbes med utvikling av oppfinnelsen på hel- eller deltid i en begrenset periode. Stipend gis

normalt når prosjektet har kommet et stykke på vei og viser god fremdrift. Det kan ikke søkes om stipend før oppfinnelsen har fått en positiv vurdering hos oss og er godkjent for utviklingsfasen. Stipendet skal bidra til å dekke leve kostnader i perioden samt eventuelle reiser i forbindelse med videreutvikling av prosjektet.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	4 101 518	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	1 656 000
Antall bevilgninger i 2007	54	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	24
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	56%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	67%

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	89%	-	11%	0%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning e.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	20%	39%	41%	
Etterundersøkelsen 2006	3%	18%	79%	
Førundersøkelsen 2007	7%	29%	64%	
Etterundersøkelsen 2007	11%	11%	78%	50%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	3,92	80%
Bidrag til økt kompetanse	3,96	78%
Bidrag til adferdsendring	2,88	70%
Bidrag til økt innovasjon	2,79	78%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	71%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	63%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	57%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	27%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	5,58

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	0%	50%	50%
..eksporten	0%	25%	75%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	29%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	3,96

12.21 NT-programmet

Nyskapning- og Teknologiprogrammet i Nord-Norge (NT-programmet) skal bidra til økt nyskapning i eksisterende og nye teknologibedrifter i Nord-Norge. NT-programmet kan yte økonomisk og faglig bistand til utvikling av produkter og/eller produksjonsmetoder, fra idéstadiet til introduksjon i markedet. Prosjektene skal være teknologisk avansert og ha stort markedspotensial. NT-

programmet har definert marin sektor, IKT, telemedisin og rom- og satellitteknologi som hovedsatsingsområder nå i siste program periode. Programmet vil imidlertid også ha aktiviteter overfor bedrifter som ikke direkte kan defineres innenfor disse satsingsområdene. Programmet bidrar i tillegg med kompetanse og prosjektstyring til bedriftene i prosjektperiodene.

Totalt beløp bevilget i 2007 (i kr.)	8 526 300	Totalt beløp til bedrifter som svarte på etterundersøkelsen i 2007	4 269 700
Antall bevilgninger i 2007	20	Antall intervjuer (etterundersøkelsen)	10
Andelen (%) som har gjennomført prosjektet etter planen	100%	Andelen (%) prosjekter som er fullfinansiert	100%

Fordeling på distriktpolitiske virkeområder	Sone 1 (utenfor)	Sone 2	Sone 3	Sone 4
Andelen(%)	34%	3,5%	30%	32,5%

Addisjonalitet (ser bort fra vet ikke)	Lav	Middels	Høy	Andelen som har ønsket men ikke fått rådgivning el.l fra IN etter tilsagnet
Etterundersøkelsen 2005	0%	40%	60%	
Etterundersøkelsen 2006	0%	17%	83%	
Førundersøkelsen 2007	33%	-	67%	
Etterundersøkelsen 2007	25%	25%	50%	0%

	Gj. snittlig antall	Andel prosjekter med bidrag (%)
Bidrag til økt samarbeid	3,80	100%
Bidrag til økt kompetanse	3,70	100%
Bidrag til adferdsendring	2,30	67%
Bidrag til økt innovasjon	2,60	67%

Andelen (%) svært viktig for konkurranseevnen (5-7 på skala 1-7)	67%
Andelen (%) svært viktig for lønnsomhetsutviklingen (5-7 på skala 1-7)	33%
Andelen (%) svært viktig for virksomhetens overlevelse (5-7 på skala 1-7)	33%

Andelen (%) prosjekter som bidrar til sys.økning (høyt anslag)	20%
Gj.snitt økning i antall sysselsatte som følge av prosjektet (blant de prosjekter hvor IN har bidratt til sys.økning (høyt anslag))	4,00

Endring, som følge av prosjektet, i ...	Reduksjon	Økning	Uendret
..omsetningen	-	50%	50%
..eksporten	-	42,4%	54,3%

Andelen (%) prosjekter hvor effektene i hovedsak er realisert	33%
Sannsynlighet for at bedriften vil søke om støtte igjen (skala 1-5)	4,14

Kapittel 13. Spørreskjema

Innovasjon Norges kundeeffektundersøkelse

Spørreskjema til deg som mottok en tjeneste i 2007

Som det framgår av vedlagte brev fra Innovasjon Norge inngår du/din virksomhet i et stort utvalg som ønskes intervjuet om effektene av det prosjektet som ble støttet. Din bedrift var også med i en undersøkelse i 2008 og dette er oppfølgingen av denne.

Gjennomføring

Du har muligheten til å besvare spørsmålene i spørreskjema via Internett. Se følgebrevet for ytterligere informasjon.

Dersom du ikke har besvart skjemaet på internett innen påske, vil det skjemaet du nå har mottatt, danne grunnlag for et telefonintervju gjennomført av Polarfakta AS. Du vil over påske bli oppringt av Polarfakta for nærmere avtale om tidspunkt for telefonintervju. Skjemaet sendes ut på forhånd slik at du kan lese gjennom dette og forberede deg.

For at Innovasjon Norge skal kunne utvikle et best mulig tilbud til kundene, er det viktig at dine vurderinger kommer fram gjennom undersøkelsen.

På forhånd tusen takk for hjelpen!



Tor Borgar Hansen

Prosjektleder

Oxford Research AS

KONTAKTPERSON:

Tor Borgar Hansen, Oxford Research AS

Mobiltelefon: 911 40 758

A. Om prosjektet

Du/bedriften fikk i 2007 tilsagn om finansiering fra IN til det omtalte prosjektet. Har du/dere benyttet dere av dette tilsagnet? (Sett kun ett kryss)

- 1 ☐ Ja
- 2 ☐ Nei, men kommer til å benytte det
- 3 ☐ Nei, og kommer ikke til å benytte det (Takk for dine svar, du trenger ikke svare på flere spørsmål!)
- 9 ☐ Vet ikke (Takk for dine svar, du trenger ikke svare på flere spørsmål!)

Er prosjektet realisert i henhold til prosjektplanen eller ikke? (Sett kun ett kryss)

- 1 ☐ Gjennomført etter planen
- 2 ☐ Gjennomført, men i senere i forhold til den opprinnelige planen
- 3 ☐ Gjennomført, men i mindre omfang i forhold til den opprinnelige planen
- 4 ☐ Gjennomført, men senere og i mindre omfang i forhold til den opprinnelige planen
- 5 ☐ Prosjektet er ikke gjennomført

Dersom avkryssing i alternativ 2, 3, 4 eller 5 gå til spm. 3 og dersom 1 gå til spm. 4

Hvis prosjektet ikke er gjennomført eller ikke er gjennomført i henhold til planen, hva er den viktigste årsaken til dette? (Sett kun ett kryss)

- 1 ☐ Redusert etterspørsel
- 2 ☐ Mistet nøkkelpersonell
- 3 ☐ Prosjektet ble dyrere enn planlagt
- 4 ☐ Prosjektet tok for mye tid
- 5 ☐ Manglende finansiering
- 6 ☐ Annet, spesifiser: _____

Er/ble prosjektet fullfinansiert i henhold til prosjektplanen? (Sett kun ett kryss) 1

- ☐ Ja 2 ☐ Nei 9 ☐ Vet ikke

Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom IN ikke hadde gitt deg/bedriften dette tilbudet/støtten? (Sett kun ett kryss)

1. ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer; samme omfang og tidsskjema
2. ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme omfang, men på et senere tidspunkt
3. ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten i et mer begrenset omfang, men med samme tidsskjema
4. ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i et mer begrenset omfang
5. ☐ Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført
9. ☐ Vet ikke

Vurdert i dag, ville du/bedriften realisert prosjektet uten noen former for offentlig støtte?

1. ☐ Ja, etter planen
2. ☐ Ja, men i mindre omfang og eller senere tid
3. ☐ Nei

B. Prosjektets betydning for samarbeid, kompetanse og innovasjon

Har prosjektet ført til økt samarbeid med følgende virksomheter? Hvor?

	Ja/nei (ett kryss)		Vet ikke
	Nei	Ja	
1. Universiteter og høyskoler?			
2. Forskningsinstitutter?			
3. Kunder?			
4. Konkurrenter?			
5. Leverandører?			
6. Konsulenter?			
7. Investorer/finansieringsmiljø?			
8. Offentlige myndigheter utenom IN?			
9. Bransjeorganisasjoner og lignende?			

I hvilke grad har prosjektet ført til ... (ett kryss pr. linje)

	I svært liten grad					I svært stor grad	Vet ikke
	1	2	3	4	5		
1. Økt kompetanse om produktutvikling							
2. Økt kompetanse om prosessutvikling							
3. Økt kompetanse om markedsutvikling							
4. Økt kompetanse om strategi							
5. Økt kompetanse om organisasjon og ledelse							
6. Økt kompetanse om bruk av avansert teknologi							
7. Økt kompetanse om opparbeiding av bedre nettverk							
8. Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid							
9. Økt kompetanse om internasjonale markeder							
10. Økt kompetanse om eksport							

Har prosjektet bidratt til ... (ett kryss pr. linje)

	Ingen bidrag					Svært store bidrag	Vet ikke
	1	2	3	4	5		
1. Økt fokus på utvikling og innovasjon?							
2. Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften?							
3. Bedre utnyttelse av kunnskap?							
4. Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres?							
5. Ansettelse av nye medarbeidere?							
6. Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne?							
7. Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid?							
8. Utvikling av samarbeid/nettverk?							

I hvilke grad har prosjektet ført til ... (ett kryss pr. linje)

	I svært liten grad				I svært stor grad		Vet ikke
	1	2	3	4	5	6	
A. Utvikling og forbedring av produkter/varer og tjenester? Hvis nei/VI IR (verdi 1 eller 6) gå til 10 B. NB skal svare her							
1. Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter?							
2. Utvikling av et nytt produkt/vare?							
3. Utvikling av en ny tjeneste?							
4. Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg?							
B. Utvikling og forbedring av produksjonsprosesser? Hvis nei/VI IR (verdi 1 eller 6) gå til 10 C. NB skal svare her også							
5. Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder)?							
6. Utvikling av nye produksjonsprosesser?							
7. Forbedre metoder for lagring, levering eller distribusjon av produkter/varer og tjenester?							
8. Endre prosesser for å kunne møte nye krav fra offentlige myndigheter?							
C. Markedsutvikling og/eller endret markedsføring? Hvis nei/VI IR (verdi 1 eller 6) gå til 10 D. NB skal svare her også							
9. Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder?							
10. Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper?							
11. Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye geografiske markeder?							
12. Lansering av produktet på en ny måte (f.eks. i ny design eller innpakning)?							
D. Organisasjonsutvikling? Hvis nei/VI IR (verdi 1 eller 6) gå til spm 11. NB skal svare her også							
13. Ny forretningspraksis for organisering av arbeid eller prosedyrer, kvalitetsstyring og opplæringssystemer?							
14. Nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutninger innen bedriften?							
15. Nye metoder for organisering av eksterne relasjoner til andre bedrifter eller offentlige institusjoner?							

Hvis du har utviklet et ny(tt)... (ett kryss per linje)

	Helt ny(tt) – finnes ikke fra før (1)	Ny(tt) på det norske markedet – men kjent på det utenlandske (2)	Ny(tt) i bransjen – men er kjent i andre bransjer (3)	Ny(tt) for virksomheten – men allerede kjent på markedet (4)	Ikke utviklet slike omtalte (5)	Vet ikke (99)
A. Produkt/vare og/eller tjeneste, er dette...						
B. Produksjonsteknologi/metoder, er dette...						

c. Prosjektets resultater og effekter

Hvor viktig har prosjektet vært for.... (ett kryss pr. spørsmål)	Ikke viktig 1	2	3	4	5	6	Svært viktig 7	Vet ikke/ikke relevant (99)
A. virksomhetens konkurranseevne?								
B. virksomhetens lønnsomhetsutvikling?								
C. virksomhetens overlevelse?								

Hva var virksomhetens omsetning i 2010?(i kroner) Vet ikke/ikke relevant ☐

Hvordan har dette prosjektet påvirket virksomhetens utvikling når det gjelder....? (ett kryss pr. linje)

	Reduksjon	Økning	Ingen endring	Ikke relevant
1. Omsetningen				
2. Eksport				

I hvilken grad har prosjektet hatt effekt på sysselsettingsutviklingen?

I svært liten grad	2	3	4	5	6	svært stor grad	Vet ikke/ikke relevant (99)
1						7	
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

I hvilken grad har prosjektet bidratt til... (ett kryss pr. spørsmål)

	vært liten grad					Svært stor grad	VI/ IR
	1	2	3	4	5	99	
Samfunnsansvar							
1. ... bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet?							
2. ... utvikling av lokalsamfunnet?							
3. ... at du/din bedrift har blitt mer bevisst ditt/deres samfunnsansvar?							
Miljømessig ansvar							
4. ... redusert forurensing?							
5. ... redusert energiforbruk i bedriften?							
6. ... at du/din bedrift har fått økt miljøbevissthet?							

Er prosjektets forventede effekter realisert?

- 1 ☐ Ja, effektene er i hovedsak realisert
- 2 ☐ Nei, forventer effektene først innen 2 år fra nå
- 3 ☐ Nei, forventer effektene først etter 2 år eller mer
- 4 ☐ Nei, forventer ikke vesentlige effekter
- 9 ☐ Vet ikke/ikke relevant

I hvilken grad har du/bedrift i dag nytte av ...?

	I svært liten grad					I svært stor grad	VI/IR
	1	2	3	4	5	VI/IR	
1. Kompetansen prosjektet bidro til å utvikle?							
2. De nettverk som ble dannet gjennom prosjektet?							
3. Sysselsettingsendringen som prosjektet medførte?							
4. De økonomiske endringer prosjektet medførte?							

D. Om Innovasjon Norge

Har du/virksomheten fått støtte til dette prosjektet mer enn en gang fra Innovasjon Norge?

- 1 ☐ Nei
2 ☐ Ja, antall ganger totalt sett: _____

Har du/virksomheten fått rådgivning/veiledning/oppfølging fra Innovasjon Norge etter tilsagn om støtte/tjeneste?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Nei, det var ikke nødvendig/ønskelig
3 ☐ Nei, ønsket det, men fikk ikke

Dersom Ja på forrige spørsmål: Er du/virksomheten tilfreds med omfanget av rådgivning/veiledning/oppfølging som du/dere fikk fra Innovasjon Norge etter tilsagn om støtte/tjeneste?

- 1 ☐ Tilfreds
2 ☐ Ikke tilfreds

	Ikke sannsynlig			Svært sannsynlig			Vet ikke
	1	2	3	4	5	6	
Er det sannsynlig at du/virksomheten med utgangspunkt i erfaringene med IN i dette prosjektet igjen vil søke IN om tjenester?							

E. Bakgrunnsopplysninger

Hvor mange årsverk (ett årsverk tilsvarer ca. 1850 timer) hadde du/virksomheten pr. 31.12.2010?

1 Skriv ca antall **årsverk**: _____ ☐ Vet ikke

2 Antall årsverk utført av kvinner: _____ ☐ Vet ikke

Hvor stor andel av de ansatte har en universitets- og høyskoleutdanning?

Oppgi i prosent; skriv ca andel i prosent: _____ ☐ Vet ikke

Hva er virksomhetens selskapsform i dag?

- | | |
|---|---|
| 1 ☐ Enkeltpersonforetak (ENK) | 6 ☐ Stiftelse |
| 2 ☐ Selskap med delt ansvar (DA) | 7 ☐ Norskregistrert utenlandsk foretak (NUF) |
| 3 ☐ Ansvarlig selskap (ANS) | 8 ☐ Har ikke stiftet selskap |
| 4 ☐ Samvirkelag/andelslag (BA) | 9 ☐ Annet (spesifiser): |
| 5 ☐ Aksjeselskap (AS eller ASA) | |

Er virksomheten en del av et konsern?

- 1 ☐ Ja, morselskap 2 ☐ Ja, datterselskap 3 ☐ Nei 9 ☐ Vet ikke

Dersom vi har kontaktet deg ved hjelp av feil eller foreldet kontaktinformasjon, kan du oppdatere denne under

Virksomhetens navn? _____

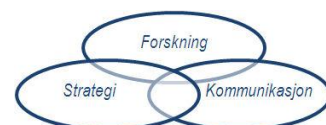
Virksomhetens org.nr? _____

Din e-post adresse? _____

Din korrekte postadresse? _____

Ditt korrekte tlf.nr.:? _____

Takk for at du tok deg tid til å svare på spørsmålene!



Oxford Research AS, Kjøita 42, 4630 Kristiansand, Norge, Tlf. 40 00 57 93, www.oxford.no